

LENIN

UTVALGTE VERKER I 12 BIND

Oktober

Stolypin-
reaksjonen
Mensjeviker
og bolsjeviker
Oppsvinget i
arbeiderbevegelsen

**Om nasjonenes rett
til sjølbestemmelse**

5

Februar 1908—Juni 1914

LENIN
Utvalgte verker i 12 bind
Bind 5

Arbeidere i alle land, foren dere!

LENIN
Utvalgte verker
i 12 bind
Bind 5

Stolypinreaksjonen
Mensjeviker og bolsjeviker
1908 — 1912

Oppsvinget i arbeiderbevegelsen
framfor den første
imperialistiske krigen
1912 — 1914

Forlaget Oktober
Oslo 1977

LENIN: UTVALGTE VERKER I 12 BIND

Utgitt i samsvar med 4. russiske utgave
fra Marx-Engels-Lenin-instituttet
Moskva 1946

Bind 5:

Stolypinreaksjonen. Mensjeviker og bolsjeviker
1908 — 1912
Oppsvinget i arbeiderbevegelsen framfor
den første imperialistiske krigen
1912 — 1914

© Forlaget Oktober A/S 1977

1. opplag, juli 1977, 5000

Trykt hos A/S Duplotrykk, Oslo 1977

ISBN 82-7094-165-4

Lenins skrifter i dette bindet er oversatt etter den den engelske teksten
i Lenin:

Collected Works, volumes 13, 17, 18, 19, 20,
Moskva 1972 — 75.

Innhold

FORORD FRA FORLAGET	7
STOLYPINREAKSJONEN	
MENSJEVIKER OG BOLSJEVIKER	
1908 — 1912	9
POLITISKE KOMMENTARER	11
FORORD FRA FORLAGET	20
POLITISKE KOMMENTARER	27
VISSE TREKK VED MARXISMENS HISTO-	
RISKE UTVIKLING	39
STOLYPIN OG REVOLUSJONEN	42
LIKVIDASJONISMEN OG LIKVIDATOR-	
GRUPPA	42
OMSTRIDTE SPØRSMÅL	42
<i>Et åpent parti og marxistene</i>	42
I. Vedtaket fra 1908	47
II. Vedtaket fra 1910	51
III. Likvidatorenes holdning til vedtaka fra	
1908 og 1910	55
IV. Likvidasjonismens klassemessige betyd-	
ning	59
V. Slagordet om «kamp for et åpent parti» ..	
VI.	
BRUDD PÅ ENHETEN I LY AV SKRIK OM	
ENHET	69
I. «Fraksjonsvirksomhet»	70
II. Splittelsen	75
III. Augustblokka blir oppløst	80
IV. Råd fra en forsoner til de «Sju»	83
V. Trotskis likvidasjonistiske syn	87
OPPSVINGET I ARBEIDERBEVEGELSEN	
FRAMFOR DEN FØRSTE IMPERIALIS-	
TISKE KRIGEN	
1912 — 1914	97
TIL MINNE OM HERZEN	99

POLITISKE PARTIER I RUSSLAND	108
DET REVOLUSJONÆRE OPPSVINGET ...	123
TO UTOPIER	131
STORGODS- OG SMÅBONDEJORDEIEN- DOM I RUSSLAND	139
DET TILBAKELIGGENDE EUROPA OG DET FRAMSKREDNE ASIA	140
NASJONENES RETT TIL SJØLBESTEM- MELSE	143

1. Hva menes med nasjonenes sjølbestem-
melse 144
2. Den historisk konkrete framlegginga av
spørsmålet 150
3. De konkrete trekka ved det nasjonale
spørsmålet i Russland, og Russlands
borgerlig-demokratiske reformering.... 154
4. Om «å være praktisk» i det nasjonale
spørsmålet 159
5. Det liberale borgerskapet og de sosia-
listiske opportunistene i det nasjonale
spørsmålet 166
6. Norges løsrivelse fra Sverige..... 178
7. Resolusjonen fra den internasjonale Lon-
don-kongressen i 1896 186
8. Den utopiske Karl Marx og den praktiske
Rosa Luxemburg 191
9. 1903-programmet og de som ville lik-
videre det 200
10. Konklusjon 210

OBJEKTIVE OPPLYSNINGER OM STYRKEN TIL DE ULIKE STRØMNINGENE I ARBEIDERRØRSLA	216
--	-----

NOTER	226
PERSONREGISTER	250

Forord fra forlaget

Denne boka er et bind i Lenin-serien *Utvalgte verker i 12 bind*, som Forlaget Oktober holder på å utgi.

Dette bindet inneholder skrifter av Lenin fra februar 1908 til juni 1914. De dekker to perioder, perioden med stolypinreaksjonen (1908—1912) og perioden med det nye oppsvinget i arbeiderbevegelsen framfor den første imperialistiske krigen (1912—1914). I den første perioden tar Lenin opp mensjevikenes og bolsjevikenes rolle under stolypinreaksjonen, og hvordan bolsjevikene konstituerer seg som et sjølstendig marxistisk parti. I den neste perioden behandler han bolsjevikpartiets rolle under det nye oppsvinget. Bindet går inn som nummer 5 i serien.

Utvalget i dette bindet og i serien som helhet svarer til det som blei laga av Marx-Engels-Lenin-instituttet under Stalins vegledning i begynnelsen av 1930-åra. Den utgava vi utgir nå, følger den 4. russiske utgava fra 1946.

Notene og personregisteret bak i boka er det forlaget sjøl som står ansvarlig for. Når det gjelder notene nederst på sidene, er Lenins egne noter ført opp uten signatur, mens forlagets noter er merket med — *Red.*

Stolypinreaksjonen Mensjeviker og bolsjeviker 1908 — 1912

Politiske kommentarer

Sjåvinistene arbeider hardt. I stadig økende grad blir det spredt rykter om at japanerne ruster opp, at de har samla 600 bataljoner i Mandsjuria for å angripe Russland. Det blir meldt at Tyrkia ruster kraftig opp for å erklære Russland krig til våren. Det blir sagt at det blir forberedt et opprør i Kaukasus for å rive seg løs fra Russland (det eneste som mangler er et hyl om polakkenes planer!). Det blir opparbeidd en anti-finsk stemning gjennom historier om at Finland ruster opp. Det blir ført en bitter kampanje mot Østerrike fordi landet bygger en jernbane i Bosnia. Angrepa i den russiske pressa på Tyskland, som det blir påstått hisser opp Tyrkia mot Russland, blir stadig voldsommere. Kampanjen blir ikke bare ført i den russiske, men også i den franske pressa, som er bestukket av den russiske regjeringa, som en sosialdemokrat i dumaen* nevnte så høvelig nylig.

Den seriøse borgerpressa i vest nekter å se på denne kampanjen som et journalistisk fantasifoster eller som spekulativt sensasjonsmakeri. «Herskende kretser», det vil si den tsaristiske Svarte hundre-regjeringa,¹ eller en hemmelig hoffjunta som det berykta «Stjerne-

* *Dumaen* — parlamentet som blei oppretta av tsaren i 1905 for å skaffe tsarveldet et breiere klassegrunnlag, dvs. for å tekkes ønskene til det kapitalistiske storborgerskapet i storbyene, og for å dempe misnøyen i folket. Dumaen hadde i virkeligheten lita makt, det var tsaren som pekte ut regjeringa. — *Red.*

kammeret»*, har opplagt gitt et svært bestemt vink: Det blir fulgt ei eller anna systematisk «linje», det er blitt vedtatt en eller annen «ny kurs». Den utenlandske pressa sporer en direkte sammenheng mellom denne sjåvinistiske kampanjen og den kjensgjerninga at dørene til дума-komiteen for statlig forsvar er blitt lukka for alle dumamedlemmene som ikke tilhører den komiteen, dvs. ikke bare for revolusjonære partier, men også for kadettene.² Det blir til og med sagt at den russiske regjeringa, som toppen av forakt for «konstitusjonalisme»** har til hensikt å søke bare Svarte hundre-oktobrist³-komiteen, og ikke hele думаen, om kreditter til militære grenseforsterkninger.

Her er noen sitat fra europeiske aviser, og som ikke kan mistenkes for optimisme når det gjelder den russiske revolusjonen:

«Som Bismarck en gang bemerkta, fyrte de tyske seirene over Frankrike (i 1870) opp under ambisjonene til de russiske militære, og de også strakte seg etter militære laurbær. Av politiske, religiøse og historiske grunner så Tyrkia ut til å være et svært egna mål for dette (krigen med Tyrkia i 1877—78). De samme synspunkta har åpenbart visse russiske kretser i dag, som har glømt lekse fra den japanske krigen***, og som ikke forstår landets virkelige behov. Da det ikke fins flere 'brødre' å frigjøre i Balkanlanda, må de finne på

* *Stjernekammeret* — økenavn på den tsaristiske hoffklikken, hen- tyder til ordensstjernene og den politiske domstolen *Star Chamber* som den engelske kongen Henrik VII oppretta i 1487. Denne dom- stolen blei kalt «stjernekammeret» fordi taket i rettssalen var pryda med stjerner. — *Red.*

** *Konstitusjonalisme* — styre bygd på borgerlig-demokratisk for- fatning (grunnlov, parlament, osv.). — *Red.*

*** *Den japanske krigen* — krigen mellom Tsar-Russland og Japan i 1904 — 05. Krigen endte med russisk nederlag. — *Red.*

andre metoder for å påvirke folkeopinionen i Russland. Og sant å si er disse metodene enda mer klossete enn de andre: Det blir påstått at Russland er omgitt av indre og ytre fiender.

De herskende kretsene i Russland prøver å støtte opp under stillinga si ved de gamle metodene med å undertrykke den innenlandske frigjøringsbevegelsen med makt og avlede folkets oppmerksomhet fra den elendige situasjonen innenlands ved å vekke nasjonalistiske følelser og framkalle diplomatiske konflikter som ingen kjenner utfallet av.»

Hvilken betydning har denne nye sjåvinistiske linja i politikken til det kontrarevolusjonære autokratiet*? Etter Tsushuma og Mukden kan bare folk som er i ferd med å miste fotfestet helt, innlate seg på en slik politikk. Trass i alle anstrengelsene som er blitt gjort, *har ikke* erfaringene fra to års reaksjon *skapt* noen pålitelig støtte for Svarte hundre-autokratiet i landet, eller noen nye klasseelement som er i stand til å forynge autokratiet *økonomisk*. Og *uten dette* kan ikke noen ugjer-ninger, ikke noe raseri fra kontrarevolusjonære redde det nåværende politiske systemet i Russland.

Stolypin, Svarte hundre-godseierne og oktobristene forstår alle at de ikke kan holde seg ved makta om de ikke skaper ny klassestøtte for seg. Det er grunnen til at de følger en som ruinerer bøndene fullstendig og bryter opp landsbyfellesskapet med makt, for de må bane veg for kapitalisme i jordbruket *for enhver pris*. De russiske liberale, de mest lærde, de best utdanna og mest «humane» av dem, som professorene i *Russkije Vedomsti*⁴, viser seg å være enda dummere enn Stolypin-folka på dette området. «Det ville ikke være over-

* *Autokrati* — enevelde, sjølherskerdømme. — *Red.*

raskende» står det i lederen i 1. februar-nummeret av denne avisa, «dersom de tidligere slavofile* forkjemperne for landsbyfellesskapet støtter forsøket fra ministeriet på å ødelegge landsbyfellesskapet ved å gi jord til enkelt-husholdninger som deres private eiendom, når de for eksempel skal avgjøre skjebnen til de provisoriske november-reglene... En kan til og med tenke seg at de defensive måla som er felles for det konservative flertallet i думаen og ministeriet, vil få begge til å sette i verk tiltak som er enda mer aggressive enn de berømte 1906-ukasene**. ...Vi får et forbløffende bilde: Med støtte fra representantene for de konservative partiene forbereder den konservative regjeringa å sette i verk en radikal reform av jordbruksforholda, som er aller minst mottakelige for drastiske endringer. Og et så radikalt tiltak vedtar de ut fra abstrakte overlegninger om at en eiendomsform er å foretrekke framfor en annen.»

Våkn opp, herr professor! Børst arkivstøvet vekk fra den gammeldagse narodnismen⁵. Se hva to års revolusjon har gjort. Stolypin seira ikke over dere med bare fysisk makt, men også fordi han forsto riktig hvilket praktisk behov for økonomisk utvikling som var mest nødvendig, nemlig å bryte opp den gamle forma for eiendomsrett til jord med makt. Det store «framsteget» som revolusjonen alt ugjenkallelig har ført til, består i at Svarte hundre-autokratiet tidligere *kunne* støtte seg på middelalderske former for eiendomsrett til jord, mens det nå er *tvunget*, fullstendig og ugjenkallelig tvunget, til å arbeide for å ødelegge dem med febrilsk fart. For det har forstått at *uten* at det gamle jordbruks-systemet *blir slått i stykker, fins det ikke noen veg ut* av den motsigelsen som forklarer den russiske revolusjonen mest djuptgående, nemlig det svært tilbakeleg-

* *Slavofil* — eg. venn av slaverne. Står for ei gruppe russere som sto fram på midten av attenhundretallet i opposisjon mot innflytelse fra vesten og for «ekte» russisk nasjonalisme. — *Red.*

** *Ukas* — keiserlig (tsaristisk) forordning, påbud. — *Red.*

gende systemet for eiendomsrett til jord og de svært uvitende bøndene på den ene sida, og den svært framskredne industri- og finanskapitalen på den andre!

Dere er altså for Stolypins jordlovgiving? vil narodnikene spørre oss forferda.

Å nei. Hiss dere ned! Vi er vilkårsløst mot *alle* former for den gamle eiendomsretten til jord i Russland, både godseiervelde og bondeparselleiendom. Vi er vilkårsløst for å bryte opp denne råtne og råtnende fortidslevningen som forgifter alt nytt med makt. Vi er for borgerlig *nasjonalisering* av jorda som den eneste konsekvente parola for den borgerlige revolusjonen, og som det eneste praktiske tiltaket som kan styre spydodden mot godseierne i det historisk nødvendige sammenbruddet, ved å bidra til at det oppstår frie jordbrukere blant massen av bønder.

Det er et særtrekk ved den russiske borgerlige revolusjonen at De svarte hundre og bøndene sammen med arbeiderne følger en revolusjonær politikk i nøkkelspørsmålet i revolusjonen, nemlig jordbruksspørsmålet. De liberale advokatene og professorene forfekter på den andre sida noe som er helt dødsdømt, meningsløst og utopisk, nemlig ei forsoning mellom de to antitetiske* og gjensidig utelukkende metodene for å *bryte ned* det som er forelda. Ei slik forsoning vil dessuten ikke bety noe sammenbrudd i det hele tatt. Enten seier for bondeopprøret og fullstendig rasering av det gamle jordeiendomssystemet til fordel for ei bondebefolkning som er blitt omforma av revolusjonen — med andre ord beslaglegging av godseiendommene og en republikk. Eller ei Stolypin-rasering som også omformer — i virkeligheten omformer og tilpasser den det gamle jordeiendomssystemet til kapitalistiske forhold — men fullstendig i godseiernes interesser. Og prisen er at bondemassene ruineres fullstendig, at de blir drevet fra landsbygda med vold, den beste bondeungdommen

* *Antitetisk* — som står i motsetning til hverandre. — *Red.*

blir fordrevet, sulta ut og tilintetgjort ved hjelp av fengsel, forvisning, skyting og tortur. Det ville ikke være lett for et mindretall å tvinge igjennom en slik politikk mot flertallet, men det er ikke umulig økonomisk. Vi må hjelpe folket til å skjønne dette. Men dette forsøket på å slippe ut av det uendelig flokete nøstet av middelalderske motsigelser som er skapt av hundreårig russisk historie, ved hjelp av en pyntelig reform, fredelig og uten vold, er den tåpelige drømmen forstokka «mumier» bærer på. Økonomisk nødvendighet vil sikkert kreve og sikkert medføre ei svært «drastisk endring» i Russlands jordbrukssystem. Det historiske spørsmålet er om den vil bli gjennomført av godseierne, leda av tsaren og Stolypin, eller av bondemassene, leda av proletariatet.

«Samling av opposisjonen» — det er dagens samtaleemne i den russiske politiske pressa. Stolypins politivennlige *Rossija*⁶ jubler: «Samling? — Det betyr at kadettene også er revolusjonære! Ta kadettene, ta dem!» Kadettenes *Retsj*⁷, fullstendig gjennomsyra av den lojale embetsmannens ønske om å bevise at de konstitusjonelle demokratene kan være like så moderate som oktobristene, snurper munnen stramt, utgyder en flom av «moralsk» forargelse over de hensynsløse forsøka på å anklage det for å være revolusjonært, og erklærer: Vi ville sjølsagt ønske samling av opposisjonen velkommen, men den samlinga må være en bevegelse «*fra venstre mot høyre*» (lederartikkel 2. februar). «Vi har lært av politiske feil og skuffelser. Når en opposisjon samler seg, samler den seg naturlig på minimumsprogrammet til det mest moderate av de partiene som er med i den.»

Programmet er helt klart: Borgerlig-liberalistisk hegemoni — det er våre vilkår, sier kadettene, akkurat som Falloux sa til Thiers i 1871, da sistnevnte appellerte til ham om støtte: Monarkiet — det er mine vilkår.

*Stolitsjnaja Potsjta*⁸ innså at det er skammelig og skjendig å si slikt rett ut, og det er derfor «ikke enig» med *Retsj*. Det innskrenker seg til vage hentydninger om «stemningene i tida før oktober» (den forbanna sensuren hindrer et klart uttalt politisk program!), og oppfordrer i virkeligheten til en handel. *Retsj*, sier det, ønsker å lede, og de revolusjonære ønsker å lede (den nye samlinga), men hva med meg — skal ikke jeg ha fullmakt til å handle som en ærlig mekler?

«Samling» — vi sympatiserer varmt med det slagordet, særlig når det yntes — sjøl om det bare yntes! — om «før-oktober stemninger». Men det er bare det at historia ikke gjentar seg, mine herrer politiske renkesmeder! Og ingen makt på jorda kan viske lærdommene fra «tre års historie» ut av bevisstheten til de ulike klassene. Disse lærdommene er uhyre rike både på positivt innhold (formene for, karakteren av og vilkåra for seieren til arbeidernes og bøndenes *massekamp* i 1905), og på negativt innhold (sammenbruddet av de to dumaene, med andre ord det knusende nederlaget for konstitusjonelle illusjoner og kadetthegemoni).

Alle som ønsker å studere systematisk, tenke over, forstå og lære massene *disse* lærdommene, er velkommen til å gjøre det. Vi er helt og holdent for «samling», samling til en uforsonlig kamp mot revolusjonens overløpere. Dere liker ikke det? Vel, da skilles vegene våre.

Den gamle «før-oktober»-parola («konstituerende forsamling») er ei god parole, og (vi håper dette ikke vil vekke vrede hos M-d-m i samleverket *Vår Tanke*⁹) vi skal ikke kaste den fra oss. Men den er utilstrekkelig. Den er alt for formell. Den inneholder ikke noen erkjennelse av de øyeblikkelige praktiske spørsmåla som livet reiser. Vi må forsterke den med den store lærdommen fra de tre store åra. «Minimumsprogrammet» vårt, «samlingsprogrammet vårt», er enkelt og klart: 1) beslaglegging av all godseiendom, 2) en republikk. Den

typen konstituerende forsamling vi trenger, er en som kan oppnå dette.

Historia til to думаer, kadett-dумаene, viste slående tydelig at den virkelige kampen mellom samfunnskref-tene helt og fullt blei ført om de to nevnte «måla». Det var en kamp som ikke alltid brøt fram på overflata, men som alltid øvde en avgjørende innflytelse på alle store politiske saker, og som alltid feide vekk de blåøyde og slyngelaktig snedige «konstitusjonalistiske» ignorantenes* tryllekunster som støv. Det er ikke abstrakte teorier, men de virkelige erfaringene fra kampen folkemassene har ført under de virkelige vilkåra under det russiske godseierautokratiet, som har vist oss i praksis at nettopp disse parolene er uunngåelige. For dem som er i stand til å gripe dem, foreslår vi at vi «marsjerer hver for oss», men «slår samla», slår mot den fienden som ødelegger Russland og myrder tusener av de beste menneskene hennes.

«Med et slikt samlingsprogram vil dere forbli isolerte.» Det er ikke sant.

Les talene til de partiløse bøndene i de to første думаene, så vil dere se at samlingsprogrammet vårt bare formulerer ønskene deres, behova deres og de elementære nødvendige slutningene en må trekke av disse behova. Mot dem som ikke forstår disse behova — fra kadettene til Pesjekhonov (også han har forkynt «samling» i Moskva, etter det vi får opplyst derfra) — skal vi føre krig i «samlingas» navn.

Det vil bli en hardnakka krig. Vi visste hvordan vi skulle arbeide i de lange åra før revolusjonen. Ikke for ingenting forteller de at vi er harde som flint. Sosialdemokratene har bygd et proletarisk parti som ikke kommer til å bli motløst om det første væpna stormangrepet blir mislykka. Det kommer ikke til å miste hodet eller la seg rive med av eventyr. Det partiet marsjerer mot sosialismen, uten å binde seg eller framtida si til ut-

* *Ignorant* — latin, uvitende person. — *Red.*

fallet av noen særskilt periode med borgerlige revolusjoner. Det er nettopp derfor det også er fritt for de svake sidene ved borgerlige revolusjoner. Og dette proletariske partiet marsjerer mot seier.

Proletari, nr. 21,
26. (13.) februar 1908.

Visse trekk ved marxismens historiske utvikling¹⁰

Læra vår, sier Engels med tanke på seg sjøl og sin berømte venn, er ikke et dogme, men en vegledning til handling. Denne klassiske uttalelsen understreker bemerkelsesverdig kraftig og uttrykksfullt den sida ved marxismen som ofte blir tapt av syne. Og når vi mister den av syne, gjør vi marxismen til noe ensidig, forvrengt og livløst. Vi tar fra den livsnerva, vi undergraver det bærende teoretiske grunnlaget for den, nemlig dialektikken, læra om historisk utvikling, altomfattende og full av motsigelser. Vi undergraver sambandet den har med de bestemte praktiske oppgavene i epoken, som kan endre seg med hver ny vending i historia.

Og blant dem som er interessert i marxismens skjebne i Russland, møter vi i vår tid svært ofte folk som mister nettopp denne sida ved marxismen av syne. Men alle må ha klart for seg at Russland har gjennomlevd så brå endringer i de seinere åra at situasjonen er forandra uvanlig raskt og uvanlig voldsomt — dvs. den samfunnsmessige og politiske situasjonen som helt direkte og umiddelbart bestemmer vilkåra for handling og følgelig måla for handling. Jeg sikter sjølsagt ikke til allmenne og grunnleggende mål, for de endrer seg ikke med vendingene i historia dersom det grunnleggende forholdet mellom klassene forblir uendra. Det er helt innlysende at denne allmenne tendensen i den økonomiske (og ikke bare økonomiske) utviklinga i

Russland, på samme måte som det grunnleggende forholdet mellom de ulike klassene i det russiske samfunnet, ikke har forandra seg i løpet av, la oss si de seks siste åra.

Men måla for øyeblikkelig og direkte handling endra seg svært tydelig i løpet av denne perioden, akkurat som den faktiske samfunnsmessige og politiske situasjonen endra seg, og *følgelig måtte ulike* sider ved marxismen komme i forgrunnen, siden den er ei levende lære.

For å klargjøre denne tanken, skal vi kaste et blikk på endringa i den faktiske samfunnsmessige og politiske situasjonen i løpet av de siste seks åra. Vi skiller straks ut to treårsperioder: Den ene slutter grovt sett med sommeren 1907, og den andre med sommeren 1910. Ut fra et reint teoretisk standpunkt er den første treårsperioden særmerkt ved raske endringer i de grunnleggende trekka ved statssystemet i Russland. Forløpet av disse endringene var dessuten svært ujamt, og svingningene i begge retninger hadde stor spennvidde. Det samfunnsmessige og økonomiske grunnlaget for disse endringene i «overbygninga» var virksomheten til *alle* klassene i det russiske samfunnet på *de mest forskjellige* områder (virksomhet i og utafor dumaen, pressa, foreninger, møter og så vidare), en virksomhet så åpen, imponerende og i et masseomfang som en sjelden kan se i historia.

Den andre treårsperioden særmerker seg omvendt ved ei så sein utvikling at det nesten var jamgodt med stillstand — vi gjentar at vi innskrenker oss til et reint teoretisk «sosiologisk» standpunkt. En kunne ikke se noen endringer av betydning i statssystemet. Det var knapt noen åpne og uensarta *klasseaksjoner* på flertallet av de «arenaene» der disse aksjonene hadde utvikla seg i den foregående perioden.

Likheten mellom de to periodene er at Russland gjennomgikk ei kapitalistisk utvikling i begge. Motsigelsen mellom denne økonomiske utviklinga og det at det fan-

tes ei rekke føydale og middelalderske institusjoner besto ennå og blei ikke kvalt, men snarere forsterka, ved at visse institusjoner fikk en delvis borgerlig karakter.

Forskjellen mellom de to periodene er at spørsmålet om nøyaktig hvilken form de raske og ujamne endringene som er nevnt ovafor ville ta, var det framherskende, historieskapende spørsmålet i den første perioden. Innholdet i disse endringene måtte være borgerlige på grunn av den kapitalistiske karakteren av Russlands utvikling. Men det fins ulike slag borgerskap. Mellom- og storborgerskapet, som bekjenner seg til en mer eller mindre moderat liberalisme, var redd for brå endringer på grunn av sjølve den klassemessige stillinga si, og strevde etter å beholde store rester av de gamle institusjonene, både i jordbrukssystemet og i den politiske «overbygninga». Småborgerskapet på landsbygda, sammenvevd som det er med de bøndene som lever «utelukkende av sine henders arbeid», måtte streve etter borgerlige reformer av et *anna* slag, reformer som ville gi langt mindre plass for middelalderske overlevninger. Ettersom lønnsarbeiderne bevisst innså hva som skjedde rundt dem, måtte de finne fram til ei bestemt holdning til dette sammenstøtet mellom to forskjellige tendenser. Begge tendensene holdt seg innafor det borgerlige systemets rammer, og fastsatte helt forskjellige former for det systemet, helt forskjellig utviklingstempo, forskjellige grader av den progressive innflytelsen fra det.

Følgelig brakte den første perioden nødvendigvis, og ikke tilfeldigvis de problema i marxismen som vanligvis blir omtalt som taktiske problem i forgrunnen. Ikke noe er mer feilaktig enn oppfatninga om at stridene om og uoverenstemmelsene i disse spørsmåla var stridigheter mellom «intellektuelle», «en kamp om innflytelse over det umodne proletariatet», et uttrykk for «de intellektuelles tilpasning til proletariatet», som *Vekhi*-tilhengerne¹¹ av ulike farger trur. Tvert om, det var nett-

opp fordi denne klassen hadde nådd modenhet at den ikke kunne holde seg likegyldig til sammenstøtet mellom de to ulike tendensene i Russlands borgerlige utvikling. Og ideologene for denne klassen kunne ikke unngå å komme med teoretiske formuleringer som svarte (direkte eller indirekte, i direkte eller motsatt gjenspeiling) til disse ulike tendensene.

I den andre perioden sto *ikke* sammenstøtet mellom de ulike tendensene i Russlands borgerlige utvikling på dagsordenen, fordi *begge* disse tendensene var blitt knust av de «stokk konservative»*, tvunget tilbake, drevet innover og for øyeblikket kvalt. De middelalder-ske stokk konservative la ikke bare beslag på forgrunnen, men fylte også de breieste delene av det borgerlige samfunnet med de stemningene som *Vekhi* spredte, med en ånd av motløshet og avsverving. Det var ikke sammenstøtet mellom to metoder for å reformere det gamle systemet som viste seg på overflata, men et tap av tru på reformer av noe slag, en ånd av «saktmodighet» og «anger», ei begeistring for anti-sosiale lærer, en mystisistisk mote, og så videre.

Denne forbausende brå endringa var verken tilfeldig eller resultat av «ytre» press aleine. Den foregående perioden hadde ruska så grundig opp i deler av befolkninga, som i generasjoner og hundreår hadde stått på avstand fra og vært fremmede for politiske saker, at det var naturlig og uunngåelig at det brøt fram «ei omvurdering av alle verdier», et nytt studium av grunnleggende problem, en ny interesse for teori, for det grunnleggende for politikkens ABC. De millionene som plutselig blei vekt av den lange søvnen sin og stilt overfor uhyre viktige problem, kunne ikke forbli lenge på dette nivået. De kunne ikke fortsette uten et pustetrom uten å vende tilbake til elementære spørsmål, uten ei ny opplæring som ville hjelpe dem å «fordøye» lær-

* «*De stokk konservative*» — var navnet den russiske politiske litteraturen ga representantene for den ytterliggående høyrefløyen i den reaksjonære godseierklassen. — *Red.*

dommer av enestående rikdom og gjøre det mulig for enormt mye breiere masser å marsjere framover igjen, men nå langt fastere mer bevisst, sikrere og mer standhaftig.

Dialektikken i den historiske utviklinga var slik at det var det å oppnå øyeblikkelige reformer på alle områder av livet i landet som stod på dagsorden i den første perioden. I den andre perioden var det det kritiske studiet av erfaringene, at breiere lag tilegna seg dem, at de trengte ned, så og si i de djupere laga, i de tilbake-liggende rekkene til de ulike klassene.

Det er nettopp fordi marxismen ikke er et livløst dogme, ikke ei avslutta, ferdiglaga, uforanderlig lære, men ei levende vegledning til handling, at den måtte gjenspeile den forbausende brå endringa i vilkåra for det sosiale livet. Den endringa blei gjenspeilt i djuptgående oppløsning og splittelse, i alle former for vakling, kort sagt, i ei svært alvorlig *indre* krise i marxismen. Fast motstand mot denne oppløsninga, en fast og seig kamp for å holde *grunnsetningene* i marxismen i hevd, blei igjen satt på dagsordenen. I den foregående perioden hadde svært breie deler av de klassene som ikke kan gå utenom marxismen når de formulerer måla sine, tilegna seg den læra på et svært ensidig og skammelig forvrengt vis. De hadde lært utenat visse «slagord», visse svar på taktiske spørsmål, *uten å ha forstått* de marxistiske kriteriene for disse svara. «Omvurderinga av alle verdier» på de ulike områdene for samfunnslivet førte til en «revisjon» av de mest abstrakte og allmenne filosofiske grunnsetningene i marxismen. Innflytelsen fra borgerlig filosofi i dens forskjellige idealistiske avskygninger fikk uttrykk i den machistiske¹² epidemien som brøt ut blant marxistene. Gjentakninga av utenatlærte, men ikke forståtte og gjennomtenkte «slagord» førte til at tomt frasemakeri blei alminnelig utbredt. Det faktiske uttrykket for dette blei slike fullstendig umarxistiske, småborgerlige strømninger som åpenhertig eller skam-

full «otzovisme»¹³, eller anerkjenninga av otzovisme som en «legal avskygning» av marxismen.

På den andre sida gjennomsyra ånden i tidsskriftet *Vekhi* fanefluktånden som hadde grepet tak i svært breie deler av borgerskapet, også den strømninga som ønska å snevre den marxistiske teorien og praksisen inn i «moderate og forsiktige» baner. Det eneste som var igjen av marxismen her, var den fraseologien som blei nytta til å ikle argumenter som var helt gjennomsyra av liberalismens ånd.

Formålet med denne artikkelen er ikke å undersøke disse argumenta. Bare det å vise til dem er nok for å illustrere det som er blitt sagt ovafor om hvor djup den krisa som marxismen gjennomgår er, og hvilken sammenheng den har med hele den samfunnsmessige og økonomiske situasjonen i den nåværende perioden. De spørsmåla denne krisa har reist, kan ikke feies til side. Ingenting kan være skadeligere eller mer prinsippløst enn forsøk på å avfeie dem med frasemakeri. Ingenting er viktigere enn å samle alle marxister som har innsett hvor djup denne krisa er og hvor nødvendig det er å bekjempe den, for å forsvare det teoretiske grunnlaget for marxismen og dens grunnleggende prinsipper som i dag blir forvrengt fra diamentralt motsatte sider gjennom spredninga av borgerlig innflytelse til de ulike «sympatisører» av marxismen.

I de første tre åra blei breie lag vekt til å ta bevisst del i samfunnslivet, lag som i mange tilfeller nå for første gang begynner å gjøre seg kjent med marxismen virkelig på alvor. Borgerpressa skaper av den grunn langt flere villedende ideer enn noen gang før, og sprer dem breiere. Under disse omstendighetene er oppløsninga i de marxistiske rekkene særlig farlig. Derfor er dagens oppgave for marxister i ordets mest direkte og nøyaktige betydning å forstå årsakene til at denne opp-

løsninga er uunngåelig på det nåværende tidspunkt og å slutte rekkene til prinsippfast kamp mot denne oppløsninga.

Zvezda nr. 2,
23. desember 1910.
Undertegna: *V. Iljin*.

Stolypin og revolusjonen

Mordet på erkebøddelen Stolypin skjedde på et tidspunkt da flere tusen tegn viste at den første perioden i historia til den russiske kontrarevolusjonen gikk mot slutten. Det er derfor hendinga den 1. september, som er helt ubetydelig i seg sjøl, igjen reiser det umåtelig viktige spørsmålet om innholdet og betydninga av kontrarevolusjonen i Russland. En skjelner toner av en virkelig alvorlig og prinsipiell holdning midt i koret av reaksjonære som underdanig synger Stolypins ros eller roter rundt i historia over intrigene til Svarte hundrebanden som svinger pisker over Russland, og midt i koret av liberalere som rister på hodet over det «ville og sinnsvake skuddet» (en trenger ikke nevne at de tidligere sosialdemokratene fra *Djelo Zhizni*¹⁴ som brukte det forslitte uttrykket som blei gjengitt tidligere, er regna med blant liberalerne). Det blir gjort forsøk på å se på «Stolypin-perioden» i den russiske historia som en avgrensa helhet.

Stolypin sto i spissen for den kontrarevolusjonære regjeringa i omtrent fem år, fra 1906 til 1911. Dette var sannelig en enestående periode som var stappa med lærerike hendinger. Ytre sett kan en beskrive den som perioden da statskuppet av tredje juni 1907 blei forberedt og gjennomført. Forberedelsen til dette kuppet, som alt har vist resultat på alle felt av samfunnslivet vårt, begynte sommeren 1906 da Stolypin talte til den første dumaen i egenskap av innenriksminister. Spørs-

målet er, hvilke samfunnskrefter leit de mennene som gjennomførte kuppet på, og hva for krefter satte dem i gang? Hva var det samfunnsmessige og økonomiske innholdet i den perioden som inntrådte med den tredje juni? Stolypins private «karriere» gir lærerikt stoff og interessante eksempler som angår dette spørsmålet.

Han var godseier og adelsmarskalk* da han blei utnevnt til guvernør i 1902 under Plehve, han vant «ry» hos tsaren og den reaksjonære hoffklikken ved de brutale gjengjeldelsesaksjonene han retta mot bøndene og den grusomme straffen han ga dem (i Saratov-guvernemetet), han organiserte Svarte hundre-bander og pogromer** i 1905 (pogromen i Balasjov), blei innenriksminister i 1906 og formann for ministerrådet etter at den første dumaen blei oppløst. Det er i svært kort omriss den politiske biografien til Stolypin. Biografien over sjefen for den kontrarevolusjonære regjeringa er samtidig biografien over den klassen som gjennomførte kontrarevolusjonen — Stolypin var ikke annet enn en agent eller kontorist i deres tjeneste. Denne klassen er den russiske landadelen med Nikolas Romanov, den fremste adelsmannen og største jordeieren, i spissen. Den består av 30 000 føydale jordeiere som kontrollerer 70 millioner desjatiner*** jord i europeisk Russland — det vil si like mye jord som ti millioner bondehusholdninger eier. Latifundiene**** som denne klassen eier, utgjør et grunnlag for føydalt

* *Adelsmarskalk* — representant for adelen i et guvernement i det tsaristiske Russland, valgt av den lokale adelen. A. var lederen for adelen, innflytelsesrik i administrasjonen og formann for møter i Zemstvoene. — *Red.*

** *Pogrom* — organisert voldshandling i forfølgelse av ei eller anna gruppe (jøder, ikke-russere allment, osv.). — *Red.*

*** *Desjatin* — russisk flatemål, lik 1,09 hektar. — *Red.*

**** *Latifundie* — svære jordgods med mange små forpaktere. Et jordeiersystem som tok form i Romerriket, opprinnelig på grunnlag av slavehold, seinere livegne og så frie forpaktere. Det forutsetter lav mekanisering og produktivitet. — *Red.*

uthaleri som i ulike former og under ulike navn (arbeidstjeneste, hoveri osv.) fortsatt hersker i de tradisjonelle russiske sentralprovinsene. «Jordhungeren» til den russiske bonden (for å bruke et av yndlingsuttrykka til liberalerne og narodnikene) er ikke noe annet enn baksida av *ei overflod med jord* i hendene på denne klassen. Jordbruksspørsmålet, som var kjernesaka i 1905-revolusjonen vår, var et spørsmål om jordeiersystemet skulle stå urørt — og i det tilfellet ville de utfattige, elendige, sultende, kua og nedtråkka bøndene *uunngåelig* fortsette som hovedmassen av befolkninga i mange år framover — eller om hovedmassen av befolkninga skulle lykkes i å vinne mer eller mindre menneskelige vilkår for seg sjøl, vilkår som til og med likna litt på de borgerlige frihetene i europeiske land. Men dette *kunne ikke gjennomføres* med mindre jordeiersystemet, og jordeiermonarkiet som er udelelig knytta til det, blei avskaffa gjennom en revolusjon.

Den politiske biografien til Stolypin gjenspeiler og uttrykker trufast de vilkåra som tsarmonarkiet står overfor. Stolypin kunne bare handle som han gjorde, i den situasjonen som revolusjonen satte monarkiet i. Monarkiet *kunne ikke* handle på noen annen måte når det blei klart — blei klart i virkelig praksis både *før* dumaen i 1905 og *under* dumaen i 1906 — at det uhyre, det overveldende flertallet av befolkninga alt hadde skjønt at interessene deres ikke lot seg forsone med å bevare jordeierklassen, og strevde etter å avskaffe den klassen. Ingen ting kunne være mer overflatisk og uekte enn påstandene som kadett-skribentene kom med om at angrepa på monarkiet i landet vårt bare var uttrykk for «intellektuell» revolusjonisme. Tvert om var de objektive vilkåra slik at det var den kampen bøndene førte mot jordeiersystemet som *uunngåelig* stilte spørsmålet om det jordeiende monarkiet vårt skulle leve eller dø. Tsarismen blei *tvunget* til å føre en strid på liv og død, det blei *tvunget* til å finne andre forsvarsmidler i tillegg til det fullstendig maktesløse byråkratiet og hæren som

var svekka som følge av militære nederlag og indre oppløsning. Alt tsarist-monarkiet kunne gjøre under omstendighetene, var å organisere Svarte hundrelementene i befolkninga og begå pogromer. Den høymoralske forargelsen som liberalerne våre snakker om pogromene med, gir alle revolusjonære inntrykk av noe avskyelig elendig og feigt, særlig ettersom denne høymoralske fordømmelsen av pogromer har vist seg å være fullt ut forenlig med tanken på å føre forhandlinger og slutte avtaler med pogrommakerne. Monarkiet måtte forsvare seg mot revolusjonen, og det halv-asiatiske, føydale *russiske* monarkiet til Romanovene* kunne bare forsvare seg med de skjendigste, avskyelige, motbydelige og grusomme midler. Den eneste ærerike måten å slåss mot pogromene på, den eneste fornuftige måten fra synspunktet til en sosialist og demokrat, er ikke å uttrykke høymoralsk fordømmelse, men å hjelpe revolusjonen på alle måter uten å tenke på seg sjøl, å organisere revolusjonen for å styrte dette monarkiet.

Stolypin, pogrommakeren, trente seg opp til en ministerpost på den eneste måten en tsar-guvernør kunne: ved å pine bøndene, ved å organisere pogromer og ved å vise evne til å skjule disse asiatiske «skikkene» bak glatte vendinger, ytre atferd, holdninger og fakter som så «europiske» ut.

Og lederne for det liberale borgerskapet vårt, som uttrykker sin høymoralske fordømmelse av pogromer, førte forhandlinger med pogrommakerne og anerkjente ikke bare at de hadde rett til å være til, men at de skulle lede arbeidet med å bygge opp et nytt Russland og styre det! Mordet på Stolypin har forårsaka flere interessante avsløringer og tilståelser når det gjelder dette spørsmålet. Witte og Gutsjkov har for eksempel offentliggjort brev om Wittes forhandlinger med «offentlige skikkelser» (les: med lederne for det moderate

**Romanovene* — den tsaristiske herskerslekta. — *Red.*

liberal-monarkistiske borgerskapet) om å danne regjering etter den 17. oktober* 1905. Mellom dem som var med på forhandlingene med Witte — disse forhandlingene må ha tatt lang tid, for Gutsjkov skriver om «de trøttende dagene med langvarige forhandlinger» — var Sjipov, Trubetskoi, Urusov og M. Stakhovitsj, dvs. de framtidige lederne for kadettene og for Partiet for fredelig fornying¹⁵ og oktobristpartiet. Det viser seg at forhandlingene blei avbrutt på grunn av Durnovo, som «liberalerne» nekta å godta som innenriksminister, mens Witte satte fram dette kravet som et ultimatum. Men Urusov, en ledende skikkelse i kadettpartiet i den første dumaen, «støtta Durnovo som kandidat med glød». Da prins Obolenski foreslo Stolypin til posten «støtta noen av dem som var til stede den ideen, andre sa at de ikke kjente han». «Jeg husker tydelig,» skriver Gutsjkov, «at *ingen* reiste den innvendinga grev Witte skriver om i brevet sitt.»

Nå ønsker kadettpressa å understreke hvor «demokratisk» den er (ikke vær morsom!), kanskje særskilt med tanke på valga i den første kurien** i St. Petersburg, der en kadett sto opp mot en oktobrist. Derfor prøver den å slenge skitt etter Gutsjkov for disse forhandlingene. «Hvor ofte,» skriver *Retsj* i nummeret den 28. september, «oktobrist-brorskapet ga kollegene til herr Durnovo handslag for å glede makthaverne. Hvor ofte vendte de ikke folkemeninga ryggen med blikket nagla på makthaverne!» Den samme bebreidelsen, fra kadettene mot oktobristene, blir gjentatt i flere utgaver i lederartikkelen i *Russkije Vedomosti* den samme dagen.

Men tilgi meg, herrer av kadettpartiet, hva slags rett

* 17. oktober 1905 — Denne dagen sendte tsaren — vettskremt som han var av revolusjonen — ut et manifest som lovte folket friheter og ei grunnlov. — *Red.*

** *Kurie* — valgklasse. Velgerne var delt inn i fire slike kurier, gods- eiernes, byenes (borgerskapets), bøndernes og arbeidernes kurier. — *Red.*

har *dere* til å bebreide oktofristene, ettersom *deres* talsmenn også var med i nettopp de samme forhandlingene og til og med forsvarte Durnovo?

Den gangen, i november 1905, sto ikke *alle* kadetter liksom Urusov i samme stilling som folk som har «blikket nagla på makthaverne» og «vender ryggen til folkemeninga»? Dere fører en «familiekrangel»: ikke ei prinsippsak, men kappestrid mellom like prinsippløse sider. Det er det vi *må* si om de bebreidelsene som kadettene nå retter mot oktofristene i samband med «forhandlingene» på slutten av 1905. Et oppgjør av denne typen kan bare tjene til å tilsløre den virkelig viktige og historisk unektelige kjensgjerninga at *alle* nyanser av det liberale borgerskapet, fra oktofristene og medregna kadettene, «*hadde blikket nagla på makthaverne*» og «vendte ryggen til» *demokratiet* fra den stunda revolusjonen vår fikk et virkelig folkelig innhold, dvs. fra den stunda den blei en demokratisk revolusjon, på grunn av de demokratiske kreftene som var aktivt med i den. Stolypin-tida i den russiske kontrarevolusjonen er konkret kjennemerka av at det liberale borgerskapet hadde vendt demokratiet ryggen og at Stolypin *kunne vende seg* til først den ene og så den andre talsmannen for dette borgerskapet etter hjelp, medfølelse og råd. Hadde det ikke vært for denne tilstanden, ville ikke Stolypin vært i stand til å gi Rådet for den forente adelen¹⁶ herredømme over det kontrarevolusjonært innstilte borgerskapet, og oppnå hjelp, medfølelse og aktiv eller passiv støtte fra det borgerskapet.

Denne sida av saka fortjener særskilt oppmerksomhet, nettopp fordi den forsvinner av syne eller blir oversett med vilje av den liberale pressa vår, så vel som av slike organ for liberal arbeiderpolitikk som *Djelo Zhizni*. Stolypin sto ikke bare for diktaturet til de føydale godseierne, og den som avgrenser seg til denne karakteristikken har ikke forstått noe av det konkrete innholdet og betydninga av «Stolypin-perioden».

Stolypin var minister i ei tid da kontrarevolusjonære stemninger hadde overtaket i *hele* det liberale borgerskapet, medregna kadettene, da de føydale godseierne *kunne* lite og virkelig leit på disse følelsene, da de *kunne* nærme seg og nærma seg lederne for borgerskapet med «tilbud» (om hand og hjerte), da de *kunne* se på sjølden mest «venstre» av disse lederne som «Hans Majestets opposisjon»*, da de *kunne* vise og viste til den kjensgjerninga at lederne for de liberale vendte seg til dem, til reaksjonens side, til dem som sloss mot demokratiet og sverta det. Stolypin var minister på den tida da de føydale godseierne satte alle krefter inn på å innføre og sette en *borgerlig* politikk i verk på landsbygda så fort som mulig, da de hadde kasta overbord alle romantiske syner og håp som bygde på musjikens** «patriarkalske» natur, og hadde begynt å *se seg om* etter forbundsfeller blant de nye borgerlige elementa i Russland allment og på landsbygda i Russland særskilt. Stolypin prøvde å helle ny vin på gamle flasker, å omskape det gamle autokratiet til et borgerlig monarki. Og nederlaget for politikken til Stolypin er nederlaget for tsarismen på denne siste, *den sist tenkelige* vegen for tsarismen. Godseiermonarkiet til Alexander III prøvde å vinne støtte på den «patriarkalske» landsbygda og i det «patriarkalske elementet» i livet i Russland i alminnelighet. *Den* politikken blei fullstendig slått av revolusjonen. Etter revolusjonen søkte godseier-

* *Hans Majestets opposisjon*» eller *opposisjon i genitiv* — Lenin viser til den talen som Miljukov holdt ved lunsjen som borgermesteren i London ga for han i juni 1909, da en delegasjon fra den tredje dumaen og statsrådet var på besøk. Miljukov bekrefta på ny at kadettene var lydige og tro mot det tsaristiske autokratiet og understreka at så lenge Russland hadde en дума, «kommer den russiske opposisjonen til å være Hans Majestets opposisjon, ikke en opposisjon mot Hans Majestet». — *Red.*

** Musjik — Russisk for bonde. — *Red.*

monarkiet til Nikolai II støtte i de kontrarevolusjonære stemningene i borgerskapet og i den borgerlige jordbrukspolitikken, som i virkeligheten blei satt i verk av nettopp de samme godseierne. Nederlaget for disse forsøka, som sjøl kadettene, sjøl oktofristene ikke kan trekke i tvil lenger, er nederlaget for den *siste mulige* politikken for tsarismen.

Under Stolypin var ikke diktaturet til de føydale godseierne retta mot hele nasjonen, medregna hele «tredjestanden»*, hele borgerskapet. Tvert om blei diktaturet utøvd under vilkår som var svært gunstige for det, da oktofristborgerskapet tjente det med liv og sjel, da godseierne og borgerskapet hadde et representativt organ der blokken deres var sikra flertall og det var ordna med mulighet til å føre forhandlinger og komme fram til en avtale med krona, da hr. Struve og andre *Vekhi*-forfattere rakka ned på revolusjonen i hysterisk villskap og satte fram en ideologi som gleda Antoni, biskop av Volhynja, og da hr. Miljukov kunngjorde at kadettopposisjonen var «Hans Majestets opposisjon» (og Hans Majestet er en føydal etterlevning). Likevel, trass i alle disse gunstige vilkåra for Romanovene, trass i at alle disse vilkåra var de gunstigste som kan tenkes sett ut fra oppstillinga av samfunnskrefter i det kapitalistiske Russland i det tjuende hundreåret, endte politikken til Stolypin i nederlag. Stolypin er blitt myrda i et øyeblikk da en ny banemann for tsarist-autokratiet — eller heller banemannen som samler nye krefter — banker på døra.

* * *

Stolypins holdning til lederne for borgerskapet og deres holdning til han, er karakterisert mest fullstendig ved

* *Tredjestanden* — den laveste avdelinga i den franske folke-representasjonen 1302—1789, synonymt med borgerskapet. Første og andre stand var fyrstene i adel og geistlighet. — *Red.*

de forholda som fantes i tida under den første dumaen. «Tida fra mai til juli 1906 var avgjørende for karrieren til Stolypin,» skriver *Retsj*. Hva var tyngdepunktet i denne perioden?

«Tyngdepunktet i denne perioden var sjølsagt ikke talene i dumaen,» slår det offisielle organet til kadettpartiet fast.

Det er en verdifull innrømmelse, ikke sant? Hvor mange lanser blei det ikke brukket på den tida i turneringer med kadettene i spørsmålet om «taler i dumaen» kunne regnes som «tyngdepunktet» i den perioden? For en foss av sint kjeft og nedlatende doktrinær* belæring som blei sluppet i kadettpressa mot sosialdemokratene, som den våren og sommeren 1906 holdt fast ved at tyngdepunktet for perioden *ikke* var talene i dumaen! For noen bebreidelser *Retsj* og *Duma*¹⁷ retta mot hele det russiske «samfunnet» den gangen, fordi det drømte om et «konvent»** og ikke var entusiastisk nok over kadettseirene på den «parlamentariske» skueplassen til den første dumaen! Det er gått fem år siden da. Det er nødvendig å gjøre ei allmenn vurdering av tida under den første dumaen, og kadettene kunngjør ganske lettvint, som om de bytta hansker, at «sjølsagt lå ikke tyngdepunktet i den tida i talene i dumaen».

Sjølsagt ikke, mine herrer! Men hva var tyngdepunktet?

«Bak kulissene», leser vi i *Retsj*, «gikk det for seg en kvass strid mellom talsmenn for to strømninger. Den ene anbefalte en kompromisspolitikk med represen-

* *Doktrinær* — fra latin: doktrine, som betyr læresetning. En doktrinær er en person som blindt følger visse læresetninger som han bekjenner seg til, uten å stille spørsmål ved noe, uten blick til høyre eller venstre eller den faktiske virkeligheten. — *Red.*

** *Konvent* — egentlig forsamling av stemmeberettiga. Sikter her til den franske nasjonalforsamlinga i åra 1792—95, under den franske revolusjonen, Nasjonalkonventet. — *Red.*

tantene for folket, og kvidde seg ikke engang for å danne ei 'kadettregjering'. Den andre krevde kraftig handling, oppløsning av statsdumaen og ei endring i valglova. Dette var det programmet som Rådet for den forente adelen gikk inn for, som fikk støtte fra innflytelsesrike kretser ... Først nølte Stolypin. Det fins tegn på at Stolypin ved to høve, med Kryzjanovski som mellommann, gjorde tilnærmelser til Muromtsev og foreslo at de skulle drøfte muligheten for å danne ei kadettregjering med han sjøl som innenriksminister. Men samtidig holdt Stolypin uten tvil oppe kontakten med Rådet for den forente adelen.»

Slik skriver de utdanna, lærde og beleste liberale lederne historie! Det ser ut til at «tyngdepunktet» *ikke* var talene, men kampen mellom to strømninger innafor den tsaristiske Svarte hundre-hoffklikken! Øyeblikkelig «angrep», uten nøling var politikken til Rådet for den forente adelen, dvs. ikke politikken til enkeltpersoner, ikke politikken til Nikolai Romanov, ikke til «en strømning» i «*høyere kretser*», men politikken til *en bestemt klasse*. Kadettene ser klart og nøkternt rivalene sine til *høyre*. Men alt *til venstre* for kadettene har forsvunnet fra synsfeltet for dem. Historia blei skapt av «*høyere kretser*», av Rådet for den forente adelen og kadettene: vanlige folk, *sjølsagt*, var ikke med på å skape historia! En bestemt klasse (adelen) var stilt opp mot partiet for folkets frihet, som står *over* klassene, mens de «*høyere kretser*» (dvs. Vår Far Tsaren) nølte. Er det mulig å tenke seg en høyere grad av sjølopp tatt klasseblindhet, ei verre forvrenging av historia og glem-somhet overfor de elementære sannhetene om vitenskapens historie, et mer ynkelig rot og ei verre sammenblanding av klasser, partier og enkeltpersoner?

Ingen er så blinde som de som *ikke vil* se demokratiet og kreftene det har.

Sjølsagt var ikke tyngdepunktet i tida under den første dumaen talene i dumaen. Det var utafor dumaen, i kampen mellom klassene, i kampen som de føydale

godseierne og monarkiet *deres* førte mot massene, mot arbeiderne og bøndene. Det var nettopp i denne perioden at den revolusjonære rørsle til massene var på hell oppover igjen. Våren og sommeren 1906 skilte seg ut ved et truende frambrudd av streikebølga allment og av politiske streiker, bondeopprør og mytterier i de væpna styrkene særskilt. *Det*, mine herrer kadett-historikere, var *grunnen* til at det fantes nøling i «høyere kretser». Kampen mellom strømningene i tsarregjeringen dreide seg om spørsmålet om de, med styrken i revolusjonen den gangen i minne, skulle forsøke å gjøre statskupp *med en gang*, eller om de skulle *vente på rette øyeblikk* og føre borgerskapet i klave ei stund til.

Den første dumaen overbeviste godseierne fullt ut (Romanov, Stolypin og andre) om at det ikke kunne bli fred mellom dem og bøndene og arbeidermassene. Denne overbevisninga deres var i fullt samsvar med den objektive virkeligheten. Alt som sto igjen å avgjøre for dem var et mindre viktig spørsmål: Når og hvordan skulle de endre valglova, på en gang eller litt etter litt? Borgerskapet vakla. Men hele oppførselen deres, til og med oppførselen til kadettborgerskapet, viste at det var hundre ganger reddere for revolusjonen enn for reaksjonen. Det var derfor godseierne nedlot seg til å innby lederne for borgerskapet (Muromtsev, Hejden, Gutsjkov og co.) til møter der de drøfta spørsmålet om de ikke kunne danne regjering *i fellesskap*. Og hele borgerskapet, medregna kadettene, rådførte seg med tsaren, med pogrommakerne, med lederen for Svarte hundre om midlene til å slå ned revolusjonen med. Men ikke en gang siden utgangen av 1905, har borgerskapet noen gang sendt talsmenn for et eneste ett av partiene sine for å rådføre seg med lederne for revolusjonen om *hvordan* en skal styrte autokratiet og monarkiet.

Dette er hovedlærdommen en kan trekke ut fra «Stolypin-perioden» i russisk historie. Tsarismen rådslo med borgerskapet den gangen det ennå så ut til

at revolusjonen var ei kraft. Men etterhvert brukte den støvelen til å sparke ut *alle* lederne for borgerskapet — først Muromtsev og Miljukov, så Hejden og Lvov og endelig Gutsjkov — så snart det revolusjonære presset neda fra avtok. Forskjellen mellom Miljukovene, Lvovene, og Gutsjkovene er helt uvesentlig — det er bare spørsmål om i hvilken rekkefølge disse lederne for borgerskapet vender kinnet til for å motta ... «kyssa» fra Romanov-Purisjkevitsj-Stolypin, og hvilken rekkefølge de fikk disse ... «kyssa» i.

Stolypin forsvant fra skueplassen nettopp i det øyeblikket da Svarte hundre-monarkiet hadde tatt alt som kunne bli nyttig for det fra de kontrarevolusjonære stemningene i hele det russiske borgerskapet. Nå står dette borgerskapet — avvist, ydmyka og utskjemt av at det sjøl har gitt avkall på demokratiet, massekampen og revolusjonen — rådløst og forvirra, og ser at symptomene på en ny revolusjon samler seg. Stolypin hjalp det russiske folket til å få en nyttig lærdom: enten marsjere til frihet ved å styrte tsarist-monarkiet, under ledelse av proletariatet; eller synke djupere ned i slaveri og bøye seg for Purisjkevitsjene, Markovene og Tolmatsjovene, under den ideologiske og politiske ledelsen av Miljukovene og Gusjkovene.

Sotsial-Demokrat nr. 24,
18. (31.) oktober, 1911

Trykt etter teksten
i *Sotsial-Demokrat*

Likvidasjonismen og likvidatorgruppa*

Ettersom

1) RSDAP** i nesten fire år har ført en målbevisst kamp mot likvidatorstrømninga, som på partikonferansen i desember 1908 blei karakterisert som

«et forsøk fra ei gruppe intellektuelle i partiet på å likvidere den eksisterende organisasjonen til RSDAP og for enhver pris erstatte den med ei løs sammenslutning som fungerer legalt, sjøl om prisen er rein og skjær oppgivelse av programmet, taktikken og tradisjonene til partiet».

2) Plenumsmøtet i sentralkomiteen som blei holdt i januar 1910 fortsatte kampen mot denne strømninga, og kunngjorde enstemmig at den var et utslag av borgerlig innflytelse over proletariatet og krevde, som vilkår for virkelig enhet i partiet og for å smelte sammen de tidligere bolsjevik- og mensjevikgruppene, et fullstendig brudd med likvidasjonismen og at dette borgerlige avviket skulle jages fullstendig bort fra sosialismen.

3) Trass i alle partivedtak og trass i den forpliktelsen som talsmennene for alle fraksjonene på plenumsmøtet

* Dette er den resolusjonen som blei vedtatt på RSDAPs 6. konferanse, Prahakonferansen, i 1912, som satte mensjevikene utafor partiet og slo fast det bolsjevikiske partiets sjølstendige eksistens. — *Red.*

** RSDAP — forkortelse for Russlands sosialdemokratiske arbeiderparti. — *Red.*

holdt i januar 1910 tok på seg, begynte en del sosialdemokrater som er gruppert rundt tidsskriftet *Nasja Zarja*¹⁸ og *Djelo Zhizni*, å forsvare åpent den strømninga som hele partiet har anerkjent som produktet av borgerlig påvirkning på proletariatet.

4) De tidligere medlemmene i sentralkomiteen, Mikhail, Juri og Roman, nekta ikke bare å slutte seg til sentralkomiteen våren 1910, men til og med å være med på et eneste møte for å velge inn nye medlemmer. De sa rett ut at de mente at sjølve eksistensen av partiets sentralkomite var «skadelig».

5) Det var nettopp etter plenumsmøtet i 1910 at de før nevnte skriftene *Nasja Zarja* og *Djelo Zhinzi* klart vendte seg til likvidasjonismen over hele linja. Ikke bare «nedvurderte» de (mot vedtaka fra plenumsmøtet) «viktigheten av det illegale partiet», de ga åpent avkall på det og erklærte at partiet var «utdødd», at partiet alt var likvidert, at tanken om å gjenopplive det illegale partiet var «en reaksjonær utopi». De brukte spaltene i tidsskrift som kom ut legalt til å hauge baktalelser og kjeft over det illegale partiet, de oppfordra arbeiderne til å se på kjerna i partiet og organisasjonsbygninga som «død», osv.

6) På ei tid da medlemmene av partiet over hele Russland uten hensyn til fraksjoner, forente seg for å fremme den øyeblikkelige oppgava å kalle sammen en partikonferanse, slo likvidatorene seg sammen i helt uavhengige små grupper, splitta seg fra de lokale organisasjonene sjøl der de partitru mensjevikerne* dominerte (Jekaterinoslav, Kiev) og nekta fullstendig å holde ved lag noen partiforbindelser med de lokale organisasjonene i RSDAP.

Konferansen erklærer at ved oppførselen sin har

**Partitru mensjeviker* — ei gruppe mensjeviker med Plekhanov i spissen. De holdt fast ved mensjevikiske standpunkt, men støtta likevel bolsjevikene i spørsmålet om det illegale proletariske partiet. Gruppen avgrensa seg på dette viset fra likvidatorene. — *Red.*

Nasja Zarja og Djelo Zhizni-gruppa avgjort satt seg sjøl utafor partiet.

Konferansen oppfordrer alle partimedlemmer, uansett tendenser og meningsavskygninger, til å kjempe ned likvidasjonismen, forklare hvorfor den er svært skadelig for frigjoringssaka til arbeiderklassen og sette alle krefter inn på å gjenopplive og styrke det illegale RSDAP.

Utgitt i 1912 i brosjyra
«RSDAPs sjette allrussiske
konferanse (i Praha)».

Omstridte spørsmål

Et åpent parti og marxistene

I. VEDTAKET FRA 1908

Den kampen som nå går for seg mellom *Pravda*¹⁹ og *Lutsj*²⁰ virker unødvendig for mange arbeidere, og ikke særlig forståelig. Polemiske artikler i ulike nummer av avisa om særskilte, av og til svært spesielle spørsmål, gir sjølsagt ikke noen fullstendig ide om emnet og innholdet i kampen. Det er grunnen til arbeidernes rettmessige misnøye.

Likevel er spørsmålet om likvidasjonismen, som kampen nå blir ført om, et av de viktigste og mest brennende spørsmåla i arbeiderbevegelsen for tida. En kan ikke være en klassebevisst arbeider uten at en studerer spørsmålet i detalj og danner seg ei bestemt oppfatning om det. En arbeider som ønsker å delta sjølstendig i å avgjøre skjebnen til *sitt* parti, vil ikke feie polemikk til side, sjøl om den ikke er helt forståelig ved første øyekast, men vil leite alvorlig til han finner sannheten.

Hvordan skal en leite etter sannheten? Hvordan skal en finne vegen gjennom villniset av innbyrdes motstridende meninger og påstander?

Alle fornuftige personer forstår at dersom det raser en bitter kamp om et eller annet emne, så må en ikke nøye seg med påstandene fra de stridende partene dersom en vil forvisse seg om sannheten, en må sjøl undersøke *kjensgjerningene* og *dokumenta*, sjøl se om det fins noe *vitneprov*, og om disse prova er pålitelige.

Dette er det sjølsagt ikke alltid lett å gjøre. Det er mye «letterere» å ta det en kommer over for gitt, det en

tilfeldigvis hører, det det ropes mer «åpent» om, og så videre. Men folk som er fornøyd med dette, blir kalt «overflatiske», tankeløse folk, og ingen tar dem alvorlig. Uten en viss grad av *sjølstendig* arbeid kan en ikke finne sannheten om noe viktig spørsmål, og den som er redd for arbeid kan umulig komme fram til sannheten.

Derfor vender vi oss bare til de arbeiderne som ikke er redde for dette arbeidet, de som har bestemt seg for å komme til bunns i saka *sjøl* og prøver å *oppdage kjensgjerninger, dokument, vitneprov*.

Det første spørsmålet som reiser seg, er: Hva er likvidasjonisme? Hvor kom dette ordet fra, hva betyr det?

Lutsj sier at likvideringa av partiet, dvs. oppløsninga, ødelegginga av partiet, oppgivelsen av partiet, bare er et ondsinna påfunn. Det påstår at de «fraksjonistiske» bolsjevikene fant på denne anklagen mot mensjevikene!

Pravda sier at hele partiet har fordømt og bekjempa likvidasjonismen i over fire år.

Hvem hadde rett? Hvordan skal vi finne sannheten? Den eneste måten er opplagt å leite etter kjensgjerninger og dokument i *partihistoria* for de siste fire åra, fra 1908 til 1912, da likvidasjonistene *endelig splitta ut* fra partiet.

Disse fire åra, da de nåværende likvidasjonistene *ennå var* i partiet, utgjør den viktigste perioden når en skal *oppdage* hvor ordet likvidasjonisme kom fra, og hvordan det oppsto.

Derfor er den første og grunnleggende slutninga: Alle som snakker om likvidasjonismen, men *unngår* kjensgjerningene og *partidokumenta* fra perioden 1908—11, skjuler sannheten for arbeiderne.

Hva er disse kjensgjerningene og partidokumenta?

Først og fremst har vi *partivedtaket* som blei fatta i desember 1908. Om arbeiderne ikke ønsker å bli behandla som unger som blir proppa med eventyr og sagn, må de spørre rådgiverne, lederne eller tals-

mennene sine om det blei fatta et *partivedtak* om likvidasjonismespørsmålet i desember 1908, og hva det vedtaket var.

Vedtaket inneholder en *fordømmelse* av likvidasjonismen og ei *forklaring* på hva det er.

Likvidasjonismen er «et forsøk fra ei gruppe intellektuelle i partiet på å *likvidere* (dvs. oppløse, ødelegge, avskaffe, legge ned) den eksisterende partiorganisasjonen og for enhver pris erstatte den med ei løs sammenslutning som fungerer legalt (dvs. i samsvar med loven, eksisterer «åpent»), sjøl om prisen er rein og skjær oppgivelse av *programmet*, *taktikken* og tradisjonene til partiet (dvs. tidligere erfaringer).»

Slik var partivedtaket om likvidasjonismen, som blei fatta for mer enn fire år siden.

Ut fra dette vedtaket er det opplagt hva kjerna i likvidasjonismen er, og hvorfor den blir fordømt. Kjerna i den er at en *gir avkall på* «undergrunnen», at den likvideres og for enhver pris blir *erstatta* med ei sammenslutning uten noen bestemt form som fungerer legalt. Derfor er det *ikke* legalt arbeid, ikke at de understreker behovet for det, som partiet fordømmer. Partiet fordømmer — og fordømmer vilkårløst — at det gamle partiet blir *erstatta* med noe uten noen bestemt form, noe «åpent», noe som ikke kan kalles et parti.

Partiet kan ikke eksistere uten at det forsvaret eksistensen sin, uten at det vilkårløst kjemper mot dem som ønsker å likvidere det, ødelegge det, de som ikke anerkjenner det, som gir avkall på det. Dette er sjølinnlysende.

Til alle som gir avkall på det eksisterende partiet i navnet til et eller annet nytt parti, må en si: Prøv, bygg opp et nytt parti, men dere kan ikke fortsatt være medlemmer av det gamle, det nåværende, det eksisterende partiet. Det er meninga med partivedtaket som blei fatta i desember 1908, og det er opplagt at en ikke kunne ha fatta noe annet vedtak i spørsmålet om partiets eksistens.

Likvidasjonismen er sjølsagt ideologisk *knytta sammen* med *overløperi*, med *oppgivelsen av programmet og taktikken*, med *opportunisten*. Det er nettopp dette som blir uttrykt i den avsluttende delen av det siterte vedtaket. Men likvidasjonisme er ikke *bare* opportuniste. Opportunistene leder partiet inn på en gal, borgerlig veg, vegen med liberal-arbeiderpolitikk. Men de *gir ikke avkall på* sjølve partiet, de likviderer det ikke. Likvidasjonismen er *den typen* opportuniste som går så langt som til å *gi avkall på* partiet. Det er sjølinnlysende at partiet ikke kan eksistere dersom medlemmene av det *omfatter* dem som ikke anerkjenner dets eksistens. Det er like innlysende at det å *gi avkall på* undergrunnen under de rådende vilkåra, er å *gi avkall på* det gamle partiet.

Spørsmålet er: Hva slags holdning har likvidasjonistene til dette partivedtaket som blei fatta i 1908?

Dette er kjerna i saka. Dette stiller oppriktigheten og den politiske ærligheten til likvidasjonistene på prøve.

Om han ikke har mista forstanden, vil ikke en av dem nekte for at partiet fatta et slikt vedtak som ikke er blitt oppheva.

Derfor tyr likvidatorene til utflukter: Enten unngår de spørsmålet og *holder tilbake* partivedtaket fra 1908 for arbeiderne, eller så utbryter de (ofte legger de til skjellsord) at dette var et vedtak som blei vedtatt med bolsjevikenes stemmer.

Men skjellsord røper bare hvor svake likvidatorene er. Det fins *partivedtak* som er vedtatt med *mensjevikenes* stemmer, for eksempel vedtaket om kommunal overtakelse vedtatt i Stockholm i 1906.²¹ Dette er alminnelig kjent. Mange bolsjeviker er ikke enige i dette vedtaket. Men ikke en av dem nekter for at det er et *partivedtak*. På nøyaktig samme vis er vedtaket fra 1908 om likvidasjonismen et *partivedtak*. Alle forsøk på å gå utenom dette spørsmålet viser bare et ønske om å villedde arbeiderne.

Alle som ønsker å anerkjenne partiet i mer enn ord, vil ikke tillate noen omgåelser og vil holde fast på å nå fram til sannheten om *partivedtaket* i spørsmålet om likvidasjonismen. Dette vedtaket har blitt støtta av *alle de partitru mensjevikene* hele tida siden 1909, med Plekhanov i spissen. I sitt *Dnevnik*²² og i ei lang rekke andre marxistiske publikasjoner har han gjentatte ganger og helt bestemt forklart at ingen som ønsker å likvidere partiet, kan være medlem av partiet.

Plekhanov var og kommer fortsatt til å være en mensjevik. Derfor er de vanlige henvisningene fra likvidatorene til den «bolsjevikiske» karakteren av partivedtaket fra 1908 dobbelt gal.

Jo flere skjellsord likvidatorene slynger mot Plekhanov i *Lutsj* og *Nasja Zarja*, jo klarere er beviset for at likvidatorene tar feil og at de prøver å skjule sannheten med støy, rop og krangel. En nybegynner kan av og til bli fortumla av slike metoder til å begynne med, men arbeiderne vil finne ut av det og snart lære å overse denne kjeftrbruken.

Er arbeidernes enhet nødvendig? Ja, det er den.

Er arbeidernes enhet mulig uten enhet i arbeidernes organisasjon? Opplagt ikke.

Hva hindrer enheten i arbeidernes parti? Stridighetene om likvidasjonismen.

Derfor må arbeiderne forstå hva disse stridighetene dreier seg om, for at de *sjøl* skal kunne avgjøre skjebnen til partiet sitt og *forsvare det*.

Det første skrittet i denne retninga er å gjøre seg kjent med det *første partivedtaket* om likvidasjonismen. Arbeiderne må kjenne dette vedtaket grundig og studere det omhyggelig, og avvise alle forsøk på å unngå spørsmålet eller pense det inn på feil spor. Etter å ha studert dette vedtaket, kommer arbeiderne til å begynne å forstå kjerna i likvidasjonismen, hvorfor det er et så viktig og et så «omstridt» spørsmål, hvorfor

partiet har blitt stilt overfor det i de mer enn fire åra under reaksjonsperioden.*

I den neste artikkelen skal vi se på et annet viktig partivedtak om likvidasjonismen som blei gjort for omlag tre og et halvt år siden, og så gå over til kjensgjerninger og dokument som viser hvordan spørsmålet står nå.

II. VEDTAKET FRA 1910

I den første artikkelen vår (*Pravda* nr. 289) gjenga vi det første og grunnleggende dokumentet som de arbeiderne som ønsker å finne sannheten i de nåværende stridighetene må gjøre seg kjent med, nemlig partivedtaket fra desember 1908 om likvidasjonismen.

Nå skal vi gjengi og undersøke et annet, ikke mindre viktig partivedtak om det samme spørsmålet, som blei gjort for tre og et halvt år siden, i januar 1910. Dette vedtaket er særlig viktig fordi det blei gjort *enstemmig*: Alle bolsjevikene, uten unntak, hele *Vperjod*-gruppa²³ og endelig (det er viktigst) *alle* mensjevikene og de nåværende likvidatorene uten unntak, og også alle de «nasjonale» (dvs. jødiske, polske og latviske) marxistene godtok dette vedtaket.

Vi gjengir her det viktigste avsnittet fra dette vedtaket i sin helhet:

«Den historiske situasjonen til den sosialdemokratiske rørsle i perioden med borgerlig kontrarevolusjon gir, som utslag av borgerlig innflytelse over proletariatet, uunngåelig opphav til at det på den ene sida blir gitt avkall på det illegale sosialdemokratiske partiet, at rolla og betydninga det har blir nedvurdert, at det blir gjort forsøk på å innskrenke de programatiske og taktiske oppgavene og slagorda til det

*Reaksjonsperioden — perioden fra 1907 til 1912. — Red.

prinsippfaste sosialdemokratiet osv. På den andre sida gir det opphav til at det blir gitt avkall på sosialdemokratisk virksomhet i dumaen og på å utnytte legale muligheter, til at en ikke forstår at begge er viktige, at en ikke greier å tilpasse prinsippfast sosialdemokratisk taktikk til de særegne historiske vilkåra i det bestemte øyeblikket osv.

Det er en integrert del av den sosialdemokratiske taktikken under slike vilkår å overvinne begge avvika ved å gjøre det sosialdemokratiske arbeidet breiere og djupere i alle områder for proletarisk klassekamp, og forklare faren ved slike avvik.»*

Dette vedtaket viser klart at for tre og et halvt år siden måtte alle marxister, slik de blei representert av alle strømninger uten unntak, *enstemmig* anerkjenne to *avvik* fra den marxistiske taktikken. Begge avvika blei anerkjent som *farlige*. Det blei forklart at de to avvika ikke skyldtes tilfældigheter, ikke vond vilje fra visse enkeltpersoner, men den «historiske situasjonen» i arbeiderklassens bevegelse i den nåværende perioden.

Dessuten peker dette enstemmige partivedtaket på *klasseopphavet* og den *klassebetydninga* disse avvika har. For marxister innskrenker seg ikke til nakne og tomme henvisninger til sammenbrudd og oppløsning. Det er opplagt for alle at det hersker ei stemning av forvirring, mangel på tillit, av motløshet og rådvillhet hos mange tilhengere av demokratiet og sosialismen. Det er ikke nok å innrømme dette. Det er nødvendig å forstå *klasseopphavet* til uenigheten og oppløsninga, å forstå hvilke *klasseinteresser* som springer ut fra ikke-proletariske omgivelser og som gir næring til «forvirring» blant vennene av proletariatet.

* Lenin siterer fra det vedtaket som fordømte likvidasjonismen og otzovismen, som blei vedtatt på plenumsrådet i sentralkomiteen i RSDAP i januar 1910. — *Red.*

Og det partivedtaket som blei gjort for tre og et halvt år siden, ga et svar på dette viktige spørsmålet: *Avvika* fra marxismen blir framkalt av «borgerlig kontra-revolusjon», av «*borgerlig innflytelse over proletariatet*».

Hva er disse avvika som truer med å overgi proletariatet til borgerskapets påvirkning? Ett av disse avvika, som er knytta til *Vperjod*-linja og å gi avkall på sosialdemokratisk virksomhet i dumaen og å utnytte legale muligheter, er nesten helt forsvunnet. Ingen av sosialdemokratene i Russland i dag forkynner disse feilaktige ikke-marxistiske syna. *Vperjod*-gruppa (medregna Alexinski og andre) har begynt å arbeide i *Pravda* sammen med de mensjevikene som er for partiet.

Det andre *avviket* partivedtaket peker på, er *likvidasjonismen*. Dette er opplagt ut fra henvisninga til å «gi avkall på» undergrunnen og til å «nedvurdere» den rolla og den betydninga det har. Endelig har vi et svært nøyaktig dokument som blei utgitt for *tre år* siden og som ikke er tilbakevist av noen, et dokument som skriver seg fra *alle* de «nasjonale» marxistene og fra Trotski (likvidatorene kunne ikke ønske seg bedre vitner). Dette dokumentet slår direkte fast at «i si kjerne ville det være ønskelig å kalle den strømminga som det er snakk om i resolusjonen *likvidasjonisme*, ei strømning som *må bekjempes ...*»

Den grunnleggende og viktigste kjensgjerninga som alle som ønsker å forstå den nåværende striden må kjenne til, dreier seg derfor om det følgende: For tre og et halvt år siden erkjente partiet *enstemmig likvidasjonismen* som et «farlig» avvik fra marxismen, et avvik som må bekjempes og som uttrykker «*borgerlig innflytelse over proletariatet*».

Interessene til borgerskapet, som er mot demokratiet og allment sett kontrarevolusjonært av innstilling, krever *likvidering*, oppløsning av det gamle partiet til proletariatet. Borgerskapet gjør alt det kan for å spre

og fostre alle tanker som er retta mot å *likvidere* partiet til arbeiderklassen. Borgerskapet prøver å oppmuntre til at de gamle oppgavene blir gitt opp, «stussa», skåret ned, klipt, tappa for mening, til at forsoning eller en avtale med Purisjkevitsj-folka blir satt i stedet for målbevisst ødelegging av grunnlaget for makta deres.

Likvidasjonisme er i virkeligheten å spre disse borgerlige ideene om oppgivelse og overløperi blant proletariatet.

Dette er *klasseinnholdet* i likvidasjonismen, slik det blei vist til i partivedtaket som blei vedtatt *enstemmig* for tre og et halvt år siden. Det er i dette hele partiet ser den største skaden og faren ved likvidasjonismen, den skadelige virkninga den har på arbeiderbevegelsen, på grunnfestinga av et uavhengig (ikke bare i ord, men i handling) parti for arbeiderklassen.

Likvidasjonismen betyr ikke bare likvidering (dvs. oppløsning, ødelegging) av det gamle partiet til arbeiderklassen. Den betyr også ødelegging av *klassejølstendigheten* til proletariatet, korrumperting av klassebevisstheten til proletariatet med *borgerlige* ideer.

Vi skal gi et bilde på denne vurderinga av likvidasjonismen i neste artikkel, som skal legge fram de viktigste argumenta til det likvidasjonistiske *Lutsj* i sin helhet. La oss nå kort oppsummere hva vi har slått fast. Forsøka fra *Lutsj*-folka i alminnelighet, og fra herrene F. Dan og Potresov særskilt, på å få det til å se ut som at «likvidasjonismen» er et påfunn, er forbausende løgnaktige utflukter bygd på den formodninga at leserne av *Lutsj* er fullstendig uvitende. I virkeligheten fins det ved sida av partivedtaket fra 1908, det *enstemmige* partivedtaket fra 1910, som gir ei fullstendig vurdering av likvidasjonismen som et borgerlig avvik fra den proletariske vegen, et avvik som er farlig og katastrofalt for arbeiderklassen. Bare fiender av arbeiderklassen kan skjule eller gå utenom partivurderinga.

III. LIKVIDATORENES HOLDNING TIL VEDTAKA FRA 1908 OG 1910

I den forrige artikkelen (*Pravda* nr. 95 (299)) gjenga vi den nøyaktige ordlyden i det enstemmige partivedtaket om likvidasjonismen, som definerer den som et uttrykk for borgerlig påvirkning over proletariatet.

Som vi har pekt på, blei dette vedtaket fatta i januar 1910. La oss nå undersøke oppførselen til de likvidatorene som frekt forsikrer oss at det ikke fins og aldri har funnes noe slikt som likvidasjonisme.

I februar 1910, i nr. 2 av tidsskriftet *Nasja Zarja* som på den tida nettopp var begynt å komme ut, skreiv herr Potresov rett ut at «*det ikke fins noe parti* i form av et helhetlig og organisert hierarki» (dvs. stige, eller system av «institusjoner»), og at det var umulig å likvidere «*noe som i virkeligheten ikke fins lenger* som et organisert hele». (Se *Nasja Zarja*, 1910, nr. 2, s. 61.)

Dette blei påstått en måned eller knapt det *etter* det enstemmige vedtaket til partiet!

Og i mars 1910 understrekte et annet likvidasjonistisk tidsskrift, nemlig *Vozrosjdenije*²⁴ som hadde den samme gjengen medarbeidere — Potresov, Dan, Martynov, Jesjov, Martov, Levitski og co., orda til herr Potresov og ga ei folkelig forklaring på dem:

«Det fins ikke noe å likvidere. Og vi for vår del (dvs. redaktørene av *Vozrosjdenije*) vil legge til: Drømmen om å gjenopprette dette hierarkiet i den gamle undergrunnsformen er rett og slett en skadelig, reaksjonær utopi som tyder på at medlemmer av det partiet som en gang var det mest realistiske av alle, har mista den politiske teften.» (*Vozrosjdenije*, 1910, nr. 5, s. 51.)

Det fins ikke noe parti, og tanken om å gjenopprette det er en skadelig utopi — dette er klare og bestemte ord. Her har vi en klar og rettfram oppgivelse av par-

tiet. Oppgivelsen (og oppfordringa til arbeiderne om å oppgi det) kom fra folk som hadde desertert fra undergrunnen og «lengta etter» et åpent parti.

Denne deserteringa fra undergrunnen blei dessuten støtta helt bestemt og åpent av P. B. Axelrod i 1912, både i *Nevski Golos*²⁵ (1912, nr. 6), og i *Nasja Zarja* (1912, nr. 6).

«Å snakke om fraksjonsløshet under de vilkåra som hersker nå,» skreiv P. B. Axelrod, «betyr å oppføre seg som en struts. Det betyr å lure seg sjøl og andre.» «Tilhengerne av partireform, eller nøyaktigere, av en revolusjon i partiet, har uttrykkelig ansvar for og en tvingende plikt til å organisere og befeste fraksjoner.»

P. B. Axelrod er altså åpen for en *partirevolusjon*, dvs. å ødelegge det gamle partiet og danne et nytt parti.

I 1913 erklærte *Lutsj* nr. 101 rett ut, i en usignert lederartikkel at «blant arbeiderne på noen steder er det til og med slik at sympatien for undergrunnen livner til igjen og vokser», og at dette var «*ei beklagelig kjensgjerning*». L. Sedov*, forfatteren av den artikkelen, vedgikk sjøl (*Nasja Zarja*, 1913, nr. 3, s. 49) at artikkelen hadde «forårsaka misnøye», sjøl blant tilhengerne av *Lutsj*-taktikken. Forklaringene til L. Sedov var videre slik at de forårsaka fornya misnøye hos en *Lutsj*-tilhenger, nemlig An, som har en artikkel mot Sedov i *Lutsj* nr. 181. Han protesterer mot at Sedov går ut fra at «undergrunnen» er ei hindring for den politiske organiseringa av bevegelsen vår, for å bygge opp et sosialdemokratisk arbeiderparti. An lat-terliggjør L. Sedov for «vagheten» hans i spørsmålet om undergrunnen er ønskelig eller ikke.

I den lange kommentaren sin til artikkelen gikk

* L. Sedov — psevdonym for den mensjevikiske likvidatoren B. A. Ginsburg. — *Red.*

redaktørene av *Lutsj* ut til støtte for Sedov og erklærte at An «tok feil i kritikken av L. Sedov».

Vi skal undersøke argumenta til *Lutsj*-redaktørene og de likvidasjonistiske feila til An sjøl på deres rette plass. Det er ikke dette poenget vi diskuterer her. Det vi nå må gå nøye inn på, er den grunnleggende og prinsipielle slutninga en må trekke av dokumenta som er gjengitt ovafor.*

Hele partiet fordømte og forkasta likvidasjonismen, både i 1908 og i 1910, og forklarte klasseopphavet til og faren i denne strømninga klart og detaljert. Alle de likvidasjonistiske avisene og tidsskrifta — *Vozrosjdenije* (1909—10), *Nasja Zarja* (1910—13), *Nevski Golos* (1912) og *Lutsj* (1912—13)**, alle sammen gjentar de tanker og argument med åpenbart likvidasjonistisk inn-

* I samleverket *Marxisme og likvidasjonisme* erstatta Lenin dette avsnittet, fram til ordet «grunnleggende», med den følgende teksten (gjengitt fra manuskriptet):

«I *Sjivaja Sjisn*²⁶ nr. 8 (19. juli 1913) gjentok Vera Sasulitsj dusinvis av likvidasjonistiske argument og skreiv: 'Det er vanskelig å si om den nye organisasjonen (det sosialdemokratiske partiet) ... hjalp eller hindra arbeidet'. Disse orda er opplagt jamgode med å forkaste partiet. Vera Sasulitsj rettferdiggjør desertering fra partiet med å si at organisasjonene mista medlemmene sine 'fordi det ikke var noe å gjøre i dem på den tida'. Vera Sasulitsj skaper en reint anarkistisk teori om 'en brei del' istedenfor et parti. Se den detaljerte analysen av denne teorien i *Prosvesjtsjenije*²⁷ nr. 9 1913. (Se Lenin, «Hvordan Vera Sasulitsj gjør ende på likvidasjonismen» (1913) i *Samla verk*, eng. utg., bind 19, s. 394—416. — Red.)

Hva utgjør da ...» — Red.

** Samleverket *Marxisme og likvidasjonisme* tilføyer «og *Novaja Rabotsjaja Gazeta*²⁸ (1913—14)», med følgende fotnote:

«Se for eksempel *Novaja Rabotsjaja Gazeta* nr. 1 1914, lederartikkelen for nyåret: 'Vegen til et åpent politisk aksjonsparti er også vegen til partienhet' (til enheten hos dem som bygger et åpent parti?). Eller nr. 5 1914: 'Det å overvinne (alle hindringene som er satt i vegen for å organisere arbeiderkongresser) er verken mer eller mindre enn en helt ekte kamp for forsamlingsretten, dvs. for arbeiderbevegelsens legalitet, nær knytta til kampen for en åpen tilværelse for det sosialdemokratiske arbeiderpartiet'.» — Red.

hold, *etter* de helt bestemte og til og med enstemmige vedtaka i partiet.

Sjøl «Lutsj»-tilhengere blir tvunget til å erklære at de er uenige i disse argumenta, i denne forkynnelsen. Det er ei kjensgjerning. Derfor er det rett og slett uærlig å rope om at likvidatorer blir «tirra», som Trotski, Semkovski og andre beskyttere av likvidasjonismen gjør. For det er å forvrengte sannheten fullstendig.

Sannheten er at likvidatorene trosser alle partivedtak og fortsetter å skjelle ut og tirre partiet, dvs. «undergrunnen». Dette er bevist av de dokumenta jeg har sitert fra, som dekker en periode på mer enn *fem* år (1908—13).

Alle arbeidere som *sjøl* ønsker å undersøke de omstridte og plagsomme partispørsmåla alvorlig, som ønsker å avgjøre disse spørsmåla *for seg sjøl*, må først av alt tilegne seg denne sannheten ved å gjøre et sjølstendig studium av og etterprøve disse partivedtaka og likvidatorargumenta. Bare de som studerer nøye, tenker over problema og kommer til en sjølstendig avgjørelse om dem og *skjebnen* til partiet, fortjener å bli kalt partimedlemmer og byggere av arbeidernes parti. En må ikke være likegyldig til spørsmålet om det er partiet som er «skyldig» i «å tirre» (dvs. i alt for skarpe og feilaktige angrep på) likvidatorene, *eller* om det er *likvidatorene som er skyldige i åpenbare brudd på partivedtaka, i å gå hardnakka inn for å likvidere, dvs. ødelegge* partiet.

Det er klart at partiet ikke kan eksistere uten å kjempe med alle krefter mot dem som prøver å ødelegge det.

Etter å ha gjengitt dokumenta om dette grunnleggende spørsmålet, skal vi i den neste artikkelen gå over til å vurdere det *ideologiske* innholdet i kravet om et «*åpent parti*».

IV. LIKVIDASJONISMENS KLASSEMESSIGE BETYDNING

I de foregående artiklene (*Pravda* nr. 289, 299 og 314) viste vi at alle marxistene både i 1908 og i 1910 ugjenkallelig fordømte likvidasjonismen som å gi avkall på fortida. Marxistene forklarte arbeiderklassen at likvidasjonismen er å spre borgerlig påvirkning i proletariatet. Og *alle* de likvidasjonistiske publikasjonene, fra 1909 til 1913, har *åpent brutt* vedtaka til marxistene.

La oss se på slagordet om et «åpent arbeiderparti», eller «kamp for et åpent parti», som likvidatorene ennå forfekter i *Lutsj* og *Nasja Zarja*.

Er dette et marxistisk, proletarisk slagord eller et liberalt, borgerlig slagord?

En må ikke leite etter svaret i holdninga eller planene til likvidatorene eller til andre grupper, men i en analyse av forholdet mellom samfunnskraftene i Russland i den nåværende perioden. Betydninga av slagord blir ikke avgjort av hensiktene til dem som har utforma dem, men av styrkeforholdet mellom *alle* klassene i landet.

De føydalistiske godseierne og «byråkratiet» *deres* er fiendtlige til alle endringer som bidrar til å skape politisk frihet. Dette er forståelig. Borgerskapet *må* kjempe for frihet ut fra den økonomiske stillinga si i et tilbakeliggende og halvføydalt land. Men borgerskapet frykter folkets virksomhet *mer* enn det frykter reaksjonen. Denne sannheten viste seg særlig tydelig i 1905. Arbeiderklassen forstår dette fullt ut, men ikke de opportunistiske og halv-liberale intellektuelle.

Borgerskapet er både liberalt og kontra-revolusjonært. Det er grunnen til den latterlig kraftløse og ynkelige *reformismen* deres. De drømmer om reformer og er redde for å gjøre opp på alvor med de føydalistiske godseierne, som ikke bare nekter å gi reformer, men til og med trekker tilbake dem som alt er gitt. De prater om reformer og frykter folkebevegelsen.

De strever etter å fortrenge godseierne, men er redde for å miste støtta fra dem og for å miste *sine egne* privilegier. Det er på dette klasseforholdet Tredje juni-systemet²⁹ er blitt bygd, som gir uinnskrenka makt til de føydale godseierne og privilegier til borgerskapet.

Den klassemessige stillinga til proletariatet gjør det helt umulig for det å «dele» privilegier eller *være redd* for at noen skal miste dem. Derfor er den egoistisk snevre, ynkelige og tungnemme reformismen helt fremmed for proletariatet. Når det gjelder bondemassene er de på den ene sida umåtelig undertrykt og sulter istedenfor å nyte godt av privilegier. På den andre sida er de utvilsomt småborgerlige. Derfor vakler de uunn-gåelig mellom de liberale og arbeiderne.

Slik er den objektive situasjonen.

Av denne situasjonen følger det klart at slagordet om et åpent arbeiderparti i sitt klasseopphav er et slagord for de kontrarevolusjonære liberale. Det inneholder ingenting unntatt reformisme. Det inneholder ikke engang en antydning om at proletariatet, den eneste tvers igjennom demokratiske klassen, er seg bevisst at oppgava består i å kjempe mot de liberale for innflytelse over demokratene som helhet. Det fins ikke engang noen antydning om å fjerne grunnlaget for alle privilegiene til de føydalistiske godseierne, til «byråkratiet», osv. Det fins ikke noen tanke om det allmenne grunnlaget for politisk frihet eller for ei demokratisk grunnlov. I steden innebærer dette slagordet at det gamle stilltiende blir forkasta, og følgelig overløperi fra og oppløsning (likvidering) av arbeiderpartiet.

Kort: I en kontrarevolusjonær periode sprer dette slagordet blant arbeiderne *forfektinga av nettopp det* som det liberale borgerskapet sjøl *praktiserer* Og: Om det ikke hadde vært noen likvidatorer, ville de flinke borgerlige framskrittstilhengerne³⁰ måtte ha funnet, eller leid, intellektuelle til å gå inn for dette overfor arbeiderklassen!

Bare dumme mennesker vil forsøke å sammenlikne *orda* til likvidatorene med *motiva* deres. *Orda* deres må sammenliknes med *gjerningene* og den objektive stilling til det liberale borgerskapet.

Se på disse gjerningene. I 1902 var borgerskapet *for* undergrunnen. Det ga Struve i oppdrag å gi ut undergrunnsskriftet *Osvobosjdenije*.³¹ Da arbeiderbevegelsen førte fram til 17. oktober*, oppga de liberale og kadettene undergrunnen, så forkasta de den og erklærte den for ubrukbar, vanvittig, syndig og ugudelig (Vekhi)**. *Istedenfor* undergrunnen foretrakk det liberale borgerskapet *en kamp for et åpent parti*. Dette er ei historisk kjensgjerning, stadfesta av de uopphørlige legaliseringsforsøka fra kadettene (1905—07) og framskritts-tilhengerne (1913).

Hos kadettene ser vi «åpent arbeid og den hemmelige organiseringa av det». Den vennlige, dvs. ubevisste, likvidatoren A. Vlasov, har bare gjenfortalt kadettenes gjerninger «med sine egne ord».

Hvorfor ga de liberale avkall på undergrunnen og innførte slagordet «kamp for et åpent parti»? Var det fordi Struve er en forræder? Nei, tvert om. Struve gikk over til den andre sida fordi hele borgerskapet snudde om. Og borgerskapet snudde om 1) fordi det fikk privilegier den 11. desember 1905***, og den 3. juni 1907

* 17. oktober 1905 — Denne dagen sendte tsaren — vettskremt som han var av revolusjonen — ut et manifest som lovte folket friheter og ei grunnlov. Se også artikkelen *Stolypin og revolusjonen* foran i dette bindet. — Red.

** I samleverket *Marxisme og likvidasjonisme* er ordet *Vekhi* utelatt, og følgende fotnote gitt:

«Det finnes ei fin bok, *Vekhi*, som har hatt utallige opplag, og som inneholder ei framifrå samling av disse kontrarevolusjonære liberalistiske ideene.» — Red.

*** Lenin sikter til den lova som blei kunngjort den 11. (24.) desember 1905 om å kalle sammen en «lovgivende» дума. Lova blei kunngjort av den tsaristiske regjeringa da oppstanden i Moskva var på sitt høyeste. Den første думаen, som blei valgt under denne lova, hadde kadettflertall. — Red.

fikk de til og med status som *tålt* opposisjon, 2) fordi det sjøl var dødsens redd for folkebevegelsen. Slagordet om «kamp for et åpent parti», omsatt fra «storpolitikkens» språk til vanlig og forståelig språk, betyr dette:

«Godseiere! Ikke tenk dere at vi ønsker å gjøre livet umulig for dere. Nei, flytt bare litt på dere og gjør plass for oss borgerlige (et åpent parti), så skal vi forsvare dere fem ganger mer 'intelligent', 'oppfinnsomt', 'vitenskapelig' enn Timosjkin- og Sabler-prestene gjorde.»*

De småborgerlige narodnikene tok opp slagordet om «kamp for et åpent parti» etter kadettene. I august 1906 ga herrene Pesjekhonov og co. fra *Ruskoje Bogatsvo*³² avkall på undergrunnen, erklærte «kamp for et åpent parti» og kutta ut de prinsippfast demokratiske «undergrunns»-slagorda fra programmet sitt.

Takk være den reformistiske skravlinga om et «breitt og åpent parti», står disse spissborgerne, som alle kan se, igjen *uten noe* parti, *uten noen* kontakt med massene, mens kadettene til og med har slutta å tenke på slike kontakter.

Bare på dette viset, bare ved å analysere klassenes stilling, ved å analysere den allmenne historia til kontrarevolusjonen, er det mulig å *forstå* innholdet i likvidasjonismen. Likvidatorene er småborgerlige intellektuelle, som er sendt ut av borgerskapet for å så liberal oppråtning blant arbeiderne. Likvidatorene sviker marxismen og sviker demokratiet. Slagordet om «kamp for et åpent parti» tjener i deres tilfelle (som når det gjelder de liberale og narodnikene) bare til å dekke over at de har gjort opp med fortida og *brutt med arbeiderklassen*. Dette er ei kjensgjerning som både valga

* Med «*Sabler-prester*» mener Lenin de ortodokse prestene som blei trukket aktivt med i valget til den fjerde dumaen etter instruks fra den reaksjonære Sabler, som var generalsekretær for kirkemøtet, for å sikre at det blei valgt representanter som føyde tsarregjeringa.
— *Red.*

i arbeiderkuriene til den fjerde dumaen og historia om opprettinga av arbeideravisa *Pravda* har bevist. Det er opplagt for alle at kontakten med massene bare har blitt opprettholdt av dem som ikke har gitt avkall på fortida, og som veit hvordan de skal gjøre seg nytte av «åpent arbeid» og alle slags tenkelige «muligheter» utelukkende i ånden til *den* fortida og for å styrke, grunnfeste og utvikle den.

I perioden med Tredje juni-systemet kunne det ikke være annerledes.

Likvidatorenes (dvs. de liberales) «nedskjæring» av programmet og taktikken vil bli drøfta i den neste artikkelen vår.

V. SLAGORDET OM «KAMP FOR ET ÅPENT PARTI»

I den forrige artikkelen (*Pravda* nr. 122) undersøkte vi den objektive betydninga (dvs. den betydninga som blir avgjort av klasseforholda) av slagordet om «et åpent parti» eller «kamp for et åpent parti». Dette slagordet er ei slavisk gjentakning av taktikken til borgerskapet. Det uttrykker korrekt borgerskapets fornektning av revolusjonen, eller den kontrarevolusjonære holdninga det har.

La oss se på noen av de forsøka likvidatorene gjør oftest på å forsvare slagordet om «kamp for et åpent parti». Majeovski, Sedov, Dan og alle *Lutsj*-skribentene prøver å blande sammen det åpne *partiet* med åpent arbeid eller *virksomhet*. Ei slik sammenblanding er reint sofisteri*, et knep, det er å bedra leseren.

For det første er åpen sosialdemokratisk virksomhet i perioden 1904—13 ei *kjensgjerning*. Et åpent parti er en *frase* som intellektuelle nytter for å dekke over at de har

* *Sofisteri* — gr., ordkløveri, spissfindighet, flisespikkeri. (En sofist var egentlig en lærer i retorikk (overtalelseskunst), moral og filosofi i det gamle Aten). — *Red.*

gitt avkall på partiet. For det andre har partiet gjentatte ganger fordømt likvidasjonismen, dvs. slagordet om et åpent parti. Men langt fra å fordømme åpen virksomhet, har partiet tvert om fordømt dem som forsømte eller ga avkall på det. For det tredje: Fra 1904 til 1907 var åpen virksomhet *særlig* utvikla blant *alle* sosialdemokratene. Men *ikke ei eneste* strømning, *ikke en eneste* fraksjon i sosialdemokratiet satte på den tida fram slagordet om «kamp for et åpent parti»!

Dette er ei historisk kjensgjerning. De som ønsker å *forstå* likvidasjonismen, må tenke over denne kjensgjerninga.

Hindra det at det ikke fantes et slagord om «kamp for et åpent parti», åpen virksomhet i perioden 1904—07? Ikke det minste.

Hvorfor oppsto det ikke noe slikt slagord blant sosialdemokratene *da*? Nettopp fordi det ikke var noen rasende kontrarevolusjon på den tida som trakk en del av sosialdemokratene over i ytterliggående opportunistisme. På den tida ville det vært *altfor opplagt* at slagordet om «kamp for et åpent parti» var en opportunistisk frase, å gi avkall på «undergrunnen».

Prøv å få fatt i hva denne historiske endringa betyr, mine herrer. Under 1905-perioden, da åpen virksomhet var glimrende utvikla, fantes det *ikke noe* slagord om «kamp for et åpent parti». I perioden med kontrarevolusjon, når åpen virksomhet er mindre utvikla, har en del av sosialdemokratene (som følger borgerskapet) tatt opp slagordet om å gi opp «undergrunnen» og «kamp for et åpent parti».

Er ikke meninga med og den klassemessige betydninga av denne endringa klar ennå?

Til slutt den fjerde og viktigste omstendigheten. *To slags* åpen virksomhet, i to stikk motsatte retninger, er mulige (og kan bli sett — en til forsvar for det gamle og helt i det gamles *ånd*, *på vegne* av slagorda og taktikken til det gamle, og en annen *mot* det gamle, på vegne av at

det blir oppgitt, at rolla det har blir nedvurdert, at slagorda det har blir nedvurdert, osv.

Det at disse to prinsipielt fiendtlige og uforsonlige formene for åpen virksomhet fins, er ei helt uomtvistelig historisk kjensgjerning i perioden fra 1906 (kadettene og herrene Pesjekhonov og co.) til 1913 (*Lutsj, Nasja Zarja*). Kan en holde tilbake et smil når en hører en enfoldig sjel (eller en som spiller enfoldig ei stund) spør: Er det noe å kjekle om dersom begge parter driver åpen virksomhet? Det striden dreier seg om, min kjære herre, er om denne virksomheten skal bli drevet til forsvar for «undergrunnen» og i dens ånd, eller for å nedvurdere den, mot den, og ikke i dens ånd! Striden gjelder bare — *bare!* — om dette særskilte åpne arbeidet blir utført i liberal eller i prinsippfast demokratisk ånd. Striden gjelder «bare» om det er mulig å *innskrenke* seg til åpent arbeid — husk herr liberal-Struve, som ikke innskrenka seg til det i 1902, men som har «innskrenka seg» fullstendig til det i åra 1906—13!

Lutsj-likvidatorene våre kan rett og slett ikke forstå at slagordet «kamp for et åpent parti» betyr å innføre liberale (Struve-) ideer i arbeidernes midte, pynta i fillene av «nesten-marxistiske» moteord.

Eller ta for eksempel argumenta til *Lutsj*-redaktørene sjøl, i svaret de ga An (nr. 181):

«Det sosialdemokratiske partiet er ikke begrensa til de få kameratene som livets virkelighet tvinger til å arbeide under jorda. Hvor mange medlemmer ville det ha om hele *partiet* var begrensa til å arbeide under jorda? To til tre hundre? Og hvor ville de tusener, om ikke titusener av arbeidere være, som i virkeligheten bærer hovedbyrden av alt sosialdemokratisk arbeid?»

For alle tenkende mennesker er dette argumentet i seg sjøl nok til å identifisere opphavsmennene til det som li-

berale. For det første forteller de en bevisst usannhet om «undergrunnen». Den teller langt mer enn «noen hundre». For det andre er tallet på partimedlemmer over alt i verden «*begrensa*», sammenlikna med tallet på arbeidere som driver sosialdemokratisk arbeid. I Tyskland for eksempel, fins det bare en million medlemmer i det sosialdemokratiske partiet. Likevel er tallet på stemmer som blir gitt for sosialdemokratene om lag fem millioner, og proletariatet teller om lag femten millioner. Forholdet mellom partimedlemmer og tallet på sosialdemokrater blir avgjort i de ulike landa av forskjellene i de historiske vilkåra der. For det tredje har vi *ikke noe* som kunne tjene som erstatning for «undergrunnen» vår. Når *Lutsj går mot* partiet, viser den følgelig til de *partiløse* arbeiderne, eller dem som står *utafor partiet*. Dette er den vanlige metoden til liberaleren som prøver å skille massene fra den *klassebevisste* fortroppen deres. *Lutsj* forstår ikke forholdet mellom *parti* og *klasse*, akkurat som økonomistene* fra 1895—1901 ikke forstod det. For det fjerde er det «sosialdemokratiske arbeidet» vårt hittil ekte *sosialdemokratisk* arbeid bare når det blir utført i det gamles *ånd*, under slagorda til det gamle.

Argumenta til *Lutsj* er argumenta til liberale intellektuelle, som er uvillige til å slutte seg til den partiorganisasjonen som virkelig fins og prøver å *ødelegge* den organisasjonen ved å hisse opp den partiløse, spredte, uopplyste massen mot den. De tyske liberale gjør det samme når de sier at sosialdemokratene ikke representerer proletariatet, siden «partiet» deres «bare» omfatter en femtendedel av proletariatet!

**Økonomistene* — tilhengerne av den opportunistiske strømminga økonomismen, som representerte borgerskapets innflytelse i arbeiderklassen. I «*Hva må gjøres?*» (1901—02) trekker Lenin et skarpt skille mellom en trade-unionistisk, økonomistisk og reformistisk politikk og en revolusjonær politikk som har som mål å styrte sjølve det kapitalistiske samfunnet. Se Lenin, *Utvalgte verker i 12 bind*, bind 2. Forlaget Oktober 1976. — *Red.*

Ta det enda vanligere argumentet som *Lutsj* setter fram: «Vi» er for et åpent parti, «akkurat som i Europa». De liberale og likvidatorene ønsker ei grunnlov og et åpent parti «som i Europa» *i dag*, men de ønsker ikke den vegen som Europa nådde den i dag på.

Kosovski, en likvidator og bundist³³, lærer oss i *Lutsj* å følge eksemplet til østerrikerne. Men han glømmer at østerrikerne har hatt ei grunnlov *siden 1867*, og at de ikke kunne ha hatt det 1) uten 1848-bevegelsen, 2) den djupe politiske krisa i 1859—66, da arbeiderklassens *svakhhet* tillot Bismarck og co. å *komme ovapå* ved hjelp av den berømte «revolusjonen ovafra». Hva blir så følgen av formaningene fra Kosovski, Dan, Larin og alle de andre *Lutsj*-skribentene? Bare at de hjelper til med å løse krisa vår i ånden fra «revolusjonen ovafra», og *ikke i noen annen ånd!* Men slikt arbeid fra deres side *er nettopp* «arbeidet» til et stolypinsk arbeiderparti.³⁴

Uansett hvor vi ser hen, så ser vi at likvidatorene gir avkall både på marxismen og demokratiet.

I den neste artikkelen skal vi undersøke i detalj argumenta deres om at det er nødvendig å dempe de sosialdemokratiske slagorda.

VI.

Nå må vi se på hvordan likvidatorene toner ned marxistiske slagord. Til dette formålet ville det være best å ta vedtaka fra augustkonferansen deres, men av åpenbare grunner kan disse vedtaka bare bli analysert i den pressa som blir utgitt i utlandet. Her er vi nødt til å sitere *Lutsj* nr. 108 (194), som ga ei bemerkelsesverdig nøyaktig framstilling av hele kjerna, hele ånden, i likvidasjонismen i en artikkel av L. S.*

*L. S. = L. Sedov, psevdonym for den mensjevikiske likvidatoren B. A. Ginsburg. — *Red.*

Herr L. S. skriver som følger:

«Utsendingen Muranov anerkjenner så langt bare tre delkrav, som som kjent var de tre søylene i valgplattformen til leninistene: Full demokratisering av statssystemet, åttetimersdagen og overføring av jorda til bøndene. Også *Pravda* fortsetter å hevde dette synspunktet. I delkrav ser likevel vi, og hele det europeiske sosialdemokratiet (les: «Vi, og Miljukov også, som gudskjelov forsikrer oss at vi har ei grunnlov»), en agitasjonsmetode som bare kan krones med hell dersom det tar den daglige kampen til de arbeidende massene med i betraktning. Vi mener at bare ting som på den ene sida er av grunnleggende betydning for den videre utviklinga av arbeiderbevegelsen og som på den andre sida kan bli påtrengende for massene, bør bli satt fram som det delkravet sosialdemokratene bør samle oppmerksomheten om for øyeblikket. Av de tre krava *Pravda* setter fram, er det bare ett, åttetimersdagen, som spiller og kan spille ei rolle i dagskampen til arbeiderne. De to andre krava kan på det nåværende tidspunktet tjene som emner for propaganda, men ikke for agitasjon. Når det gjelder forskjellen mellom propaganda og agitasjon, se de strålende sidene i G. V. Plekhanovs brosjyre *Kampen mot hungersnøden*. (L. S. banker på feil dør. Det er «smertelig» for han å minnes den striden Plekhanov førte i 1899—1902 med økonomistene, som han etteraper!)

Bortsett fra åttetimersdagen, er kravet om organisasjonsfrihet, retten til å danne en hvilken som helst organisasjon, med tilsvarende forsamlingsfrihet og ytringsfrihet for både det talte og det skrevne ord, et delkrav som blir fremma både av de krava arbeiderbevegelsen stiller og av hele gangen i det russiske livet.»

Her har dere taktikken til likvidatorene. Det L. S. skildrer med orda «full demokratisering, osv.», og det han kaller «overføring av jorda til bøndene», er *ikke* «påtrengende for massene», som dere skjønner. Det er *ikke* «fremma av de krava arbeiderbevegelsen stiller» og «hele gangen i det russiske livet»! Så gamle som disse argumenta er, og så velkjente som de er for dem som husker *historia* til russisk marxistisk praksis, de mange åra med kamp mot økonomistene som ga opp de oppgavene demokratiet stilte! For et talent *Lutsj* et-teraper synspunkta til Prokopovitsj og Kuskova med, de som *den gangen* prøvde å lokke arbeiderne inn på den liberale vegen!

Men la oss undersøke *Lutsj*-argumenta nøyere. Vurdert ut fra alminnelig vett og forstand er de rein gal-skap. Kan noen med vettet i behold virkelig stadfeste at det «bonde»-kravet som blei nevnt tidligere (dvs. et krav som etter planen skal gagne bøndene) *ikke* er «påtrengende for massene», *ikke* er «fremma både av de krava som arbeiderbevegelsen stiller og hele gangen i det russiske livet»? Dette er ikke bare en usannhet, det er en åpenbar meningsløshet. Hele historia til Russland på attenhundretallet, gangen i hele «det russiske livet», *skapte* dette spørsmålet, *gjorde* det påtrengende, til og med svært påtrengende. Dette har gjenspeilt seg i *hele* lovgivinga i Russland. Hvordan kunne *Lutsj* komme fram til en slik uhyrlig usannhet?

Det måtte komme fram til det, fordi *Lutsj* er trell-bundet til *liberal* politikk, og de liberale er tru mot seg sjøl når de forkaster (eller som *Lutsj* — legger til side) bondekravet. Det liberale borgerskapet gjør det fordi den *klassemessige* stillinga det har tvinger det til å holde seg inne med godseierne og gå mot bevegelsen til folket.

Lutsj gir arbeiderne de liberale godseiernes ideer og er skyldig i forræderi mot de demokratiske bøndene.

Videre. Kan det være slik at bare forsamlingsretten er «påtrengende»? Hva med den personlige ukrenkelig-

heten? Eller avskaffing av despotisme* og tyranni, eller allmenn osv. stemmerett, eller ettkammerssystemet**, osv.? Alle opplyste arbeidere, alle som husker den nære fortida, veit utmerka godt at alt dette er påtrengende. I tusenvis av artikler og taler vedgår alle de liberale at alt dette er påtrengende. Hvorfor erklærte da *Lutsj* at bare en av disse *frihetene* var påtrengende, riktignok en av de viktigste, mens de grunnleggende vilkåra for politisk frihet, for demokrati og for et konstitusjonelt system blir strøket ut, satt til side, forvist til «propaganda»-arkivene, og utelukka fra agitasjonen?

Grunnen, og den eneste grunnen, er at *Lutsj* ikke godtar *det de liberale ikke kan godta*.

Ut fra det som er påtrengende for massene, krava arbeiderbevegelsen stiller og gangen i det russiske livet, er det *ingen* forskjell mellom krava Muranov og *Pravda* stiller (eller krava prinsippfaste marxister stiller, for å si det kort). Krava til arbeiderklassen og bøndene og allmenne politiske krav er alle *like* påtrengende for massene. De er brakt *like mye* i forgrunnen både av de krava arbeiderbevegelsen stiller og av «hele gangen i det russiske livet». Alle tre krava er også like fordi de er slike delkrav som vår tilbeder av måtehold og nøyaktighet holder så av. De er «delkrav» sammenlikna med de endelige måla, men de er på et svært høyt nivå sammenlikna med «Europa» i alminnelighet, for eksempel.

Hvorfor godtar så *Lutsj* åttetimersdagen og forkaster resten? Hvorfor vedtok den *på vegne av* arbeiderklassen at åttetimersdagen virkelig «spiller ei rolle» i dags-

* *Despotisme* — voldsherredømme, tyranni. I Russland betegnelse på den monarkistiske statsformen, der det ikke var noen grenser for den vilkårlige maktutøvinga til tsaren. — *Red.*

** *Ettkammerssystem* — at alle medlemmer av nasjonalforsamlinga er valgt etter samme regler og har alle fullmakter. Vitsen med to-kammersystem, som f.eks. det britiske over- og underhuset, er at overhuset f.eks., som består av adelens overhoder, har utstrakt veto- og forsinkingsrett overfor reformer og lovendringer fra underhuset. — *Red.*

kampen deres, mens de allmenne politiske krava og bondekrava *ikke* spiller ei slik rolle? Kjensgjerningene viser på den ene sida at arbeiderne setter fram både de allmenne politiske krava og bondekrava i dagskampen sin, og på den andre sida at de ofte *kjemper* for mer måteholdne forkortelser av arbeidsdagen.

Hvor ligger vanskene da?

Vanskene ligger i reformismen til *Lutsj*, som som vanlig *tillegger* «massene», «historias gang», osv., sitt eget liberale trangsyn.

Allment betyr reformismen at folk innskrenker seg til å agitere for endringer som ikke krever at hovedgrunnlaget for den gamle herskende klassen blir fjerna, endringer som er *forenlige* med å *bevare* dette grunnlaget. Åttetimersdagen er forenlig med å bevare kapitalmakta. For å trekke arbeiderne til seg er de russiske liberale sjøl klar til å støtte opp om dette kravet («så langt som mulig»). De krava som *Lutsj* ikke ønsker å «agitere» for, er *uforenlige* med å bevare grunnlaget for den før-kapitalistiske perioden, perioden med livegenskap.

Lutsj utelukker nettopp det fra agitasjon som liberale ikke kan godta, de som ikke ønsker å avskaffe godseierne makt, men bare å dele makta og privilegiene deres. *Lutsj* utelukker nettopp det som er uforenlig med det reformistiske synspunktet.

Det er der vanskene ligger!

Verken Muranov, *Pravda* eller noen marxist avviser delkrav. Det er tull. Ta trygd, for eksempel. Vi avviser *bedrag* av folket med løst snakk om delkrav, med *reformisme*. Vi avviser *liberal reformisme* i dagens Russland som utopisk, egoistisk og falsk, som bygd på konstitusjonelle illusjoner og full av underdanighetsånd overfor godseierne. Det er poenget som *Lutsj* prøver å forkludre og skjule med fraser om «delkrav» i alminnelighet, trass i at det sjøl vedgår at verken Muranov eller *Pravda* avviser visse «delkrav».

Lutsj demper de marxistiske slagorda, prøver å av-

passe dem til den snevre, reformistiske, liberale målestokken, og på dette viset sprer den borgerlige ideer blant arbeiderne.

Den kampen marxistene fører mot likvidatorene er ikke noe annet enn et uttrykk for den kampen de framskredne arbeiderne fører mot det liberale borgerskapet om innflytelse over folkemassene, om deres politiske opplysning og oppdragelse.

Pravda, nr. 85, 95, 110, 122, 124 og 126. 12. og 26. april, 15, 29. og 31. mai og 2. juni 1913.
Undertegna: *V.I.*

Trykt etter teksten i *Pravda*, sammenholdt med teksten i brosjyra *Marxisme og likvidasjonisme*, del II, St. Petersburg 1914.

Brudd på enheten i ly av skrik om enhet

Spørsmåla for dagens arbeiderrørsle er på mange måter omstridte spørsmål, særskilt for representanter for den nære fortida til den rørsle (dvs. for det stadiet som historisk sett nettopp er avslutta). Dette gjelder først og fremst spørsmåla om såkalt fraksjonsvirksomhet, splitting, osv. En hører ofte intellektuelle i arbeiderrørsle komme med nervøse, febrilske og nesten hysteriske oppfordringer om å ikke ta opp disse omstridte spørsmåla. De som opplevde de lange åra med strid mellom de ulike strømningene blant marxistene etter 1900 — 01, for eksempel, kan naturlig nok mene at det er overflødig å gjenta mange av argumenta som dreier seg om disse omstridte spørsmåla.

Men det fins ikke mange mennesker igjen i dag som var med i den fjorten år gamle striden blant marxistene (for ikke å snakke om den atten eller nitten år gamle striden, regna fra det øyeblikket de første tegna på økonomisme viste seg). Det enorme flertallet av de arbeiderne som nå fyller rekkene til marxistene, husker ikke den gamle striden, eller de har aldri hørt om den. For det overveldende flertallet (det viste forresten ei meningsmåling tidsskriftet vårt* gjorde) er disse omstridte spørsmåla av uvanlig stor interesse. Vi har derfor til hensikt å ta for oss disse spørsmåla, som det «fraksjonsløse arbeidertidsskriftet» til Trotski,

* Dvs. *Prosvesjtsjenije*, se note 27. — Red.

*Borba*³⁵, liksom har reist seg på nytt. (Og for den yngre generasjonen av arbeidere er de virkelige nye.)

I. «FRAKSJONSVIRKSOMHET»

Trotsky kaller den nye avisa si «fraksjonsløs». Han setter dette ordet i øverste linje i annonsene sine. Han legger vekt på dette ordet i alle tonearter, i lederartiklene både i *Borba* og i likvidator-avisa *Severnaja Rabot-sjaja Gazeta*³⁶, som hadde en artikkel om *Borba* av Trotsky før han hadde begynt å gi den ut.

Hva er denne «fraksjonsløsheten»?

«Arbeideravisa» til Trotsky er Trotskys avis for arbeidere, ettersom det ikke fins spor i den av arbeiderinitiativ eller av noe samband med arbeiderorganisasjoner. Trotsky vil skrive på en folkelig måte, og i avisa han gir ut for arbeidere forklarer han hva slike fremmedord som «territorium», «faktor» osv. betyr, til beste for leserne.

Utmerka. Men hvorfor ikke også forklare arbeiderne hva ordet «fraksjonsløshet» betyr?

Er det ordet *mer* forståelig enn orda «territorium» og «faktor»?

Nei, det er ikke det som er grunnen. Grunnen er at merkelappen «fraksjonsløshet» blir brukt av de verste talsmennene for de verste restene av fraksjonismen til å villedde den yngre generasjonen av arbeidere. Det er bryet verdt å bruke litt tid på å forklare dette.

Gruppedeling var hovedsærtrekket ved det sosialdemokratiske partiet i en bestemt historisk periode. Hvilken periode? Fra 1903 til 1911.

For å forklare innholdet i denne gruppedeling tydeligere må vi huske de konkrete vilkåra som fantes i la oss si 1906—7. På den tida var partiet enhetlig, det var ingen splittelse, men det fantes gruppedeling, dvs. i det enhetlige partiet var det *i praksis to* grupper, to så godt

som atskilte organisasjoner. De lokale arbeiderorganisasjonene var enhetlige, men i alle viktige spørsmål tenkte de to gruppene ut hver sin taktikk. Talsmennene for de ulike taktikkene stridde seg imellom i de enhetlige arbeiderorganisasjonene (som det for eksempel var tilfelle under diskusjonen om slagordet «Dumaregjer-
ring eller kadettregjering» i 1906, eller under valget på utsendinger til London-kongressen i 1907)³⁷, og spørsmål blei avgjort ved *flertall i avstemninger*. Den ene gruppa leid nederlag på enhetskongressen i Stockholm i 1906, den andre leid nederlag på enhetskongressen i London i 1907.

Disse kjensgjerningene om historia til den organiserte marxismen i Russland er alminnelig kjent.

Det er nok å huske disse alminnelig kjente kjensgjerningene for å skjønne hva slags skrikende usannheter Trotski sprer.

I mer enn to år, siden 1912, har det ikke vært *noe* fraksjonsvirksomhet blant de organiserte marxistene i Russland, ingen strid om taktikk i *enhetlige* organisasjoner, på enhetlige *møter* og kongresser. Det er *fullstendig* brudd mellom partiet, som i januar 1912 formelt kunngjorde at likvidatorene *ikke* tilhører partiet, og likvidatorene. Trotski kaller ofte denne tingenes tilstand for en «splittelse», og vi skal ta for oss dette navnet for seg seinere. Men det er fortsatt ei kjensgjerning at ordet «fraksjonsvirksomhet» *avviker fra sannheten*.

Som vi har sagt er dette ordet en gjentakelse, en ukritisk, urimelig, meningsløs gjentakelse av *det som var sant i går*, dvs. i den perioden som alt er forbi. Når Trotski snakker til oss om «rotet som fraksjonsstriden fører med seg» (se nr. 1 s. 5—6 og mange andre) skjønner vi med en gang *hvilken* periode i fortida orda hans gir gjenlyd av.

Tenk over tingenes tilstand nå, fra synspunktet til de unge russiske arbeiderne som nå utgjør ni tideler av de organiserte marxistene i Russland. De ser *tre* masseut-

trykk for de ulike syna eller strømningene i arbeider-rørsla: Pravda-tilhengerne, som samler seg rundt ei avis med opplag på 40 000, likvidatorene (15 000 i opplag) og venstre-narodnikene (10 000 i opplag). Opplagstalla forteller leseren om *masse*karakteren ei viss lære har.

Spørsmålet reiser seg: Hva har «kaos» med dette å gjøre? Alle veit at Trotski er glad i svulstige og tomme fraser. Men moteordet «kaos» er *ikke bare* frase-makeri. Det betyr *også* overføringa, eller rettere sagt et fåfengt forsøk på å overføre, til russisk jord i den nåværende perioden, de forholda som fantes *i utlandet* i en *forgangen* periode. Det er hele poenget.

Det fins ikke noe «kaos» i det hele tatt i striden mellom marxistene og narodnikene. Det håper vi ikke Trotski *engang* vil våge å nekte. Striden mellom marxistene og narodnikene har gått for seg i mer enn tretti år, helt siden marxismen blei til. Grunnen til denne striden er at to klasser, proletariatet og bøndene, har radikalt avvikende interesser og synspunkt. Om det fins noe «kaos» noe sted, er det bare i hodet på særlinger som nekter å forstå dette.

Hva er det igjen da? «Kaos» i kampen mellom marxistene og likvidatorene? Det er og galt, for en kamp mot en *strømning*, som hele partiet innså var en strømning for så lenge siden som i 1908, kan ikke kalles rot. Og alle som bryr seg det minste om historia til marxismen i Russland veit at likvidasjonismen er svært nært og udelelig forbundet, sjøl når det gjelder lederne og de som støtter den, med mensjevismen (1903—08) og økonomismen (1894—1903). Følgelig har vi også her ei historie som strekker seg over nesten tjue år. Den som ser på historia til sitt eget parti som «kaos», avslører at han er utilgivelig tomskalla.

La oss nå undersøke situasjonen nå *fra synspunktet* til Paris eller Wien. Med en gang endrer hele bildet seg. *Ved sida av* Pravda-tilhengerne og likvidatorene *ser vi ikke mindre enn fem russiske* grupper som kaller seg medlemmer i ett og det samme sosialdemokratiske par-

tiet: gruppa til Trotski, to *Vperjod*-grupper, de «partitru bolsjevikene»* og de «partitru mensjevikene»**. Alle marxister i Paris og Wien (for å illustrere tar jeg to av de største sentrene) er fullt klar over dette.

Her har Trotski rett i en viss forstand. Dette er sannelig gruppedeling, sannelig kaos!

Grupper innafor partiet, dvs. enhet i navnet (alle *kaller* seg medlemmer av ett parti) og splittelse i virkeligheten (for i virkeligheten er alle gruppene uavhengige av hverandre og fører forhandlinger og slutter avtaler med hverandre som suverene makter).

«Kaos», dvs. fraværet av 1) objektivt og stadfestbart bevis på at disse gruppene er knytta til arbeiderbevegelsen i Russland og 2) fravær av alle opplysninger som setter oss i stand til å dømme om det virkelige ideologiske og politiske utseendet til disse gruppene. La oss ta en periode på to hele år — 1912 og 1913. Som alle veit var dette ei tid med gjenoppliving og oppsving i arbeiderbevegelsen, da alle strømninger eller tendenser av større eller mindre *masse*karakter (og i politikken er det bare denne massekarakteren som teller) *ikke kunne annet enn* å øve noe innflytelse på valget til den fjerde dumaen, streikerørsla, de legale avisene, fagforeningene, trygdevalgkampen osv. Under de to åra var det ikke en av disse fem gruppene som gjorde seg det aller minste bemerkta i *noen* av de virksomhetene til massearbeiderrørsla i Russland som nettopp er nevnt!

Det er ei kjensgjerning hvem som helst lett kan stadfeste.

Og den kjensgjerninga viser at vi gjør rett i å kalle Trotski en talsmann for de «verste restene av fraksjonsvirksomheten».

Sjøl om han hevder at han er fraksjonsløs, er Trotski kjent for alle som er det minste kjent med arbeider-

* «Partitru bolsjevik» — forsoningsmakere som helte mot likvidasjonismen. — *Red.*

** «Partitru mensjevik» — Gruppa til Plekhanov — *Red.*

rørsla i Russland, som talsmann for «Trotski-fraksjonen». Her har vi gruppedeling, for vi ser to vesentlige kjennetegn på det: 1) anerkjennelse av enhet i navnet og 2) gruppeskille i virkeligheten. Her er det rester av gruppedeling, for det fins ikke noe bevis i det hele tatt på noen virkelig forbindelse med arbeidermasserørsla i Russland.

Og endelig er det den verste forma for gruppedeling, for det fins ikke *noen* ideologisk og politisk profil. Det lar seg ikke nekte at en slik profil kjennetegner både Pravda-tilhengerne (sjøl den besluttssomme motstanderen Martov vedgår at vi står «fast og disiplinert» rundt formelle vedtak som er kjent overalt i alle spørsmål) og likvidatorene (de, eller i alle fall de mest framtreddende av dem, har svært bestemte trekk, nemlig liberale og ikke marxistiske).

Det lar seg ikke nekte at noen av gruppene, som liksom Trotskis gruppe i virkeligheten fins utelukkende sett fra Wien og Paris, men slett ikke sett fra Russland, har en slags profil. For eksempel er *machist*-teoriene* fra den machistiske *Vperjod*-gruppa** bestemte. Og den ettertrykkelige avvisninga av disse teoriene og forsvaret for marxismen, i tillegg til den teoretiske fordømminga av likvidasjonismen som de «partitru mensjevikenene» står for, er bestemte.

Men Trotski har ingen ideologisk eller politisk profil, for patenten hans på «fraksjonsløshet» er, som vi snart skal se i større detalj, bare en patent for å *flagre* fritt til eller fra, fra den ene gruppa til den andre.

For å oppsummere:

1) Trotski forklarer ikke, og ikke forstår han heller, den historiske betydninga av de *ideologiske* uenighetene blant de ulike marxistiske strømningene og gruppene, sjøl om disse uenighetene går igjen i den tjueårige

* Se note 12. — *Red.*

** Se note 23. — *Red.*

historia til sosialdemokratiet og gjelder de grunnleggende spørsmåla i dag (som vi skal vise seinere).

2) Trotski skjønner ikke at hovedsærtrekka ved *gruppedeling* er å anerkjenne enhet i navnet, mens det i virkeligheten er splittelse.

3) Under dekke av «fraksjonsløshet» kjemper Trotski for interessene til ei gruppe i utlandet som særskilt mangler bestemte prinsipp og som ikke har noe grunnlag i arbeiderrørsla i Russland.

Det er ikke gull alt som glimrer. Det er mye glimmer og stas i frasene til Trotski, men de er meningsløse.

II. SPLITTELSEN

«Sjøl om det ikke er noe gruppedeling, dvs. at enheten blir anerkjent i navnet mens det i virkeligheten er splittelse, blant dere Pravda-tilhengere, er det noe verre, nemlig splittende taktikk», får vi høre. Dette er nettopp det Trotski sier. Han er ute av stand til å tenke tankene sine gjennom eller få argumenta sine til å henge sammen, og bærer seg over gruppedeling i ett øyeblikk, mens han roper i det neste: «Splittelsestaktikken vinner den ene sjølmordsseieren etter den andre». (Nr. 1, s. 6)

Dette utsagnet kan bare bety en ting: «*Pravda*-tilhengerne vinner den ene seieren etter den andre» (dette er ei objektiv kjensgjerning som lar seg stadfeste, som blir bekrefta av et studium av arbeidermasserørsla i Russland i, la oss si 1912 og 1913), *men jeg, Trotski*, fordømmer Pravda-tilhengerne 1) som splittere og 2) som sjølmordspolitikere.

La oss granske alt dette.

For det første må vi få takke Trotski. For ikke så lenge siden (fra august 1912 til februar 1914) sto han sammen med F. Dan, som som kjent trua med å «drepe» anti-likvidasjonismen og oppfordra andre til å gjøre likeså. Nå truer ikke Trotski med å «drepe» strømninga vår (og partiet vårt — ikke bli sint, borger

Trotsky, dette er sant!), han bare forutsier at det kommer til å drepe *seg sjøl*!

Dette er da mye mildere, ikke sant? Det er nesten «fraksjonsløst», ikke sant?

Men spøk til side (sjøl om spøk er den eneste måten å svare det utålelige frasemakeriet til Trotsky mildt på).

«Sjølmod» er bare en hul frase, bare «trotskisme».

Splittelsestaktikk, det er ei alvorlig politisk anklage. Denne anklaga blir gjentatt mot oss i tusen ulike tonearter av likvidatorene og alle de gruppene som blei nevnt opp tidligere, som virkelig fins, sett fra Paris og Wien.

Og alle sammen tar opp igjen denne alvorlige politiske anklaga på en forbløffende lettsindig måte. Se på Trotsky. Han vedgår at «splittelsestaktikken vinner (les: Pravda-tilhengerne vinner) den ene sjølmodseieren etter den andre». Til dette legger han til:

«Mange framskredne arbeidere, som er i ei tilstand av fullstendig politisk forvirring, blir sjøl ofte aktive agenter for en splittelse.» (Nr. 1, s. 6)

Er ikke disse orda et skrikende eksempel på uansvarlighet i dette spørsmålet?

Du anklager oss for å være splittelsesmakere når alt vi ser foran oss i skueplassen for arbeiderrørsla i Russland er likvidasjonisme. Så du mener at vi har en gal holdning til likvidasjonismen? Sannelig, *alle* gruppene som vi har nevnt før, uansett hvor mye de enn skiller seg fra hverandre, er enige om at vår holdning til likvidasjonismen er gal, og at det er en holdning «splittelsesmakere» har. Dette viser også likheten (og det etter måten nære politiske slektskapet) mellom *alle* disse gruppene og likvidatorene.

Om holdninga vår til likvidasjonismen er gal i teorien, i prinsippet, da burde Trotsky si det *rett ut*, og slå *klart* fast, uten tvetydigheter, hvorfor han mener

den er gal. Men Trotski har gått utenom dette umåtelig viktige punktet i *årevis*.

Om holdninga vår til likvidasjonismen har vist seg å være gal i praksis, gjennom erfaringene rørsla har vunnet, da bør disse erfaringene bli analysert. Men Trotski gjør ikke dette heller. «Mange framskredne arbeidere», vedgår han, «blir *aktive agenter* for en splittelse» (les: aktive agenter for linja til Pravda-tilhengerne og taktikken, systemet og organisasjonen deres).

Hva er årsaka til denne beklagelige kjensgjerninga som, som Trotski vedgår, blir bekrefta av erfaring, at de *framskredne* arbeiderne, de *mange* framskredne arbeiderne står for *Pravda*?

Det er den «fullstendige politiske forvirringa» til disse framskredne arbeiderne, svarer Trotski.

En trenger knapt si at denne slutninga er svært smigrende for Trotski, for alle fem gruppene i utlandet, og for likvidatorene. Trotski er svært glad i å bruke svulstige og høytflygende fraser, med den lærde mina til en ekspert, for å forklare historiske ytringer på en måte som er smigrende for Trotski. Ettersom «mange framskredne arbeidere» blir «aktive agenter» for ei politisk linje og ei partilinje som ikke svarer til linja til Trotski, avgjør Trotski spørsmålet uten å nøle, med en gang: disse framskredne arbeiderne er i en tilstand av «fullstendig politisk forvirring», mens han, Trotski, tydeligvis er «i en tilstand» av politisk fasthet og klarhet og holder seg til den riktige linja ...! Og nettopp denne samme Trotski slår seg på brystet og freser mot fraksjonsvirksomhet, sneverhet og de anstrengelsene intellektuelle gjør for å tvinge sin vilje på arbeiderne!

Når en leser slikt som dette, kan en ikke la være å spørre seg: er det et galehus slike stemmer kommer fra?

Partiet stilte spørsmålet om likvidasjonismen, og om å fordømme den, for de «framskredne arbeiderne» for så lenge sia som i 1908, mens spørsmålet om å «splitte» vekk fra ei svært bestemt gruppe likvidatorer (nemlig *Nasja Zarja*-gruppa), dvs. det at den eneste måten å

bygge opp partiet på var *uten* denne gruppa og i opposisjon til den — dette spørsmålet blei reist i januar 1912, for mer enn to år siden. Det overveldende flertallet framskredne arbeidere erklærte seg *for* å støtte «januarlinja» (1912). Trotski sjøl vedgår det når han snakker om «seirene» og om «mange framskredne arbeidere». Men Trotski snor seg ut av dette ved rett og slett å slenge *kjeft* mot disse framskredne arbeiderne og kalle dem «splittelsesmakere» og «politisk forvirra»!

Av disse kjensgjerningene kommer vettuge folk til å trekke andre slutninger. Der *flertallet* av klassebevisste arbeidere har slutta seg til nøyaktige og bestemte vedtak, der skal vi finne partiånden og partiet.

Når vi ser likvidatorene som er blitt «avsatt» av arbeiderne, eller et halvt dusin grupper utafor Russland som ikke har kommet med *noe* bevis på at de har samband med arbeidermasserørsla, der skal vi sannelig finne forvirring og *splittelser*. Når Trotski nå prøver å overtale arbeiderne til *ikke å sette ut i livet vedtaka* fra den «forente helheten», som de marxistiske Pravdatilhengerne anerkjenner, så *prøver* han å rive opp rørsla og forårsake en splittelse.

Disse anstrengelsene er fåfengte, men vi må avsløre de arrogant innbilske lederne for intellektualistgrupper som skriker om at andre forårsaker splittelser, mens de forårsaker splittelser sjøl. De har lidd *fullstendig nederlag* overfor de framskredne arbeiderne i to år eller mer, og nå *blåser de i* vedtaka og viljen til disse framskredne arbeiderne med utrulig uforskammethet og sier at de er «politisk forvirra». Dette er helt og holdent metodene til Nozdrev* eller «Judas» Golovljov**.

* Nozdrev — en figur i *Døde sjeler* av Gogol, som står for en sjølsikker, skamløs og løgnaktig person. — Red.

** «Judas» Golovljov — en figur i boka *Golovljov-familien* av Saltykov-Sjtsjedrin, som står for den åndelige og fysiske oppløsninga av den historisk undergangsdømte klassen av føydale godseiere, samfunnsmessige parasitter og forræderiske hyklere. — Red.

Som svar på disse gjentatte hyla om splittelse, og for å oppfylle plikta mi som skribent, kommer jeg aldri til å trøtne på å opplyse om *nøyaktige*, ugjendrivelige og ikke tilbakeviste tall. I den andre dumaen var 47% av tingmennene som var valgt fra arbeiderkuriene bolsjeviker, i den tredje dumaen var 50% bolsjeviker og i den fjerde dumaen 67%.

Der har du flertallet av «de framskredne arbeiderne», der har du partiet: der har du enheten i mening og handling fra flertallet av klassebevisste arbeidere.

Til dette sier likvidatorene (se Bulkin, L.M., i *Nasja Zarja* nr. 3) at vi bygger argumenta våre på Stolypinkurier. Dette er et tåpelig og skruppelløst argument. Tyskerne måler framgangen sin etter resultata i valg som blir gjennomført under valglova til Bismarck, som utelukker kvinner. Bare folk som har mista vettet ville bebreide de tyske marxistene for å måle framgangen sin under den eksisterende valglova, uten at de det minste rettferdiggjør de reaksjonære innskrenkningene den stiller.

Og vi måler også framgangene våre under den *eksisterende* valglova, uten å rettferdiggjøre kurier eller kuriesystemet. Det var kurier i alle tre (andre, tredje og fjerde) dumavalga. Og *innafor* arbeiderkurien, *innafor* sosialdemokratiets rekke, gikk stemninga *fullstendig* imot likvidatorene. De som ikke ønsker å narre seg sjøl og andre, må vedgå denne objektive kjensgjerninga, nemlig at *enheten i arbeiderklassen* seira over likvidatorene.

Det andre argumentet er like «flinkt». «Mensjeviker og likvidatorer stemte på (var med på å velge) den eller den av bolsjevikene.» Strålende! Men gjelder ikke det samme for 53% ikke-bolsjevikiske tingmenn som blei valgt til den andre dumaen, og for 50% som blei valgt til den tredje dumaen og for de 33% som blei valgt til den fjerde dumaen?

Om vi kunne få tak i tallet på valgmenn eller ar-

beiderutsendinger i stedet for tallet på valgte tingmenn, ville vi gladelig gjengi dem. Men disse mer detaljerte tall er ikke å få tak i, og følgelig kaster «motparten» bare blå i øynene på folk.

Men hva med tallene på arbeidergrupper som hjalp de ulike retningene? I løpet av to år (1912 og 1913) hjalp 2 801 *Pravda* og 750 hjalp *Lutsj**. Disse tallene kan stadfestes, og ingen har forsøkt å motbevise dem.

Hvor fins *aksjonsenheten* og *flertallsviljen* til de «framskredne arbeiderne», og hvor blir viljen til flertallet *blåst en lang marsj*?

«Fraksjonsløsheten» til Trotski er i virkeligheten splittelsestaktikk ved at den skamløst blåser i viljen til flertallet av arbeiderne.

III. AUGUSTBLOKKA BLIR OPPLØST

Men det fins en metode til, og en svært viktig en, til å kontrollere om anklagene fra Trotski om splittelsestaktikk er riktige og sanne.

Dere mener det er «leninistene» som er splittelsesmakerne? Ja vel, la oss anta at dere har rett.

Men om dere har rett, hvorfor har ikke alle de andre gruppene bevist at det er mulig med enhet med likvidatorene *uten* leninistene og *mot* «splittelsesmakerne»? ... Dersom vi er splittelsesmakere, hvorfor har ikke dere, som er for enhet, forent dere sjøl og forent dere med likvidatorene? Om dere hadde gjort det, ville dere ha bevist *i gjerning* for arbeiderne at enhet er mulig og fordelaktig! ...

La oss gå gjennom hendingene kronologisk.

I januar 1912 kunngjorde de leninistiske «splittelsesmakerne» at de var et parti *uten* og *imot* likvidatorene.

* Ei foreløpig beregning fram til 1. april 1914 viste 4 000 grupper for *Pravda* (regna fra 1. januar 1912) og 1 000 for likvidatorene og alle forbundsfellene deres til sammen.

I mars 1912 *forente alle* gruppene og «fraksjonene»: likvidatorer, trotskister, vperjodister, «partitru bolsjeviker» og «partitru mensjeviker» seg *mot* disse «split-telsesmakerne» i de russiske avisene sine og i spaltene til den tyske sosialdemokratiske avisa *Vorwärts*³⁸. Alle sammen skjelte oss ut samstemmig, i kor, i samme tone og med samme stemme, og kalte oss «tronrøvere», «mysterieskapere» og andre navn som ikke var mindre kjærlige og ømme.

Ja vel, mine herrer! Men hva kunne være lettere for dere enn å forene dere *mot* «tronrøverne» og gi de framskredne arbeiderne et eksempel på *enhet*? Mener du å fortelle at om de framskredne arbeiderne på den ene sida hadde sett enheten mellom alle tronrøvere og på den andre enheten mellom likvidatorer og ikke-likvidatorer, ville de ikke ha støtta den første?

Om uenigheter bare blir funnet på eller overdrevet osv. av «*leninistene*», og om det virkelig er mulig med enhet mellom likvidatorene, Plekhanov-tilhengerne, vperjodistene, trotskistene osv., hvorfor har dere ikke bevist dette i løpet av de siste to åra med *deres eget* eksempel?

I august 1912 blei det kalt sammen til et møte mellom «forenerne». Uenighet begynte med en gang. Plekhanov-tilhengerne nekta å møte i det hele tatt. Vperjodistene deltok, men marsjerte ut etter å ha protestert og avslørt den falske karakteren hele foretaket hadde.

Likvidatorene, latvierne, trotskistene (Trotski og Semkovski), kaukaserne og de Sju «forente» seg. Men gjorde de det? Vi slo fast den gangen at de ikke gjorde det, at dette bare var en skjerm for å dekke over likvidasjonismen. Har hendingsgangen motbevist ut-sagnet vårt?

Nøyaktig atten måneder seinere, i februar 1914, opp-daga vi:

1. At de Sju var i oppløsning. Burjanov hadde for-latt dem.

2. At blant de nye «Seks» som var igjen,* kunne ikke Tsjkheidze og Tuljakov, eller en eller annen annen, komme overens om svaret som Plekhanov skulle få. De påsto i pressa at de ville svare han, *men de kunne ikke*.

3. At Trotski, som praktisk talt hadde forsvunnet fra spaltene i *Lutsj* i månedsvis, *hadde brutt ut* og satt i gang si «ega» avis, *Borba*. Når han kaller avisa si «fraksjonsløs», antyder Trotski tydeligvis (tydelig for alle som i det hele er kjent med emnet) at etter hans mening *hadde Nasja Zarja og Lutsj alt vist seg å være «fraksjonelle»*, dvs. dårlige forenere.

Om du vil forene, kjære Trotski, om du sier at det er mulig å forene seg med likvidatorene, om du og de står ved de «grunnleggende sakene som blei formulert i august 1912» (*Borba* nr. 1, s. 6, redaksjonell note) hvorfor forente ikke du deg sjøl med likvidatorene i *Nasja Zarja og Lutsj*?

Før avisa til Trotski kom, offentliggjorde *Severnaja Rabotsjaja Gazeta* noen sviende kommentarer og slo fast at utseendet av denne avisa var «uklart» og at det hadde vært «ganske mye snakk i marxistiske kretser» om denne avisa. *Put Pravdij*³⁹ (nr. 37)** var sjølsagt nødt til å avsløre denne usannheten. Den sa: «Det har vært snakk i marxistiske kretser» om et hemmelig notat som Trotski har skrevet *mot Lutsj-gruppa*. Profilen til Trotski og at han brøt ut fra Augustblokka var aldeles «klart».

4. An, den velkjente lederen for likvidatorene i Kaukasus som hadde angrepet L. Sedov (for det fikk han en omgang offentlig av F. Dan og co.), dukka nå

* «De Sju» og «de Seks» i perioden 1912—14 kan og vise til de sju mensjevikene og de seks (seinere 5) bolsjevikene som var valgt inn som tingsmenn til den fjerde думаen. Derfor snakker Lenin om de nye «Seks» i Augustblokka. — *Red.*

** Se Lenin, «Augustblokka blir oppløst» 1914 i *Samla Verk*, eng. utg., bind 20, s. 158—61.

opp i *Borba*. Det er fortsatt «uklart» om kaukaserne nå ønsker å følge Trotski eller Dan.

5. De latviske marxistene, som var den eneste virkelige organisasjonen i «Augustblokka», har trukket seg ut *formelt* og slått fast i resolusjonen på det siste landsmøtet sitt:

«Forsøket fra forsonerne si side på å forene seg med likvidatorene samme hva prisen blei (Augustmøtet 1912) viste seg å ikke bære frukt, og forenerne sjøl blei politisk og ideologisk avhengige av likvidatorene.»

Dette utsagnet kom etter atten måneders erfaring fra en organisasjon som sjøl hadde vært *nøytral* og som ikke hadde ønska å opprette kontakt med *noen* av de to sentrene. Dette vedtaket fra de *nøytrale* burde veie desto mer for Trotski!

Nok, ikke sant?

De som anklager oss for å splitte, for å være uvillige eller ute av stand til å komme ut av det med likvidatorer, var *sjøl* ute av stand til å komme ut av det med dem. Augustblokka viste seg å være et påfunn og brøt sammen.

Når Trotski skjuler dette sammenbruddet for leserne sine, narrer han dem.

Erfaringene motstanderne våre har gjort, har vist at vi har rett, har vist at det ikke går an å samarbeide med likvidatorene.

IV. RÅD FRA EN FORSONER TIL DE «SJU»

Lederartikkelen i det første nummeret av *Borba* med tittelen «Splittelsen i dumagrappa», inneholder råd fra en forsoner til de sju pro-likvidator (eller som heller til

likvidasjonismen)-medlemmene i dumaen. Kjerna i disse råda er uttrykt i disse orda:

Rådfør dere med de seks først av alle når det er nødvendig å nå fram til enighet med andre grupper ... (s. 29)

Dette er det vise rådet som blant andre ting tydeligvis er grunnen til kangelen mellom Trotski og likvidatorene i *Lutsj*. Dette er den meninga Pravda-tilhengerne har hevda helt siden sammenstøtet mellom de to gruppene i dumaen brøt ut, helt siden resolusjonen på sommermøtet (1913) blei vedtatt. Den russiske sosialdemokratiske arbeidergruppa i dumaen har gjentatt i pressa, sjøl etter splittelsen, at den fortsatt holder fast ved denne stillinga, trass i at de Sju har avslått gang på gang.

Helt fra begynnelsen, da resolusjonen fra sommermøtet blei vedtatt, har vi hatt den meninga at det er ønskelig og mulig med *avtaler* om spørsmål som gjelder virksomheten i *dumaen*, og vi mener det fremdeles. Om en gjentatte ganger har nådd slike avtaler med de småborgerlige bondedemokratene (trudovikene)⁴⁰, er det desto mer mulig og nødvendig med de småborgerlige, liberale arbeiderpolitikerne.

Vi må ikke overdrive uenigheter, men vi må se kjensgjerningene i øynene. De Sju er menn som heller mot likvidasjonismen, som i går fulgte vink fra Dan helt og holdent, og som i dag lar øynene gli med lengsel fra Dan til Trotski og tilbake igjen. Likvidatorene er ei gruppe legalister som har brutt ut fra partiet og følger en liberal arbeiderpolitikk. Ettersom de frasier seg «undergrunnen», kan det ikke være spørsmål om enhet med dem i spørsmål som gjelder partiorganisasjon og arbeiderrørsla. Alle som mener noe annet tar kraftig feil, og lar være å regne med hvor djuptgående innholdet i de endringene er, som har gått for seg etter 1908.

Men *avtaler* om visse spørsmål med denne gruppa,

som står utafor eller i utkanten av partiet, er sjølsagt tillatelige. Vi *må* alltid tvinge også denne gruppa, liksom trudovikene, til å velge mellom arbeidernes politikk (Pravda-tilhengerne) og den liberale politikken. For eksempel, i spørsmålet om å slåss for pressefriheten avslørte likvidatorene tydelig at de vakla mellom den liberale formuleringa av spørsmålet, som avviste eller overså den illegale pressa, og den motsatte politikken, som var arbeidernes politikk.

Innafor ramma av *en dumapolitikk* der de viktigste sakene *utafor dumaen* ikke blir reist direkte, er det mulig og ønskelig med avtaler med de sju liberale arbeidertingmennene. I dette spørsmålet har Trotski skifta standpunkt *fra* det likvidatorene har *til* det sommermøtet til partiet (1913) har.

Men det bør ikke bli glømt at for ei gruppe som står utafor partiet betyr avtale noe helt annet enn det partifolk til vanlig forstår med det ordet. Med «avtale» i dumaen mener ikke-partifolk å «*forme ut* en taktisk resolusjon, eller linje». For partifolk betyr avtale et forsøk på å *vinne* andre *med i* arbeidet med å sette partilinja ut i livet.

For eksempel har ikke trudovikene noe parti. Med avtale forstår de, om en så må si, den «frivillige» «utarbeidelsen» av ei linje, i dag med kadettene, i morgen med sosialdemokratene. Men vi forstår noe helt annet med avtaler med trudovikene. Vi har partivedtak i alle viktige taktiske spørsmål, og vi kommer aldri til å gå fra disse vedtaka. Med avtale med trudovikene mener vi å *vinne dem* over til vår side, *overbevise* dem om at vi har rett, og *ikke forkaste* felles aksjon mot Svarte hundre og liberalerne.

I hvilken grad Trotski har glømt (han har ikke holdt lag med likvidatorene for ingen ting) denne elementære forskjellen mellom partisynspunktet og ikke-partisynspunktet viser seg i det følgende argumentet han har:

«Representantene for Internasjonalen må føre de to delene av den delte parlamentgruppa vår sammen igjen, og i fellesskap med dem forvisse seg om hvilke punkt det er enighet på, og hvor det er uenighet... En detaljert resolusjon som formulerer prinsippa for parlamentarisk taktikk kan bli satt opp...» (Nr. 1, s. 29—30).

Her har dere et karakteristisk og typisk eksempel på den måten likvidasjonistene setter fram spørsmålet! Avisen til Trotski gløkker partiet. En slik småting er knapt bryet verdt å huske!

Når ulike partier i Europa (Trotsky er glad i malplassert snakk om europeisme) kommer fram til enighet eller forener seg, da gjør de dette: Talsmennene for de ulike partene møtes og klarlegger aller først hvilke punkt det er uenighet om (nøyaktig hva Internasjonalen foreslo i forholdet til Russland, uten å ta med i uttalelsen det uoverveide utsagnet fra Kautsky om at «partiet ikke fins lenger»⁴¹). Når de har klarlagt hvilke punkt det er uenighet om, avgjør talsmennene *hvilke vedtak* (resolusjoner, vedtaksforslag osv.) i spørsmål om taktikk, organisering osv. *som skal legges fram for kongressene til de to partiene*. Om de greier å lage utkast til enslydende vedtak, avgjør kongressene om de skal vedta dem eller ikke. Om de lager *ulike* forslag, blir de og lagt fram til endelig avgjørelse for kongressene til de to partiene.

Det som appellerer til likvidatorene og Trotsky er bare de *europeiske* modellene for opportunismen, men absolutt ikke modellene for partitruskap i Europa.

«En detaljert taktisk resolusjon» kommer til å bli satt opp av dumamedlemmene! Dette eksemplet burde tjene som et slående bilde på hvor langt gruppene i Wien og Paris — som overbeviste til og med Kautsky om at det «ikke» fantes «noe parti» i Russland — går i det latterlige prosjektmakeriet sitt for de «framskredne arbeiderne» som Trotsky har god grunn til å være så

misfornøyd med. Men om det noen ganger er mulig å lure utlendinger i denne saka, kommer de russiske «framskredne arbeiderne» (med fare for å terge den skrekkelige Trotski til nok et utbrudd av misnøye) til å le disse prosjektmakerne rett opp i ansiktet.

«Detaljerte taktiske resolusjoner,» kommer de til å si til dem, «blir satt opp oss imellom (vi veit ikke hvordan det blir gjort blant dere ikke-partifolk) av partilandsmøter og partimøter, for eksempel møtene i 1907, 1908, 1910, 1912 og 1913. Vi vil med glede gjøre uvitende utlendinger, så vel som glømsomme russere, kjent med partivedtaka våre, og med enda større glede betalsmennene for de Sju, eller medlemmene i August-blokka, eller Venstrefløyen eller hvem som helst annen, om å gjøre oss kjent med vedtaka fra landsmøtene og møtene deres, og om å ta opp på det neste landsmøtet deres det bestemte spørsmålet om hvilken holdning de skal ta til våre resolusjoner eller til resolusjonen fra den nøytrale latviske kongressen i 1914, osv.»

Det er dette de «framskredne arbeiderne» i Russland kommer til å si til de ulike prosjektmakerne, og *dette har alt blitt sagt* i den marxistiske pressa, for eksempel den til de organiserte marxistene i St. Petersburg. Trotski velger å se bort fra disse offentliggjorte vilkåra for likvidatorene? Desto verre for Trotski. Det er vår plikt å advare leserne våre om hvor latterlig det «enhets»- (august-typen av «enhet»?)prosjektmakeriet er, som nekter å ta med i betraktning viljen til flertallet av de klassebevisste arbeiderne i Russland.

V. TROTSKIS LIKVIDASJONISTISKE SYN

Når det gjelder innholdet i hans egne syn, har Trotski greid å si så lite som mulig i den nye avisa si. *Put Pravdi* (nr. 37) har alt kommentert den kjensgjerninga at Trotski ikke har sagt ett ord, verken om spørsmålet om «un-

dergrunnen» eller om slagordet om å arbeide for et legalt parti, osv.*

Det er blant annet derfor vi sier at når det blir gjort forsøk på å sette i gang en atskilt organisasjon som ikke skal ha *noen* ideologisk og politisk profil, så er det *den* *verste* forma for fraksjonsvirksomhet.

Sjøl om Trotski har latt være å legge fram synspunkta sine åpent, viser ganske mange avsnitt i avisa hans hva slags tanker han har prøvd å smugle inn.

I den aller første lederartikkelen i det første nummeret av avisa hans, leser vi følgende:

«Det før-revolusjonære sosialdemokratiske partiet i landet vårt var et *arbeider*parti bare i tanker og mål. I virkeligheten var det en organisasjon for de marxistiske intellektuelle, som leda den våknende arbeiderklassen.» (5).

Dette er den gamle liberale og likvidasjonistiske melodien, som i virkeligheten er forspillet til å *avvise* partiet. Den bygger på ei forvrenging av historiske kjensgjerninger. Streikene i 1895—96 hadde alt gitt opphav til ei *masserørsle* i arbeiderklassen, som både i tanker og organisering var knytta til den sosialdemokratiske rørsle. Og i disse streikene, i denne økonomiske og ikke-økonomiske agitasjonen, var det «de intellektuelle som *leda* arbeiderklassen»!?

Eller ta disse nøyaktige statistiske opplysningene om politiske lovovertrædelser i tida 1901—03 sammenlikna med perioden før.

Yrke til deltakere i frigjøringsrørsle som blei stilt for retten for politiske lovovertrædelser (i prosent):

* Se Lenin, ««August»-blokka bryter sammen» i *Samla verk*, eng. utg., bind 20 s. 158—61. — *Red.*

Periode	1884-90	1901-03
Jordbruk	7.1	9.0
Industri og handel	15.1	46.1
Frie yrker og studenter	53.3	28.7
Ikke noe bestemt yrke eller uten yrke	19.9	8.0

Vi ser at i åttiåra, da det ennå *ikke* fantes noe sosialdemokratisk parti i Russland og da rørsla var «narodnik», var det de intellektuelle som dominerte. De utgjorde mer enn halvparten av deltakerne.

Men bildet blei fullstendig endra i åra 1901—03, da det alt fantes et sosialdemokratisk parti, og da den gamle *Iskra*⁴² dreiv arbeidet sitt. Nå var de intellektuelle et *mindretall* blant deltakerne i rørsla, *arbeiderne* («Industri og handel») var mange flere enn de intellektuelle, og arbeiderne og bøndene til sammen utgjorde mer enn halvparten av det hele.

Det var nettopp i sammenstøtet mellom strømninger innafor den marxistiske rørsla at den småborgerlige intellektualistiske *fløyen* i sosialdemokratiet gjorde seg bemerkta, og det begynte med økonomismen (1895—1903) og fortsatte med mensjevismen (1903—1908) og likvidasjonismen (1908—1914). Trotski gjentar likvidasjonist-bakvaskinga mot partiet og er redd for å nevne historia med tjue års strid mellom strømninger i partiet.

Her er et eksempel til.

«I den holdninga det har tatt til parlamentarismen har det russiske sosialdemokratiet gått

gjennom de samme tre stadiene ... (som i andre land) ...først 'boikottisme' ... så godtaking i prinsippet av parlamentarisk taktikk, men ... (det storarta 'men', det 'men' som Sjtsjedrin omsatte slik: ørene vokser aldri høyere enn panna, aldri!*) ... bare med agitasjon for øye ... og til slutt, å sette fram fra dumatalerstolen ... aktuelle krav ...» (Nr. 1, s. 34)

Dette er også ei likvidasjonistisk forvrenging av historia. Skillet mellom det andre og det tredje stadiet blei dikta opp for å smugle inn et forsvar for reformisme og opportuniste. Boikottismen som et stadium i «den holdninga sosialdemokratiet har tatt til parlamentarismen» fantes aldri, *verken* i Europa (der anarkismen har eksistert og fortsatt eksisterer) *eller* i Russland, der boikotten av Bulygin-dumaen,⁴³ for eksempel, bare gjaldt en bestemt institusjon, *aldri* blei knytta til parlamentarismen og blei avla av det særmerkte innholdet i kampen mellom liberalismen og marxismen om å fortsette stormangrepet. Trotski hvisker ikke et ord om den måten som denne striden virka på konflikten mellom de to strømningene i marxismen!

Når en tar for seg historia, må en forklare konkrete spørsmål og klasserøttene til de ulike strømningene. Alle som vil gjøre et marxistisk studium av striden mellom klassene og strømningene i spørsmålet om å delta i Bulygin-dumaen, kommer til å se røttene til den liberale arbeiderpolitikken i den. Men Trotski «tar for seg» historia bare for å gå *utenom* konkrete spørsmål og for å *finne på* noe som gir rett til, eller ser ut til å gi rett til, opportunistene av i dag!

«I virkeligheten bruker alle strømninger,» skriver han, «de samme metodene i kamp og

* Det vil si det umulige. — *Red.*

organisering.» «Skrika om den liberale faren i vår arbeiderrørsle er rett og slett et grovt og sekterisk vrengebilde av virkeligheten.» (Nr. 1, s. 5 og 35)

Dette er et svært klart og svært innstendig forsvar for likvidatorene. Men vi vil ta oss den friheten å gjengi i det minste ei lita kjensgjerning, en av de aller siste. Trotski bare slår om seg med ord; vi vil gjerne at arbeiderne sjøl skal tenke over kjensgjerningene.

Det er ei kjensgjerning at *Severnaja Rabotsjaja Gazeta* for den 13. mars skreiv dette:

«I stedet for å legge vekt på den avgrensa og konkrete oppgava som arbeiderklassen står overfor, dvs. å tvinge dumaen til å forkaste lovforslaget (om pressa) blir det foreslått en vag vending om å slåss for de 'uavkorta slagorda', og samtidig blir den illegale pressa annonsert vidt og breitt, noe som bare kan føre til at den kampen arbeiderne fører for den legale pressa si avtar.»

Dette er et klart, nøyaktig og dokumentarisk forsvar for likvidasjonistpolitikken og en kritikk av *Pravda*-politikken. Vel, vil noen lesekyndig person påstå at begge strømningene bruker «samme metoder for kamp og organisering» i dette spørsmålet? Vil noen lesekyndig person si at likvidatorene *ikke* følger en liberal arbeiderpolitikk i dette spørsmålet, at den liberale truselen mot arbeiderrørsla bare er fri fantasi?

Grunnen til at Trotski unngår kjensgjerninger og konkrete henvisninger, er at de tilbakeviser alle de sinte utbrudda og svulstige frasene hans uten nåde. Det er sjølsagt svært lett å stille seg opp og si «et grovt og sekterisk vrengebilde». Eller å legge til en enda mer sviende og svulstig vending, som «frigjøring fra konservativ fraksjonsvirksomhet».

Men er ikke dette svært så billig? Er ikke dette

våpenet lånt fra arsenalet fra den tida da Trotski poserte i all sin glans foran forsamlinger av gymnasiaster?

Ikke desto mindre vil de «framskredne arbeiderne» som Trotski er så sint på, gjerne få fortalt greit og rettfram: Er du for eller er du ikke for den «metoden for kamp og organisering» som er uttrykt bestemt i den vurderinga av ei bestemt politisk kampanje som er gjengitt her? Om du er for, da følger du en liberal arbeiderpolitikk og sviker marxismen og partiet. Å snakke om «fred» eller om «enhet» med en *slik* politikk vil si det samme som å narre seg sjøl og andre.

Om ikke, så si det da rett ut. Fraser kommer ikke til å forbløffe, tilfredsstille eller skremme arbeiderne av i dag.

Forresten er den politikken som likvidatorene går inn for i det avsnittet som blei gjengitt tidligere, tåpelig til og med sett fra det liberale synspunktet, for avsnittet om et lovforslag i думаen avhenger av «zemstvo-oktobrister»⁴⁴ av samme slag som Bennigsen, og han har alt vist hvor han står i komiteen.

* * *

De gamle deltakerne i den marxistiske rørsle i Russland kjenner Trotski svært godt, og det er ikke noe behov for å drøfte han til beste for dem. Men den yngre generasjonen av arbeidere kjenner han ikke, og derfor er det nødvendig å drøfte han, for han er typisk for alle de fem gruppene i utlandet, som i virkeligheten også vakler mellom likvidatorene og partiet.

I det gamle *Iskras* (1901—03) dager blei disse vinglepavene, som flagra fra økonomistene til Iskra-tilhengerne og tilbake igjen, kalt «Tusjinovendekapper» (det navnet som blei satt på de mennene som gikk over fra den ene leiren til den andre i de vanskelige tidene for gamle Rus)⁴⁵.

Når vi snakker om likvidasjonismen, snakker vi om ei bestemt ideologisk strømning som vokste fram i løpet av mange år, som stammer fra mensjevismen og økonomismen i den tjueårige historia til marxismen og er forbundet med politikken og ideologien til en bestemt klasse — det liberale borgerskapet.

Det eneste grunnlaget «Tusjino-vendekappene» har for å hevde at de står over gruppene, er at de «låner» ideene fra ei gruppe den ene dagen og fra ei anna den neste. Trotski var en glødende Iskra-tilhenger i 1901—03, og Rjazanov skildra rolla hans på kongressen i 1903⁴⁶ som «klubba til Lenin». Ved slutten av 1903 var Trotski glødende mensjevik, dvs. han deserterte fra oss til økonomistene. Han sa «det ligger en avgrunn mellom den gamle og den nye *Iskra*». I 1904—05 forlot han mensjevikene og inntok ei vaklende stilling, og samarbeidde nå med Martinov (økonomisten) og kunngjorde nå den latterlige venstre-«permanent revolusjon»-teorien sin. I 1906—07 nærma han seg bolsjevikene, og våren 1907 kunngjorde han at han var enig med Rosa Luxemburg.

I oppløsningsperioden gikk han til høyre igjen etter lang «fraksjonsløs» vakling, og i august 1912 gikk han i blokk med likvidatorene. Nå har han forlatt dem igjen, sjøl om han gjentar de loslitte ideene deres i *innhold*.

Slike typer er karakteristiske for vrakgodset fra tidligere historiske dannelser, fra den tida da arbeiderklassens massebevegelse i Russland ennå var latent, og da alle grupper hadde «rikelig plass» til å stå fram som strømning, gruppe eller fraksjon, kort sagt, som ei «makt» som forhandla om sammensmelting med andre.

Den yngre generasjonen av arbeidere bør vite nøyaktig hvem de har med å gjøre, når enkeltpersoner står fram for dem med utrulig fordringsfulle krav, helt uvillige til å regne med verken partivedtaka, som har bestemt og slått fast holdninga vår overfor likvidasjonismen helt siden 1908, eller med erfaringene fra

arbeiderrørsla i Russland i dag, som i virkeligheten har ført til *enhet* for flertallet på grunnlag av fullstendig anerkjennelse av de før nevnte vedtaka.

Offentliggjort i mars 1914 i
tidsskriftet *Prosvesjtsjenije* nr. 5
Undertegna: *V. Iljin*

Trykt etter teksten
i tidsskriftet

Oppsvinget i
arbeiderbevegelsen
framfor den første
imperialistiske krigen
1912 — 1914

Til minne om Herzen

Hundre år er gått siden Herzen blei født. Hele det liberale Russland hyller han, men viker omhyggelig unna de alvorlige spørsmåla i sosialismen og gjør seg umak med å dekke over det som skilte Herzen, den *revolusjonære*, fra en liberaler. Høyrepressa feirer også hundreårsdagen for Herzen og hevder med urette at Herzen oppga revolusjonen i sine siste år. Og i de festtalene om Herzen som liberalerne og narodnikene i utlandet holder, er frasemakeriet eneherskende.

Partiet til arbeiderklassen bør feire hundreårsdagen for Herzen. Ikke for å komme med spissborgerlig lovprising, men for å klargjøre sine egne oppgaver og fastlegge den plassen denne forfatteren virkelig hadde i historia, denne forfatteren som spilte ei stor rolle i å brulegge vegen for den russiske revolusjonen.

Herzen tilhørte generasjonen av revolusjonære blant adelen og godseierne i den første halvdelen av det forrige hundreåret. Adelen ga Russland Bironene og Araktsjejevene, utallige «fordrukne offiserer, bøller, spillere, sirkushelter, jaktledere, bråkebøtter, bødler, halliker», og også elskverdige Manilover*. «Men,» skreiv Herzen, «blant dem utvikla 14. desembermennene** seg, ei fylking av helter, som liksom

* *Manilov* — en figur i *Døde sjeler* av Gogol. M. er en sentimental og likendes godseier, som sitter og drømmer over pipa si og prater ut i lufta. — *Red.*

** 14. desember-mennene var russiske revolusjonære adelsmenn som kjempa mot livegenskapen og eneveldet. De gjorde opprør den 14. desember 1825. — *Red.*

Romulus og Remus var oppfostra på mjølk fra et villdyr... De var sanne titaner,* hamra av reint stål fra topp til tå, våpenbrødre som med overlegg gikk den visse død i møte for å lutre de barna som var født omgitt av tyranni og underdanighet.»**

Herzen var et av disse barna. Oppstanden til desembristene vekte og «lutra» han. I det føydale Russland i attenførtiåra vokste han til en størrelse som stilte han på høyde med de største tenkerne på hans tid. Han tilegna seg dialektikken til Hegel. Han innså at den var «revolusjonens algebra». Han gikk lenger enn Hegel, han fulgte Feuerbach til materialismen. Det første av hans *Brev om studiet av naturen*, «Empirisme og idealisme» fra 1844, viser oss en tenker som sjøl nå rager et hode høyere enn hopen av moderne empirisistiske naturvitenskapsmenn, og hærs karen med dagens idealistiske og halv-idealistiske filosofer. Herzen kom helt fram til den dialektiske materialismen, og gjorde holdt — foran historisk materialisme.

Det var dette «holdt» som forårsaka Herzens åndelige skipbrudd etter nederlaget i 1848-revolusjonen.⁴⁷ Herzen hadde forlatt Russland, og så denne revolusjonen på nært hold. På den tida var han en demokrat, en revolusjonær, en sosialist. Men «sosialismen» hans var en av de utallige formene for og utgavene av borgerlig og småborgerlig sosialisme fra 1848-perioden, som fikk dødsstøtet i junidagene det året. I virkeligheten var det slett ikke sosialisme, men så mange sentimentale fraser, velmenende visjoner som *på den tida* var uttrykk for den revolusjonære karakteren til de borgerlige demokratene, så vel som til proletariatet, som ennå ikke hadde frigjort seg fra innflytelsen fra disse demokratene.

* *Titan* — kjempe, himmelstormer. Stammer fra gresk mytologi, der titaner var kjempevesener som gjorde opprør mot herreguden Zeus. — *Red.*

** Lenin siterer fra Aleksander Herzens *Avslutninger og begynnelser*. — *Red.*

Herzens åndelige skipbrudd, den djupe skeptisismen og pessimismen hans etter 1848, var et skipbrudd for de *borgerlige illusjonene* om sosialismen. Herzens åndelige drama var et produkt og gjenspeiling av den epoken i verdenshistoria da den revolusjonære karakteren til de borgerlige demokratene *alt* var i ferd med å forsvinne (i Europa), mens den revolusjonære karakteren til det sosialistiske proletariatet *ennå ikke* var modna. Dette er noe de russiske ridderne av det liberale ordgyteriet, de som nå dekker over den kontrarevolusjonære naturen sin med blomstrende fraser om Herzens skeptisisme, ikke forsto og ikke kunne forstå. Hos disse ridderne, som sveik den russiske revolusjonen i 1905, og som til og med har glømt å tenke over det store navnet *revolusjonær*, er skeptisisme en form for overgang fra demokrati til liberalisme, til den kryptende, motbydelige, skitne og brutale liberalismen som skjøt ned arbeiderne i 1848, gjenreiste de knuste tronene og klappet for Napoleon III, og som Herzen *forbanna*, mens han var ute av stand til å forstå klasseinnholdet i den.

For Herzen var skeptisismen ei form for overgang fra illusjonen om et borgerlig demokrati som er «over klassene», til proletariatets barske, ubarmhjertige og uovervinnelige klassekamp. Beviset er *Brev til en gammel kamerat* — til Bakunin, skrevet av Herzen i 1869, ett år før han døde. I dem bryter han med anarkisten Bakunin. Sant nok ser Herzen ennå dette bruddet bare som en uenighet om taktikk, og ikke som en avgrunn mellom verdensanskuelsen til proletaren som er sikker på seier for sin klasse, og verdensanskuelsen til småborgeren som har gitt opp håpet om redning. Sant nok gjentar Herzen også i disse breva de gamle borgerlig-demokratiske frasene om at sosialismen må forkynne «en messe som i like stor grad er retta til en arbeider og herre, til bonde og bymann». Likevel vendte Herzen ikke blikket mot liberalismen da han brøt med Bakunin, men mot *Internasjonalen*⁴⁸ — mot Internasjonalen leda av Marx, mot Internasjonalen som

hadde begynt å «samle hærskaerene» til proletariatet, å samle «*arbeidets verden*», som «gir avkall på verdenen til dem som nyter uten å arbeide».

Fordi Herzen ikke klarte å forstå det borgerlig-demokratiske innholdet i hele 1848-bevegelsen og alle formene for før-marxistisk sosialisme, var han enda mindre i stand til å forstå det borgerlige innholdet i den russiske revolusjonen. Herzen grunnla den «russiske» sosialismen, «narodnismen». Han så «sosialisme» i at bøndene blei frigjort *med jord*, i felles jordeie⁴⁹ og i bonde-ideen om «retten til jord». Han la fram yndlingsideene sine om dette emnet uttallige ganger.

I virkeligheten fins det *ikke det grann* sosialisme i denne læresetninga til Herzen, og sannelig heller ikke i hele den russiske narodnismen, medregna den falma narodnismen som dagens sosialrevolusjonære⁵⁰ står for. Liksom de ulike-formene for «1848-sosialismen» i vesten, er dette den samme typen sentimentale fraser, velmenende visjoner, som *revolusjonismen* til det borgerlige bondedemokratiet i Russland blir uttrykt i. Jo mer jord bøndene hadde fått i 1861,⁵¹ og jo mindre de hadde måttet betale for den, desto mer ville makta til de føydale godseierne blitt undergravd, og jo hurtigere, friere og breiere ville kapitalismen ha utvikla seg i Russland. Ideen om «rett til jord» og om «lik fordeling av jorda» er ikke noe annet enn ei formulering av de revolusjonære likhets-forhåpningene som blir nært av de bøndene som kjemper for å styrte godseiernes makt fullstendig, for å avskaffe godseierveldet fullstendig.

Revolusjonen i 1905 beviste dette fullt ut: På den ene sida sto proletariatet helt sjølstendig fram i spissen for den revolusjonære kampen etter å ha grunnlagt det

* Avsnittet er tatt fra Herzens brev «Til en gammel kamerat» (det andre og det fjerde brevet). — *Red.*

sosialdemokratiske arbeiderpartiet. De revolusjonære bøndene derimot (trudovikene og Bondeforbundet⁵²), som kjempa for all form for avskaffing av godseierveldet, til og med for «å avskaffe privat eiendomsrett til jord», kjempa nettopp som eiendomsbesittere, som små entreprenører.

I dag tjener striden om det «sosialistiske innholdet» i retten til jord og så videre, bare til å *tilsløre* og dekke over det virkelig viktige og alvorlige historiske spørsmålet om skilnaden i *interesser* mellom det liberale borgerskapet og de revolusjonære bøndene i den russiske *borgerlige* revolusjonen. Med andre ord spørsmålet om den liberale og den demokratiske, den «kompromissinnstilte» (monarkistiske) og den republikanske strømninga som slo ut i den revolusjonen. Dette er nøyaktig det spørsmålet Herzens *Kolokol*⁵³ stiller, om vi vender oppmerksomheten vår mot kjerna i saka og ikke mot orda, om vi undersøker klassekampen som grunnlaget for «teoriene» og læresetningene, og ikke omvendt.

Herzen grunnla ei fri russisk presse i utlandet, og det er hans store fortjeneste. *Poljarnaja Zvezda*⁵⁴ tok opp tradisjonen fra desembristene. *Kolokol* (1857—67) gikk i bresjen for frigjøringa av bøndene av all kraft. Den trellbundne tausheten var brutt.

Men Herzen kom fra et aristokratisk godseiermiljø. Han forlot Russland i 1847. Han hadde ikke sett det revolusjonære folket og kunne ikke ha tru på det. Det er grunnen til de liberale appellene hans til de «høyere kretser». Det er grunnen til de uttallige søtladne breva i *Kolokol* stila til Aleksander II Bøddelen, som en ikke kan lese uten vemmelse i dag. Tsjernisjevski, Dobroljubov og Serno-Solovjevitsj, som representerte den nye generasjonen av rasnotsjintsi,⁵⁵ hadde tusen ganger rett da de klandra Herzen for disse avvika fra demokrati *til* liberalisme. Men for å yte Herzen rettferdighet, må vi si at sjøl om han vakla mye mellom

demokrati og liberalisme, så fikk demokraten i han overtaket likevel.

Da Kavelin, en av de mest frastøtende utøverne av liberal underdanighet — som ei stund var begeistra over *Kolokol* nettopp på grunn av de *liberale* tendensene i det — gikk til felts mot ei grunnlov, angrep den revolusjonære agitasjonen, gikk mot «vold» og appeller for det og begynte å forkynne toleranse, da *brøt* Herzen med den liberale vismannen. Herzen kasta seg over Kavelins «magre, meningsløse, skadelige brosjyre», som var skrevet «som privat rettleiing for ei regjering som later som om den er liberal». Han fordømte Kavelins «sentimentale politiske fyndord», som framstilte «det russiske folket som ville dyr og regjeringa som legemliggjøringa av intelligens». *Kolokol* trykte en artikkel kalt «Gravskrift», som slo hardt til mot «professorer som vever et råttent edderkoppnett av de nedlatende ynkelige tankene sine, tidligere professorer, som en gang var åpenhjertige og seinere gikk sure fordi de så at den sunne ungdommen ikke kunne sympatisere med den skabbete tenkninga deres». Kavelin kjente straks igjen seg sjøl i dette portrettet.

Da Tsjernisjevski blei arrestert, skreiv den motbydelige liberaleren Kavelin: «Jeg ser ikke noe sjokkerende i disse arrestasjonene... Det revolusjonære partiet mener alle midler kan rettferdiggjøres for å styrte regjeringa, og regjeringa forsvarer seg med sine egne midler.» Liksom i motsvar til denne kadetten, skreiv Herzen om rettssaka mot Tsjernisjevski: «Og det fins krek, folk uten ryggrad, maneter som sier at vi ikke må irettesette den banden av tjuver og kjeltringer som regjerer oss.»

Da liberaleren Turgenev skreiv et privat brev til Aleksander II, som forsikra om at han var lojal, og skjenka to gullstykker til de soldatene som var blitt såra da den polske oppstanden blei slått ned, skreiv *Kolokol* om «den gråhåra Magdalena (av hankjønn) som skreiv til tsaren for å fortelle han at hun ikke fikk sove, fordi

hun blei pint av tanken på at tsaren ikke visste noe om den angeren som hadde overmanna henne». Og Turgenjev kjente seg straks igjen.

Da hele flokken av russiske liberalere pilte bort fra Herzen på grunn av forsvaret han ga for Polen, da hele det «dannete selskap» vendte ryggen til *Kolokol*, mista ikke Herzen motet. Han fortsatte å gå i bresjen for Polens frihet og slå til mot undertrykkerne, slakterne, bødlene i Aleksander II's tjeneste. Herzen berga æra for det russiske demokratiet. «Vi har berga æra for Russlands navn,» skreiv han til Turgenjev, «og fordi vi gjorde det, har vi fått gjennomgå av det trellbundne flertallet.»

Da det blei meldt at en livegen bonde hadde drept en godseier fordi han forsøkte å vanære kona til den liveg-
ne, kommenterte Herzen i *Kolokol*: «Godt gjort!» Da det blei meldt at det ville bli utnevnt offiserer fra hæren til å overvåke den «fredelige» frammarsjen av «frigjøringa», skreiv Herzen: «Den første kloke obersten som slutter seg til bøndene med troppene sine istedenfor å knuse dem, kommer til å stige opp på romanovtrona.» Da oberst Reitern skjøt seg i Warszawa (1860), fordi han ikke ville være bøddelassistent, skreiv Herzen: «Om det skal skytes, bør de som skal skytes være de generalene som gir ordre om å skyte på uvæpna mennesker.» Da femti bønder blei slakta ned i Bezdna og lederen deres, Anton Petrov, blei henretta (12. april 1861), skreiv Herzen i *Kolokol*:

«Om bare mine ord kunne nå deg, du som sliter og lider på Russlands jord!... Hvor godt jeg skulle lære deg å forakte de åndelige hyrdene dine, som synoden* i St. Petersburg og en tysk tsar har satt over deg. Du hater godseieren, du hater embetsmannen, du frykter dem, og med

* *Synoden* — bispeforsamlinga i den russiske ortodokse kirka. —
Red.

rette. Men ennå trur du på tsaren og biskopen... ikke tru på dem. Tsaren er med dem, og de er hans folk. Det er han du ser nå — du, faren til en ung gutt som er myrda i Bezdna, og du, sønnen til en far myrda i Penza... Hyrdene dine er like uvitende som deg, og like fattige... Slik var en annen Antonius (ikke biskop Antonius men Anton av Bezdna) som leid for deg i Kazan. De døde kroppene til martyrene dine vil ikke gjøre førtiåtte mirakler, og å be til dem vil ikke lege tannverk. Men det levende minnet om dem kan frambringe ett mirakel — frigjeringa di.»

Dette viser hvor skjendig og råttent Herzen blir baktalt av liberalerne våre som har forskansa seg i den trellbundne «legale» pressa, de som förstørrer Herzens svake sider og ikke sier noe om de sterke sidene hans. Det er ikke Herzens skyld, men hans ulykke at han ikke kunne se det revolusjonære folket i sjølve Russland i 1840-åra. Da han fikk se det revolusjonære folket *i sekstiåra*, stilte han seg uten frykt på det revolusjonære demokratiets side mot liberalismen. Han kjempa for at folket skulle seire over tsarismen, ikke for en handel mellom det liberale borgerskapet og godseiertsaren. Han løfta revolusjonens fane høyt.

Når vi minnes Herzen, ser vi klart de tre generasjonene, de tre klassene, som var virksomme i den russiske revolusjonen. Først var det adelsmenn og godseiere, desembristene og Herzen. Disse revolusjonære utgjorde bare ei snever gruppe. De sto svært langt fra folket. Men innsatsen deres var ikke forgjeves. Desembristene vekte Herzen. Herzen begynte arbeidet med revolusjonær agitasjon.

Dette arbeidet blei tatt opp, utvida, styrka og herda av de revolusjonære raznotsjintsi — fra Tsjernisjevski til heltene i Narodnaja Volja.⁵⁶ Kretsen av stridsmenn

blei videre, kontakten med folket blei nærmere. «De unge rormennene i den kommende stormen,» kalte Herzen dem. Men ennå var det ikke sjølve stormen.

Stormen er bevegelsen til massene sjøl. Proletariatet, den eneste klassen som er tvers igjennom revolusjonær, reiste seg i spissen for massene og vekte for første gang millioner av bønder til åpen revolusjonær kamp. Det første voldsomme angrepet i denne stormen skjedde i 1905. Det neste begynner å utvikle seg foran øynene på oss.

Når proletariatet minnes Herzen, lærer det fra eksemplet hans å verdsette den store betydninga av revolusjonær teori. Det lærer at usjølvisk hengivenhet for revolusjonen og revolusjonær propaganda blant folket ikke er bortkasta, sjøl om lange tiår skiller såinga og innhøstinga. Det lærer seg å forvisse seg om rolla til de ulike klassene i den russiske og i den internasjonale revolusjonen. Gjort rikere med disse lærdommene kommer proletariatet til å kjempe seg veg til en fri allianse med de sosialistiske arbeiderne i alle land, når det har knust det avskyelige uhyret, det tsaristiske monarkiet. Herzen var den første som reiste det store kampbanneret mot det, ved at han vendte seg til massene med sitt *frie russiske ord*.

Sotsial-Demokrat nr. 26,
8. mai (25. april) 1912.

Trykt etter teksten i
Sotsial-Demokrat

Politiske partier i Russland

Dumavalga tvinger alle partiene til å styrke agitasjonen og samle styrkene sine, slik at de kan få gjenvalgt et så stort antall som råd med tingmenn fra «sitt eget» parti.

I Russland, som i alle andre land, blir valgkampen fulgt av helt skamløs reklame for seg sjøl. Alle de borgerlige partiene, det vil si de som hevder de økonomiske særrettene til kapitalistene, gjør reklame for seg sjøl på samme måte som kapitalister enkeltvis annonserer varene sine. Se på forretningsannonseene i ei hvilken som helst avis — da får du se at kapitalistene tenker ut de mest «slående», bombastiske og moteriktige navna på salgsvarene sine, som de roser på helt uhemma vis, uten å kvi seg for noen løgn eller noe påfunn i det hele tatt.

Allmennheten — i det minste i de store byene og handelssentrene — har for lengst vent seg til forretningsannonser og veit hva de er verdt. Dessverre villeder politisk annonsering et uendelig større antall folk; det er mye vanskeligere å avsløre og bløffen varer mye lengre. Navna på noen partier, både i Europa og Russland, blir valgt med direkte tanke på annonsering, og «programma» deres er ofte skrevet ene og alene for å narre offentligheten. Jo større grad av politisk frihet et kapitalistisk land har og jo mer demokrati det er, dvs. jo større makt folket og talsmennene deres har, jo mer skamløs er i mange tilfeller sjølannonseringa til partiene.

Når det er slik, hvordan kan en skjønne hva som er hva i striden mellom de ulike partiene? Viser ikke denne striden med sitt juks og si annonsering at representative institusjoner, parlament, forsamlinger av representanter for folket, til vanlig er ubrukbare og til og med skadelige, slik ustyrlige reaksjonære, fiendene av parlamentarismen, vil ha det til? Nei. Når det ikke fins representative institusjoner er det *mye mer* narrespill, politisk løgn og bedragersk fanteri av alle slag, og folket har mye færre middel til å avsløre narrespillet og finne ut sannheten.

For å skjønne hva som er hva i striden mellom partiene må en ikke ta ord for god fisk, en må studere den virkelige historia partiene har, må studere ikke så mye hva de sier om seg sjøl som hva de *gjør*, måten de går fram på for å løse ulike politiske problem, og hvordan de *oppfører* seg i spørsmål som gjelder de livsviktige interessene til de ulike samfunnsklassene — godseierne, kapitalistene, bøndene, arbeiderne osv.

Jo større grad av politisk frihet et land har og jo mer stabile og demokratiske de representative institusjonene er, jo lettere er det for massene av folket å ta seg fram i striden mellom partiene og *lære politikk*, dvs. å avsløre narrespillet og finne ut sannheten.

Oppdelinga av et hvilket som helst samfunn i ulike politiske partier blir aller tydeligst avdekka i stunder da djupe kriser ryster hele landet. For i slike stunder blir regjeringene tvunget til å søke støtte i de ulike samfunnsklassene. Alt frasemakeri, alt som er smått og uvedkommende blir feid til side av alvoret i striden. Partiene tar i alt de kan og appellerer til *massene*, og massene som blir ført av sitt ufeilbarlige instinkt og opplyst av erfaringa fra åpen strid, følger de partiene som står for interessene til en bestemt klasse.

Epokene med slike kriser avgjør alltid partioppstillinga til samfunnskraftene i landet det gjelder i mange år eller til og med tiår framover. I Tyskland for

eksempel, var krigene i 1866 og 1870* slike kriser. I Russland var det hendingene i 1905. Vi kan ikke forstå kjerna i de politiske partiene våre eller nå fram til et klart inntrykk av hvilke *klasser* et særskilt parti i Russland står for, med mindre vi går tilbake til hendingene det året.

La oss begynne den korte oversikten vår over de politiske partiene i Russland med partiene ytterst til høyre.

På ytterste høyre fløy finner vi Forbundet for det russiske folket.

Programmet til dette partiet blir lagt fram som følger i *Russkoje Znamja*⁵⁷, avisa til Forbundet som blir gitt ut av A. I. Dubrovin:

«Forbundet for det russiske folket, som den tredje juni 1907 blei vist den æra å bli kalt fra tsarens høye trone til å være det pålitelige bolverket for den, og tjene som eksempel på lov og orden for alle og i alt, kunngjør at viljen til tsaren bare kan utøves: 1) Om tsarens enevoldsmakt, som er uløselig og livsnødvendig knytta til den russiske ortodokse kirka som er kanonisk** innstifta, blir utfolda fullt og helt. 2) Om den russiske nasjonaliteten er rådende ikke bare i de indre guberniene men også i grensestrøka. 3) Om det fins en дума som utelukkende er sammensatt av russere, som hovedmedhjelper for monarken i arbeidet han gjør for å bygge staten. 4) Om prinsippa for Forbundet for det russiske folket blir fulgt nøye når det gjelder jødene. Og

* Dette viser til samlinga av Tyskland som de tyske herskerklassene gjorde «ovafra» ved hjelp av «blod og jern»-politikken og gjennom diplomatiske intriger og kriger. Krigen mellom Østerrike og Prøyssen i 1866 førte til danninga av Den nordtyske unionen, og den fransk-tyske krigen i 1870—71 førte til at det tyske riket blei danna. — *Red.*

** *Kanonisk* — som stemmer overens med forskriftene til kirka. Betyr her oppretta etter et vedtak på et kirkemøte. — *Red.*

5) om alle tjenestemenn som er mot tsarens enevoldsmakt blir fjerna fra tjeneste i styringsverket.»

Vi har omhyggelig skrevet av denne høytidelige erklæringa fra *Høyre* på den ene sida for at leseren skal kunne bli direkte kjent med originalen, og på den andre sida fordi de grunnleggende beveggrunnene som er fastslått her er gyldige for alle partiene i flertallet i den tredje думаen, dvs. for nasjonalistene og oktobristene også. Dette vil komme fram av det vi sier seinere.

Programmet til Forbundet for det russiske folket gjentar i virkeligheten det gamle slagordet fra livegenskapens dager, det vil si Ortodoksi, Autokrati, Nasjonalitet. Når det gjelder det spørsmålet der Forbundet allment står atskilt fra andre beslekta partier — nemlig om en skal anerkjenne eller avvise «konstitusjonelle» prinsipp i det russiske politiske systemet — er det særskilt viktig å merke seg at Forbundet *ikke på noen måte* er mot representative institusjoner allment. Det er tydelig fra programmet som blei gjengitt tidligere at Forbundet ser med velvilje på en дума som vil spille rolla som «medhjelper».

Dessuten er de særegne trekka ved den russiske grunnlova — om vi kan kalle den det — riktig uttrykt av dubrovnisten, dvs. i samsvar med stoda slik den virkelig er. I praktisk politikk er det dette standpunktet som blir inntatt både av nasjonalistene og oktobristene. Sammenstøtet mellom disse partiene om «grunnlova» er stort sett en strid om ord. Høyre er ikke mot å ha en дума. De bare understreker med særlig glød at den må være en «medhjelper», uten å konkretisere fullmaktene den skal ha på noen måte. Nasjonalistene og oktobristene står for sin del ikke hardt på at думаen må ha noen klart konkretiserte fullmakter, for ikke å snakke om noen virkelig sikkerhet for fullmaktene sine. Oktobrist-«grunnlovsmennene» er helt enige med

«motstanderne av grunnlova» på grunnlag av Tredje juni-grunnlova.

Programmet til Svarte hundre er rettfram, klart og uttalt i spørsmålet om å forfølge ikke-russere allment og jødene især. Som alltid får de mer uhøvisk, skamløst og eggende fram det som de andre regjeringspartiene mer eller mindre «blygt» eller diplomatisk holder for seg sjøl.

I virkeligheten har både nasjonalistene og oktofristene fingeren med i forfølgelsen av ikke-russere, som velkjent for alle som er det minste kjent med virksomheten til den tredje dumaen eller med slike presseorgan som *Novoje Vremja*,⁵⁸ *Svet*,⁵⁹ *Golos Moskvi*⁶⁰ og den slags.

Spørsmålet er: hva er samfunnsgrunnlaget for partiet til høyre? Hvilken klasse står det for? Hvilken klasse tjener det?

Det at partiet har vendt tilbake til slagorda for livegenskapen, at det hevder alt som er forelda, alt som er middelaldersk i russisk liv, det at det er fullstendig tilfreds med tredje-juni-grunnlova — *godseiernes* grunnlov — og at det forsvarer privilegiene til adelen og embetsstanden gir alt et klart svar på spørsmålet vårt. Høyre er partiet til de halvføydale godseierne, til Rådet for den forente adelen. Det var ikke for ingenting det Rådet spilte ei så framtrædende, sannelig ei ledende, rolle i å heve den andre dumaen, endre valglova og gjøre statskupp den tredje juni.⁶¹

For å gi et inntrykk av den økonomiske styrken til denne klassen strekker det til å gjengi følgende grunnleggende kjensgjerning som blir bevist av opplysningene i *regjeringsstatistikken* om jordeie i 1905, som blei kunngjort av innenriksdepartementet.

Mindre enn 30 000 godseiere i europeisk Russland eier 70 000 000 desjatiner jord. *Samme mengde* blir eid av 10 000 000 bondehusholdninger med de minste jordstykkene. Det vil si et gjennomsnitt på 2 300 desjatiner for hver storgodseier, og i fattigbøndenes tilfelle, et

gjennomsnitt på sju desjatiner for hver familie, for hver husholdning.

Det er helt naturlig og uunngåelig at bonden ikke kan leve på et slikt «jordstykke», han kan bare dø en langsom død. De stadige hungersnødene som rammer millioner, slik som hungersnøden i år, fortsetter å løsrive bondegardsdrifta i Russland etter hver mislykka avling. Bøndene blir tvunget til å leie jord fra gods-eierne, og de betaler for den med ulike former for *arbeidstjeneste*. For å betale for bruk av jorda arbeider bonden for godseieren med hesten og redskapene sine. Dette er ikke noe annet enn hoveri, bortsett fra at det ikke heter livegenskap offisielt. Med 2 300 desjatiner jord til rådvelde kan de fleste godseierne bare drive godsa sine ved å holde bønder i trelldom, ved å gripe til arbeidstjeneste, det vil si hoverisystemet. De dyrker bare en del av disse svære godsa ved hjelp av lønnsarbeidere.

Videre forsyner den samme klassen med jordeiende adel staten med det overveldende flertallet av alle høyere og midlere embetsmenn. Privilegiene til embetsstanden i Russland står for ei anna side av privilegiene og jordbruksmakta til den jordeiende adelen. Derfor er det naturlig at Rådet for den forente adelen og «høyre»-partiene må hevde politikken med å holde fast ved de gamle føydale skikkene, ikke ved et tilfelle, men fordi det er uunngåelig, og ikke på grunn av «vond vilje» fra enkeltpersoner, men presset fra *interessene* til en uhyre mektig *klasse*. Den gamle herskerklassen, levningene av godseiersystemet som fortsetter som herskerklasse som i fortida, har skapt et høvelig parti for seg sjøl — Forbundet for det russiske folket eller «høyre» i dumaen og i statsrådet.⁶²

Men ettersom det fins representative institusjoner og ettersom *massene* alt har kommet åpent fram på den politiske skueplassen, slik de gjorde i landet vårt i 1905, må hvert parti nødvendigvis vende seg til folket, in-

nafor visse grenser. Men hva kan nå høyrepartiene vende seg til folket med?

De kan sjølsagt ikke snakke rett ut til forsvar for interessene til godseierne. Det de derimot snakker om, er å ta vare på gamle skikker allment, og de sparer ingen anstrengelser for å hisse til mistru mot ikke-russere, særskilt mot jødene, for å egge de aller mest uvitende, de aller mest formørka, til pogromer, til «jøde»-turring. De prøver å skjule privilegiene til adelen, byråkratene og godseierne med snakk om at russere blir «kua» av ikke-russere.

Sånn er partiet til «høyre». Et av medlemmene der, Purisjkevitsj, den mest framtreddende talsmannen for høyre i den tredje dumaen, har arbeidd en god del, og med framgang, for å vise folket *hva* høyre vil, *hvordan* de går fram og *hvem* de tjener. Purisjkevitsj er en begava agitator.

Ved siden av «høyre» som har førtiseks plasser i den tredje dumaen, står «nasjonalistene» med nittien plasser. Det fins knapt skygge av forskjell mellom dem og høyre. I virkeligheten er ikke dette to partier, men ett parti som har fått til ei «arbeids»-deling når det gjelder å forfølge ikke-russere, «kadetter» (liberale), demokrater osv. Den ene flokken går grovere fram, den andre mer finurlig, men begge *driver på med* det samme. Det er sannelig til *fordel* for regjeringa å ha «ytterste» høyre — som er i stand til en hvilken som helst slags skandale, til oppstyr, til å myrde folk som Herzenstein, Jolos, Karavajev — stående litt på avstand, som om *de* «kritiserte» regjeringa fra høyre ... Skilnaden mellom høyre og nasjonalistene kan ikke ha noen alvorlig betydning.

Oktobristene i den tredje dumaen er 131 mann sterke, medrekna «høyreoktobristene», naturligvis. Innerst inne er det ingen ting i den politikken oktobristene fører nå som skiller dem fra høyre, bortsett fra at oktobristpartiet ikke bare tjener godseierne, men også storkapitalistene, de konservative kjøpmennene og

borgerskapet, som blei så vettskremt av at arbeiderne, og så også bøndene, våkna til sjølstendig politisk liv at det gjorde *helomvending* til forsvar for den gamle ordninga. Det fins kapitalister i Russland — sannelig ganske mange — som ikke behandler arbeiderne det spøtt bedre enn godseierne behandla de livegne før i tida. De ser på arbeiderne og kontoristene som handlangerne sine, som tjenere. Ingen står bedre rusta til å forsvare denne gamle ordninga enn høyre-partiene, nasjonalistene og oktofristene. Det fins også kapitalister som på Zemstvo-kongressen og bykongresser i 1904 og 1905 krevde ei «grunnlov», men de er helt villige til å slutte fred på grunnlag av tredje juni-grunnlova for å gå mot arbeiderne.

Oktobristpartiet er det viktigste kontrarevolusjonære partiet godseierne og kapitalistene har. Det er lederpartiet i den tredje думаen. De 131 oktofristene sammen med de 137 høyre og nasjonalistene utgjør er trygt flertall i den tredje думаen.

Valglova av tredje juni 1907 *sikra* godseierne og storkapitalistene flertall. Godseierne og valgmennene fra den første bykurien (dvs. storkapitalistkurien) har flertall i *alle* guvernementsforsamlinger som velger tingmenn til думаen. I tjueåtte guvernementer har godseierne til og med flertall i valgforsamlingene aleine. Hele politikken til tredje juni-regjeringa har blitt satt ut i livet med hjelp fra oktofristpartiet, og dette partiet har ansvar for alle syndene og forbrytelsene som den tredje думаen har begått.

I ord, i programmet sitt, hevder oktofristene «ei grunnlov» og til og med friheter! I virkeligheten støtta dette partiet alle tiltak mot arbeiderne (Trygdelova for eksempel — husk framferda til *formannen* for dumakomiteen for arbeidsspørsmål, baron Tiesenhausen!), mot bøndene, og mot all lette av tyranniet og mangelen på retter. Oktofristene er like mye et regjeringsparti som nasjonalistene. Denne situasjonen

blir ikke endra det minste av at oktofristene nå og da — særskilt rett før valg! — holder «opposisjons»-taler. I alle land som har parlament, har det lenge vært kjent at de borgerlige partiene hengir seg til slikt *opposisjonsspill*. Det er et harmløst spill for dem sjøl, fordi ingen regjering tar det alvorlig, og et spill som av og til viser seg nyttig som et middel til å «roe» velgeren med opposisjon for syns skyld.

Men den største ekspert, virtuos, i opposisjonsleiken, er det viktigste opposisjonspartiet i den tredje dumaen, nemlig kadettene, de *konstitusjonelle «demokratene»*, partiet for «folkets frihet».

Sjølve navnet på dette partiet er en del av spillet, for i virkeligheten er det *slett ikke* noe demokratisk parti, og *ikke på noe vis* et folkeparti. Det er ikke et parti for frihet, men for halvvegs frihet, om ikke kvart frihet.

I virkeligheten er dette partiet til det liberal-monarkistiske borgerskapet, som frykter folkebevegelsen langt mer enn reaksjonen.

Demokraten har tru på folket, på massebevegelsen, og han hjelper denne bevegelsen på alle vis, sjøl om han ganske ofte (liksom de borgerlige demokratene, trudovikene) har en gal oppfatning av betydninga av denne bevegelsen innafor ramma av det kapitalistiske systemet. Demokraten strever oppriktig etter å gjøre slutt på *alt* middelaldersk.

Den liberale er redd for massebevegelsen. Han prøver å bremse den, og forsvarer *med overlegg* visse middelalderske institusjoner — i virkeligheten de viktigste av dem — som et bolverk mot massene, særlig arbeiderne. Det liberalerne ønsker, er ikke på noe vis å ødelegge hele grunnlaget for makta til Purisjkevitsjfolka, men å dele makta med dem. Den demokratiske småborgeren (og dermed bonden og trudoviken også) sier: Alt for folket og gjennom folket. Han strever oppriktig etter å rive hele grunnlaget for purisjkevitsjismen opp med røttene, sjøl om han ikke forstår betydninga av lønnsarbeidernes kamp mot kapitalen. På den andre

sida er det virkelige målet for det liberal-monarkistiske borgerskapet å dele makta med Purisjkevitsj og styre sammen med han *over* arbeiderne og *over* småeierne.

I den første og andre думаen hadde kadettene flertall, eller holdt ei ledende stilling. De brukte den til et meningsløst og lite ærefullt *spill*: Overfor høyre spilte de på lojalitet og evne til å tjene som ministre (som å si at de kunne løse alle motsigelsene med fredelige midler, uten å skjemme bort musjiken* eller fornærme Purisjkevitsj). Overfor venstre spilte de demokrater. Resultatet av dette spillet var at kadettene til slutt fikk et spark fra høyre. Og fra venstre fikk de den rettferdige tittelen forrædere av folkets frihet. I både den første og den andre думаen kjempa de hele tida ikke bare mot demokratene fra arbeiderklassen, men også mot trudovikene. Vi trenger bare minne om den kjensgjerninga at kadettene *slo ned* planen om lokale jordutvalg som trudovikene foreslo (i den første думаen). Det var en plan bygd på de elementære krava demokratiet stiller, på demokratiets ABC. Slik hevda kadettene godseiernes og byråkratenes *overherredømme over* bøndene i jordutvalga!

I den tredje думаen har kadettene spilt «ansvarlig opposisjon», en opposisjon i genitiv.** Som sådan stemte de igjen og igjen for regjeringsbudsjetta («demokrater»!), forklarte oktobristene at det ikke var noe skadelig eller farlig i planen deres om «tvungen» innløsningsbetaling (tvungen for bøndene) — husk Bereskovski den første. De sendte Karaulov for å holde

* *Musjik* — russisk for bonde. — *Red.*

** *Opposisjon i genitiv* eller «*Hans majestets opposisjon*» — Lenin viser til den talen som Miljukov holdt ved lunsjen som borgermesteren i London ga for han i juni 1909, da en delegasjon fra den tredje думаen og statsrådet var på besøk. Miljukov bekrefta på ny at kadettene var lydige og tro mot det tsaristiske atuokratiet og understreka at så lenge Russland hadde en дума, «kommer den russiske opposisjonen til å være Hans Majestets opposisjon, ikke en opposisjon mot Hans Majestet». — *Red.*

«fromme taler fra talerstolen, fordømte massebevegelsen, appellerte til de «øvre laga» og *brakte* de lavere laga *til taushet* (kadettene kamp *mot* arbeidertingmennene i spørsmålet om arbeidertrygd), og så videre, og så videre.

Kadettene er partiet til den kontrarevolusjonære liberalismen. Ved at de gjør krav på rolla som en «ansvarlig opposisjon», dvs. en godkjent, lovlig opposisjon som *får lov* til å konkurrere med oktoberistene, en opposisjon ikke mot, men innafor tredje juni-regimet, har kadettene begått sjølmord som «demokrater». Den skamløse *Vekhi*-propagandaen til kadettideologene — Struve, Izgojev og co., kvalt av kyss fra Rozanov og Antoni av Volhynia — og rolla som en «ansvarlig opposisjon» i den tredje думаen, er to sider av samme sak. Det liberal-monarkistiske borgerskapet, som blir tålt av Purisjkevitsj-folka, ønsker å benke seg ved sida av Purisjkevitsj.

Den nåværende blokka av kadettene og «framskrittstilhengerne» til valga til den fjerde думаen, har gitt tilleggsbevis for den djupt kontrarevolusjonære naturen til kadettene. Framskrittstilhengerne gjør overhodet ikke krav på å være demokrater. De sier ikke et ord om å slåss mot hele tredje juni-styret, og er langt fra bare det å drømme om «allmenn stemmerett». De er moderate liberale som ikke gjør noen hemmelighet av slektskapet sitt med oktoberistene. Alliansen mellom kadettene og oktoberistene burde åpne øynene på sjøl de blindeste «nikkedokkene blant kadettene» for det sanne innholdet i det partiet.

Det demokratiske borgerskapet i Russland blir representert av narodnikene i alle farger, fra de mest venstre-sosialrevolusjonære til folkesosialistene* og trudovikene. Alle sammen tar gjerne «sosialistiske»

* *Folkesosialistene* — egentlig høyrefløyen i det sosialrevolusjonære partiet, som i 1906 danna et eget parti. Gikk inn for å danne ei blokk med kadettene. — *Red.*

vendinger i munnen, men det ville være utillatelig for en klassebevisst arbeider å la seg lure om det virkelige innholdet i disse frasene. I virkeligheten fins det *ikke et fnugg av* sosialisme i «retten til jord», «lik fordeling» av jorda eller «sosialisering av jorda». Dette bør være klart for alle som veit at avskaffinga av privat eiendomsrett til jord og ei ny oppdeling av jorda, sjøl den «rettferdigst» mulige, langt fra å rokke ved vareproduksjonen og makta til markedet, pengene og kapitalen, fører til at den blir utvida.

Men frasene om «arbeidsprinsippet» og «narodnik-sosialisme» uttrykker demokratens djupe tru på at det er mulig og uomgjengelig å ødelegge *alt* middelaldersk i jordeiendomssystemet, og samtidig også i det politiske systemet (akkurat som de uttrykker det ærlige ønsket hans om å oppnå dette). Mens de liberale (kadettene) strever etter å dele den politiske makta og de politiske privilegiene med Purisjkevitsjfolka, er narodnikene demokrater nettopp fordi de strever, og for tida må streve, etter å avskaffe *alle* privilegiene ved jordeiendom og *alle* privilegiene i politikken.

Stillinga for den store mengden med russiske bønder er slik at de ikke engang kan drømme om noe kompromiss med Purisjkevitsj-folka (noe som er helt mulig, oppnåelig, *nært og kjært* for liberaleren). Det er derfor demokratiet til småborgerskapet vil ha røtter blant massene i Russland ei nokså lang tid framover, mens Stolypins jordbruksreform,⁶³ et uttrykk for Purisjkevitsj-folkas borgerlige politikk mot musjiken, hittil ikke har frambrakt noe annet varig enn — at tretti millioner bønder sulter!

Millionene av sultende småeiere kan ikke la være å streve etter en *annen* form for jordbruksreform, en demokratisk en, som ikke kan bryte ut av grensene for kapitalismen og avskaffe lønsslaveriet, men som *kan* feie *middelalderen* vekk fra overflata av Russlands jord.

Trudovikene er ei umåtelig svak gruppe i den tredje

dumaen, men de representerer *massene*. At trudovikene vakler mellom kadettene og arbeiderdemokratene er et uunngåelig resultat av den klassemessige stillinga til småeierne. Og den kjensgjerninga at det er særlig vanskelig å samle, organisere og opplyse dem, forklarer den uhyre ubestemte og formløse karakteren trudovikene har som parti. Det er derfor trudovikene, ved hjelp av den dumme «otzovismen» til venstrenarodnikene, framviser det triste bildet av et likvidert parti.

Forskjellen mellom trudovikene og våre egne nesten-marxistiske likvidatorer, er at de førstnevnte er likvidatorer av svakhet, mens de sistnevnte er likvidatorer av ondskap. Oppgava til arbeiderdemokratiet er å hjelpe de svake småborgerlige demokratene, rive dem løs fra de liberale og samle den demokratiske leiren mot de kontrarevolusjonære kadettene, og ikke bare mot høyrefolka.

Når det gjelder arbeiderdemokratiet, som hadde si gruppe i den tredje dumaen, kan vi ikke si så mye her.

Overalt i Europa tok partiene til arbeiderklassen form ved at de kasta av seg innflytelsen fra den allmenne demokratiske ideologien, og lærte å skille mellom den kampen lønnsarbeiderne fører mot kapitalen og kampen mot føydalismen, som de forresten gjorde for å styrke den sistnevnte kampen, for å frigjøre den fra all vakling og fryktsomhet. I Russland har arbeiderdemokratiet skilt seg helt ut både fra liberalismen og fra det borgerlige demokratiet (trudovikismen), til stor fordel for den demokratiske saka allment.

Den likvidasjonistiske strømminga blant arbeiderdemokratene (*Nasja Zarja* og *Sjivoje Djelo*⁶⁴) deler trudovikenes svakhet. De forherliger formløshet, lengter etter status som «tålt» opposisjon, forkaster arbeidernes hegemoni, innskrenker seg til *ord* om en «åpen» organisasjon (mens de bebreider den organisasjonen som ikke er åpen), og går inn for liberal

arbeiderpolitikk. Sambandet mellom denne strømminga og oppløsninga og forfallet i perioden med kontra-revolusjon, er tydelig, og det er i ferd med å bli opplagt at den har svikta arbeiderdemokratiet.

De klassebevisste arbeiderne, som ikke likviderer noen ting, og som samler rekkene sine i motstand mot liberale påvirkninger, organiserer seg som klasse og utvikler alle former for fagforeningsenhet og annen enhet, står fram både som representanter for *lønns*-arbeidet mot kapitalen og som representanter for prinsippfast demokrati mot hele det gamle regimet i Russland, og mot noen innrømmelser til det.

Som en illustrasjon gjengir vi nedafor tall som forteller hvilken styrke de ulike partiene i den tredje dumaen her. Disse talla har vi henta fra den offisielle dumahandboka for 1912.

PARTIER I DEN TREDJE DUMAEN

Godseiere

Høyre	46
Nasjonalister	74
Uavhengige nasjonalister	17
Høyre-oktobriste	11
Oktobriste	120

Regjeringspartier i alt	268
--------------------------------	------------

Borgerskapet

Framskrittstilhengere	36
Kadetter	52
Det polske Kolo ⁶⁵	11
Den polsk-litauiske-hviterussiske gruppa	7
Den muhammedanske gruppa	9

Liberalere i alt	115
-------------------------	------------

<i>Borgerlige demokrater</i>	
Trudovik-gruppa	14
<i>Arbeiderklassedemokrater</i>	
Sosialdemokrater	13
Demokrater i alt	27
Uten partitilknytning	27
I alt	437

Følgelig har det vært to mulige flertall i den tredje dumaen: 1) Høyre og oktobristene = 268 av 437.
2) Oktobristene og de liberale = 120 + 115 = 235 av 437. Begge flertalla er kontrarevolusjonære.

Nevskaja Zvezda nr. 5,
10. mai 1912.
Undertegna: *V. Iljin*.

Trykt etter teksten i
Nevskaja Zvezda

Det revolusjonære oppsvinget⁶⁶

Den store 1. mai-streiken til proletariatet i hele Russland, og gatedemonstrasjonene, de revolusjonære flygeblada og de revolusjonære talene til forsamlinger av arbeidere har vist klart at Russland er gått inn i en periode med revolusjonært oppsving.

Dette oppsvinget kom ikke som lyn fra klar himmel. Det var rydda veg for det i lang tid ved alle vilkåra for livet i Russland, og massestreikene i samband med Lena-skytinga⁶⁷ og 1. mai-streikene markerte bare at det virkelig var kommet. Den midlertidige seieren for kontrarevolusjonen var uskillelig knytta til en nedgang i massekampen til arbeiderne. Tallet på streikende gir et tilnærma, men likevel helt objektivt og nøyaktig inntrykk av omfanget for striden.

I de ti åra som gikk forut for revolusjonen, fra 1895 til 1904, var gjennomsnittstallet på streikende 43 000 i året (i runde tall). I 1905 var det 2 750 000 streikende, i 1906 1 000 000 og i 1907 750 000. De tre revolusjonsåra skilte seg ut med en stigning i streikerørsla til proletariatet *uten sidestykke noe sted i verden*. Nedgangen, som tok til i 1906—7, blei klar i 1908, da det var 175 000 streikende. Statskuppet tredje juni 1907, som gjeninnsatte det autokratiske styret til tsaren i forbund med dumaen til Svarte hundre-godseierne og magnatene fra handel og industri, var et uunngåelig resultat av at den revolusjonære krafta til massene avtok.

De tre åra fra 1908 til 1910 var ei tid med Svarte hundre-kontrarevolusjonen på sitt verste, med borgerlig-liberalt overløperi og mismot og oppløsning i proletariatet. Tallet på streikende gikk stadig nedover, og nådde 60 000 i 1909 og 50 000 i 1910.

Men ved slutten av 1910 satte det inn ei merkbar endring. Demonstrasjonene i samband med at liberaleren Muromtsev og Leo Tolstoi døde, og dessuten student-rørsla, viste tydelig at en frisk bris hadde begynt å blåse, at stemninga i de demokratiske massene hadde nådd et vendepunkt. Året 1911 fikk se at arbeiderne gradvis gikk over til en *offensiv* — tallet på streikende nådde 100 000. Tegn fra ulike hold viser at trøttheten og sløvheten som seieren for kontrarevolusjonen hadde ført med seg holder på å gå over, og det er *trang* til revolusjon nok engang. Da den allrussiske konferansen som blei holdt i januar 1912 oppsummerte situasjonen, merka den seg at «en kan merke at ei politisk gjenopp-living setter inn i breie demokratiske kretser, særlig i proletariatet. Arbeiderstreikene i 1910—1911, at demonstrasjoner og proletariske møter er begynt, at en bevegelse blant borgerlige demokrater i byene tar til (studentstreikene) osv., er alle tegn på at de revolusjonære følelsene til massene mot tredje juni-regimet vokser». (Se «Melding» om konferansen s. 18*)

I andre kvartal i år var disse følelsene blitt så sterke at de slo ut i aksjoner fra massene og førte til et *revolusjonært oppsving*. Hendingsgangen de siste atten månedene viser med fullkommen klarhet at det ikke er noe tilfeldig ved dette oppsvinget. Det har kommet helt naturlig og blei gjort uunngåelig av hele utviklinga i Russland i tida før.

Lena-skytingene førte til at den revolusjonære stemninga i massene utvikla seg til et revolusjonært oppsving i massene. Ingen ting kunne være galere enn det

* Lenin, «Den sjette all-russiske konferansen til RSDAP (i Praha)» (1912) i *Samla verk*, eng. utg., bind 17, s. 467. — *Red.*

liberale påfunnet som Trotski gjentar i *Pravda* i Wien⁶⁸ etter likvidatorene, at «kampen for forsamlingsfrihet er *grunnlaget* både for Lena-tragedien og for det mektige svaret den har fått i landet». Forsamlingsfrihet var verken det særskilte kravet eller hovedkravet i Lena-streiken. Det var ikke mangel på forsamlingsfrihet Lena-skytingene avslørte, men mangelen på frihet fra provokasjon, mangel på retter allment, mangel på frihet fra tyranni på alle hold.

Som vi alt har klarlagt i *Sotsial-demokrat*⁶⁹ nr. 26, gjenspeilte Lena-skytingene nøyaktig *hele* regimet til tredje-juni-monarkiet. Det var slett ikke strid for en av *rettene* til proletariatet, sjøl den mest grunnleggende, den viktigste av dem, som var særprega for Lena-hendingene. Det som særprega de hendingene var den fullstendige mangelen på *all* form for elementær legalitet. Særtrekket var at en *agentprovokatør*, en spion, en hemmelig politiagent, en handlanger for tsaren, greip til masseskyting uten noen som helst politisk grunn. Det er denne allmenne mangelen på retter som er typisk for russisk liv, denne håpløsheten og umuligheten for å slåss for særskilte *retter*, og det at tsarist-monarkiet og hele styret som hører til ikke lar seg rette opp, som sto fram så tydelig mot den bakgrunnen Lena-hendingene ga, at det tente massene med *revolusjonær* glød.

De liberale har gjort alt de kan for å framstille Lena-hendingene og 1. mai-streikene som ei fagforeningsrørsle og en kamp for «retter». Men alle som ikke er blenda av liberale (og likvidasjonistiske) strider kommer til å se noe annet i dem. Han kommer til å se det revolusjonære innholdet i massestreiken, som særlig blir understreka av 1. maiflygebladet fra St. Petersburg fra ulike sosialdemokratiske grupper (og til og med fra ei gruppe sosial-revolusjonære arbeidere!), som vi trykte opp i sin helhet i nyhetsavdelinga vår⁷⁰, og som gjentar slagorda som blei fremma av den allrussiske konferansen til RSDAP i januar 1912.

Og så er det ikke i virkeligheten slagorda som er hovedbeviset for det revolusjonære innholdet i Lena-streiken og 1. mai-streikene. Slagorda ordla det som kjensgjerningene viste. Massestreikene som spredde seg fra distrikt til distrikt, den uhyre veksten de hadde, farten de spredde seg med, motet til arbeiderne, det økte tallet på massemøter og revolusjonære taler, kravet om at bøkene som blei ilagt for å feire 1. mai måtte oppheves og kombinasjonen av den politiske og den økonomiske streiken, som er kjent for oss fra den første russiske revolusjonen, er alle tydelige pekepinner om det sanne innholdet i rørsla som er *et revolusjonært oppsving i massene*.

La oss minnes erfaringene fra 1905. Hendingene viser at *tradisjonen* med den revolusjonære massestreiken lever videre blant arbeiderne, og at arbeiderne med en gang tok opp og gjenoppliva denne tradisjonen. Streikebølga i 1905, som var uten sidestykke i verden, trakk med 810 000 arbeidere i første kvartal og 1 277 000 arbeidere i det siste kvartalet i året, og var en kombinasjon av den politiske og den økonomiske streiken. Etter ei anslagsvis vurdering, gjaldt streikene ved Lena-hendingene 300 000 arbeidere og 1. mai-streikene omkring 400 000, og streikerørsla vokser fortsatt. Hver dag kommer avisene, til og med de liberale, med nyheter om hvordan den fortærende ilden av streiker brer seg. Det andre kvartalet av 1912 er ikke helt slutt, og likevel er det alt blitt helt tydelig at når det gjelder størrelsen på streikerørsla, er begynnelsen på det revolusjonære oppsvinget i 1912 ikke *lavere*, men heller *høyere* enn begynnelsen i 1905!

Den russiske revolusjonen var den første som utvikla den proletariske metoden for agitasjon i stor målestokk, metoden for å vekke og forene massene og trekke dem med i striden. Nå bruker proletariatet denne metoden igjen og med enda fastere hand. Ingen makt på jorda kunne oppnå det som denne revolusjonære fortroppen er i ferd med å oppnå med denne metoden.

Et svært land med ei befolkning på 150 000 000 spredd ut over et digert område, grisgrendt, underkua, fratatt alle retter, uvitende, skjerma fra «dårlig påvirkning» av en sverm med autoriteter, politi, spioner — *hele* dette landet holder på å komme i gjæring. De mest tilbake-liggende delene av både arbeiderne og bøndene kommer i direkte eller indirekte kontakt med de streikende. Hundretusenvis av revolusjonære agitatorer dukker opp på skueplassen med ett. Innflytelsen deres blir økt uendelig ved at de er knytta uskillelig til de menige, til massene, og at de blir blant dem, slåss for de viktigste behova til *hver* arbeiderfamilie og kombinerer denne kampen i øyeblikket for påtrengende økonomiske behov med den politiske protesten sin og kamp mot monarkiet. For kontrarevolusjonen har piska opp et bittært hat mot monarkiet i millioner og titalls millioner med mennesker, det har gitt dem en anelse av forståelse for hvilken rolle monarkiet har spilt, og nå er slagordet til de fremste arbeiderne i hovedstaden — lenge leve den demokratiske republikken! — spredd gjennom tusenvis av kanaler, i kjølvannet av hver streik og har nådd fram til de tilbakeliggende delene, de fjerneste provin-sene, «folket», «Russlands innerste»!

Svært karakteristiske er de kommentarene til strei-kene som Severjanin, en liberaler, kommer med, som blei ønska velkommen av *Russkije Vedomosti* og vel-villig gjengitt av *Retsj*:

«Har arbeiderne noen grunn til å blande inn økonomiske eller noen (!) krav i en 1. mai-streik?» spør herr Severjanin, og han svarer: «Jeg er så dristig at jeg mener de ikke har det. Hver økonomisk streik kan og bør bli satt i gang bare etter at mulighetene for at den kan lykkes er blitt veid alvorlig... Derfor er det at det oftest er urimelig å knytte slike streiker til 1. mai... Sanne-lig ville det ikke være nokså merkelig å gjøre det: vi feirer den internasjonale arbeiderfridagen, og

så bruker vi anledninga til å kreve en tiprosents økning for kaliko* av slik og slik kvalitet.»

Slik resonnerer liberaleren! Og dette stykket grenseløs vulgaritet, smålighet og ekkelhet blir velvillig mottatt av de «beste» liberale avisene som kaller seg demokratiske!

Den grove egeninteressen til en borger, den motbydelige feigheten til en kontrarevolusjonær — det er det som ligger bak de blomstrende frasene til en liberaler. Han vil at lommene til arbeidskjøperne skal være trygge. Han vil ha en «ordentlig» og «harmløs» demonstrasjon til beste for «forsamlingsfrihet»! Men i stedet for dette trekker proletariatet massene med i en *revolusjonær* streik som knytter politikken uløselig til økonomien, en streik som vinner støtte fra de mest tilbakeliggende delene gjennom framgangen i kampen for øyeblikkelige bedringer i livet til arbeiderne og samtidig reiser folket *mot tsarist-monarkiet*.

Ja, erfaringene fra 1905 skapte en rotfesta og stor tradisjon for massestreiker. Og vi må ikke gløkke resultatene som disse streikene frambringer i Russland. Hardnakka massestreiker er i vårt land udelelig knytta til *væpna oppstand*.

Hvordan *vokste* oppstanden i 1905? Først gjorde massestreiker, demonstrasjoner og møter at sammenstøt mellom folket og politiet og troppene hendte oftere og oftere. For det andre vekte massestreikene bøndene til flere delvise, oppstykkete, halv-spontane opprør. For det tredje spredde massestreikene seg svært raskt til hæren og marinen, forårsaka sammenstøt på økonomisk grunnlag («bønna» og liknende «mytte-

* *Kaliko* — glatt, lerretsaktig bomullstøy. — *Red.*

rier»), og etter det, opprør. For det fjerde satte kontra-revolusjonen *sjøl* i gang borgerkrig ved pogromer, ved vold mot demokrater osv.

Revolusjonen i 1905 blei ikke slått fordi den gikk «for langt», eller fordi desember-oppstanden⁷¹ var «kunstig», slik overløpere blant liberalerne og den slags folk tenker seg. Tvert om var årsaken til nederlaget at oppstanden *ikke gikk langt nok*, at forståelsen av at den var nødvendig ikke var spredd tilstrekkelig vidt og oppfatta fast nok blant de revolusjonære klassene, at oppstanden ikke var samstyrt, besluttosom, organisert, samtidig, aggressiv.

La oss nå se om det er tegn til *gryende opprør* å finne nå for tida. For å ikke bli revet med av revolusjonær entusiasme kan vi ta vitnesbyrdet fra *oktobristene*. Det tyske forbundet av oktobriste i St. Petersburg består i hovedsak av såkalte «venstre» og «konstitusjonelle» oktobriste, som er særskilt populære blant kadettene, og som er svært flinke (sammenlikna med de andre oktobristene og kadettene) til å merke seg hendinger «objektivt», uten å sette seg som mål å skremme styresmaktene med utsikt til revolusjon.

Her er det som *St. Petersburger Zeitung*, avisa til disse oktobristene, skreiv i den ukentlige politiske oversikten den 6. (19.) mai:

«Mai er kommet. Trass i været er ikke dette vanligvis noen særlig hyggelig måned for innbyggerne i hovedstaden, fordi den tar til med den '*proletariske fridagen*'. I år var 1. mai særlig farlig, med minnet om Lena-demonstrasjonene fremdeles ferskt i arbeidernes tanker. Stemninga i hovedstaden var overmetta med alle slags rykter om streiker og demonstrasjoner, og varsla brann. Vårt lojale politi var synlig oppskaka: de organiserte ransakinger, arresterte noen personer og mobiliserte store styrker for å hindre gatedemon-

strasjoner. Den kjensgjerninga at politiet ikke kunne komme på noe lure enn å ransake redaksjonskontora til arbeideravisene og sette redaktørene deres fast, vitner ikke om særlig inngående kunnskap om trådene som marionettregimentene av arbeiderne blei trukket etter. Likevel fins disse trådene. Dette er tydelig fra det disiplinerte preget streiken har, og fra mange andre omstendigheter. Det er derfor denne 1. mai-streiken, som er den største vi har sett hittil, var så illevarslende. Det var over 100 000 eller kanskje til og med 150 000 arbeidere fra store og små fabrikker i streik. Det var bare et fredelig opptog, men den solide enheten i den hæren var bemerkelsesverdig, desto mer fordi den nylige uroa blant arbeiderne blei fulgt av andre uhellvarslende omstendigheter. På ulike marinefartøy blei *sjømenn* arrestert for å drive revolusjonær propaganda. Om en skal dømme etter all informasjonen som har kommet til pressa, er ikke situasjonen særlig bra på marinefartøya våre, som det heller ikke er så mange av... *Jernbanemennene* gir også grunn til uro. Sant nok gikk saka aldri så langt at det blei forsøkt å få i gang streik, men arrestasjoner, medregna en så iøyenfallende en som arrestasjonen av A. A. Usjakov, som er hjelpestasjonsmester på Nikolajevskaja-jernbanen, viser at det er en viss fare der også.

Forsøk på revolusjon fra de umodne arbeidermassenes side kan selvfølgelig bare ha skadelig virkning på resultatet av dumavalga. Disse forsøka er desto mer urimelige fordi tsaren har utnevnt Manukhin, og statsrådet har vedtatt arbeidertrygdelova.»!!

Slik resonnerer en tysk oktobrist. Vi for vår del må merke at vi har mottatt nøyaktig førstehandsinformasjon om *sjømennene*, som viser at *Novoje Vremja* har

overdrevet og blåst opp saka. Okhrana⁷² jobber tydeligvis etter *agentprovokatør*-metoder. For tidlige forsøk på oppstand ville være umåtelig uklokt. Fortroppen for arbeiderklassen må forstå at hovedvilkåra for en betimelig, dvs. en vellykka væpna oppstand i Russland, er støtte til arbeiderklassen fra de demokratiske bøndene og aktiv deltaking fra de væpna styrkene.

Massestreiker i revolusjonære epoker har sin objektive logikk. De kaster ut hundrevis og tusenvis og millioner av gnister i alle retninger — og overalt omkring er det brennbart stoff av umåtelig bitterhet, tortur ved hunger uten like, endeløst tyranni, skamløs og kynisk spott mot «fattiglemmet», «musjiken», den menige soldaten. Legg til dette den helt tøylesløse pogromretta jøde-tirringa som Svarte hundre driver og hoffgjengen til den seintente og blodtørstige Nikolas Romanov fostrar og styrer i det stille. «Slik har det vært, slik skal det bli»* — disse avslørende orda blei ytra av minister Makarov, til ulykke for han sjøl og til ulykke for klassen hans og godseirtsaren!

Det revolusjonære oppsvinget til massene legger store og ansvarsfulle plikter på alle sosialdemokrater fra arbeiderklassen, på hver eneste ærlig demokrat. «Allsidig støtte til masserørsla som begynner (vi skulle alt si: den *revolusjonære* rørsla til massene som *har begynt*) og å bygge den ut på grunnlag av at partislag-orda blir satt helt og fullt ut i livet» — slik definerte den allrussiske konferansen til RSDAP disse pliktene. Partislagorda — demokratisk republikk, åttetimersdag, konfiskering av alle jordgods — må bli slagorda for alle demokrater, for *folkets* revolusjon.

For å være i stand til å støtte og utvide masserørsla trenger vi *organisering og mer organisering*. Uten et illegalt parti kan vi ikke drive dette arbeidet, og det er ikke noen vits i å bare snakke om det. Når vi støtter og utvider stormangrepet fra massene må vi ta erfaringene

* Se note 67 bak. — Red.

fra 1905 omhyggelig med i regninga, og når vi forklarer at en oppstand er uunngåelig og nødvendig må vi advare mot og holde oss fra *for tidlige* forsøk. Veksten i massestreikene, det at andre klasser lar seg mønstre til striden, tilstanden i organisasjonene og stemninga i massene, kommer alle sjøl til å tilskynde det øyeblikket da alle krefter må forene seg i et samstyrt, besluttomt, aggressivt og overveldende modig stormangrep fra revolusjonen mot tsarist-monarkiet.

Uten en seierrik revolusjon blir det ingen frihet i Russland.

Uten at tsarist-monarkiet blir styrta av en oppstand ved proletariatet og bøndene, blir det ingen seierrik revolusjon i Russland.

Sotsial-Demokrat nr. 27,
17. (4.) juni 1912

Trykt etter teksten
i *Sotsial-Demokrat*

To utopier

Utopia er et gresk ord som er sammensatt av *ou*, ikke, og *topos*, sted. Det betyr et sted som ikke fins, en fantasi, et påfunn eller et eventyr.

I politikken er utopi et ønske som aldri kan bli oppfylt — verken nå eller seinere, et ønske som ikke bygger på samfunnskrefter og ikke blir støtta av veksten og utviklinga av politiske krefter, klassekrefter.

Jo mindre frihet det er i et land, jo mindre utslaga av åpen klassekamp er og jo lavere utdanningsnivået i massene er, jo lettere oppstår vanligvis politiske utopier, og jo lenger varer de ved.

I det moderne Russland har to slags politiske utopier vært svært hardnakka, og de øver en viss innflytelse på massene på grunn av tiltrekningskrafta si. Det er den liberale utopien og narodnik-utopien.

Den liberale utopien påstår at en kunne få til betraktelige forbedringer i Russland, i den politiske friheten og i tilstanden for massen av det arbeidende folket, fredelig og harmonisk, uten å såre noen følelser, uten å fjerne Purisjkevitsjene, uten en hensynsløs klassekamp som blir utkjempa til siste slutt. Det er utopien om *fred* mellom et fritt Russland og Purisjkevitsjene.

Narodnik-utopien er en drøm som narodnik-intellektuelle og trudovik-bønder nærer. De tenker seg at ei ny og rettferdig fordeling av jorda kunne *avskaffe* makta og herredømmet til kapitalen og få slutt på lønnsslaveriet, eller at ei «rettferdig» og «utjamnende» deling

av jorda kunne *holdes ved lag* under herredømmet til kapitalen, under pengeveldet, under vareproduksjonen.

Hva er det som gir opphav til slike utopier? Hvorfor varer de ved heller kraftig i dagens Russland?

De er unnfanga av interessene til de klassene som fører kamp mot den gamle ordninga, livegenskapen, mangel på retter — med ett ord, «mot punsjkevitsjene», og som ikke har ei sjølstendig stilling i denne kampen. Utopi, eller dagdrøm, er et produkt av denne mangelen på sjølstendighet, denne *svakheten*. Dagdrømming er skjebnen for den *svake*.

Det liberale borgerskapet allment og de liberal-borgerlige intellektuelle især kan ikke annet enn streve etter frihet og legalitet ettersom herredømmet til borgerskapet er ufullstendig uten dette, det er verken udelt eller trygga. Men borgerskapet er *reddere* for masserørsla enn for reaksjonen. Derfra springer den slående, utrulige *svakheten* til liberalerne i politikken, det at de er fullstendig maktesløse. Fra dette kommer den endeløse rekka tvetydigheter, usannheter, hyklerier og feige unnvikelser i hele politikken til liberalerne, som *må* leike demokrater for å vinne støtte fra massene, men samtidig er djupt anti-demokratiske, djupt fiendtlige til masserørsla, til initiativet deres, deres måte «å storme himmelen» på som Marx en gang skildra ei av masserørslene i Europa i forrige hundreår.*

Liberalisme-utopien er en utopi om maktesløshet i spørsmålet om den politiske frigjøringa av Russland, utopien til de sjølopptatte pengesekkene som vil dele privilegier «fredelig» med Purisjkevitsjene, og framstiller dette edle ønsket som teorien om «fredelig» seier for demokratiet i Russland. Den liberale utopien vil si å dagdrømme om hvordan en skal slå Purisjkevitsjene uten å slå dem, hvordan en skal knekke dem uten å såre

* Uttrykket er tatt fra et brev som gjorde ei vurdering av Pariskommunen, som Marx skreiv til L. Kugelman den 12. april 1871. — *Red.*

dem. Det er klart at *denne* utopien er skadelig ikke bare fordi den er en utopi, men fordi den *bryter ned* den demokratiske bevisstheten til massene. Om massene tror på *denne* utopien, kommer de aldri til å vinne frihet. Da er de ikke verdige til frihet; Da fortjener de fullt ut å bli mishandla av Purisjkevitsjene.

Utopien til narodnikene og trudovikene er dagdrømminga til småeieren, han som står midt mellom kapitalisten og lønnsarbeideren, om å avskaffe lønsslaveriet uten klassekamp. Når spørsmålet om økonomisk frigjøring blir så nært, øyeblikkelig og *brennende* for Russland som spørsmålet om politisk frigjøring er i dag, kommer utopien til narodnikene til å vise seg å være *ikke mindre* skadelig enn utopien til liberalerne.

Men Russland er fortsatt i perioden for den borgerlige omdanninga, ikke den proletariske. Det er ikke spørsmålet om den økonomiske frigjøringa av proletariatet som har modna *mest fullstendig*, men spørsmålet om politisk frihet, dvs. (i virkeligheten) om fullstendig borgerlig frihet.

Og i dette siste spørsmålet spiller narodnik-utopien ei særegen historisk rolle. Den er en utopi med hensyn til de økonomiske følgene som ei nyoppdeling av jorda bør (og ville) få, og den er en følgesvenn og et *symptom* på det store *demokratiske* masseoppsvinget til bondemassene, dvs. de massene som utgjør *flertallet* av befolkninga i det borgerlig-føydale, moderne Russland. (I et reint borgerlig Russland, som i det reint borgerlige Europa, kommer ikke bøndene til å utgjøre noe flertall i befolkninga).

Den liberale utopien bryter ned den demokratiske bevisstheten til massene. Narodnik-utopien, som bryter ned den *sosialistiske* bevisstheten deres, er en følgesvenn, et symptom og til dels til og med et uttrykk for den demokratiske bevisstheten deres.

Dialektikken i historia er slik at narodnikene og trudovikene foreslår og fremmer som et anti-kapitalistisk botemiddel, et svært prinsippfast og gjennomført

kapitalistisk tiltak når det gjelder jordbruksspørsmålet i Russland. Ei «utjamnende» ny oppdeling av jorda er utopisk, men likevel er et svært så fullstendig brudd — et brudd som er uunnværlig for ei *ny* oppdeling — med hele det gamle jordeiesystemet enten det gjelder gods, parsell eller krongods, det nødvendigste, økonomisk mest progressive og, for en stat som Russland, mest påtrengende tiltaket i retning av borgerlig demokrati.

Vi bør huske det minneverdige utsagnet til Engels:

«Det som formelt kan være økonomisk uriktig, kan likevel være riktig sett fra verdenshistorias synspunkt.»*

Engels fremma denne djuptgående tesen i samband med den utopiske sosialismen. Den sosialismen var «uholdbar» i formaløkonomisk forstand. Den sosialismen var «uholdbar» når den kunngjorde at merverdi var *urettferdig* sett fra synspunktet til byttelovene. Teoretikerne for den borgerlige politiske økonomien hadde rett når de hadde innvendinger mot *den* sosialismen, i formaløkonomisk forstand, for merverdien springer helt «naturlig» og helt «rettferdig» ut fra byttelovene.

Men den utopiske sosialismen hadde *rett* fra verdenshistorisk synspunkt, for den var et symptom, et uttrykk, en budbringer om den klassen som kapitalismen fødte og som nå, først i det tjuende hundreåret, er blitt ei massekraft som kan gjøre slutt på kapitalismen og som går uimotståelig framover til dette målet.

Den djuptgående tesen til Engels må bæres i minne når en vurderer dagens narodnik- eller trudovik-utopi i Russland (kanskje ikke bare i Russland, men i flere asiatiske land som gjennomgår borgerlige revolusjoner i det tjuende hundreåret).

Narodnikdemokratiet er uholdbart fra det formaløkonomiske synspunktet, men riktig fra det *historiske*

* Lenin siterer fra forordet av Friedrich Engels til den første tyske utgava av Karl Marx, *Filosofiens elendighet*. — Red.

synspunktet. *Dette* demokratiet er uholdbart som en sosialistisk utopi, men *riktig* når det gjelder den særegne, historisk bestemte demokratiske kampen bondemassene fører, som er et uskillelig element i den borgerlige omdanninga og et vilkår for at den skal seire fullstendig.

Den liberale utopien tar fra bøndene trua på å kjempe. Narodnik-utopien uttrykker håpet deres om å slåss og lover dem en million velsignelser om de skulle vinne, mens denne seieren i virkeligheten bare kommer til å gi dem hundre velsignelser. Men er det ikke naturlig at de millionene som marsjerer til slaget, som i årtider har levd i uhørt uvitenhet, nød, fattigdom, elendighet, oppgitthet og underkuing, skulle mangfolde fruktene av en endelig seier med ti?

Den liberale utopien er et slør over det sjøloppatte ønsket til de nye utbyggerne om å dele privilegiene til de gamle utbyggerne. Narodnik-utopien er uttrykk for håpet til de arbeidsslitte millionene i småborgerskapet om å gjøre slutt *en gang for alle* på de gamle føydale utbyggerne, men det uttrykker også det feilaktige håpet at de nye, kapitalistiske utbyggerne kan avskaffes samtidig med dem.

Det er klart at marxistene, som er fiendtlige til *hver og en av alle* utopier, må hevde sjølstendigheten til den klassen som kan slåss mot føydalismen med *enestående hengivenhet*, nettopp fordi den ikke er engang enhundredels innblanda i eie av fast eiendom, det som gjør borgerskapet til en halvhjerta motstander og ofte en forbundsfelle for føydalherrene. Bøndene er med i vareproduksjon i liten målestokk. Forutsatt et gunstig sammenfall av historiske omstendigheter *kan* de oppnå den fullstendigste avskaffinga av føydalismen, men de kommer *alltid* — uunngåelig og ikke tilfeldig — til å vise ei viss vingling mellom borgerskapet og proletariatet, mellom liberalisme og marxisme.

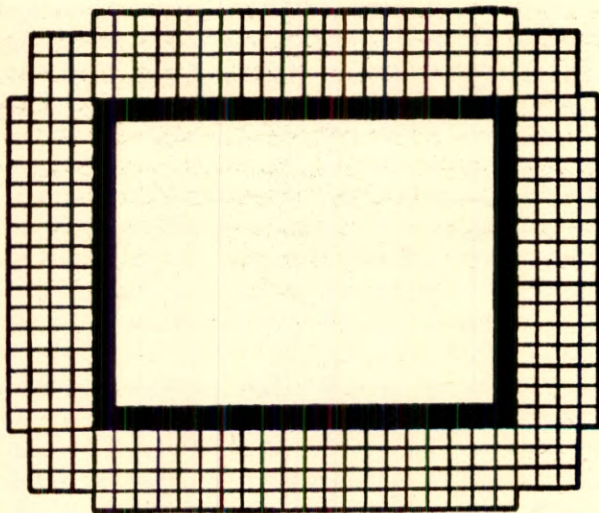
Det er klart at marxistene omhyggelig må trekke ut den sunne og verdifulle kjerna av det oppriktige, besluttomme, kampvillige demokratiet til bonde-massene fra skallet av narodnik-utopiene.

I den gamle marxistiske litteraturen i åttiåra kan en oppdage systematisk strev for å utvinne denne verdifulle demokratiske kjerna. En dag kommer historikere til å studere dette strevet systematisk og spore sambandet mellom dette og det som i det første tiåret av det tjuende hundreåret blei kalt «bolsjevisme».

Skrevet i oktober 1912

Først offentliggjort i *Zhizn*, nr. 1, 1924
Underskrevet V. I.

Trykt etter
manuskriptet

Storgods- og småbonde- jordeiendom i Russland

I samband med årsdagen for 19. februar 1861* nylig, vil det ikke være av vegen å minne om den nåværende fordelinga av jord i europeisk Russland.

Den siste offisielle statistikken over fordeling av jord i europeisk Russland blei offentliggjort av riksministeriet og stammer fra 1905.

Ifølge denne statistikken fantes det (i runde tall) om lag 30 000 storgodseiere som eide over 500 desjatiner** jord hver. Det samla jordarealet deres kom opp i om lag 70 000 000 desjatiner.

Om lag 10 000 000 fattigbondehusholdninger eide *like mye* jord.

Det følger av dette at det i gjennomsnitt fins om lag 330 fattigbondefamilier for hver storgodseier. Hver bondefamilie eier om lag 7 (*sju*) desjatiner, mens hver storgodseier eier om lag 2 300 (*totusentrehundre*) desjatiner.

For å vise dette grafisk, har vi tegna opp diagrammet ovafor.***

Det store hvite rektangelet i midten står for eiendommen til en storgodseier. De små kvadratene rundt den står for de små bondebruka.

I alt er det 324 kvadrater, og det hvite rektangelet tilsvarer 320 kvadrater.

Pravda nr. 51, 2. mars 1913.

* Årsdagen for avskaffinga av livegenskapen i Russland. — *Red.*

** *Desjatin* — russisk flåtemål = 1,09 hektar. — *Red.*

*** Se figuren på venstre side. — *Red.*

Det tilbakeliggende Europa og det framskredne Asia

Sammenlikninga lyder som et paradoks*. Alle veit vel at Europa er framskredent og Asia tilbakeliggende? Men orda i denne overskrifta inneholder en bitter sannhet.

I det siviliserte og framskredne Europa, med sin høyt utvikla maskinindustri, sin rike, allsidige kultur og sine forfatninger er det nådd et punkt i historia der det herskende borgerskapet, som frykter veksten og den økende styrken til proletariatet, kommer ut til støtte for alt som er tilbakeliggende, døende og middelaldersk. Borgerskapet lever ut sine siste dager, og forener seg med alle forelda og utlevde krefter i et forsøk på å bevare det vaklende lønsslaveriet.

Det framskredne Europa blir beherska av et borgerskap som støtter alt som er tilbakeliggende. Våre dagers Europa er ikke framskredent *takket være*, men *trass i* borgerskapet, for det er bare proletariatet som gjør den milliontallige hæren av dem som kjemper for ei bedre framtid større. Det aleine bevarer og sprer uforsonlig fiendskap mot tilbakeliggenhet, barbari, privilegier, slaveri og menneskets fornedring av mennesket.

I det «framskredne» Europa er den *eneste framskredne* klassen proletariatet. Når det gjelder det levende borgerskapet, er det klart til å gå hvor langt det skal

* *Paradoks* — tilsynelatende sjølmotsigende, urimelig påstand som ved nærmere ettertanke viser seg å inneholde en viss sannhet. — *Red.*

være i barbari, brutalitet og forbrytelser for å holde det døende kapitalistiske slaveriet oppe.

Og en kan neppe gi et mer slående eksempel på denne oppråtninga hos *hele* det europeiske borgerskapet enn den støtten det gir til *reaksjonen* i Asia for å fremme de egoistiske måla til finansmanipulatorene og de kapitalistiske svindlerne.

En mektig demokratisk bevegelse vokser, sprer seg og vinner styrke over alt i Asia. Borgerskapet der tar *ennå* folkets side mot reaksjonen. *Hundrevis* av millioner mennesker våkner til liv, lys og frihet. Hvilken glede denne verdensbevegelsen vekker i hjertene til alle klassebevisste arbeidere, som veit at vegen til kollektivismen går gjennom demokrati! Hvilken sympati for det unge Asia alle ærlige demokrater er gjennomsyra av!

Og det «framskredne» Europa? Det plyndrer Kina og hjelper demokratiets fiender, frihetens fiender i Kina.

Her er et enkelt, men lærerikt lite regnestykke. Et nytt kinesisk lån er blitt inngått *mot* kinesisk demokrati: «Europa» er *for* Yüan Shi-kai, som forbereder et militærdiktatur. Hvorfor støtter det han? Fordi det er god forretning. Lånet er på nesten 250 000 000 rubler, til en kurs av 84 til 100. Det betyr at borgerskapet i «Europa» vil *betale* kineserne 210 000 000 rubler, men ta 225 000 000 rubler fra det offentlige. Med ett slag har du her — en rein profitt på *femten millioner rubler* i løpet av noen få uker! Det er virkelig «*rein*» profitt, ikke sant?

Hva om det kinesiske folket ikke godkjenner dette lånet? Når alt kommer til alt er Kina en republikk, og flertallet i parlamentet er *mot* lånet.

Å, da vil det «framskredne» Europa skrike opp om «sivilisasjon», «orden», «kultur» og «fedreland»! Det vil sette *våpna* i bevegelse og knuse en republikk i det «tilbakeliggende» Asia i allianse med Yüan Shi-kai, eventyreren, forræderen og reaksjonens venn.

Alle Europas herskere, hele det europeiske borger-

skapet, er i *forbund* med alle de reaksjonære og middelalderske kreftene i Kina.

Men hele det unge Asia, det vil si de hundrevis av millioner asiatiske arbeidende mennesker, har en pålitelig alliert i proletariatet i alle siviliserte land. Ingen makt på jorda kan hindre at det vinner seier, en seier som vil frigjøre både folka i Europa og folka i Asia.

Pravda nr. 113, 18. mai 1913.

Trykt etter
teksten i *Pravda*.

Nasjonenes rett til sjølbestemmelse

Paragraf 9 i de russiske marxistenes program, som dreier seg om nasjonenes rett til sjølbestemmelse, har (som vi alt har pekt på i *Prosvesjtsjenije*)* i det siste gitt opphav til et korstog fra opportunistenes side. Den russiske likvidatoren Semkovski i likvidatoravisa i St. Petersburg, bundisten Liebman og den ukrainske nasjonalist-sosialisten Jurkevitsj har angrepet denne paragrafen voldsomt i sine respektive tidsskrift, og behandla den med suveren forakt. Det er ikke noen tvil om at denne kampanjen som en spraglete flokk opportunister fører mot det marxistiske programmet vårt, er nært knytta til dagens nasjonalistiske vaklinger i alminnelighet. Vi mener derfor at det er på tide å undersøke dette spørsmålet i detalj. I forbifarta vil vi nevne at ingen av de opportunistene som er nevnt her, har kommet med et eneste eget argument. De gjentar alle bare det som Rosa Luxemburg sa i den lange polske artikkelen sin fra 1808—09, «Det nasjonale spørsmålet og autonomi». I framstillinga vår skal vi i hovedsak ta for oss de «originale» argumenta til denne sistnevnte forfatteren.

* Se Lenin, «Kritiske merknader til det nasjonale spørsmålet» i *Samla verk*, eng. utg., bind 20, s. 17—51. — Red.

1. Hva menes med nasjonenes sjølbestemmelse?

Dette er sjølsagt det første spørsmålet som reiser seg når det blir gjort forsøk på en marxistisk undersøkelse av det som er kjent som sjølbestemmelse. Hva skal en forstå med ordet? Skal en lete etter svaret i juridiske definisjoner avleda av alle slags «allmenne rettsbegrep»? Eller skal en heller lete etter det i et historisk-økonomisk studium av nasjonale rørsler?

Det er ikke overraskende at Semkovski-, Liebman- og Jurkevitsj-folka ikke engang tenkte på å reise dette spørsmålet og skjøv det til side ved å spotte «uklarheten» i det marxistiske programmet. I sitt enfold var de øyensynlig ikke klar over at nasjonenes rett til sjølbestemmelse ikke bare blir behandla i det russiske programmet fra 1903, men i resolusjonen fra den internasjonale London-kongressen i 1896⁷³ (som jeg skal ta for meg i detalj der det hører heime). Langt mer overraskende er det at Rosa Luxemburg, som preiker en mengde om det hun kaller den abstrakte og metafysiske karakteren til den paragrafen det gjelder, sjøl ligger under for den synden å tale abstrakt og metafysisk. Det er Rosa Luxemburg sjøl som stadig henfaller til alminneligheter om sjølbestemmelse (i den grad at hun til og med filosoferer morsomt over spørsmålet om hvordan nasjonens vilje skal bli brakt på det reine), uten at hun noe sted klart og nøyaktig spør seg sjøl om kjerna i saka ligger i juridiske definisjoner eller i erfaringene fra de nasjonale rørslene over hele verden.

Ei nøyaktig ordlegging av dette spørsmålet, som ingen marxist kan unngå, ville straks ødelegge ni tideler av Rosa Luxemburgs argument. Det er ikke første gang at nasjonale rørsler har oppstått i Russland. De er heller ikke særegne for bare det landet. Over hele verden har perioden med kapitalismens endelige seier over

føydalismen vært knytta til nasjonale rørsler. For at vareproduksjonen skal seire fullstendig, må borgerskapet erobre heimemarkedet, og det må finnes politisk samla landområder der befolkninga snakker ett språk og der alle hindringer for å utvikle det språket og befeste det i litteratur er fjerna. I det ligger det økonomiske grunnlaget for nasjonale rørsler. Språk er det viktigste midlet til menneskelig samkvem. Språklig enhet og uhindra språklig utvikling er de viktigste vilkåra for virkelig fri og utbredt handel i et omfang som svarer til den moderne kapitalismen, for ei fri og brei gruppering av befolkninga i alle sine ulike klasser, og endelig for å opprette et nært samband mellom markedet og hver eneste eier, stor eller liten, og mellom kjøper og selger.

Derfor går tendensen i alle nasjonale rørsler i retning av å danne *nasjonalstater*, som tilfredsstiller disse krava som den moderne kapitalismen stiller best. De djupeste økonomiske faktorene trekker mot dette målet, og derfor er nasjonalstaten *typisk* og normal for hele Vest-Europa, nei, for hele den siviliserte verden, i den kapitalistiske perioden.

Dersom vi altså ønsker å gripe betydninga av nasjonenes sjølbestemmelse, ikke ved å sjonglere med juridiske definisjoner eller «pønske ut» abstrakte definisjoner, men ved å undersøke de historisk-økonomiske vilkåra for de nasjonale rørslene, må vi uunngåelig komme til den slutninga at nasjonenes sjølbestemmelse betyr at disse nasjonene blir atskilt politisk fra fremmede nasjonale organ, og at det blir danna en sjølstendig nasjonalstat.

Seinere skal vi se enda andre grunner til at det ville være galt å tolke retten til sjølbestemmelse til å bety noe anna enn retten til å eksistere som en særskilt stat. For øyeblikket må vi ta for oss Rosa Luxemburgs anstrengelser for å «avvise» den ufrakommelige slutninga at det ligger djupe økonomiske faktorer bak trangen til en nasjonalstat.

Rosa Luxemburg er godt kjent med Kautskys brosjyre *Nasjonalitet og internasjonalitet*. (Tillegg til *Die Neue Zeit*⁷⁴ nr. 1, 1907—08, russisk oversettelse i *Nautsijnaja Mysl*⁷⁵, Riga 1908.) Hun er klar over at etter at Kautsky omhyggelig hadde analysert spørsmålet om nasjonalstaten i paragraf 4 av den brosjyren, kom han fram til at Otto Bauer «undervurderer styrken i trangen til en nasjonalstat» (s. 23 i brosjyren). Rosa Luxemburg siterer sjøl følgende ord av Kautsky: «Nasjonalstaten er den forma som *passer best* for vilkåra i vår tid (dvs. kapitalistiske, siviliserte, økonomisk progressive vilkår, til forskjell fra middelalderske, før-kapitalistiske, osv.). Det er den forma der staten best kan fylle oppgavene sine» (dvs. oppgavene med å sikre at kapitalismen utvikler seg friest, breiest og raskest mulig). Her må vi føye til den enda mer nøyaktige avsluttende merknaden som Kautsky har, om at stater med blanda nasjonal sammensetning (kjent som flernasjonale stater til forskjell fra nasjonalstater) «alltid er stater der den indre strukturen av en eller annen grunn har forblitt unormal eller underutvikla» (tilbakeleggende). Det er unødvendig å nevne at Kautsky bare snakker om unormal i betydninga mangel på samsvar med det som er best tilpassa de krava som en kapitalisme i utvikling stiller.

Spørsmålet er nå: Hvordan behandla Rosa Luxemburg disse historisk-økonomiske slutningene som Kautsky trekker? Er de riktige eller gale? Har Kautsky rett i den historisk-økonomiske teorien sin, eller har Bauer rett i teorien sin, som djupest sett er psykologisk? Hva er sammenhengen mellom at Bauer utvilsomt står for «nasjonal opportuniste», at han forsvarer kultur-nasjonalt autonomi, at han er nasjonalistisk forblinda («ei understreking nå og da av den nasjonale sida», som Kautsky sier), at «han overdriver den nasjonale sida enormt og forsømmer den internasjonale sida fullstendig» (Kautsky) — og at han undervurderer styrken i trangen til å skape en nasjonalstat?

Rosa Luxemburg har ikke engang reist dette spørsmålet. Hun har ikke lagt merke til sammenhengen. Hun har ikke tenkt over *totalinnholdet* i de teoretiske synspunkta til Bauer. Hun har ikke engang trukket ei grense mellom de historisk-økonomiske og de psykologiske teoriene om det nasjonale spørsmålet. Hun innskrenker seg til følgende merknader som kritikk av Kautsky:

«Denne 'beste' nasjonalstaten er bare en abstraksjon, som er lett å utvikle og forsvare teoretisk, men som ikke svarer til virkeligheten.»
*(Przeglad Socjaldemokratyczny*⁷⁶ *1908, nr. 6, s. 449.)*

Og for å underbygge denne voldsomme påstanden følger argumentet om at utviklinga av de store kapitalismaktene og imperialismen gjør «retten til sjølbestemmelse» for små nasjoner til blendverk. «Kan en snakke alvorlig,» utbryter Rosa Luxemburg, «om 'sjølbestemmelsen' til de formelt sett sjølstendige montenegrinerne, bulgarerne, rumenerne, serberne, grekerne, og i en viss grad til og med sveitserne? Uavhengigheten deres er i seg sjøl et resultat av den politiske kampen og det diplomatiske spillet i den 'europæiske konserten'!» (s. 500). Den staten som best passer til disse vilkåra, er «ikke en nasjonalstat, som Kautsky trur, men en røverstat». Så blir det gjengitt et par dusin tall om størrelsen på britiske, franske og andre lands kolonibesittelser.

Etter å ha lest slike argument, kan en ikke annet enn undre seg over forfatterens evne til å misforstå *tingenes hvordan og hvorfor*. Å lære Kautsky med alvorlig mine at små stater er økonomisk avhengig av store, at det raser en kamp mellom de borgerlige statene om rovgrisk undertrykking av andre nasjoner og at imperialismen og kolonier fins, er alt sammen et latterlig og barnslig forsøk på å være flink, for ikke noe av dette

har det minste å si for spørsmålet. Ikke bare små stater, men til og med Russland for eksempel, er fullstendig avhengig, økonomisk sett, av makta til den imperialistiske finanskapitalen i de «rike» borgerlige landa. Ikke bare de ørsmå Balkanstatene, men til og med attenhundretallets Amerika var økonomisk sett en europeisk koloni, som Marx påpekte i *Kapitalen*. Som alle marxister er sjølsagt Kautsky fullt klar over dette, men det har ikke noe som helst å gjøre med spørsmålet om nasjonale rørsler og nasjonalstaten.

Rosa Luxemburg har erstatta spørsmålet om nasjonenes politiske sjølbestemmelse og deres sjølstendighet som stater i det borgerlige samfunnet, med spørsmålet om deres økonomiske sjølstendighet. Dette er akkurat like intelligent som det ville være om en deltaker i en diskusjon om programkravet om at parlamentet, det vil si ei forsamling av representanter for folket, skal ha overhøyhet i en borgerlig stat, gav seg til å legge ut om den helt riktige overbevisninga at storkapitalen rår i et borgerlig land, samme hva slags styre det har.

Det er ikke tvil om at størstedelen av Asia, som er den tettest befolka verdensdelen, består enten av «storkaktenes» kolonier eller av stater som er uhyre avhengige og undertrykte som nasjoner. Men rokker denne alminnelig kjente omstendigheten på noe vis den utvilsomme kjensgjerninga at i Asia sjøl er vilkåra for ei full utvikling av vareproduksjon og helt fri, brei og rask vekst av kapitalismen bare skapt i Japan, dvs. bare i en sjølstendig nasjonalstat? Japan er en borgerlig stat, og har derfor sjøl begynt å undertrykke andre nasjoner og slavebinde kolonier. Vi kan ikke si om Asia, som Europa, vil få tid til å utvikle seg til et system av sjølstendige nasjonalstater før kapitalismen bryter sammen. Men det er og blir ei uomstridelig kjensgjerning at da kapitalismen hadde vekt Asia, så framkalte den nasjonale rørsler overalt i den verdensdelen også, at tendensen i disse rørslene går mot å danne

nasjonalstater i Asia, at det er slike stater som sikrer de beste vilkåra for utvikling av kapitalismen. Eksemplet Asia taler *for* Kautsky og *mot* Rosa Luxemburg.

Eksemplet Balkanstatene motsier henne på samme vis, for alle kan nå se at de beste vilkåra for utviklinga av kapitalismen på Balkan nettopp blir skapt etter hvert som det blir danna sjølstendige nasjonalstater på den halvøya.

Trass i Rosa Luxemburg beviser derfor hele den progressive og siviliserte menneskehetens eksempel, Balkans og Asias eksempel, at påstanden til Kautsky er helt riktig: Nasjonalstaten er regel og «norm» under kapitalismen. Den flernasjonale staten står for tilbakeliggenhet, eller er et unntak. Sett ut fra nasjonale forhold gir utvilsomt nasjonalstaten de beste vilkåra for utviklinga av kapitalismen. Dette betyr sjølsagt ikke at en slik stat, som er bygd på borgerlige forhold, kan fjerne utbyttinga og undertrykkinga av nasjoner. Det betyr bare at marxister ikke kan miste av syne de mektige *økonomiske* faktorene som gir opphav til trangen til å skape nasjonalstater. Det betyr at fra et historisk-økonomisk synspunkt, *kan ikke* «nasjonenes sjølbestemmelse» i marxistenes program bety noe annet enn politisk sjølbestemmelse, statlig sjølstendighet og det å danne en nasjonalstat.

Under hvilke vilkår det borgerlig-demokratiske kravet om en «nasjonalstat» må bli støtta fra et marxistisk, dvs. klasseproletarisk synspunkt, skal vi ta for oss i detalj seinere. For øyeblikket skal vi innskrenke oss til definisjonen av *begrepet* «sjølbestemmelse», og bare merke oss at Rosa Luxemburg *veit* hva dette begrepet betyr («nasjonalstat»), mens de opportunistiske kampfellene hennes, Liebman-, Semkovski-, Jurkevitsj-folka, *ikke engang veit det!*

2. Den historisk konkrete framlegginga av spørsmålet

Det ubønhørlige kravet som den marxistiske teorien stiller til undersøkelser av et hvilket som helst samfunnsmessig spørsmål, er at det blir undersøkt innafør *bestemte* historiske grenser, og dersom det gjelder et særskilt land (f.eks. det nasjonale programmet for et bestemt land) at en tar hensyn til de særtrekka som skiller det landet fra andre i den samme historiske epoken.

Hva betyr dette ubønhørlige kravet i marxismen når det blir anvendt på det spørsmålet vi diskuterer?

Først og fremst betyr det at en må trekke et klart skille mellom de to periodene i kapitalismen, som skiller seg radikalt fra hverandre når det gjelder den nasjonale rørsla. På den ene sida har vi perioden da føydalismen og absolutismen* bryter sammen, perioden da det borgerlig-demokratiske samfunnet og staten blir danna. Da blei de nasjonale rørsleane for første gang masserørsler, og trakk på et eller anna vis *alle* klasser i befolkninga inn i politikk gjennom pressa, deltaking i representative institusjoner, osv. På den andre sida har vi perioden da de kapitalistiske statene er fullt utvikla og har et forlengst fastlagt forfatningsstyre og en høyt utvikla motsetning mellom proletariatet og borgerskapet. Denne perioden kan en kalle terskelen til kapitalismens fall.

De typiske trekka ved den første perioden er at nasjonale rørsler våkner og at bøndene, som er den tallrikaste og tregeste delen av befolkninga, blir trukket med i disse rørsleane i samband med kampen for politisk frihet i sin alminnelighet, og for nasjonale retter særskilt. Typiske trekk ved den andre perioden er at borgerlig-demokratiske masserørsler mangler og at den

* *Absolutisme* — uinnskrenka herredømme, enevelde. — *Red.*

utvikla kapitalismen, ved å bringe nasjoner som alt er blitt dratt med i handelssamkvem for fullt nærmere sammen og forårsake at de fletter seg stadig tettere sammen, bringer motsetninga mellom den internasjonalt forente kapitalen og den internasjonale arbeiderrørsla i forgrunnen.

Sjòlsagt er ikke de to periodene skilt fra hverandre med en mur. De er bundet sammen gjennom utallige overgangsledd. De ulike landa skiller seg fra hverandre ved tempoet i den nasjonale utviklinga, ved den nasjonale sammensetninga og spredninga av befolkninga og så vidare. Det kan ikke være snakk om at marxister i noe land trekker opp det nasjonale programmet sitt uten å ta hensyn til alle disse allmenne historiske og konkrete statlige vilkåra.

Det er her vi støter på det svakeste punktet i argumenta til Rosa Luxemburg. Med uvanlig iver smykker hun artikkelen sin med ei samling harde ord mot paragraf 9 i programmet vårt, som hun erklærer er «feiende», «en «selvfølgelighet», «en metafysisk frase», og så vidare i det uendelige. Det ville være naturlig å vente at en forfatter som fordømmer metafysikk (i marxistisk forstand, dvs. anti-dialektikk) og tomme abstraksjoner så bemerkelsesverdig, ga oss et eksempel på hvordan en skal gjøre en konkret historisk analyse av spørsmålet. Spørsmålet det gjelder er det nasjonale programmet til marxistene i et bestemt land — Russland, i en bestemt periode — begynnelsen av det tjuende hundreåret. Men reiser Rosa Luxemburg spørsmålet om *hvilken historisk* periode Russland gjennomgår, eller *hva som er de konkrete* trekka ved det nasjonale spørsmålet i det *særskilte* landet i den *særskilte* epoken?

Nei, det gjør hun ikke! *Hun sier ikke noe som helst om det!* I arbeidet hennes vil dere ikke finne en skygge engang av en analyse av hvordan det nasjonale spørsmålet står i *Russland* i den nåværende historiske

perioden, eller de konkrete trekka ved *Russland* når det gjelder akkurat dette!

Vi blir fortalt at det nasjonale spørsmålet på Balkan stiller seg annerledes enn i Irland, at Marx vurderte den polske og den tsjekkiske nasjonale bevegelsen under de konkrete vilkåra i 1848 slik og slik (ei side med utdrag fra Marx). Videre blir vi fortalt at Engels vurderte de sveitsiske skogkantonenes* kamp mot Østerrike og Morgarten-slaget som fant sted i 1315, slik og slik (ei side med sitater fra Engels med høvelige kommentarer fra Kautsky), at Lassalle så på bondekrigen i Tyskland på femtenhundretallet som reaksjonær, osv.

En kan ikke si at disse merknadene og sitatene har noe nytt ved seg, men i alle fall er det interessant for leseren å bli mint om nettopp hvordan Marx, Engels og Lassalle gikk til analysen av konkrete historiske spørsmål i særskilte land. Og ei gjennomlesing av disse lærerike sitatene fra Marx og Engels avslører svært slående den latterlige stillinga Rosa Luxemburg har satt seg sjøl i. Hun forkynner veltalende og sint at det trengs en konkret historisk analyse av det nasjonale spørsmålet i forskjellige land til forskjellige tider, men hun *gjør ikke det minste forsøk* på å bestemme *hvilket* historisk stadium i utviklinga av kapitalismen *Russland* gjennomgår i begynnelsen av det tjuende hundreåret, eller hva *særtrekka* ved det nasjonale spørsmålet er i dette landet. Rosa Luxemburg gir eksempel på hvordan *andre* har tatt for seg spørsmålet på et marxistisk vis, som for bevisst å understreke hvor ofte vegen til helvete er brulagt med gode forsetter, og hvor ofte gode råd dekker over uvilje eller manglende evne til å følge slike råd i praksis.

Her er ei av de oppbyggelige sammenlikningene hennes. I protest mot kravet om sjølstendighet for Polen, viser Rosa Luxemburg til en brosjyre hun skreiv i 1898,

* *Kanton* — administrativ enhet innafor den sveitsiske republikken.
— *Red.*

der hun beviste den raske «industrielle utviklinga i Polen» ved at industriprodukta fra landet blei markedsført i Russland. Det er unødvendig å si at en ikke kan trekke noen som helst slutning av dette om spørsmålet om *rett* til sjølbestemmelse. Det beviser bare at godseieradelens gamle Polen forsvinner, osv. Men Rosa Luxemburg glir hele tida umerkelig over til den slutninga at mellom de faktorene som forener Russland og Polen, er det de reint økonomiske faktorene under moderne kapitalistiske forhold som nå dominerer.

Så fortsetter vår Rosa til spørsmålet om autonomi, og sjøl om artikkelen hennes har tittelen «Det nasjonale spørsmålet og autonomi» i *alminnelighet*, begynner hun med å hevde at kongedømmet Polen har en *særlig* rett til autonomi (se *Prosvesjtsjenije*, 1913, nr. 12*). For å støtte Polens rett til autonomi dømmer Rosa Luxemburg tydeligvis Russlands statssystem ut fra landets økonomiske, politiske og sosiologiske kjennetegn og hverdagslivet — en sum av trekk som tilsammen frambringer begrepet «asiatisk despotisme». (*Przeglad* nr. 12, s. 137.)

Det er allment kjent at denne typen statssystem alltid har stor stabilitet når fullstendig patriarkalske og før-kapitalistiske trekk dominerer i det økonomiske systemet, og når vareproduksjon og klassedifferensiering nesten ikke er utvikla. Men dersom det fins et nasjonalt avgrensa område der kapitalismen utvikler seg *hurtig* i et land der statssystemet har en klart *før*-kapitalistisk karakter, så vil motsetninga mellom kapitalismen og det *før*-kapitalistiske statssystemet bli større jo hurtigere kapitalismen utvikler seg, og jo hurtigere kapitalismen utvikler seg, jo mer sannsynlig vil det progressive området skille seg ut fra helheten — som det ikke er bundet sammen med av «moderne kapitalistiske», men av «asiatisk despotiske» band.

* Se kapittel 6 «Sentralisering og autonomi» i Lenins artikkel «Kritiske merknader til det nasjonale spørsmålet» (1913) i *Samla verk*, eng. utg., bind 20, s. 45—51. — *Red.*

Rosa Luxemburg får altså ikke engang argumenta sine til å henge sammen i spørsmålet om den samfunnsmessige oppbygginga av regjeringa i Russland i forholdet til det borgerlige Polen. Og når det gjelder konkrete, historiske, særegne trekk ved de nasjonale røslene i Russland — så reiser hun ikke det spørsmålet engang.

Det er et punkt vi må ta for oss nå.

3. De konkrete trekka ved det nasjonale spørsmålet i Russland, og Russlands borgerlig-demokratiske reformering

«Trass i tøyeligheten i prinsippet om 'nasjonenes rett til sjølbestemmelse', som er en rein selvfølgelighet og opplagt like anvendbar på nasjonene som bor i Russland, men også på nasjonene som bor i Tyskland og Østerrike, Sveits og Sverige, Amerika og Australia, finner vi det ikke i programma til noen av dagens sosialistiske parti ...» (*Przeglad*, nr. 6, s. 483.)

Slik åpner Rosa Luxemburg angrepet sitt på paragraf 9 i det marxistiske programmet. Idet Rosa Luxemburg prøver å prakke på oss den oppfatninga at denne paragrafen i programmet er en «rein platthet», blir hun sjøl offer for denne feilen når hun med morsom dristighet hevder at dette punktet er «opplagt, like anvendbart» på Russland, Tyskland, osv.

Tydeligvis, vil vi svare, har Rosa Luxemburg bestemt seg for å gjøre artikkelen sin til ei samling av logiske feil som kunne bli brukt til skoleøvelser. For Rosa Luxemburgs ordflom er reint tull og et hån mot den historisk konkrete framlegginga av spørsmålet.

Dersom en tolker det marxistiske programmet på

marxistisk vis, ikke på en barnslig måte, så vil en uten vanskelighet gripe den kjensgjerninga at det viser til borgerlig-demokratiske nasjonale bevegelser. Og når det er tilfellet, er det «opplagt» at dette programmet dekker *alle* tilfeller av borgerlig-demokratiske nasjonale bevegelser «feiende» og som en «rein platt-het», osv. Konklusjonen om at programmet vårt *bare* gjelder tilfeller der en slik bevegelse faktisk fins, ville ikke være mindre opplagt for Rosa Luxemburg om hun overhodet tenkte seg om.

Dersom Rosa Luxemburg hadde tenkt over disse opplagte overveielsene, ville hun lett ha sett for noe tull hun snakka. Da hun anklaga oss for å komme med en «platt-het», brukte hun *mot oss* det argumentet at retten til sjølbestemmelse ikke blir nevnt i programma til land der det *ikke* fins noen borgerlig-demokratiske nasjonale bevegelser. Et bemerkelsesverdig lurt argument!

Fra marxismens standpunkt er ei sammenlikning av den politiske og økonomiske utviklinga i forskjellige land og av de marxistiske programma deres av veldig betydning. For det kan ikke være noen tvil om at alle moderne stater har en felles kapitalistisk natur, og derfor er underlagt en felles utviklingslov. Men en må trekke ei slik sammenlikning på et fornuftig vis. Det elementære vilkåret for sammenlikninger er å finne ut om de historiske utviklingsperiodene til landa det gjelder overhodet er *sammenliknbare*. For eksempel er bare fullstendig uvitende personer (slik som prins J. Trubetskoi i *Russkaja Mysl*⁷⁷) i stand til å «sammenlikne» jordbruksprogrammet til de russiske marxistene med de vest-europeiske programma, fordi programmet vårt svarer på spørsmål som gjelder den *borgerlig-demokratiske* jordbruksreformen, mens det ikke oppstår noe slikt spørsmål i de vestlige landa.

Det samme gjelder det nasjonale spørsmålet. I de fleste vestlige land blei det avgjort for lenge siden. Det er latterlig å leite etter svar på et spørsmål som ikke fins i de vest-europeiske programma. Her har Rosa Luxem-

burg tapt det viktigste av syne — forskjellen mellom land der borgerlig-demokratiske reformer er blitt fullført for lenge siden, og land der de ikke er blitt det.

Sakas kjerne ligger i denne forskjellen. Fordi Rosa Luxemburg overser dette, blir den lange artikkelen hennes til ei samling av tomme og meningsløse platttheter.

Epoken med borgerlig-demokratiske revolusjoner på det vest-europeiske fastlandet omfatter en temmelig bestemt periode, omtrent fra 1789 til 1871. Dette var nettopp perioden med nasjonale bevegelser og danninga av nasjonalstater. Da denne perioden tok slutt, var Vest-Europa blitt omdanna til et fast system av borgerlige stater, som i reglen var nasjonalt enhetlige stater. Å leite etter retten til sjølbestemmelse i programma til vest-europeiske sosialister nå for tida, er derfor å avsløre sin egen uvitenhet om marxismens ABC.

I Øst-Europa og Asia begynte ikke perioden med borgerlig-demokratiske revolusjoner før i 1905. Revolusjonene i Russland, Persia, Tyrkia og Kina, Balkan-krigene — slik er kjeden av verdensbegivenheter i *vår* periode i vårt «Orient». Og bare en blind person kan unngå å se at det i denne kjeden av begivenheter våkner opp en *hel serie* borgerlig-demokratiske nasjonale bevegelser som strever etter å skape nasjonalt sjølstendige og nasjonalt enhetlige stater. Det er nettopp og utelukkende fordi Russland og nabolanda gjennomgår denne perioden at vi må ha en paragraf i programmet vårt om nasjonenes rett til sjølbestemmelse.

Men la oss fortsette gjengivinga fra Rosa Luxemburgs artikkel litt lenger. Hun skriver:

«Især programmet til et parti som virker i en stat med svært uensarta nasjonal sammensetning, og som det nasjonale spørsmålet er ei sak av førsterangs betydning for — programmet til Det østerrikske sosialdemokratiske partiet — inneholder ikke prinsippet om nasjonenes rett til sjølbestemmelse.» (Samme sted.)

En gjør altså et forsøk på å overbevise leseren «især» med eksemplet Østerrike. La oss undersøke dette eksemplet i lys av konkrete historiske kjensgjerninger og se nøyaktig hvor godt det er.

La oss for det første stille det grunnleggende spørsmålet om fullføringa av den borgerlig-demokratiske revolusjonen. I Østerrike begynte denne revolusjonen i 1848 og var over i 1867. Siden da har en mer eller mindre fullt oppretta borgerlig forfatning herska, i nesten et halvt hundreår, og på grunnlag av den fungerer et legalt arbeiderparti legalt.

Derfor fins det *ikke noen* faktorer i de indre vilkåra for Østerrikes utvikling (dvs. sett ut fra standpunktet til utviklinga av kapitalismen i Østerrike i alminnelighet, og blant dets ulike nasjoner særskilt), som frambringer hopp og sprang som kunne være medvirkende til at det også blei danna nasjonalt sjølstendige stater. Når Rosa Luxemburg ved sammenlikninga hun trekker antar at Russland er i ei tilsvarende stilling, gjør hun ikke bare en grunnleggende feilaktig og anti-historisk antakelse, men glir også ufrivillig over i likvidasjonisme.

For det andre er den djuptgående forskjellen i forholda mellom nasjonalitetene i Østerrike og de i Russland særlig viktige for det spørsmålet vi beskjeftiger oss med. Ikke bare var Østerrike i lang tid en stat der tyskerne var framherskende, men de østerrikske tyskerne gjorde krav på hegemoni i den tyske nasjonen som helhet. Dette «kravet» som Rosa Luxemburg (som tilsynelatende avskyr trivialiteter, plattheter, abstraksjoner) kanskje vil være så vennlig å huske, blei knust i krigen i 1866. Den tyske nasjonen som dominerte i Østerrike befant seg *utafor rekkevidden* av den sjølstendige tyske staten som endelig tok form i 1871. På den andre sida brøt ungarernes forsøk på å danne en sjølstendig nasjonalstat sammen under slaga fra den russiske føydalhæren allerede i 1849.

Slik blei det skapt en svært eiendommelig situasjon: Ungarerne og så tsjekkerne strevde ikke etter å skille

seg ut fra Østerrike, men tvert om etter å bevare Østerrikes integritet, nettopp for å beholde nasjonal sjølstendighet, som kunne ha blitt fullstendig knust av grådigere og mektigere naboer! På grunn av denne eien-dommelige situasjonen tok Østerrike form av en dobbeltstat, og nå blir landet omdanna til en trippelstat (tyskere, ungare, slaver).

Fins det noe som likner på dette i Russland? Strever de «underkasta folka» i vårt land etter enhet med storrusserne på grunn av faren for *verre* nasjonal undertrykking?

En trenger bare stille dette spørsmålet for å se at sammenlikninga mellom Russland og Østerrike i spørsmålet om nasjonenes rett til sjølbestemmelse er meningsløs, platt og uvitende.

De særskilte vilkåra i Russland når det gjelder det nasjonale spørsmålet er akkurat de motsatte av dem vi ser i Østerrike. Russland er en stat med ett nasjonalt senter — Storrussland. Storrusserne befolker et veldig, sammenhengende område, og teller om lag 70 000 000. Særtrekka ved denne nasjonalstaten er: for det første at «de underkasta folka» (som til sammen utgjør flertallet av hele befolkninga — 57 prosent) bor i grenseområdene. For det andre er undertrykkinga av disse underkasta folka mye sterkere her enn i nabostatene (og det ikke bare i de europeiske statene). For det tredje har de undertrykte nasjonalitetene som bor i grenseområdene i ei rekke tilfeller landsmenn på den andre sida av grensa som har større nasjonal sjølstendighet (det holder å nevne finnene, svenskene, polakkene, ukrainerne og rumenerne langs statens vestlige og sørlige grense). For det fjerde er ofte utviklinga av kapitalismen og det allmenne kulturnivået høyere i de ikke-russiske grenseområdene enn i sentret. Endelig er det i de asiatiske nabostatene at vi ser begynnelsen på en fase med borgerlige revolusjoner og nasjonale bevegelser som sprer seg til noen av de beslekta nasjonalitetene innafor Russlands grenser.

Det er altså nettopp de spesielle konkrete, historiske trekka ved det nasjonale spørsmålet i Russland som gjør anerkjenninga av nasjonenes rett til sjølbestemmelse i den nåværende perioden til ei sak som er særlig tvingende nødvendig i landet vårt.

Sjøl ut fra en reint saklig vinkel er forresten Rosa Luxemburgs påstand om at programmet til de østerrikske sosial-demokratiene ikke inneholder noen anerkjenning av nasjonenes rett til sjølbestemmelse feilaktig. Vi trenger bare åpne protokollen fra Brünnskongressen⁷⁸, som vedtok det nasjonale programmet, for å finne erklæringene fra den rutenske sosialdemokraten Hankiewicz på vegne av hele den ukrainske (rutenske) delegasjonen (s. 85 i protokollen), og fra den polske sosialdemokraten Reger på vegne av hele den polske delegasjonen (s. 108), om at en av forhåpningene til de østerrikske sosialdemokratene fra begge de nevnte nasjonene er å sikre nasjonal enhet og frihet og sjølstendighet for nasjonene sine. Følgelig, mens de østerrikske sosialdemokratene ikke tok med nasjonenes rett til sjølbestemmelse direkte i programmet sitt, tillot de ikke desto mindre at kravet om nasjonal sjølstendighet blei satt fram av *deler* av partiet. I virkeligheten betyr dette sjølsagt anerkjenning av nasjonenes rett til sjølbestemmelse! Derfor taler Rosa Luxemburgs henvisning til Østerrike *mot* Rosa Luxemburg på alle punkt.

4. Om «å være praktisk» i det nasjonale spørsmålet

Opportunistene har grepet fatt i Rosa Luxemburgs argument om at paragraf 9 i programmet vårt ikke inneholder noe «praktisk». Rosa Luxemburg er så henrykt over dette argumentet at denne «parola» blir

gjentatt åtte ganger på ei enkelt side i noen avsnitt av artikkelen hennes.

Hun skriver: Paragraf 9 «gir ikke noen praktisk ledetråd i proletarietets daglige politikk, ingen praktisk løsning av nasjonale problem».

La oss undersøke dette argumentet, som andre steder blir formulert på et slikt vis at det får paragraf 9 til å se helt meningsløs ut, eller også forplikter oss til å støtte alle nasjonale anstrengelser.

Hva betyr kravet om «å være praktisk» i det nasjonale spørsmålet?

Det betyr en av tre ting. Støtte til alle nasjonale forhåpninger, svaret «ja» eller «nei» på spørsmålet om en hvilken som helst nasjons løsrivelse eller at nasjonale krav er direkte «gjennomførlige» i alminnelighet.

La oss undersøke alle disse tre mulige betydningene av kravet om «å være praktisk».

Borgerskapet, som naturlig tar ledelsen i begynnelsen av hver nasjonal bevegelse, sier at støtte til alle nasjonale forhåpninger er praktisk. Men proletarietets politikk i det nasjonale spørsmålet (som i alle andre) støtter borgerskapet bare i en viss retning, og faller aldri sammen med borgerskapets politikk. Arbeiderklassen støtter bare borgerskapet for å sikre nasjonal fred (noe borgerskapet ikke kan få til fullt ut, og som en bare kan oppnå med *fullt* demokrati), for å sikre like rettigheter og for å skape de beste vilkåra for klassekampen. Derfor er det *i motsetning til* borgerskapets *praktiskhet* at proletarene setter fram *prinsippa* sine i det nasjonale spørsmålet. De gir alltid borgerskapet *bare betinga* støtte. Det alle borgerskap er ute etter i det nasjonale spørsmålet, er enten privilegier for sin *egen* nasjon eller særfordeler for seg sjøl. Dette blir kalt å være «praktisk». Proletariatet er mot alle privilegier, alle særretter. Å kreve at det må være «praktisk», betyr å følge borgerskapets ledelse, å forfalle til opportunisme.

Kravet om et «ja»- eller «nei»-svar på spørsmålet om

løsrivelse for hver nasjon kan se ut som et svært «praktisk» krav. I virkeligheten er det meningsløst. Det er metafysisk i teorien, mens det i praksis fører til at proletariatet underordner seg borgerskapets politikk. Borgerskapet stiller alltid de nasjonale krava sine i forgrunnen, og gjør det på et vilkårløst vis. Men hos proletariatet er disse krava underordna klassekampens interesser. Teoretisk kan en ikke si i forvegen om den borgerlige-demokratiske revolusjonen vil ende med at en gitt nasjon river seg løs fra en annen nasjon, eller med likestilling mellom den og den andre. *I begge høve* er det viktigste for proletariatet å sikre utviklinga av klassen sin. For borgerskapet er det viktig å hindre denne utviklinga ved å skyve måla til sin «egen» nasjon foran måla til proletariatet. Det er grunnen til at proletariatet så å si innskrenker seg til det negative kravet om anerkjenning av *retten* til sjølbestemmelse, uten å gi garantier til noen nasjon, og uten å påta seg å gi *noe på bekostning* av en annen nasjon.

Dette er kanskje ikke «praktisk», men det er i virkeligheten den beste garantien for å oppnå den mest demokratiske av alle mulige løsninger. Proletariatet trenger *bare* slike garantier, mens borgerskapet i alle nasjoner krever garantier for *sine egne* interesser, uansett stillinga til (eller mulige ulemper for) andre nasjoner.

Borgerskapet er mest av alt interessert i om et gitt krav er «gjennomførlig» — derfor den ufravikelige politikken med å bli enige med borgerskapet i andre nasjoner, til skade for proletariatet. Men for proletariatet er det viktigst å styrke klassen sin mot borgerskapet og lære opp massene i en ånd av prinsippfast demokrati og sosialisme.

Dette er kanskje ikke «praktisk» for opportunistenes vedkommende, men det er den eneste virkelige garantien for størst mulig nasjonalt likeverd og fred, trass i de føydale godseierne og det *nasjonalistiske* borgerskapet.

Ut fra standpunktet til det *nasjonalistiske* borgerskapet i alle nasjoner er hele oppgava til proletarene «upraktisk» i det nasjonale spørsmålet, fordi proletarene krever «abstrakt» likhet. For de er mot all slags nasjonalisme. De krever prinsipielt at det ikke skal finnes noen privilegier, uansett hvor små de måtte være. Fordi Rosa Luxemburg ikke har klart å gripe dette, har hun ved sin villeda lovprisning av det å være praktisk, åpna døra på vidt gap for opportunistene og særlig for opportunistiske innrømmelser til storrussisk nasjonalisme.

Hvorfor til storrussisk? Fordi storrusserne i Russland er en undertrykkernasjon, og opportunisme i det nasjonale spørsmålet vil sjølsagt komme til uttrykk på andre vis blant undertrykte nasjoner enn blant undertrykkernasjoner.

Under påskudd av at krava deres er «praktiske», vil borgerskapet i de undertrykte nasjonene oppfordre proletariatet til å støtte anstrengelsene deres vilkårsløst. Den mest praktiske framgangsmåten er å si et direkte «ja» til løsrivelse for en *særskilt* nasjon heller enn å si ja til at alle nasjoner har *retten* til å løsrive seg!

Proletariatet er mot slik praktiskhet. Mens det anerkjenner likeverd og like rettigheter til nasjonalstat, verdsetter det framfor alt og setter høyest forbundet mellom proletarene i alle nasjoner, og vurderer alle nasjonale krav, all nasjonal atskillelse *fra synspunktet til* arbeidernes klassekamp. Denne oppfordringa om å være praktisk er i virkeligheten bare ei oppfordring om å godta borgerlige forhåpninger ukritisk.

Ved å støtte retten til løsrivelse, blir vi fortalt, støtter dere borgerlig nasjonalisme i de undertrykte nasjonene. Dette er hva Rosa Luxemburg sier, og hun blir etterplapra av Semkovski, opportunisten, som forresten er den eneste talsmannen for likvidasjonistiske ideer i dette spørsmålet i den likvidasjonistiske avisa!

Svaret vårt på dette er: Nei, det er for borgerskapet at ei «praktisk» løsning av dette spørsmålet er viktig. Det

viktige for arbeiderne er å skille mellom *prinsippa* i de to strømmingene. *For så vidt som* borgerskapet i de undertrykte nasjonene kjemper mot undertrykkeren, er vi alltid, i alle høve, og sterkere enn noen som helst andre *for* det, for vi er de mest stålsatte og mest prinsippfaste fiendene av undertrykking. Men for så vidt som borgerskapet i de undertrykte nasjonene står for *sin egen* borgerlige nasjonalisme, er vi imot. Vi kjemper mot undertrykkernasjonens privilegier og vold, og tåler ikke på noe vis at den undertrykte nasjonen strever etter privilegier.

Dersom vi unnlater å sette fram og forfekte parola om *retten* til løsrivelse i den politiske agitasjonen vår, kommer vi ikke bare til å gå borgerskapets, mens også føydalherrenes og absolutismens ærend i *undertrykkernasjonen*. Kautsky brukte dette argumentet mot Rosa Luxemburg for lenge siden, og argumentet er uomtvistelig. Når Rosa Luxemburg forkaster retten til løsrivelse i propagandaen til marxistene i *Russland* i iveren sin etter ikke å «hjelp» det nasjonalistiske borgerskapet i Polen, hjelper hun i *virkeligheten* de storrussiske Svarte hundre. Hun støtter i virkeligheten opportunistisk toleranse overfor storrussernes privilegier (og det som er verre enn privilegier).

Fordi Rosa Luxemburg er blitt revet med av kampen mot nasjonalismen i Polen, har hun glømt storrussernes nasjonalisme, sjøl om det er *denne* nasjonalismen som er mest avskrekkende for tida. Det er en nasjonalisme som er mer føydal enn borgerlig, og er det prinsipielle hinderet for demokrati og for den proletariske kampen. Den borgerlige nasjonalismen i *alle* undertrykte nasjoner har et allment demokratisk innhold som er *retta mot* undertrykking, og det er dette innholdet vi støtter *vilkårsløst*. Samtidig skiller vi det strengt fra tendensen til nasjonal særstilling, vi kjemper mot det polske borgerskapets tendens til å undertrykke jødene, osv. osv.

Dette er «upraktisk» fra borgernes og spissborgernes

standpunkt, men det er den eneste politikken i det nasjonale spørsmålet som er praktisk, prinsipiell og som virkelig fremmer demokrati, frihet og proletarisk enhet.

Anerkjenning av retten til løsrivelse for alle, vurdering av hvert konkrete spørsmål om løsrivelse ut fra synspunktet om å fjerne all ulikhet, alle privilegier og all særstilling.

La oss se på stillinga til en undertrykkernasjon. Kan en nasjon være fri om den undertrykker andre nasjoner? Det kan den ikke. Frihetsinteressene til den storrussiske befolkninga* krever kamp mot slik undertrykking. Den lange, hundreårige gamle historia om underkuinga av de undertrykte nasjonenes bevegelser, og den systematiske propagandaen for slik underkuing som kommer fra «over»-klassene, har skapt veldig hindringer for det storrussiske folkets egen frihetssak i form av fordommer, osv.

De storrussiske Svarte hundre fremmer slike fordommer med overlegg og oppmuntrer dem. Det storrussiske borgerskapet tåler eller ser gjennom fingrene med dem. Det storrussiske proletariatet kan ikke nå *sine egne* mål eller rydde vegen for friheten sin uten å kjempe mot disse fordommene.

I Russland er fortsatt danninga av en sjølstendig nasjonalstat for tida bare den storrussiske nasjonens privilegium. Vi, de storrussiske proletarene, som ikke forsvarer noen som helst privilegier, forsvarer ikke dette privilegiet heller. Vi kjemper på en bestemt stats grunn. Vi samler arbeiderne fra alle nasjoner som bor i

* En viss L.Vl. (L. Vladimirov, pseudonym for M. K. Sheinfinkel — *Red.*) i Paris mener at dette ordet er umarxistisk. Denne L. Vl. har tydeligvis «superklug» (overklok). Og denne «overkloke» L. Vl. har tydeligvis til hensikt å skrive ei avhandling om å stryke orda «befolkning», «nasjon», osv. fra minimumsprogrammet vårt (ut fra klassekampen!).

denne staten. Vi kan ikke innestå for noen særskilt nasjonal utviklingsveg, for vi marsjerer mot klassemålet vårt langs *alle* mulige veger.

Men vi kan ikke gå mot dette målet uten at vi kjemper mot all nasjonalisme og forsvarer de ulike nasjonenes likeverd. Om for eksempel Ukraina skal komme til å danne en sjølstendig stat, er ei sak som vil bli avgjort av tusen uforutsigbare faktorer. Uten å prøve på ørkesløse «*gjetninger*» forsvarer vi fast noe som er heva over tvil: Ukrainas rett til å danne en slik stat. Vi respekterer denne retten. Vi forsvarer ikke storrussernes privilegier overfor ukrainerne. Vi *oppdrar* massene i den ånda at de anerkjenner denne retten, i den ånda at de forkaster alle nasjoners *statlige* privilegier.

I de spranga som alle nasjoner har gjort i perioden med borgerlige revolusjoner, er sammenstøt og kamper om retten til en nasjonalstat mulig og trulig. Vi proletarer erklærer på forhand at vi er *mot* storrussiske privilegier, og det er dette som styrer hele propagandaen og agitasjonen vår.

I jakta si etter praktiskhet har Rosa Luxemburg tapt av syne den praktiske *hovedoppgava* til både det storrussiske proletariatet og til proletariatet av andre nasjonaliteter, nemlig oppgava med daglig agitasjon og propaganda mot alle statlige og nasjonale særrettigheter, og for retten, alle nasjoners like rett, til sin egen nasjonalstat. Dette er (for tida) hovedoppgava vår i det nasjonale spørsmålet, for bare på dette viset kan vi forsvare demokratiets interesser og det likeverdige forbundet mellom alle proletarer i alle nasjoner.

Denne propagandaen er kanskje «upraktisk» ut fra de storrussiske undertrykkernes synspunkt, og fra synspunktet til borgerskapet i de undertrykte nasjonene (begge krever et *bestemt* «ja» eller «nei» og anklager sosialdemokratene for å være «vage»). I virkeligheten er det denne propagandaen, og bare denne propagan-

daen, som sikrer den ekte demokratiske, den ekte sosialistiske oppdragelsen av massene. Dette er den eneste propagandaen som kan sikre de største sjansene for nasjonal fred i Russland om landet fortsetter å være en flernasjonal stat, og den fredeligste (og uskadeligste for den proletariske klassekampen) oppdelinga i atskilte nasjonalstater dersom spørsmålet om ei slik oppdeling oppstår.

For å forklare denne politikken — den eneste proletariske politikken — i det nasjonale spørsmålet mer konkret, skal vi undersøke den storrussiske liberalismens holdning til «nasjonenes sjølbestemmelse» og eksemplet med Norges løsrivelse fra Sverige.

5. Det liberale borgerskapet og de sosialistiske opportunistene i det nasjonale spørsmålet

Vi har sett at følgende argument er ett av Rosa Luxemburgs «trumfkort» i kampen hennes mot programmet til marxistene i Russland: Anerkjennning av retten til sjølbestemmelse er det samme som støtte til den borgerlige nasjonalismen i de undertrykte nasjonene. Dersom vi på den andre sida, sier hun, ikke mener noe annet med denne retten enn å kjempe mot all vold mot andre nasjoner, er det ikke noe behov for en egen paragraf i programmet. For sosialdemokratene er allment mot all nasjonal undertrykking og ulikhet.

Som Kautsky beviste ugjendrivelig for nesten tjue år siden, er det første argumentet et eksempel på at en klandrer andre folk for sin egen nasjonalisme. I sin frykt for nasjonalismen til borgerskapet i undertrykte nasjoner, går Rosa Luxemburg i virkeligheten storrussernes Svarte hundre-nasjonalismes ærend! Det andre argumentet hennes er i virkeligheten en engstelig unnvikelse av spørsmålet om anerkjennning av nasjonalt

likeverd omfatter anerkjenning av retten til løsrivelse eller ikke. Om det gjør det, vedgår Rosa Luxemburg at paragraf 9 i programmet vårt er riktig i prinsippet. Om det ikke gjør det, så anerkjenner hun ikke nasjonalt likeverd. Sammenblanding av korta kommer en ingen veg med her!

Men den beste måten å prøve disse og alle liknende argument på, er å studere de *ulike* samfunnsklassenes holdning til dette spørsmålet. For marxisten er denne prøven ufrakommelig. Vi må gå ut fra det som er objektivt, vi må undersøke forholda mellom klassene på dette punktet. Da Rosa Luxemburg unnlater å gjøre det, gjør hun seg skyldig i nettopp de syndene som hun forgjeves prøver å anklage motstanderne sine for, nemlig metafysikk, abstraksjoner, plattheter og altomfattende utsagn, osv.

Det vi diskuterer er programmet til marxistene i *Russland*, dvs. til marxistene fra alle nasjonalitetene i Russland. Må vi ikke undersøke stillinga til de *herskende* klassene i Russland?

Stillinga til «byråkratiet» (vi ber om unnskyldning for dette unøyaktige ordet) og de føydale godseierne av den forente adelen-typen er velkjent. De forkaster bestemt både likeverd mellom nasjonaliteter og retten til sjølbestemmelse. De står for det gamle valgspråket fra livegenskapens dager: Autokrati, ortodoksi og nasjonalt vesen — det siste ordet gjelder bare for den storrussiske nasjonen. Til og med ukrainerne blir erklært som et «fremmed» folk, og sjølve språket deres blir undertrykt.

La oss kaste et blikk på det russiske borgerskapet, som blei «oppfordra» til å ta del i regjeringa under lovgivings- og administrasjonssystemet av «Tredje juni» — en svært beskjedne del, sant nok, men likevel en viss del. Det trengs ikke mange ord for å bevise at oktoberistene følger høyrefolka i dette spørsmålet. Dessverre vier noen marxister standpunktet til det storrussiske liberale borgerskapet, framskritt-

tilhengerne og kadettene mye mindre oppmerksomhet. Men den som unnlater å studere det standpunktet og tenke omhyggelig over det, vil uunngåelig bli hengende fast i abstraksjoner og grunnløse erklæringer når han diskuterer spørsmålet om nasjonenes rett til sjølbestemmelse

Sjøl om *Retsj*, hovedorganet for Det konstitusjonelle demokratiske parti, er drevent i kunsten å diplomatisk unngå direkte svar på «ubehagelige» spørsmål, blei det tvunget til å gjøre visse verdifulle innrømmelser i striden sin med *Pravda* i fjor. Spetaktelet starta med den all-ukrainske student-kongressen som blei holdt i Lvov sommeren 1913⁷⁹. Herr Mogiljanski, «Ukraina-eksperten» eller Ukraina-korrespondenten i *Retsj*, skreiv en artikkel der han pøste ut etsende skjellsord («vanvidd», «eventyrpolitikk», osv.) over tanken om at Ukraina skulle løsrive seg. Det var en tanke som Dontsov, en nasjonalistisk sosialist, hadde forfektet, og som den nevnte kongressen hadde bifalt.

Uten at det på noe vis identifiserte seg med herr Dontsov, men erklærte uttalt at han var en nasjonalistisk sosialist og at mange ukrainske sosialister ikke var enige med ham, slo *Rabotsjaja Pravda*⁸⁰ fast at *Retsjs tone*, eller snarere *måten det prinsipielt sett formulerte spørsmålet på*, var uriktig og forkastelig for en storrussisk demokrat eller for noen som ønska å gå for å være demokrat.* La *Retsj* tilbakevise Dontsov-folka om det liker det, men *ut fra et prinsipielt standpunkt* kan ikke et storrussisk organ for demokrati, som det gjør krav på å være, gløkke *friheten* til å rive seg løs, *retten* til å rive seg løs.

Noen få måneder seinere trykte *Retsj* nr. 331 ei «forklaring» fra herr Mogiljanski, som hadde fått kjenskap til herr Dontsovs svar fra den ukrainske avisa *Sjljakhi*⁸¹. Den blei gitt ut i Lvov. I dette svaret slo

* Se Lenin, «Ferske data om tyske politiske partier» (1913) i *Samla verk*, eng. utg., bind 19, s. 268—71. — Red.

forresten Dontsov fast at «de sjåvinistiske angrepa i *Retsj* bare var blitt skikkelig brennemerka i den russiske sosialdemokratiske pressa». Denne «forklaringa» besto i at Mogiljanski gjentok tre ganger at «kritikken av herr Dontsovs oppskrifter» «ikke har noe til felles med å forkaste nasjonenes rett til sjølbestemmelse».

«En må si,» skreiv herr Mogiljanski, «at ikke engang 'nasjonenes rett til sjølbestemmelse' er en fetisj (merk dette!) som ikke kan bli kritisert: Usunne vilkår for nasjonenes liv kan gi opphav til usunne tendenser i nasjonal sjølbestemmelse og det at disse blir brakt fram i lyset, betyr ikke at en har forkasta nasjonenes rett til sjølbestemmelse.»

Som en ser stemmer denne liberalerens snakk om en «fetisj» helt overens med Rosa Luxemburgs. Det var tydelig at herr Mogiljanski prøvde å komme unna et direkte svar på spørsmålet om han anerkjente eller ikke anerkjente retten til politisk sjølbestemmelse, dvs. til løsrivelse.

Avisa *Proletarskaja Pravda*⁸², nr. 4, 11. desember 1913, stilte også dette spørsmålet direkte til herr Mogiljanski og til det konstitusjonelle demokratiske partiet.*

Retsj (nr. 340) trykte så en usignert, dvs. offisiell, redaksjonell erklæring som svar på dette spørsmålet. Dette svaret koker ned til de tre følgende punkta:

1) § 11 i Det konstitusjonelle demokratiske partiets program snakker rett ut, nøyaktig og klart og «nasjonenes rett til fri *kulturell* sjølbestemmelse».

2) *Retsj* forsikrer at *Proletarskaja Pravda* «håpløst blander sammen» sjølbestemmelse med separatisme, med en gitt nasjons løsrivelse.

3) «*I virkeligheten har kadettene aldri forplikta seg*

* Se Lenin, «Kadettene og 'nasjonenes rett til sjølbestemmelse'» i *Samla verk*, eng. utg., bind 19, s. 525—27. — Red.

*til å forfekte 'nasjonenes rett til å løsrive seg' fra den russiske staten.» (Se artikkelen «Nasjonalliberalisme og nasjonenes rett til sjølbestemmelse» i *Proletarskaja Pravda* nr. 12, 20. desember 1913.*)*

La oss først se på det andre punktet i erklæringa fra *Retsj*. Hvor slående den viser Semkovski-, Liebman-, Jurkevitsj-folka og andre opportunistar at huinga og skrikinga de har drevet omkring den påståtte «vagheten» eller «ubestemmeligheten» ved ordet «sjølbestemmelse» i *virkeligheten*, dvs. ut fra standpunktet til de objektive klasseforholda og klassekampen i Russland, *bare* er *et oppkok* av det liberal-monarkistiske borgerskapets utsagn!

Proletarskaja Pravda stilte de opplyste «konstitusjonelle demokratiske» herrene i *Retsj* de tre følgende spørsmåla: 1) Nekter de for at nasjonenes sjølbestemmelse har blitt forstått som nettopp politisk sjølbestemmelse, retten til å danne en sjølstendig nasjonalstat, under hele historia til det internasjonale demokratiet, og særlig siden midten av attenhundretallet? 2) Nekter de for at den velkjente resolusjonen som blei vedtatt av den internasjonale sosialistkongressen i London i 1896 har det samme innholdet? Og 3), nekter de for at Plekhanov nettopp mente politisk sjølbestemmelse, da han skreiv om sjølbestemmelse så langt tilbake som i 1902? Da *Proletarskaja Pravda* stilte disse tre spørsmåla, *tidde kadettene stille!*

De svarte ikke med et eneste ord, for de hadde ikke noe å si. De måtte stilltiende vedgå at *Proletarskaja Pravda* hadde helt rett.

De liberales hyl-om at ordet «sjølbestemmelse» er vagt, og at sosialdemokratene «blander det håpløst sammen» med separatisme, er ikke noe annet enn et forsøk på å *forkludre* saka, og unngå å anerkjenne et allment fastslått demokratisk prinsipp. Dersom

* Se Lenin, *Samla verk*, eng. utg., bind 20 s. 56—58. — Red.

Semkovski-, Liebman- og Jurkevitsj-folka ikke var så uvitende, ville de ha skamma seg over å vende seg til arbeiderne i en *liberal* stil.

Men la oss fortsette. *Proletarskaja Pravda* tvang *Retsj* til å innrømme at ordet «kulturell» sjølbestemmelse i programmet til de konstitusjonelle demokratene i virkeligheten betyr *avvisning av politisk sjølbestemmelse*.

«I virkeligheten har kadettene aldri forplikta seg til å forfekte 'nasjonenes rett til løsrivelse' fra den russiske staten» — det var ikke for ingenting at *Proletarskaja Pravda* anbefalte disse orda fra *Retsj* som et eksempel på «lojaliteten» til kadettene våre til *Novoje Vremja* og *Zemsjtsjina*⁸³. I nr. 13563 erklærte likevel *Novoje Vremja*, som sjølsagt aldri går glipp av et høve til å nevne «jødene» og gi kadettene et stikk:

«Det som for sosialdemokratene er et aksiom* i politisk visdom (dvs. anerkjenning av nasjonenes rett til sjølbestemmelse, rett til å løsrive seg), er i dag i ferd med å skape uenighet sjøl blant kadettene.»

Når kadettene erklærer at de «aldri har forplikta seg til å forfekte nasjonenes rett til å rive seg løs fra den russiske staten», har de i prinsippet tatt det samme standpunktet som *Novoje Vremja*. Dette er nettopp ett av grunnprinsippa i kadettenes *nasjonal-liberalisme*, i slektskapet deres med Purisjkevitsj-folka og i den politiske, praktiske og ideologiske avhengigheten deres av de sistnevnte. *Proletarskaja Pravda* skreiv: «Kadettene har studert historie, og kjenner bare så alt for godt til hvilke — for å si det mildt — pogromaktige handlinger utøvinga av Purisjkevitsj-folkas gamle rett til å 'ta dem og holde dem' har ført til.» Sjøl om kadettene har fullt kjennskap til kilden til og karakteren av all-

* *Aksiom* — sjølinnlysende påstand, uomtvistelig grunnsetning som ikke trenger bevis. — *Red.*

makta til Purisjkevitsj-folka, så tar de likevel standpunktet sitt *på grunnlag av* de forholda og grensene som nettopp den klassen har skapt. Sjøl om kadettene utmerka godt veit at det er mye som er ueuropeisk og anti-europeisk (vi ville sagt asiatisk om det ikke lød ufortjent fornærmende for japanerne og kineserne) i disse forholda og grensene som den klassen har skapt eller fastlagt, godtar kadettene dem likevel som den ytterste grensa.

Slik tilpasser de seg Purisjkevitsj-folka. De kryper for dem, de er redde for å sette stillinga si på spill, de verner dem mot folkets bevegelse, mot demokratiet. Som *Proletarskaja Pravda* skreiv: «Dette betyr i virkeligheten å tilpasse seg de føydalistiske godseiernes interesser og de verste nasjonalistiske fordommene i den herskende nasjonen, istedenfor å kjempe systematisk mot disse fordommene.»

Som folk som kjenner historia og hevder å være demokrater, prøver ikke kadettene engang å påstå at den demokratiske bevegelsen, som i dag er karakteristisk for både Øst-Europa og Asia og som strever etter å endre begge etter mønster av de siviliserte kapitalistiske landa, må la grensene som den føydale epoken har fastlagt være som før, en epoke da Purisjkevitsj-folka var allmektige og breie lag av borgerskapet og småborgerskapet ikke hadde stemmerett.

Den kjensgjerninga at det spørsmålet som blei reist i striden mellom *Proletarskaja Pravda* og *Retsj* ikke bare var et litterært spørsmål, men et spørsmål som vedrørte en virkelig politisk dagsak, blei blant annet bevist ved den siste konferansen til Det konstitusjonelle demokratiske partiet, som blei holdt fra 23. til 25. mars 1914. I den offisielle rapporten fra denne konferansen i *Retsj* (nr. 83, 26. mars 1914), leser vi:

«En særlig livlig diskusjon fant også sted om nasjonale problem. Kiev-utsendingene, som blei

støtta av N. V. Nekrasov og A. M. Koljubakin, pekte på at det nasjonale spørsmålet var i ferd med å bli et nøkkelspørsmål, som en ville måtte møte mer resolutt enn tidligere. Men (dette «men» er som Sjtsjedrins «men» — «ørene vokser aldri over panna, aldri!») F. F. Kokosjkin pekte på at både programmet og tidligere politiske erfaringer krevde at «tøyelige formuler» om «nasjonalitetenes politiske sjølbestemmelse» måtte behandles svært forsiktig.»

Denne svært bemerkelsesverdige tankerekka på kadettkonferansen fortjener alvorlig oppmerksomhet fra alle marxister og alle demokrater. (I parentes vil vi bemerke at *Kievskaja Mysl*⁸⁴ som uten tvil legger fram herr Kokosjkins tanker riktig, la til at han sjølsagt la særlig vekt på faren for at staten skulle «gå i oppløsning», som en advarsel til motstanderne sine.)

Den offisielle rapporten i *Retsj* er satt sammen med overlegen diplomatisk dyktighet for å løfte så lite som mulig på sløret og skjule så mye som mulig. Likevel er det i hovedsak helt klart hva som skjedde på kadettkonferansen. De liberale borgerlige utsendingene, som kjente til tingenes tilstand i Ukraina, og «venstre»-kadettene reiste *nettopp* spørsmålet om nasjonenes politiske sjølbestemmelse. Ellers ville det ikke vært noe behov for at herr Kokosjkin skulle framholde at denne «formelen» måtte «behandles forsiktig».

Kadettprogrammet, som sjølsagt var kjent for utsendingene på kadettkonferansen, snakker om «kulturell», *ikke* om politisk sjølbestemmelse. Følgelig *forsvarte* herr Kokosjkin programmet *mot* de ukrainske utsendingene og *mot* venstre-kadettene. Han *forsvarte* «kulturell» sjølbestemmelse *i motsetning til* «politisk» sjølbestemmelse. Det er helt klart at når herr Kokosjkin gikk *mot* «politisk» sjølbestemmelse, gjorde et stort nummer av faren for «oppløsning av staten» og kalte formelen «politisk sjølbestemmelse» for «tøyelig» (helt

på linje med Rosa Luxemburg!), så forsvarte han stor-russisk nasjonal-liberalisme mot de elementa i Det konstitusjonelle demokratiske partiet som var mer «venstre» eller mer demokratiske, og også mot det ukrainske borgerskapet.

Herr Kokosjkin seira på kadettkonferansen, noe som er opplagt ut fra det forræderske lille ordet «men» i *Retsj*-rapporten. Storrussisk nasjonalliberalisme har seira blant kadettene. Kan ikke denne seieren hjelpe til med å klare hjernene på de villeda enkeltpersonene blant marxistene i Russland som liksom kadettene også har begynt å frykte de «tøyelige formlene om nasjonalitetenes politiske sjølbestemmelse»?

«Men» la oss undersøke innholdet i herr Kokosjkins tankerekke. Når han viste til «tidligere politiske erfaringer» (det vil øyensynlig si erfaringene fra 1905, da det storrussiske borgerskapet blei redd for de nasjonale privilegiene sine og skremte kadettpartiet med frykten sin), og når han også gjorde et stort nummer av faren for «oppløsning av staten», så viste herr Kokosjkin at han utmerka godt forsto at politisk sjølbestemmelse ikke kan bety noe annet enn retten til løsrivelse og til å danne en sjølstendig nasjonalstat. Spørsmålet er: Hvordan skal en vurdere herr Kokosjkins redsel i lys av demokratiet i alminnelighet og den proletariske klassekampen særskilt?

Herr Kokosjkin vil få oss til å tru at anerkjenning av retten til løsrivelse øker faren for «oppløsning av staten». Dette er konstabel Mymretsov*, som hadde som valgspåk: «Ta dem og hold dem.» Ut fra demokratiets synspunkt i alminnelighet er det stikk motsatte tilfelle: Anerkjenning av retten til løsrivelse *minker* faren for «oppløsning av staten».

Herr Kokosjkin argumenterer akkurat slik nasjonalistene gjør. På den siste kongressen angrep de

* *Konstabel Mymretsov* — person i Gleb Uspenskis fortelling «Politistasjonen». — *Red.*

de ukrainske «mazeppistene»⁸⁵. Den ukrainske bevegelsen, utbrøt herr Savenko og co., truer med å svekke banda mellom Ukraina og Russland fordi østerriksk ukrainerbegeistring styrker ukrainernes band med Østerrike! Det gjenstår å forklare hvorfor Russland ikke kan prøve å «styrke» banda sine med ukrainerne *med den samme metoden* som Savenko-folka klandrer Østerrike for å bruke, dvs. ved å gi ukrainerne frihet til å bruke sitt eget språk, sjølstyre og en autonom lovgivende forsamling.

Argumenta til Savenko- og Kokosjkin-folka er helt like, og fra et reint logisk synspunkt er de like latterlige og meningsløse. Er det ikke klart at jo mer frihet den ukrainske nasjonaliteten nyter i et hvilket som helst land, jo sterkere vil banda den har med det landet bli? En skulle tru at denne sjølinnlysende sannheten ikke kan bestrides uten at en går fullstendig fra alle premissene for demokrati. Kan det finnes større frihet for en nasjonalitet, som sådan, enn friheten til løsrivelse, friheten til å danne en uavhengig nasjonalstat?

For å oppklare dette spørsmålet, som de liberale (og de som er så villeda at de etteraper dem) har forkludra så mye, skal vi gjengi et svært enkelt eksempel. La oss ta spørsmålet om skilsmisse. I artikkelen sin skriver Rosa Luxemburg at den sentraliserte demokratiske staten bør beholde de viktigste lovgivingsområdene, medregna skilsmisselovgivinga, under den sentrale folkeforsamlingas domsmyndighet, samtidig som den gir de enkelte delene sine autonomi. En kan lett forstå denne omsorgen for at den demokratiske statens sentralmyndighet bør beholde makta til å innvilge skilsmisse. De reaksjonære er mot frihet til skilsmisse. De sier at det må «behandles forsiktig» og erklærer høyt at det betyr «oppløsning av familien». Men demokratene mener at de reaksjonære er hyklere, og at de i virkeligheten forsvarer politiets og byråkratiets allmakt, privilegiene til ett av kjønna og den verste formen for kvinneundertrykking. De mener at frihet til skilsmisse i

virkeligheten ikke vil forårsake «opppløsning» av familieband, men tvert om vil styrke dem på et demokratisk grunnlag, som er det eneste mulige og varige grunnlaget i et sivilisert samfunn.

Å anklage dem som støtter frihet til sjølbestemmelse, dvs. frihet til løsrivelse, for å oppmuntre separatisme, er like tåpelig og hyklersk som å anklage dem som forfekter frihet til skilsmisse for å oppmuntre ødeleggelsen av familieband. Akkurat som forsvarerne av privilegier og korrupsjon, som borgerlig ekteskap hviler på, i det borgerlige samfunnet er mot frihet til skilsmisse, så betyr det å avvise retten til sjølbestemmelse, dvs. nasjonenes rett til løsrivelse, ikke noe annet i den kapitalistiske staten enn å forsvare den herskende nasjonens privilegier og administrasjonens politimetoder, til skade for demokratiske metoder.

Det politiske lovtrekkeriet som oppstår ut fra alle forholda som fins i det kapitalistiske samfunnet, fører utvilsomt noen ganger til at parlamentsmedlemmer og journalister hengir seg til lettsindig og til og med meningsløst vrøvl om at en eller annen nasjon løsriver seg. Men bare reaksjonære kan la seg skremme (eller late som om de blir skremt) av slikt snakk. De som står på demokratiske prinsipper, dvs. som holder på at folke-massene skal avgjøre statsspørsmål, veit utmerka godt at det er en «enorm avstand» mellom det politikerne skravler om og det folket avgjør. Massene kjenner fra daglig erfaring utmerka godt verdien av geografiske og økonomiske band og fordelene ved et stort marked og en stor stat. De vil derfor bare ty til løsrivelse når nasjonal undertrykking og nasjonale gnisninger gjør et felles liv helt utålelig og hindrer alt økonomisk samkvem. I det tilfellet vil interessene til den kapitalistiske utviklinga og til klassekampens frihet være best tjent med løsrivelse.

Uansett fra hvilken vinkel vi nærmer oss herr Kokosjkins argument, viser de seg altså å være toppen av meningsløshet og et hån mot demokratiets prinsipper.

Og likevel fins det et minstemål av logikk i disse argumenta, logikken i klasseinteressene til det stor-russiske borgerskapet. Som de fleste medlemmene av Det konstitusjonelle demokratiske partiet er herr Kokosjkin en lakei for pengesekken til det borgerskapet. Han forsvarer dem hand i hand og skulder ved skulder med Purisjkevitsj. Den eneste forskjellen er at Purisjkevitsj har mer tru på den føydale pisen, mens Kokosjkin og co. skjønner at denne pisen blei stygt ødelagt i 1905. De stoler mer på borgerlige metoder for å lure massene, slik som å skremme småborgerskapet og bøndene med spøkelset «oppløsning av staten» og villede dem med fraser om å forene «folkets frihet» med historisk tradisjon, osv.

De liberales fiendskap mot prinsippet om nasjonenes politiske sjølbestemmelse kan ha ei og bare ei virkelig klassemessig betydning: nasjonalliberalisme, forsvar av statsprivilegiene til det stor-russiske borgerskapet. Og opportunistene blant marxistene i Russland, som i dag, under Tredje juni-regimet, er mot nasjonenes rett til sjølbestemmelse — likvidatoren Semkovski, bundisten Liebman, den ukrainske småborgeren Jurkevitsj — følger i *virkeligheten* i kjølvannet etter de nasjonal-liberale og forderver arbeiderklassen med nasjonal-liberale ideer.

Interessene til arbeiderklassen og kampen den fører mot kapitalismen krever full solidaritet og svært nær enhet mellom arbeiderne i alle nasjoner. De krever motstand mot den nasjonalistiske politikken til storborgerskapet av alle nasjonaliteter. Derfor ville sosialdemokratene avvike fra proletarisk politikk og underordne arbeiderne borgerskapets politikk dersom de skulle forkaste nasjonenes rett til sjølbestemmelse, dvs. en undertrykt nasjons rett til å løsrive seg, eller dersom de skulle støtte alle de nasjonale krava til borgerskapet i undertrykte nasjoner. For lønnsarbeideren spiller det ingen rolle om han i hovedsak blir utbytta av det stor-russiske borgerskapet istedenfor det ikke-russiske

borgerskapet, eller av det polske borgerskapet istedenfor det jødiske borgerskapet, osv. Lønnsarbeideren som har forstått klasseinteressene sine, er like likegyldig overfor de storrussiske kapitalistenes statsprivilegier som overfor løftene fra de polske eller ukrainske kapitalistene om å opprette et jordisk paradys når de får statsprivilegier. Kapitalismen utvikler seg og kommer til å fortsette å utvikle seg uansett, både i integrerte stater med ei sammensatt befolkning og i atskilte nasjonalstater.

Lønnsarbeideren vil være et utbyttingsobjekt i begge tilfellene. Framgangsrik kamp mot utbytting krever at proletariatet er fri for nasjonalisme, og helt nøytralt så å si, i den kampen om overherredømme som finner sted mellom de ulike nasjonenes borgerskap. Om proletariatet i en hvilken som helst nasjon gir den minste støtte til sitt «eget» nasjonale borgerskaps privilegier, vil det uunngåelig framkalle mistru blant proletariatet i en annen nasjon. Det vil svekke arbeidernes internasjonale klassesolidaritet og splitte dem, til borgerskapets fryd. Det å forkaste retten til sjølbestemmelse eller til løsrivelse betyr i praksis uunngåelig støtte til den dominerende nasjonens privilegier.

Vi vil kunne få stadfesta dette enda mer slående om vi tar det konkrete tilfellet med Norges løsrivelse fra Sverige.

6. Norges løsrivelse fra Sverige

Rosa Luxemburg kommer nettopp med dette eksemplet, og drøfter det slik:

«Den siste hendinga i de føderative* forbindelsenes historie, Norges løsrivelse fra Sverige

* *Føderativ* — som hører til et forbund, en føderasjon er et forbund av stater. — *Red.*

— som den sosialpatriotiske polske pressa (se *Naprzod*⁸⁶ i Krakow) da raskt slo ned på som et gledelig tegn på hvilken styrke og progressiv karakter tendensen mot statlig løsrivelse har — ga straks slående bevis for at føderalisme og det som har tilknytning til det, atskillelse, ikke på noe vis er et uttrykk for framskritt eller demokrati. Etter den såkalte norske 'revolusjonen' som betydde at den svenske kongen blei avsatt og tvunget til å forlate Norge, gikk nordmennene rolig videre og valgte en annen konge, mens de forkasta formelt, ved en nasjonal folkeavstemning, forslaget om å opprette en republikk. Det som overflatiske beundrere av alle nasjonale bevegelser og av alt som likner på sjølstendighet utropte som en revolusjon, var ganske enkelt et uttrykk for bonde- og småborger-partikularisme,* ønsket om å ha 'sin egen' konge for sine egne penger, istedenfor en konge som var tvunget på dem av det svenske aristokratiet. Det var altså en bevegelse som ikke hadde noen ting til felles med revolusjon. Samtidig viste oppløsninga av unionen mellom Sverige og Norge enda en gang i hvor stor grad, i dette tilfellet også, den føderasjonen som hadde eksistert til da bare var et uttrykk for reint dynastiske** interesser og derfor bare en form for monarkisme og reaksjon.» (*Przeglad*)

Det er bokstavelig talt alt Rosa Luxemburg har å si om denne saka. Riktignok ville det ha vært vanskelig for henne å avsløre det håpløse i stillinga si tydeligere enn hun har gjort i dette særskilte tilfellet.

* *Partikularisme* — sjølhevdelse, egennytte, det at ei folkegruppe eller en klasse hevder å ha ei særstilling innafor en større enhet. — *Red.*

** *Dynastiske* — Av dynast, gresk: makthaver. Dynastiske interesser er interessene til ei herskerslekt, et fyrstehus i et land. — *Red.*

Spørsmålet var og er: Trenger sosialdemokratene i en sammensatt nasjonalstat et program som anerkjenner retten til sjølbestemmelse eller løsrivelse?

Hva forteller Norges eksempel, som Rosa Luxemburg gjengir, oss om dette?

Forfatteren vår vrir og vrenger seg, utfolder sitt vidd og raser mot *Naprzod*, men hun svarer ikke på spørsmålet! Rosa Luxemburg snakker om alt mellom himmel og jord for på det viset å *unngå å si noe som helst* om det saka dreier seg om!

Det er ikke noen tvil om at det norske småborgerskapet la for dagen ytterst dårlige spissborgerlige egenskaper da det ønska å ha sin egen konge for sine penger, og da det forkasta forslaget om å opprette en republikk i ei nasjonal folkeavstemning. *Naprzod* har utvilsomt lagt for dagen like dårlige og like spissborgerlige egenskaper når det ikke la merke til dette.

Men hva har alt dette med saka å gjøre?

Spørsmålet en diskuterte var nasjonenes rett til sjølbestemmelse og hvilken holdning det sosialistiske proletariatet skulle ta til denne retten! Hvorfor svarer ikke Rosa Luxemburg da på dette spørsmålet istedenfor å gå som katta rundt den varme grauten?

For musa fins det ikke noe sterkere udyr enn katta, blir det sagt. For Rosa Luxemburg fins det åpenbart ikke noe sterkere udyr enn «Frak'en». «Frak'en er det folkelige navnet på «Det polske sosialistpartiet», den såkalte revolusjonære delen av det, og Krakow-avisa *Naprzod* deler synet den «delen» har. Rosa Luxemburg er så forblinda av kampen sin mot den «delens» nasjonalisme at hun taper alt av syne, unntatt *Naprzod*.

Dersom *Naprzod* sier ja, mener Rosa Luxemburg det er hennes hellige plikt å si øyeblikkelig «nei», uten å stoppe opp og tenke at hun ved å gjøre det ikke viser seg uavhengig av *Naprzod*, men tvert om latterlig avhengig av «Frak'en» og ute av stand til å se ting fra et synspunkt som er noe djupere og breiere enn det Krakow-maurtua har. *Naprzod* er sjølsagt et elendig og ikke på

noe vis marxistisk organ. Men det må ikke hindre oss i å analysere Norges eksempel skikkelig, når vi nå engang har valgt det.

For å analysere dette eksemplet på marxistisk vis, må vi ikke ta for oss manglene ved det uhyre grusomme «Frak'en», men for det første de konkrete historiske særegenhetene ved Norges løsrivelse fra Sverige, og for det andre de oppgavene *proletariatet* i de to landa sto overfor i samband med denne løsrivelsen.

De geografiske, økonomiske og språklige banda mellom Norge og Sverige er like sterke som banda mellom storrusserne og mange andre slaviske nasjoner. Men unionen mellom Norge og Sverige var ikke en frivillig union, og da Rosa Luxemburg trakk inn spørsmålet om «føderasjon», snakka hun ut i lufta ganske enkelt fordi hun ikke visste hva hun skulle si. Monarkene *avsto* Norge til Sverige under Napoleonskrigene*, mot nordmennenes vilje. Og svenskene måtte sende tropper inn i Norge for å kue landet.

Trass i at Norge hadde svært omfattende autonomi (landet hadde sitt eget parlament, osv.), var det stadig gnisninger mellom Norge og Sverige i mange tiår etter unionen, og nordmennene strevde hardt for å kaste av seg det svenske aristokratiets åk. Endelig, i august 1905, lyktes de: Det norske parlamentet vedtok at den svenske kongen ikke lenger var konge av Norge, og i folkeavstemninga som blei holdt seinere blant det norske folket, stemte det overveldende flertallet (om lag 200 000 mot et par hundre) for full atskillelse fra Sverige. Etter en kort periode med nøling, avfant svenskene seg med løsrivelsen som ei kjensgjerning.

* *Napoleonskrigene* — her krigen mellom Danmark/Norge, i allianse med Napoleon, dvs. Frankrike, og Storbritannia (som bl.a. Sverige og Russland var alliert med). Krigen endte med fransk nederlag. Danmark blei tvunget til å avstå Norge ved fredstraktaten som blei undertegna i Kiel i januar 1814. — *Red.*

Dette eksemplet viser oss på hvilket grunnlag tilfeller av nasjonenes løsrivelse er gjennomførlige, faktisk forekommer under moderne økonomiske og politiske forhold, og *formen* løsrivelse av og til får under vilkår med politisk frihet og demokrati.

Ingen sosialdemokrat — om han da ikke vil erklære seg likegyldig til spørsmål om politisk frihet og demokrati (i så tilfelle er han sjølsagt ikke lenger noen sosialdemokrat) — vil nekte for at dette eksemplet i *virkeligheten* beviser at det er klassebevisste arbeideres *simple plikt* å drive systematisk propaganda og berede grunnen for å løse konflikter som kan oppstå på grunn av nasjonenes løsrivelse, ikke på den «russiske måten», men *bare på den måten* de blei løst i 1905 mellom Norge og Sverige. Det er nøyaktig dette som menes med kravet i programmet om anerkjenning av nasjonenes rett til sjølbestemmelse. Men Rosa Luxemburg prøvde å komme utenom ei kjensgjerning som sto i motstrid til teorien hennes ved voldsomme angrep på de norske spissborgernes spissborgerlighet og på *Naprzod* i Krakow. For hun forsto utmerka godt at denne historiske kjensgjerninga *fullstendig gjendriver* frasene hennes om at nasjonenes rett til sjølbestemmelse er en «utopi», eller lik retten til «å spise av gulltallerkner», osv. Slike fraser uttrykker bare ei sjøltilfreds og opportunistisk tru på at det nåværende styrkeforholdet mellom nasjonalitetene i Øst-Europa er uforanderlig.

La oss gå videre. I spørsmålet om nasjonenes sjølbestemmelse er vi, som i alle andre spørsmål, først og fremst interessert i proletarietets sjølbestemmelse innafor en bestemt nasjon. Rosa Luxemburg unngikk beskjedent dette spørsmålet også, for hun innså at en analyse av det på grunnlag av eksemplet Norge, som hun sjøl hadde valgt, ville være ødeleggende for «teorien» hennes.

Hvilken stilling tok det norske og det svenske proletariatet, og hvilken stilling måtte de i virkeligheten ta i konflikten om løsrivelse? Etter at Norge løsreiv seg,

ville sjølsagt de klassebevisste arbeiderne i Norge ha stemt for en republikk*, og dersom noen sosialister stemte annerledes, så viser det bare hvor mye dum, spissborgerlig opportuniste det av og til fins i den europeiske sosialistiske bevegelsen. Det kan ikke være delte meninger om det, og vi nevner dette punktet bare fordi Rosa Luxemburg prøver å tilsløre saka med *utenomsnakk*. Vi veit ikke om det norske sosialistiske programmet forplikta norske sosialdemokrater til særskilte synspunkt i spørsmålet om løsrivelse. Vi vil anta at det ikke gjorde det, og at de norske sosialistene lot det være et åpent spørsmål i hvilken grad Norges autonomi ga tilstrekkelig spillerom til å føre klassekampen fritt, eller i hvilken grad de evige gnisningene og konfliktene med det svenske aristokratiet hindra frihet i det økonomiske livet. Men det kan ikke dras i tvil at det norske proletariatet måtte gå mot dette aristokratiet og støtte norsk bondedemokrati (med alle dets spissborgerlige begrensninger.)

Om det svenske proletariatet? Det er alminnelig kjent at de svenske godseierne, hjulpet av det svenske presteskapet, forfekta krig mot Norge. For så vidt som Norge var mye svakere enn Sverige, alt hadde opplevd en svensk invasjon og fordi det svenske aristokratiet har veldig mye å si i sitt eget land, betydde denne forfektinga av krig en alvorlig fare. Vi kan være sikre på at de svenske Kokosjkin-folka brukte mye tid og energi på å forderve det svenske folkets bevissthet ved oppfordringer om å «behandle» de «tøyelige formlene om nasjonenes politiske sjølbestemmelse forsiktig», ved å tegne gruvekkende bilder av faren for «opløsning av staten» og ved å forsikre dem om at «folkets frihet» var forenlig med tradisjonene til det svenske aristokratiet.

* Fordi flertallet av den norske nasjonen var for monarki mens proletariatet ønska republikk, sto det norske proletariatet allment sagt overfor alternativet: Enten revolusjon, dersom vilkåra var modne for det, eller underkastelse under flertallets vilje og forlenga propaganda- og agitasjonsarbeid.

Det kan ikke være den minste tvil om at de svenske sosialdemokratene ville forrådt sosialismens og demokratiets sak dersom de ikke hadde kjempa med all si makt mot både godseier- og «Kokosjkin»-ideologen og -politikken, og dersom de hadde unnlatt å kreve *ikke bare* likeverd mellom nasjoner i alminnelighet, men også nasjonenes rett til sjølbestemmelse, Norges frihet til å løsrive seg.

Det nære forbundet mellom de norske og svenske arbeiderne, den fullstendig broderlige klassesolidariteten deres, *vant* på at de svenske arbeiderne anerkjente nordmennenes rett til å løsrive seg. Dette overbeviste de norske arbeiderne om at de svenske arbeiderne ikke var smitta av svensk nasjonalisme, og at de satte brorskap med de norske proletarene over privilegiene til det svenske borgerskapet og aristokratiet. Oppløsninga av de banda som monarkene i Europa og det svenske aristokratiet hadde tvunget på Norge, styrka banda mellom de norske og svenske arbeiderne. De svenske arbeiderne har bevist at trass i *alle* omskiftingene i borgerlig politikk — borgerlige forhold kan meget mulig medføre ei gjentaking av at nordmennene blir underlagt Sverige med vold — så vil de være i stand til å bevare og forsvare fullt likeverd og klassesolidaritet mellom arbeiderne i begge nasjoner i kampen mot både det svenske og det norske borgerskapet.

Dette viser forresten hvor grunnløse, ja til og med lettsindige de er, forsøka som «Frak'en» av og til gjør på å «bruke» våre uoverensstemmelser med Rosa Luxemburg mot polsk sosialdemokrati. «Frak'en» er ikke et proletarisk eller et sosialistisk parti, men et småborgerlig nasjonalistisk parti, en slags polske sosialrevolusjonære. Det har aldri vært og det kan heller aldri bli noe spørsmål om enhet mellom de russiske sosialdemokratene og dette partiet. På den andre sida har aldri noen russisk sosialdemokrat «angra» på de nære forbindelsene og enheten som er blitt oppretta med de polske sosialdemokratene. De

polske sosialdemokratene har ytt en stor historisk fortjeneste ved å skape det første virkelig marxistiske, proletariske partiet i Polen, et land gjennomsyra av nasjonalistiske forhåpninger og lidenskaper. Likevel er ikke den fortjenesten de polske sosialdemokratene har ytt stor fordi Rosa Luxemburg har snakka en masse tull om paragraf 9 i de russiske marxistenes program, men trass i denne triste omstendigheten.

Spørsmålet om «retten til sjølbestemmelse» er sjølsagt ikke så viktig for de polske sosialdemokratene som den er for de russiske. Det er helt forståelig at de polske sosialdemokratene i sin iver (noen ganger kanskje litt for vidtgående) etter å kjempe mot det nasjonalistisk forblinda småborgerskapet i Polen, overdriver tingene. Ingen russisk marxist har noen gang tenkt å klandre de polske sosialdemokratene for at de er mot Polens løsrivelse. Disse sosialdemokratene tar bare feil når de, som Rosa Luxemburg, prøver å nekte for at det er nødvendig å ta med anerkjenninga av retten til sjølbestemmelse i programmet til de *russiske* marxistene.

Dette er virkelig det samme som å prøve å bruke forhold som er forståelige ut fra Krakows målestokk på alle de folka og nasjonene som bor i Russland, medregna storrusserne. Det betyr at en er «polske nasjonalister på vranga», ikke russiske, ikke internasjonale sosialdemokrater.

For internasjonalt sosialdemokrati står for anerkjenninga av nasjonenes rett til sjølbestemmelse. Det er dette vi nå skal gå over til å diskutere.

7. Resolusjonen fra den internasjonale London-kongressen i 1896

Denne resolusjonen lyder:

«Denne kongressen erklærer at den er for alle nasjoners fulle rett til sjølbestemmelse (*Selbstbestimmungsrecht*), og uttrykker sin sympati med arbeiderne i alle land som nå lider under militært, nasjonalt eller annet absolutistisk åk. Denne kongressen oppfordrer arbeiderne i alle disse landa til å slutte seg til rekkene av de klassebevisste (*Klassenbewusste* — de som forstår klasseinteressene sine) arbeiderne over hele verden for å kjempe sammen for den internasjonale kapitalismens nederlag og for å oppnå det internasjonale sosialdemokratiets mål.»*

Som vi alt har pekt på, kjenner opportunistene våre — Semkovski, Liebman og Jurkevitsj — rett og slett ikke til denne resolusjonen. Men Rosa Luxemburg kjenner den og siterer den fullstendige teksten, som inneholder det samme uttrykket som det som fins i programmet vårt, nemlig «sjølbestemmelse».

Hvordan fjerner Rosa Luxemburg dette hinderet i vegen for den «originale» teorien hennes?

Å, ganske enkelt... hele vekta ligger i den andre delen av resolusjonen... dens proklamasjonskarakter... en kan bare vise til den ved en misforståelse!

Ynkелigheten og den fullstendige forvirringa hos for-

* Se den offisielle tyske rapporten fra London-kongressen: *Verhandlungen und Beschlüsse des internationale sozialistischen Arbeiter- und Gewerkschaftskongresses zu London vom 27. Juli bis 1. August 1896*, Berlin 1897, s. 18. Det er blitt gitt ut en russisk brosjyre som inneholder vedtaka fra internasjonale kongresser der ordet «sjølbestemmelse» feilaktig er blitt omsatt til «autonomi».

fatteren vår er rett og slett forbløffende. Vanligvis er det opportunistene som snakker om at de konsekvente demokratiske og sosialistiske punkta i programmet er reine proklamasjoner, og feigt unngår en åpen debatt om dem. Det er åpenbart ikke uten grunn at Rosa Luxemburg denne gangen befant seg i trist selskap med Semkovski-, Liebman- og Jurkevitsj-folka. Rosa Luxemburg våger ikke å erklære åpent om hun mener resolusjonen ovafor er riktig eller feilaktig. Hun snor og vrir seg som om hun stoler på den uoppmerksomme eller dårlig underretta leseren, som har glømt den første delen av resolusjonen når han begynner å lese den andre delen, eller som aldri har hørt om den diskusjonen som fant sted i den sosialistiske pressa *før* London-kongressen.

Men Rosa Luxemburg tar grovt feil dersom hun innbiller seg at hun overfor de klassebevisste arbeiderne i Russland ustraffa kan trække på Internasjonalens resolusjon om et så viktig grunnleggende spørsmål uten engang å nedlate seg til å analysere den kritisk.

Rosa Luxemburgs synspunkt blei satt fram i diskusjonene som fant sted før London-kongressen, hovedsakelig i spaltene i *Die Neue Zeit*, organ for de tyske marxistene. *Egentlig leid dette synspunktet nederlag i Internasjonalen!* Det er kjerna i saka, som den russiske leseren særlig må huske på.

Debatten dreide seg om spørsmålet om Polens sjølstendighet. Det blei satt fram tre synspunkt:

1. Synspunktet til «Frak'en», som Haecker talte for. De ønska at Internasjonalen i *sitt eget* program skulle ta med et krav om sjølstendighet for Polen. Forslaget blei ikke vedtatt, og dette synspunktet lei nederlag i Internasjonalen.

2. Rosa Luxemburgs synspunkt, nemlig at de polske sosialistene ikke skulle kreve sjølstendighet for Polen. Dette synspunktet utelukka fullstendig proklamasjonen av nasjonenes rett til sjølbestemmelse. Det leid også nederlag i Internasjonalen.

3. Det synspunktet som på den tida blei utarbeidd av K. Kautsky, som gikk mot Rosa Luxemburg og beviste at materialismen hennes var uhyre «ensidig». Ifølge Kautsky kunne ikke Internasjonalen på dette tidspunktet gjøre sjølstendighet for Polen til et punkt i programmet sitt. Men de polske sosialistene hadde full rett til å sette fram et slikt krav. Fra sosialistenes synspunkt var det uten tvil en feil å overse oppgavene med nasjonal frigjøring i en situasjon der det fantes nasjonal undertrykking.

Internasjonalens resolusjon gjengir de viktigste og mest grunnleggende prinsippa i dette synspunktet: På den ene sida den helt direkte og utvetydige anerkjenninga av alle nasjoners fulle rett til sjølbestemmelse, på den andre sida den like entydige oppfordringa til arbeiderne om *internasjonal* enhet i klassekampen deres.

Vi mener at denne resolusjonen er helt riktig, og at det er denne resolusjonen, med begge delene i den tatt som en uatskillelig helhet, som gir den riktige ledelsen for den proletariske klassepolitikken i det nasjonale spørsmålet for landa i Øst-Europa og Asia ved begynnelsen av det tjuende hundreåret.

La oss ta for oss de tre nevnte synspunktene litt mer detaljert.

Som kjent mente Karl Marx og Friedrich Engels at det var hele det vest-europeiske demokratiets, og enda mer sosialdemokratiets, simple plikt å gi aktiv støtte til kravet om polsk sjølstendighet. I 1840-åras og 1860-åras periode, perioden med borgerlige revolusjoner i Østerrike og Tyskland og perioden med «Bondereformen» i Russland* var dette synspunktet helt riktig og det eneste som var konsekvent demokratisk og proletarisk. Så lenge folkemassene i Russland og i de fleste slaviske landa ennå var nedsunket i en sløvhets-

* «Bondereformen» i Russland — Dette viser til avskaffinga av livegenskapen i Russland i 1861. — Red.

tilstand, så lenge *det ikke fantes noen* sjølstendige, demokratiske massebevegelser i disse landa, fikk frigjøringsbevegelsen til *lavadelen* i Polen ei veldig og ytterst viktig betydning ut fra synspunktet ikke bare til russisk, ikke bare til slavisk, men til europeisk demokrati som helhet.*⁸⁷

Men mens standpunktet til Marx var helt riktig for førti-, femti- og sekstiåra, eller for det tredje kvartalet av det nittende hundreåret, hadde det opphørt å være riktig ved det tjuende hundreåret. Det hadde oppstått sjølstendige demokratiske bevegelser og til og med en sjølstendig proletarisk bevegelse i de fleste slaviske landa, til og med i Russland, et av de mest tilbakeliggende slaviske landa. Det aristokratiske Polen var borte og hadde gitt plass for det kapitalistiske Polen. Under slike omstendigheter måtte Polen miste sin *usedvanlige* revolusjonære betydning.

Forsøket fra PSP (Det polske sosialistpartiet, dagens «Frak») i 1896 på å «slå fast» for all tid det synspunktet Marx hadde hatt i en *annen epoke*, var et forsøk på å bruke marxismens *bokstav* mot marxismens *ånd*. De polske sosialdemokratene hadde derfor helt rett da de angrep det polske småborgerskapets ytterliggående nasjonalisme og pekte på at det nasjonale spørsmålet var av annenrangs betydning for polske arbeidere, da de for første gang skapte et ekte proletarisk parti i Polen

* Det vil være et svært interessant stykke historisk forskning å sammenlikne stillinga til en adelig polsk opprører i 1863 med stillinga til den allrussiske revolusjonære demokraten Tsjernisjevski, som (liksom Marx) var i stand til å vurdere betydninga av den polske bevegelsen, og med stillinga til den ukrainske småborgeren Dragomanov som sto fram langt seinere. Han uttrykte syna til en bonde som var så uvitende og sløv og så knytta til møkkahaugen sin at det rettmessige hatet hans til den polske *lavadelen* gjorde han blind for den betydninga som kampen deres hadde for allrussisk demokrati. (Jfr. Dragomanov: *Det historiske Polen og storrussisk demokrati*.) Dragomanov fortjente rikelig de brennende kyssa som herr P. B. Struve seinere ga han. Struve var på den tida blitt en nasjonalliberaler.

og slo fast det ytterst viktige prinsippet om at de polske og russiske arbeiderne må opprettholde et svært nært forbund i klassekampen sin.

Men betydde dette at Internasjonalen ved begynnelsen av det tjuende hundreåret kunne se på prinsippet om nasjonenes politiske sjølbestemmelse, eller retten til å løsrive seg, som unødvendig for Øst-Europa og Asia? Dette ville vært toppen av meningsløshet, og (teoretisk) det samme som å vedgå at den borgerlig-demokratiske reformen i den tyrkiske, russiske og kinesiske staten var blitt fullført. Det ville i virkeligheten ha vært det samme (i praksis) som opportunisme overfor absolutismen.

Nei. I ei tid da borgerlig-demokratiske revolusjoner i Øst-Europa og Asia har begynt, i denne perioden når nasjonale bevegelser våkner og tiltar i styrke og når det blir danna sjølstendige proletariske partier, må oppgava for disse partiene når det gjelder nasjonal politikk være tosidig: Anerkjenning av alle nasjoners rett til sjølbestemmelse, fordi den borgerlig-demokratiske reformen ennå ikke er fullført og fordi arbeiderdemokratiet kjemper prinsippfast, alvorlig og oppriktig (og ikke på liberalt Kokosjkin-vis) for likerett for nasjoner. Så et nært, ubrytelig forbund i klassekampen som proletarene i alle nasjonene i en gitt stat fører, under alle omskiftingene i statens historie, uavhengig av alle omforminger av de enkelte statenes grenser fra borgerskapets side.

Det er denne tosidige oppgava til proletariatet som Internasjonalens resolusjon fra 1896 formulerer. Det er kjerna, det underliggende prinsippet i den resolusjonen som konferansen av russiske marxister vedtok sommeren 1913. Enkelte mennesker hevder å se en «motsigelse» i den kjensgjerninga at mens punkt 4 i denne resolusjonen, som anerkjenner retten til sjølbestemmelse og løsrivelse, ser ut til å «innrømme» nasjonalismen et maksimum (i virkeligheten betyr anerkjenninga av *alle* nasjoners *rett* til sjølbestemmelse maksimum av *demokrati* og minimum av

nasjonalisme), så advarer punkt 5 arbeiderne mot de nasjonalistiske parolene til borgerskapet i en hvilken som helst nasjon og krever enhet mellom og sammenmelting av arbeiderne i alle nasjoner i internasjonalt forente proletariske organisasjoner. Men dette er en «motsigelse» bare for uhyre innskrenka hjerner, som for eksempel ikke kan fatte hvorfor enheten og klasse-solidariteten mellom det svenske og det norske proletariatet *tjente* på at de svenske arbeiderne hevda at Norge hadde rett til å løsrive seg og danne en sjølstendig stat.

8. Den utopiske Karl Marx og den praktiske Rosa Luxemburg

Mens hun kaller polsk sjølstendighet en «utopi» og gjentar dette i det uendelige, utbryter Rosa Luxemburg spottende: Hvorfor ikke reise kravet om sjølstendighet for Irland?

Den «praktiske» Rosa Luxemburg veit tydeligvis ikke hvilken holdning Karl Marx hadde til det irske spørsmålet. Det er verdt det å stanse ved dette, for å vise hvordan et *konkret* krav om nasjonal sjølstendighet ble analysert fra et ekte marxistisk, og ikke opportunistisk, synspunkt.

Marx hadde for vane å «lodde stemninga» hos sine sosialistiske bekjentskaper som han uttrykte det, for å prøve intelligensen deres og hvor djupt overbevisningene deres stakk. Etter at han var blitt kjent med Lopatin, skreiv han den 5. juli 1870 til Engels, og ga uttrykk for ei svært smigrende mening om den unge russiske sosialisten. Men samtidig la han til:

«*Polen* er det svake punktet hans. I dette spørsmålet uttrykker han seg akkurat som en engelskmann — la oss si en engelsk chartist⁸⁸ av den gamle skolen — om Irland.»

Marx spør ut en sosialist som tilhører en undertrykkernasjon om holdninga hans til den underkua nasjonen, og med en gang avdekker han en mangel som er *felles* for sosialistene i de herskende nasjonene (den engelske og den russiske): de forstår ikke de sosialistiske pliktene de har overfor de nedtrampa nasjonene, de gjentar *fordommene* som de har fått fra borgerskapet i den «herskende nasjonen».

Før vi går over til de positive uttalelsene Marx gjorde om Irland, må vi peke på at Marx og Engels allment hadde ei strengt kritisk holdning til det nasjonale spørsmålet, og at de innså at den viktigheten det hadde var historisk betinga. Såleis skreiv Engels til Marx den 23. mai 1851 at historiestudiene hans førte han til nedslående slutninger når det gjaldt Polen, og at Polen hadde midlertidig viktighet — bare inntil jordbruksrevolusjonen kom i Russland. Rolla til polakkene i historia var «dristig (overilt) tåpelighet». «Og en kan ikke peke på et eneste eksempel der Polen har stått for framskritt med framgang, ikke engang i forholdet til Russland, eller gjort noe som helst av historisk viktighet.» Russland inneholder mer av sivilisasjon, utdanning, industri og av borgerskapet enn «den makelige landadelens Polen». «Hva er Warszawa og Krakow sammenlikna med St. Petersburg, Moskva, Odessa!» Engels hadde ikke noe tru på at opprøra til den polske landadelen skulle føre fram.

Men alle disse tankene, som viser djup og genial innsikt, hindra ikke Marx og Engels på noen måte i å behandle den polske rørsla med svært djup og glødende sympati tolv år etter, da Russland fortsatt sov og det kokte i Polen.

Da han laga utkast til stiftelseserklæring for Internasjonalen i 1864, skreiv Marx til Engels (4. november 1864) at han var nødt til å slåss mot nasjonalismen til Mazzini, og han fortsatte med å si: «Så langt det forekom internasjonal politikk i stiftelseserklæringa,

snakka jeg om land, ikke om nasjonaliteter, og fordømte Russland, ikke *minores gentium*.»* Marx var ikke i tvil om at det nasjonale spørsmålet hadde ei underordna stilling sammenlikna med «arbeiderspørsmålet». Men teorien hans er like langt fra å overse nasjonale rørsler som himmelen er fra jorda.

Så kom 1866. Marx skreiv til Engels om «Proudhonist-klikken»⁸⁹ i Paris som «erklærer at nasjonaliteter er en meningsløshet, og går til angrep på Bismarck og Garibaldi. Som polemikk mot sjåvinismen er virksomheten deres nyttig og forklarlig. Men som Proudhon-truende (Lafargue og Longuet, to svært gode venner av meg her, hører og til dem) som trur at Europa må og vil sitte stille på baken til herrene i Frankrike avskaffer fattigdom og uvitenhet — er de groteske». (Brev 7. juni 1866.)

«I går,» skreiv Marx 20. juni 1866, «var det en diskusjon i det internasjonale rådet om denne krigen ... Som en kunne tenke seg munna diskusjonen ut i 'nasjonalitetsspørsmålet' allment og den holdninga vi inntar til det ... Representantene for det 'unge Frankrike' (*ikke-arbeidere*) kom fram med den erklæringa at alle nasjonaliteter og til og med nasjoner var 'forelda for dommer'. Proudhonisert Stirnerisme**... Hele verden venter til Frankrike er moden for samfunnsrevolusjon ... Engelskmennene lo svært godt da jeg begynte talen min med å si at vår venn Lafargue og de andre, som hadde oppheva nasjonalitetene, hadde snakka 'fransk' til oss, dvs. et språk som ni tideler av tilhørerne ikke forsto. Jeg nevnte også at ved å fornekte nasjonalitetene virka det som han, helt ubevisst, mente at de skulle gå opp i den franske mønsternasjonen.»

Slutninga som følger av alle disse kritiske merkningene fra Marx er klar: Arbeiderklassen bør være den

* *Minores gentium* — lat., de mindre av stammene, dvs. her små nasjoner og folkeslag. — Red.

***Stirnerisme* — individualistisk anarkisme. Etter den tyske filosofen Max Stirner (1806 — 1856). — Red.

siste til å gjøre avgud av det nasjonale spørsmålet, etter-
som utviklinga av kapitalismen ikke nødvendigvis
vekker *alle* nasjoner til sjølstendig liv. Men å feie til side
nasjonale masserørsler når de først er i gang, å nekte å
støtte det som er progressivt i dem, betyr i virkeligheten
å gå imellom for *nasjonalistiske* fordommer, det vil si å
anerkjenne «sin egen nasjon» som en mønsternasjon
(eller vi vil legge til, som en som har enerett på å danne
stat)*.

Men la oss vende tilbake til Irlandsspørsmålet.

Den stillinga Marx tok til dette spørsmålet er klarest
uttrykt i følgende utdrag fra breva hans:

«Jeg har gjort mitt beste for å få til denne demonstra-
sjonen fra engelske arbeidere for fenianismen* ... Jeg
mente før at det ville være uråd å skille Irland fra
England. Nå mener jeg det er uunngåelig, sjøl om det
kan bli føderasjon etter atskillelsen.» Dette var det
Marx skreiv til Engels den 2. november 1867.

I brevet sitt den 30. november samme år la han til:

«... hva skal vi rå de *engelske* arbeiderne til? Etter mi
(...) mening må de gjøre repeal (oppløsning) av unionen»
(Irland med England dvs. atskillelse av Irland fra England)
(kort sagt samme sak som i 1783, bare demokratisert og til-
passa forholda i tida) «til en paragraf i sitt *pronunzia-
mento*.*** Dette er den eneste legale, og derfor den
eneste mulige, forma for frigjøring av Irland som kan
slippes inn i programmet til et *engelsk* parti. Seinere må
erfaring vise om en rein personalunion kan fortsette å
finnes mellom de to landa ...»

* Jfr. og brevet fra Marx til Engels den 3. juni 1867: «... jeg har med
virkelig glede fått vite fra Parismeldingene til *The Times*⁹⁰ at pariser-
ne har kommet med høylytte pro-polske protester mot Russland ...
Herr Proudhon og den vesle doktrinære klikken hans er ikke det fran-
ske folket.»

** *Fenianisme* — den irske nasjonale frigjøringsrørsle i andre halvdel
av forrige hundreår. Navn etter Fenian-selskapet, en hemmelig
revolusjonær irsk organisasjon stifta i 1858 for å frigjøre Irland fra
Englands herredømme. — *Red.*

*** *Pronunziamento* — Kampprogram. — *Red.*

«Det irlenderne trenger er:

«1. Sjølstyre og uavhengighet fra England.

2. En agrarrevolusjon ...»

Marx mente det irske spørsmålet var svært viktig, og holdt en og en halv times lange forelesninger om dette emnet i Det tyske arbeiderforbundet (brev fra den 17. desember 1867).

I et brev datert 20. november 1868 snakka Engels om «hatet mot irene som en finner blant engelske arbeidere», og nesten et år seinere (24. oktober 1869) vendte han tilbake til dette emnet og skreiv:

«*Il n'y a qu'un pas* (det er bare ett steg) fra Irland til Russland ... Irsk historie viser for ei ulykke det er for en nasjon å ha underkua en annen. Alle vederstyggelighetene til engelskmennene har opphav i det irske området*. Jeg har fortsatt igjen å pløye meg gjennom Cromwell-tida**, men såpass mye er jeg viss på, at det ville gått for seg på en annen måte i England også, om det ikke hadde vært nødvendig å ha militærstyre i Irland og skape et nytt aristokrati der.»

La oss i forbifarten merke oss brevet fra Marx til Engels den 18. august 1869:

«De polske arbeiderne i Poznan har ført streik til en seierrik slutt med hjelp fra kollegene sine i Berlin. Denne kampen mot Monsieur le Capital — sjøl i streikens lave form — er en mer seriøs måte å bli kvitt nasjonale fordommer på enn fredserklæringer fra leppene til borgerherrer.»

Den politikken Marx gikk inn for i det irske spørsmålet i Internasjonalen, kan en se fra følgende:

Den 18. november 1869 skreiv Marx til Engels at han hadde snakka i en time og et kvarter i rådet for Interna-

* Nord-Irland, som var underkasta engelsk herrevelde før 1672 og militært befestet mot resten av Irland. I 1672 blei hele Irland underlagt England. — *Red.*

** *Cromwell-tida* — Perioden 1649 til 1658, da borgerskapet hadde gjennomført en politisk revolusjon mot føydaladelen og trona og tatt makta. Lederen deres var Oliver Cromwell. — *Red.*

sjonalen, om spørsmålet om holdninga den britiske regjeringa tok til det irske amnestiet, og foreslått denne resolusjonen:

«Rådet slår fast

At i svaret sitt til de irske krava om løslatelse av de fengsla irske patriotene, har herr Gladstone med overlegg fornærma den irske nasjonen.

At han hemmer politisk amnesti med vilkår som er like fornedrende for ofrene for vanstyret som for folket de tilhører.

At etter at han, trass i den ansvarlige stillinga si, offentlig og entusiastisk har ropt hurra for opprøret til de amerikanske slaveholderne, trer han nå fram for å forkynne læra om passiv lydighet til det irske folket.

At hele framgangsmåten hans med hensyn til det irske amnesti-spørsmålet, er det sanne og ekte avkommet av den 'erobringsspolitikken', som herr Gladstone fordømte så ildfullt at han dermed skjøv ut tory*-rivalene sine fra regjeringssposisjon.

At generalrådet til Det internasjonale arbeiderforbundet uttrykker si beundring for den tapre, faste og høysinna måten det irske folket fører fram amnestirørsla på.

At denne resolusjonen skal formidles til alle avdelinger av, og arbeiderforeninger som er knytta til, Det internasjonale arbeiderforbundet i Europa og Amerika.»

Den 10. desember 1869 skreiv Marx at utgreiinga hans om det irske spørsmålet, som skulle legges fram for rådet i Internasjonalen, skulle ordlegges slik:

«Helt bortsett fra alle fraser om 'internasjonal' og 'human' rettferd for Irland — som blir tatt for gitt i rådet til Internasjonalen — er det direkte og helt og

* *Tory* — (irsk, røver, forfølger, av *toruidhe*) Opprinnelig navn på irske frivillige som støtta katolikken Jakop II i kampen for trona i England på slutten av 1600-tallet. Etter hvert brukt om alle som støtta adelen og føydalstyret, navn på det konservative partiet i parlamentet fra og med 1689. — *Red.*

holdent til beste for den engelske arbeiderklassen å kvitte seg med den nåværende forbindelsen med Irland. Og dette er min mest helhjerta overbevisning, og av grunner som jeg til dels *ikke* kan fortelle til de engelske arbeiderne sjøl. I lang tid trudde jeg at det skulle bli råd å styrte det irske regimet ved at den engelske arbeiderklassen fikk overtaket. Dette synspunktet ga jeg alltid uttrykk for i *New York Tribune*⁹¹. (Ei amerikansk avis som Marx var medarbeider i ei lang stund.) Djupere studier har nå overbevist meg om at det er umulig. Den engelske arbeiderklassen kommer *aldri til å utrette noe som helst* før den har kvitta seg med Irland ... Den engelske reaksjonen i England har røttene sine i underkuinga av Irland.» (Marx sine understrekinger.)

Nå skulle Marx sin politikk i det irske spørsmålet være helt klar for leserne våre.

Marx, «utopikeren», var så «upraktisk» at han sto for atskillelse for Irland, som ikke er gjennomført nå, et halvt hundreår etter.

Hva var opphavet til politikken til Marx, og var ikke den feilslått?

Først trudde Marx at Irland ikke kom til å bli frigjort av den nasjonale rørsla i den underkua nasjonen, men av arbeiderrørsla i den undertrykkende nasjonen. Marx gjorde ikke den nasjonale rørsla til noe absolutt, fordi han visste at bare seier for arbeiderklassen kan føre til fullstendig frigjøring for alle nasjonaliteter. Det er umulig å forhåndsvurdere alle de mulige forholda mellom de borgerlige frigjøringsrørslene i de undertrykte nasjonene og den proletariske frigjøringsrørsla i undertrykkernasjonen (nettopp det problemet som gjør det nasjonale spørsmålet så vanskelig i Russland i dag).

Men så gikk det slik at den engelske arbeiderklassen kom under innflytelse av de liberale i temmelig lang tid, blei et vedheng til de liberale, og ved å vedta en liberal arbeiderpolitikk blei de stående uten ledelse sjøl. Den borgerlige frigjøringsrørsla i Irland blei sterkere og tok revolusjonære former. Marx tenkte over synet sitt på

ny og retta det. «For ei ulykke det er for en nasjon å ha underkua en annen.» Den engelske arbeiderklassen kommer aldri til å bli fri før Irland er frigjort fra det engelske åket. Reaksjonen i England blir styrka og fostra av slavebindinga av Irland (akkurat som reaksjonen i Russland blir fostra ved at landet trellbinder mange nasjoner!).

Og da Marx foreslo en resolusjon i Internasjonalen som uttrykte sympati med «den irske nasjonen», «det irske folket», (flinke L.VI. ville vel ha refsa stakkars Marx for å gløkke klassekampen!), gikk han inn for å skille Irland fra England, «sjøl om det kan bli en føderasjon etter atskillelsen».

Hva var de teoretiske grunnene for slutninga Marx kom til? I England hadde den borgerlige revolusjonen blitt fullendt for lenge siden. Men den hadde ikke blitt fullendt i Irland, den holder på å bli fullført først nå, etter at et halvt hundreår er gått, gjennom reformene til de engelske liberale. Dersom kapitalismen hadde blitt styrta i England så fort som Marx først hadde venta, ville det ikke ha vært plass til ei borgerlig-demokratisk og allmenn nasjonalrørsle i Irland. Men ettersom den hadde oppstått, rådde Marx de engelske arbeiderne til å støtte den, gi den et revolusjonært driv og følge den til endes til beste for sin egen frihet.

De økonomiske banda mellom Irland og England i 1860-åra var sjølsagt enda nærere enn de banda Russland har nå til Polen, Ukraina osv. Det «upraktiske» og «ugjennomførlige» ved at Irland blei atskilt (om bare på grunn av geografiske vilkår og den enorme kolonimakta til England) var helt åpenbare. Sjøl om Marx i prinsippet var en fiende av føderalisme, gikk Marx i dette høvet med på at føderasjon også var mulig* om bare frigjøringa av Irland blei oppnådd på

* Forresten er det ikke vanskelig å skjønne, fra et sosialdemokratisk synspunkt, hvorfor retten til «sjølbestemmelse» *verken* betyr føderasjon eller autonomi, (sjøl om begge i abstrakt forstand hører med i kategorien «sjølbestemmelse»). Retten til føderasjon er rett og slett

en revolusjonær måte og ikke en reformistisk, ved ei masserørsle av folket i Irland med støtte fra arbeiderklassen i England. Det kan ikke være tvil om at bare ei slik løsning av det historiske problemet ville ha tjent proletariatet på beste måte og bidratt mest til rask samfunnsmessig framgang.

Det gikk annerledes. Både det irske folket og det engelske proletariatet viste seg å være svake. Først nå, gjennom den skitne handelen mellom de engelske liberalerne og det irske borgerskapet, blir det irske spørsmålet *løst* (Ulsters eksempel viser hvor vanskelig det er) gjennom jordreformen (med vederlag) og sjølstyre (som ikke er innført ennå). Ja vel? Følger det ikke at Marx og Engels var «utopikere», at de satte fram «ugjennomførlige» nasjonale krav eller at de lot seg påvirke av de irske småborgerlige nasjonalistene (for det er ingen tvil om det småborgerlige innholdet i Fenian-rørsla), osv.?

Nei. I det irske spørsmålet også fulgte Marx og Engels en prinsippfast proletarisk politikk som virkelig oppdro massene i ei demokratisk og sosialistisk ånd. Bare en slik politikk kunne ha spart både Irland og England et halvt hundreår med forsinkelse før de nødvendige reformene blei innført, og hindra at disse reformene blei mishandla av de liberale for å være de reaksjonære til lags.

Politikken til Marx og Engels i det irske spørsmålet tjener som et strålende eksempel på hva slags holdning proletariatet i undertrykkernasjonene bør innta overfor nasjonale rørsler, et eksempel som ikke har mista noe av den enorme *praktiske* betydninga si. Det tjener som

meningsløs, ettersom føderasjon vil si ei tosidig kontrakt. En trenger ikke påpeke at marxister ikke kan ta med et forsvar for føderalismen allment i programmet sitt. Når det gjelder autonomi, så forsvarer ikke marxistene «retten» til autonomi, men *sjølve* autonomien, som et allment og universelt prinsipp for en demokratisk stat med blanda nasjonal sammensetning og stor ulikhet i geografiske og andre vilkår. Følgelig er det like meningsløst å anerkjenne «nasjonenes rett til autonomi» som å anerkjenne «nasjonenes rett til føderasjon».

advarsel mot det «underdanige hastverket» som spissborgere av alle land, farger og språk viser når de skyn-der seg å stemple som «utopisk» tanken om å endre statsgrenser som blei oppretta gjennom vold og privilegier for godseierne og borgerskapet i en nasjon.

Om det irske og engelske proletariatet ikke hadde godtatt politikken til Marx og ikke hadde gjort løsrivelse for Irland til slagordet sitt, ville det ha vært å forsømme pliktene de har som demokrater og sosialister og å gjøre innrømmelser til den *engelske* reaksjonen og det *engelske* borgerskapet.

9. 1903-programmet og de som ville likvidere det

Protokollen fra kongressen i 1903 der programmet til de russiske marxistene blei vedtatt, er blitt en stor sjeldenhet, og det enorme flertallet av de aktive medlemmene i arbeiderrørsla i dag kjenner ikke de grunnene som ligger under de ulike punkta (desto mer ettersom ikke all den litteraturen som dreier seg om det, nyter godt av legalitetens velsignelser ...). Derfor er det nødvendig å analysere debatten som gikk for seg på kongressen i 1903 i spørsmålet som var oppe til drøfting.

Men la oss først av alt slå fast at hvor mager den sosialdemokratiske litteraturen om «nasjonenes rett til sjølbestemmelse» enn måtte være, viser den ikke desto mindre at denne retten alltid er blitt forstått slik at den betyr rett til løsrivelse. Semkovskiene, Liebmanene og Jurkevitsjene som tviler på dette og erklærer at §9 er «vag» osv., gjør det bare fordi de er reint uvitende og uforsiktige. Så langt tilbake som i 1902 forsvarte Plekhanov i *Zarja*⁹² «retten til sjølbestemmelse» i programutkastet, og skreiv at dette kravet som ikke var obligatorisk for borgerlige demokrater, var «obliga-

torisk for sosialdemokrater». «Om vi skulle gi avkall på det eller nøle med å fremme det,» skreiv Plekhanov, «fordi vi var redde for å støte de nasjonale fordommene til landsmennene våre av den storrussiske nasjonaliteten, ville oppfordringa ... 'arbeidere i alle land, foren dere!' bli en skammelig løgn på leppene våre ...»

Dette er en svært treffende beskrivelse av det grunnleggende argumentet som er for det punktet som er under behandling. Det er så treffende at det ikke er overraskende at «hva som helst»-kritikerne av programmet vårt har unngått det fryktsomt. Å gå fra dette punktet, uansett hva grunnene var, er i *virkeligheten* en skammelig innrømmelse til den *storrussiske* nasjonalismen. Men hvorfor storrussisk, når det dreier seg om *alle* nasjoners rett til sjølbestemmelse? Fordi det gjelder løsrivelse *fra* storrusserne. Interessene til *enheten til proletarene*, interessene til klassesolidariteten deres krever at *nasjonenes rett til å løsrive seg* blir anerkjent — det er det Plekhanov vedgikk for tolv år siden i de orda som er gjengitt ovafor. Hadde opportunistene våre tenkt over dette ville de trulig ikke ha snakka så mye tøv om sjølbestemmelse.

På 1903-kongressen, som vedtok det programutkastet Plekhanov gikk inn for, blei hovedarbeidet gjort av *programnemnda*. Uheldigvis blei det ikke ført protokoll over drøftingene der. De ville ha vært særskilt interessante på dette punktet, for det var *bare* i nemnda at talsmennene for de polske sosialdemokratene, Warszawski og Hanecki, prøvde å forsvare synet sitt og trekke «anerkjennelse av retten til sjølbestemmelse» i tvil. Alle lesere som tar seg det bryet å sammenlikne argumenta deres (satt fram i talen til Warszawski og erklæringa fra han og Hanecki, s. 134—36 og s. 388—90 i kongressprotokollen) med dem Rosa Luxemburg fremma i den polske artikkelen sin, som vi har analysert, vil se at de er helt de samme.

Hvordan blei disse argumenta behandla av programnemnda på den andre kongressen, der Plekhanov fram-

for alle andre talte mot de polske marxistene? De blei latterliggjort uten nåde! Hvor meningsløst det var å foreslå for marxistene fra *Russland* at de skulle avvise å anerkjenne nasjonenes rett til sjølbestemmelse, blei vist så klart og tydelig at de polske marxistene *ikke engang våga å gjenta argumenta sine på plenumsrådet på kongressen!* De forlot kongressen, overbevist om at saka deres var håpløs i den høyeste forsamlinga til marxistene — storrussiske, jødiske, grusiske og armeniske.

En trenger ikke nevne at denne historiske episoden er svært viktig for alle som er alvorlig interessert i *sitt eget* program. Den kjensgjerninga at argumenta til de polske marxistene leid fullstendig nederlag i programnemnda på kongressen og at de polske marxistene ga opp forsøket på å forsvare synsmåtene sine på plenumsrådet på kongressen, er svært betydningsfullt. Ikke rart at Rosa Luxemburg opprettholdt en «beskjeden» taushet om det i artikkelen sin i 1908 — minnet om kongressen må ha vært for utrivelig! Hun tidde stille om det latterlig klossete forslaget som Warszawski og Hanecki kom med i 1903 også, på vegne av alle polske marxister, om å «endre» §9 i programmet, et forslag som verken Rosa Luxemburg eller de andre polske sosialdemokratene har våga (eller noen gang vil våge) å gjenta.

Men sjøl om Rosa Luxemburg gjømmet unna nederlaget fra 1903 og er taus om disse kjensgjerningene, kommer de som interesserer seg for historia til partiet sitt til å sørge for å forvisse seg om dem og tenke over hva de betyr.

Da de dro fra 1903-kongressen, la vennene til Rosa Luxemburg fram denne erklæringa:

«Vi foreslår at paragraf 7 (nå paragraf 9) i programutkastet skal lyde slik: §7. *Institusjoner som trygger full frihet til kulturell utvikling for alle nasjoner som er innlemma i staten.*» (Se s. 390 av protokollen).

Slik ser en at de polske marxistene den gangen satte fram syn på det nasjonale spørsmålet som var så vage at de *i stedet for* sjølbestemmelse praktisk talt foreslo den berykta «kulturnasjonale autonomien», bare under et annet navn!

Dette høres nesten utrolig ut, men uheldigvis er det ei kjensgjerning. På sjølve kongressen blei det ikke avgitt *en eneste* stemme for å *forkaste* paragrafen om sjølbestemmelse, enda fem bundister med fem stemmer og tre kaukasere med seks stemmer var til stede, når en ikke regner med Kostrovs rådgivende stemme. Det blei gitt tre stemmer for forslaget om å legge til «kultur-nasjonalt autonomi» til paragrafen, (for formuleringa til Goldblatt: «å opprette institusjoner som trygger nasjonene full frihet til kulturell utvikling») og fire stemmer for Liebers formulering («nasjonenes rett til frihet i den kulturelle utviklinga si»).

Nå som et russisk liberalt parti — Det konstitusjonelle demokratiske partiet — har dukka opp på skueplassen, veit vi at i programmet *deres* er nasjonenes politiske sjølbestemmelse erstatta av «kulturell sjølbestemmelse». De polske vennene til Rosa Luxemburg «*nedkjempa*» derfor nasjonalismen til PSP og gjorde det så framgangsrikt at de foreslo at det marxistiske programmet skulle erstattes med et *liberalt* program! Og i det samme åndedrett anklager de programmet vårt for å være opportunistisk: det er ikke rart at denne anklaga blei mottatt med latter av programnemnda på den andre kongressen!

Hvordan blei «sjølbestemmelse» forstått av delegatene til den andre kongressen, de delegatene der, som vi har sett, *ikke en* var mot «nasjonenes sjølbestemmelse»?

De følgende tre utdraga fra protokollen gir svaret:

«*Martinov* er av den meninga at uttrykket «sjølbestemmelse» ikke må tolkes breitt; det betyr utelukkende retten en nasjon har til å etablere seg som en atskilt statsdannelse, ikke regionalt sjølstyre» (s. 171). Mar-

tinov var medlem av programnemnda der argumenta til vennene til Rosa Luxemburg blei avvist og latterliggjort. Den gangen var Martinov økonomist i synsmåtene sine og en voldsom motstander av *Iskra*. Om han hadde uttrykt ei mening som ikke blei delt av flertallet i programnemnda, ville han helt sikkert ha blitt tilbakevist.

Bundisten Goldblatt var den første som hadde ordet da kongressen drøfta §8 (som nå er §9) i programmet, etter at nemnda hadde avslutta arbeidet sitt.

Han sa:

«Det kan ikke reises noen innvendinger mot 'retten til sjølbestemmelse'. Når en nasjon slåss for sjølstendighet, må det ikke bli imøtegått. Om Polen nekter å inngå et lovformelig ekteskap med Russland, så skal en ikke komme i konflikt med Polen, som Plekhanov sa det. Jeg er enig i denne meninga innafor disse grensene» (s. 175—76).

Plekhanov hadde ikke talt om dette emnet i det hele tatt på plenumsrådet på kongressen. Goldblatt viste til hva Plekhanov hadde sagt i programnemnda, der «retten til sjølbestemmelse» hadde blitt forklart på enkelt, men inngående vis som å bety retten til løsrivelse. Lieber, som talte etter Goldblatt, nevnte:

«Om en hvilken som helst nasjonalitet finner ut at den ikke kan bo innafor grensene til Russland, vil partiet sjølsagt ikke sette noen hinder i vegen for det» (s. 176).

Leseren vil se at på den andre kongressen til partiet, der dette programmet blei vedtatt, blei det forstått enstemmig slik at sjølbestemmelse «bare» betydde retten til løsrivelse. Sjøl bundistene fikk tak i denne sannheten den gangen, og det er først i våre egne sørgelige tider med fortsatt kontrarevolusjon og alle slags «fracfall» at vi kan finne folk som dristige i sin uvitenhet erklærer at

programmet er «vagt». Men før vi bruker tid på disse sørgelige liksom-sosialdemokratene, la oss først avslutte med den holdninga polakkene hadde til programmet.

De kom til den andre kongressen (1903) og kunn gjorde at enhet var tvingende nødvendig. Men de reiste fra kongressen etter «motgangen» de møtte i programnemnda, og *siste ord* fra dem er en skriftlig uttalelse som er trykt i protokollen fra kongressen, som inneholder forslaget ovafor om å *erstatte* sjølbestemmelse med kultur-nasjonalt autonomi.

I 1906 slutta de polske marxistene seg til partiet. *Verken* da de slutta seg til *eller* etterpå (på kongressen i 1907, konferansene i 1907 og 1908 eller plenumsmøtet i 1910) *satte de fram* et eneste forslag om å endre §9 i det russiske programmet!

Det er ei kjensgjerning.

Og trass i alle ytringer og forsikringer beviser denne kjensgjerninga bestemt at vennene til Rosa Luxemburg så det slik at saka var avgjort gjennom debatten i programnemnda på den andre kongressen så vel som gjennom vedtaket på den kongressen, og at de stilltiende vedgikk mistaket sitt og retta det ved å slutte seg til partiet i 1906, etter at de hadde forlatt kongressen i 1903, uten et eneste forsøk på å reise spørsmålet om å endre §9 i programmet gjennom *partiets* kanaler.

Artikkelen til Rosa Luxemburg dukka opp med hennes underskrift i 1908 — det falt sjølsagt ingen inn å nekte partiskribenter rett til å kritisere programmet — og *etter* at denne artikkelen blei skrevet, har *ikke et eneste* offisielt organ blant de polske marxistene reist spørsmålet om å revidere §9.

Derfor gjorde Trotski visse beundrere av Rosa Luxemburg en stor bjørnetjeneste da han skreiv, på vegne av redaktørene i *Borba*, i nr. 2 av det skriftet (mars 1914):

«De polske marxistene mener at 'retten til sjøl-

bestemmelse' er helt tom for politisk innhold og burde bli strøket fra programmet» (s. 25).

Den hjelpsomme Trotski er farligere enn en fiende! Trotski kunne ikke føre *noe* bevis, bortsett fra «private samtaler» (dvs. rett og slett sladder, som Trotski alltid ernærer seg på), for å klassifisere «polske marxister» allment som folk som støtter hver eneste artikkel av Rosa Luxemburg. Trotski framstilte de «polske marxistene» som folk uten ære og samvittighet, ute av stand til å respektere sine egne overbevisninger og programmet til sitt eget parti engang. Så hjelpsom Trotski er!

Da talsmennene for de polske marxistene marsjerte ut av den andre kongressen i 1903, *på grunn av* retten til sjølbestemmelse, kunne Trotski *den gangen* ha sagt at de så på denne retten som innholdsløs og at den burde strykes av programmet.

Men etter det har de polske marxistene *slutta seg til* partiet som har dette programmet, og de har aldri kommet med *noe* offisielt forslag om å endre det.*

Hvorfor holdt Trotski disse kjensgjerningene tilbake fra dem som leser avisa hans? Bare fordi det betaler seg for han å spekulere i å hisse opp til uoverensstemmelser mellom de polske og de russiske motstanderne av likvidasjonismen, og å narre de russiske arbeiderne i programspørsmålet.

Trotski har til nå aldri hatt noen fast mening om noe viktig spørsmål i marxismen. Han finner alltid en utveg til å orme seg inn i sprekken i enhver bestemt meningsforskjell, og svike den ene sida for den andre. For

* Vi blir fortalt at de polske marxistene deltok på sommerkonferansen til de russiske marxistene i 1913 med *bare* en rådgivende stemme og ikke stemte i det hele tatt over retten til sjølbestemmelse (løsrivelse), og erklærte at de allment var mot denne retten. De hadde sjølsagt full rett til å handle som de gjorde og, som til nå, å agitere mot løsrivelse i Polen. Men dette er ikke helt det som Trotski sa, for de polske marxistene krevde ikke at §9 skulle «strykes fra programmet».

øyeblikket er han i selskap med bundistene og likvidatorene. Og disse herrene lar seg ikke hindre av formelle hensyn når det gjelder partiet.

Hør på bundisten Liebman.

«Da, for femten år siden,» skriver denne herren, «de russiske sosialdemokratene tok med punktet om hver nasjonalitets rett til 'sjølbestemmelse' i programmet sitt, spurte alle (!) seg sjøl: Hva betyr dette mote(!)-ordet egentlig? Noe svar kom det ikke (!). Dette ordet blei stående igjen (!) svøpt i tåke. Og sannelig, den gangen var det vanskelig å spre den tåka. Øyeblikket var ikke kommet da dette punktet kunne bli gjort konkret — blei det sagt — så la det være svøpt i tåke (!) inntil videre, og praksis vil vise hva slags innhold som skal legges i det.»

Er det ikke storarta, den måten denne «fillefransen»* spotter partiprogrammet på?

Og hvorfor spotter han det?

Fordi han er fullstendig uvitende og aldri har lært noe eller engang lest noe partihistorie, men bare slumpa til å havne i likvidasjonistkretser der det blir regna for det «rette» å gå rundt naken, så langt det gjelder kjennskap til partiet og alt det står for.

Seminaristen til Pomjalovski skryter av å ha «spyttat i ei tønne surkål».** Bundist-herrene har gjort det enda bedre. De har sluppet løs Liebmanene for å spytte ofentlig i deres egen tønne. Hva bryr Liebmanene seg om at den internasjonale kongressen har gjort vedtak, at to talsmenn for deres eget Bund på kongressen i deres eget parti beviste at de var godt i stand til (og for noen

* Fra sketsjen *I utlandet* av den russiske satirikeren Saltikov-Sjtsjedrin. — Red.

** Lenin siterer et uttrykk fra *Seminarstykker* av den russiske forfatteren N.G.Pomjalovski. — Red.

«streng» kritikere og besluttsomme fiender av *Iskra* de var!) å forstå hva «sjølbestemmelse» betydde, og at de til og med var enige i det? Og blir det ikke lettere å likvidere partiet om «partiskribentene» (ingen vitser, takk!) behandler historia og programmet til partiet på samme måte som seminaristen?

Her har vi en «fillefrans» til, hr. Jurkevitsj fra *Dzvin*⁹³. Herr Jurkevitsj må ha hatt protokollen fra den andre kongressen foran seg, for han siterer Plekhanov, slik han blir gjengitt av Goldblatt, og viser at han er klar over at sjølbestemmelse bare kan bety retten til løsrivelse. Men dette hindrer han ikke i å spre bakvasking om de russiske marxistene blant det ukrainske småborgerskapet, ved å påstå at de står for «statsintegriteten» til Russland. (nr. 7—8, 1913, s. 83 osv.) Jurkevitsjene kunne sjølsagt ikke ha funnet på en bedre metode enn slik bakvasking for å gjøre de ukrainske demokratene og de storrussiske demokratene fremmede for hverandre. Og å gjøre folk fremmede for hverandre på den måten er i tråd med hele politikken til gruppa med *Dzvin*-skribenter som går inn for å *skille ut* de ukrainske arbeiderne i en særskilt nasjonal organisasjon!*

Det er sjølsagt helt på sin plass at ei gruppe nasjonalistiske spissborgere som er opptatt med å splitte rekkene til proletariatet — og objektivt sett er dette rolla *Dzvin* spiller — skulle spre slik håpløs forvirring om det nasjonale spørsmålet. En trenger ikke si at Jurkevitsjene og Liebmanene, som er «forferdelig» fornærma når de blir kalt «nesten-partifolk», ikke sier et ord, ikke et eneste ord, om hvordan *de* gjerne vil at spørsmålet om retten til å løsrive seg skal løses i programmet.

Men her er den tredje og viktigste «fillefransen», hr.

* Se særskilt forordet hr. Jurkevitsj har skrevet til boka av hr. Levin-ski (skrevet på ukrainsk) *Omriss av utviklinga i den ukrainske arbeiderrørsla i Galitsja*, Kiev 1914.

Semkovski, som vender seg til en storrussisk tilhørerskare i spaltene til ei likvidasjonistisk avis og pisker løs på §9 i programmet og samtidig erklærer at «av visse grunner synes han ikke om forslaget» om å stryke denne paragrafen!

Dette er utrolig, men det er ei kjensgjerning.

I august 1912 tok likvidatorkonferansen opp det nasjonale spørsmålet offisielt. På atten måneder har det ikke kommet en eneste artikkel som gjelder §9, bortsett fra den ene som er skrevet av hr. Semkovski. Og i denne artikkelen *avviser* forfatteren programmet, men «uten å synes om» «av visse grunner» (er dette en hemmelighetskremeri-sjukdom?) forslaget om å endre den! Vi kan være trygge på at det ville være vanskelig å finne liknende eksempel på opportunisme noe sted i verden, eller enda verre — oppgivelse av partiet og ønske om å likvidere det.

Et eneste eksempel strekker til for å vise hvordan argumenta til hr. Semkovski er:

«Hva skal vi gjøre,» skriver han, «om det polske proletariatet ønsker å slåss side ved side med proletariatet i hele Russland innafor ramma av en eneste stat, mens de reaksjonære klassene i det polske samfunnet tvert om vil skille Polen fra Russland, og oppnår et flertall for løsrivelse ved folkeavstemning? Skal vi, de russiske sosialdemokratene i det sentrale parlamentet, stemme sammen med de polske kameratene våre *mot* løsrivelse, eller — for å ikke gjøre vold på 'retten til sjølbestemmelse' — stemme *for* løsrivelse?»
(*Novaja Rabotsjaja Gazeta* nr. 71.)

Av dette er det tydelig at hr. Semkovski ikke engang forstår *hva saka dreier seg om!* Det falt han ikke inn at retten til løsrivelse forutsetter at spørsmålet blir løst av et parlament (Djet, folkeavstemning osv.) i det området som *løsriver seg, ikke* av et sentralt parlament.

Den barnslige rådløsheten over spørsmålet «Hva skal

vi gjøre», om flertallet under et demokrati er for reaksjon, tjener til å dekke over det virkelige og levende spørsmålet i og med at både Purisjkevitsjene og Kokosjkinene holder bare tanken om løsrivelse for forbrytersk! Kanskje proletarene i hele Russland ikke burde slåss mot Purisjkevitsjene og Kokosjkinene av i dag, men burde forbigå dem og slåss mot de reaksjonære klassene i Polen!

Sånn er det reindyrka sludderet som blir trykt i likvidatororganet som hr. L. Martov er en av de ideologiske lederne for, den samme L. Martov som lagde utkastet til programmet og talte for å vedta det i 1903, og til og med seinere skreiv for retten til å løsrive seg. Nå argumenterer L. Martov tydeligvis etter regelen:

*Der trengs det ingen dyktig mann,
send heller Read,
og jeg skal vente og se.**

Han sender Read-Semkovski av gårde og lar programmet vårt bli forvrengt og forkludra i det uendelige i ei dagsavis der de nye leserne ikke kjenner det!

Ja. Likvidasjonismen har kommet langt — det er til og med mange framtreddende tidligere sosialdemokrater som ikke har et spor av partiånd igjen i seg.

Rosa Luxemburg kan sjølsagt ikke settes i samme bås som Liebermanene, Jurkevitsjene og Semkovskiene, men den kjensgjerninga at det var denne typen folk som greip fatt i feila hennes, viser særskilt klart den opportunismen hun har falt i.

10. Konklusjon

For å oppsummere.

Når det gjelder den marxistiske teorien allment, så er

* Lenin siterer teksten i sangen til soldatene ved Sevastopol, som er skrevet av Leo Tolstoj. Sangen handler om den mislykka operasjonen som de russiske troppene utførte ved elva Tsjornaja den 4. august 1855, under Krim-krigen. I den aksjonen kommanderte general Read to divisjoner.

ikke spørsmålet om retten til sjølbestemmelse noen vanske. Ingen kan i alvor stille spørsmål ved London-resolusjonen fra 1896, eller den kjensgjerninga at sjølbestemmelse bare innebærer retten til å løsrive seg eller at tendensen i alle borgerlig-demokratiske revolusjoner er å danne sjølstendige nasjonalstater.

I en viss utstrekning skaper det en vanske at i Russland slåss proletariatet fra både de undertrykte nasjonene og undertrykkernasjonen side om side, og det må de gjøre. Oppgava er å bevare enheten i klassekampen proletariatet fører for sosialismen, og å stå mot all borgerlig nasjonalistisk og Svartehundre-nasjonalistisk påvirkning. Når det gjelder de undertrykte nasjonene, fører den egne organiseringa av proletariatet i et sjølstendig parti noen ganger til slik bitter strid mot lokal nasjonalisme at perspektivet blir forvrengt, og nasjonalismen i undertrykkernasjonen blir tapt av syne.

Men denne forvrengninga av perspektivet kan ikke vare lenge. Erfaringene fra den felles kampen som blir ført av proletarene av ulike nasjoner, har vist så altfor tydelig at vi må formulere politiske saker fra hele Russlands synspunkt, ikke fra «Krakow»-synspunktet. Og i politikken for hele Russland er det Purisjkevitsjene og Kokosjkinene som holder tømmene. Deres ideer hersker, og deres forfølging av ikke-russere for «separatisme», for å *tenke* på løsriving blir forkynt og praktisert i dumaen, i skolene, i kirkene, i kasernene og i hundre- og tusenvis av aviser. Det er denne storrussiske nasjonalistgifta som forsøpler hele den politiske atmosfæren for hele Russland. Dette er ulykka for en nasjon, som styrker reaksjonen over hele Russland ved å underkue andre nasjoner. Minnene om 1849* og 1863** danner en levende politisk tradisjon, som truer med å hefte alle demokratiske og *særskilt* alle sosial-

* 1849 — «Europas gendarm», tsar Nikolai I, knuser den ungarske revolusjonen. — *Red.*

** 1863 — Aleksander II knuser oppstanden i Polen. — *Red.*

demokratiske rørsler i tiår framover, hvis ikke det vokser fram store stormer.

Det kan ikke være tvil om at hvor naturlig synspunktet til visse marxister som hører til de underkua nasjonene enn kan virke fra tid til annen (de underkua nasjonenes «ulykke» er noen ganger at massene i befolkninga er forblinda av tanken på sin «egen» nasjonale frigjøring), så gjør i *virkeligheten* den objektive oppstillinga av klassekrefter i Russland det å nekte å gå inn for retten til sjølbestemmelse ensbetydende med den verste opportuniste, med å smitte proletariatet med ideene til Kokosjkinene. Og disse ideene er i kjerna ideene og politikken til Purisjkevitsjene.

Sjøl om en kunne ha unnskyldt standpunktet til Rosa Luxemburg som særskilt polsk trangsynthet, «Krakow»-trangsynthet*, så er det utilgivelig i dag, nå som nasjonalismen og framfor alt den storrussiske regjeringsnasjonalismen har vunnet fram over alt, og nå som politikken blir forma av denne *storrussiske nasjonalismen*. I *virkeligheten* blir den grepet tak i av opportuniste fra *alle* nasjoner, som kvier seg for tanken på «stormer» og «sprang», som trur at den borgerlig-demokratiske revolusjonen er over og følger i kjølvannet fra liberalismen til Kokosjkinene.

Som all annen nasjonalisme går den storrussiske nasjonalismen gjennom ulike faser, etter hvilke klasser som er rådende i det borgerlige landet i hvert bestemt øyeblikk. Fram til 1905 kjente vi nesten utelukkende nasjonal-reaksjonære. Etter revolusjonen har det oppstått *nasjonal-liberale* i landet vårt.

* Det er ikke vanskelig å forstå at det at marxistene fra *hele* Russland, og først og fremst storrusserne, anerkjenner nasjonenes *rett* til å løsrive seg, ikke på noen måte stenger for at marxister kan *agitere* mot at en særskilt *undertrykt* nasjon skal løsrive seg, akkurat som at det å anerkjenne retten til skilsmisse ikke stenger for agitasjon mot skilsmisse i et særskilt tilfelle. Derfor trur vi at det kommer til å bli ei uunngåelig økning i tallet på polske marxister som ler av den ikke-eksisterende «motsigelsen» som nå blir «oppmuntra» av Semkovski og Trotski.

I landet vårt er dette faktisk det standpunktet som både oktofristene og kadettene (Kokosjkin) har inn tatt, dvs. hele borgerskapet av i dag.

Storrussiske nasjonaldemokrater kommer *uunn-gåelig* til å komme til syne seinere. Hr. Pesjekonov, en av grunnleggerne i «Folkesosialist»-partiet, har alt uttrykt dette synspunktet (i nummeret av *Russkoje Bogatstvo* for august 1906) da han oppfordra til forsiktighet når det gjaldt de nasjonalistiske fordommene til bøndene. Hvor mye andre enn bakvasker oss bolsjeviker og anklager oss for å «idealiserer» bonden, så har vi alltid trukket og kommer alltid til å trekke et klart skille mellom bonde-intelligens og bondefordommer, mellom bondestrev etter demokrati og motstand mot Purisjkevitsj, og bondeønsket om å slutte fred med presten og godseieren.

Sjøl nå, og trulig i ei nokså lang tid framover, må det proletariske demokratiet regne med nasjonalismen til de storrussiske bøndene (ikke for å gjøre innrømmelser til den, men for å kjempe den ned)*. Den våknende nasjonalismen blant de undertrykte nasjonene, som blei så uttalt etter 1905, (la oss for eksempel minnes gruppa av «føderalist-autonomister» i den første dumaen, veksten i den ukrainske rørsla, i muhammedaner-rørsla, osv.) kommer *uunngåelig* til å føre til større

* Det ville være interessant å spore forandringene som går for seg i den polske nasjonalismen, for eksempel, i omdanningsprosessen fra lavadels-nasjonalisme til borgerlig nasjonalisme og så til bonde-nasjonalisme. I boka *Das polnische Gemeinwesen im preussischen Staat* (*Det polske samfunnet i den prøysiske staten*; det fins en russisk oversettelse), beskriver Ludwig Bernhard, som deler synet til en tysk Kokosjkin, et svært typisk fenomen: Det blir danna en slags «bonde-republikk» av polakkene i Tyskland, i form av et tett forbund av de ulike kooperativa og andre sammenslutninger av *polske* bønder i kampen de fører for nasjonalitet, religion og «polsk» jord. Den tyske undertrykkinga har sveisa polakkene sammen og skilt dem ut, etter å først ha vekt nasjonalismen i lavadelen, så i borgerskapet og til slutt i bondemassene (særskilt etter den kampanjen tyskerne satte i gang i 1873 mot å bruke det polske språket i skolene). Tinga går i samme retning i Russland, og ikke bare når det gjelder Polen.

nasjonalisme blant det storrussiske småborgerskapet i byene og på landsbygda. Jo seinere demokratiseringa av Russland går, jo mer hardnakka, brutal og bitter blir den nasjonale forfølgelsen og kjeklinga mellom borgerskapet i de ulike nasjonene. Den særskilt reaksjonære karakteren til de russiske Purisjkevitsjene kommer samtidig til å gi opphav til (og styrke) «separatist»tendenser i de ulike undertrykte nasjonalitetene, som noen ganger har langt større frihet i grannestatene.

I denne situasjonen står proletariatet i Russland overfor ei dobbel eller heller ei tosidig oppgave; å nedkjempe nasjonalisme av alle slag, og framfor alt storrussisk nasjonalisme; å anerkjenne, ikke bare likerett for alle nasjoner allment, men også likerett når det gjelder statsdannelse, dvs. nasjonenes rett til sjølbestemmelse, til løsrivelse. Og samtidig er det oppgava deres, til beste for en framgangsrik strid mot alle og hver og en av typene med nasjonalisme i alle nasjoner, å bevare enheten i den proletariske kampen og de proletariske organisasjonene, og smelte disse organisasjonene sammen til ei tettvevd internasjonal sammenlutning, trass i borgerlig strev etter nasjonal særrett.

Fullstendig likerett for alle nasjoner; nasjonenes rett til sjølbestemmelse; enheten til arbeiderne av alle nasjoner — slik er det nasjonale programmet som marxismen, erfaringene i hele verden og erfaringene i Russland lærer arbeiderne.

Denne artikkelen var til setting da jeg fikk nr. 3 av *Nasja Rabotsjaja Gazeta*⁹⁴, der hr. VI. Kossovski skriver følgende om anerkjenning av alle nasjoners rett til sjølbestemmelse:

«Det blei tatt mekanisk fra resolusjonen til den første partikongressen (1898), som i sin tur hadde lånt det fra vedtaka til internasjonale sosialistkongresser, og som tydelig er fra debatten, blei

det gitt samme innhold på 1903-kongressen som den sosialistiske Internasjonales la i det, dvs. politisk sjølbestemmelse, nasjonenes sjølbestemmelse i området for politisk sjølstendighet. Dermed virker formelen: nasjonal sjølbestemmelse, som innebærer retten til å skille seg ut territorialt, ikke på noen måte inn på spørsmålet om hvordan de nasjonale forholda *innafor* en bestemt statsorganisme skal bli regulert for nasjonaliteter som ikke har, og ikke kan ha, noe ønske om å forlate den eksisterende staten.»

Dette viser tydelig at hr. Vl. Kossovski har sett protokollen fra den andre kongressen i 1903 og helt utmerka forstår hva som er den virkelige (og eneste) betydninga av ordet sjølbestemmelse. Sammenlikn dette med det at redaktørene i Bund-avisa *Zeit* slapp løs hr. Liebman for å håne programmet og erklære at det er vagt! Merkelig «parti»-moral blant disse bundistene ... Herren aleine veit hvorfor Kossovski skulle erklære at kongressen overtok prinsippet om sjølbestemmelse *mekanisk*. Noen folk vil «protestere», men hvordan, hvorfor og av hvilken grunn — det veit de ikke.

Skrevet fra februar til mai 1914.

Trykt i april til juni 1914,

i avisa *Prosjvesjtsjenje*

nr. 4, 5 og 6.

Underskrevet *V. Iljin*

Trykt etter

avisteksten

Objektive opplysninger om styrken til de ulike strømningene i arbeiderrørsla

Det kan ikke finnes noen viktigere plikt for klassebevisste arbeidere enn den å bli kjent med klasserørsla si, innholdet, måla og målsettingene for den, vilkåra og de praktiske formene den har. Det er fordi styrken i arbeiderrørsla helt og holdent ligger i den politiske bevisstheten og i massekarakteren den har. På hvert steg i utviklinga av kapitalismen øker kapitalismen tallet på proletarer, lønnsarbeidere; den samler, organiserer og opplyser dem, og på denne måten støper den ei klassekraft som uunngåelig må marsjere mot målet sitt.

Programmet til marxistene og vedtaka deres om taktikken, slik de stadig blir utlagt i pressa, hjelper massene til å forstå innholdet, måla og målsettingene for rørsla.

Kampen mellom de ulike retningene i arbeiderrørsla i Russland har djupe klasserøtter. De to «strømningene» som slåss mot marxismen (pravdismen) i arbeiderrørsla i Russland, og som på bakgrunn av masseforma si og røttene de har i historia fortjener å bli kalt «strømninger», dvs. narodnismen og likvidasjonismen, uttrykker innflytelsen fra borgerskapet på proletariatet. Marxistene har forklart dette mange ganger og stadfesta det i flere vedtak som de har gjort med tanke på narodnikene (kampen mot den har gått for seg i tredve år) og med tanke på likvidasjonistene (historia til likvidasjonismen går om lag tjue år tilbake, for likvidasjo-

nismen er den direkte fortsettelsen av økonomismen og mensjevismen).

Flere *objektive* opplysninger om styrken i de ulike strømningene i arbeiderrørsla i Russland, hoper seg nå stadig opp. En må gjøre alle anstrengelser for å samle, stadfeste og vurdere disse objektive opplysningene om atferda til og stemningene, ikke hos enkeltpersoner eller grupper, men i *massene*, opplysninger som er tatt fra ulike og *fiendtlige* aviser, opplysninger som lar seg *stadfeste* av ethvert lesekyndig menneske.

Bare fra slike opplysninger kan en lære og studere rørsla til klassen sin. En av de største, om ikke den største feilen (eller forbrytelsen mot arbeiderklassen) til narodnikene og likvidatorene, så vel som de ulike gruppene med intellektuelle, slik som vperjodistene, Plekhanov-tilhengerne og trotskistene, er *subjektivismen* deres. På hvert eneste steg prøver de å framstille sine ønsker, sine «synsmåter», sine vurderinger av situasjonen og sine «planer», som arbeidernes vilje og det som arbeiderrørsla trenger. Når de for eksempel snakker om «enhet», ser de opphøyd bort fra *erfaringene* som er vunnet i å skape den ekte enheten til *flertallet* av de klassebevisste arbeiderne i Russland i løpet av to og et halvt år, fra begynnelsen av 1912 til midten av 1914.

La oss da sette opp de tilgjengelige *objektive* opplysningene om styrken i de ulike strømningene i arbeiderørsla. De som trur på subjektive vurderinger og løfter, står fritt til å gå til «gruppene». Vi innbyr bare dem som ønsker å studere objektive tall. Her er de:

	Pravdatilhengere	Likvidatorer	Prosent		Venstrenarodnikere
			Pravdatilhengere	Likvidatorer	
<i>Dumavalga</i>					
1. Tall på tingmenn valgt fra arbeiderkurier:					
Den andre думаen 1907	11	12	47	53	—
Den tredje думаen 1907—12	4	4	50	50	boikott
Den fjerde думаen 1912	6	3	67	33	biokott
 <i>Antall arbeidergrupper som har gitt bidrag</i>					
2. Antall bidrag fra arbeidergrupper til St. Petersburg-aviser					
1912	620	89	—	—	—
1913	2181	661	76.9	23.1	264
Fram til 13. mai 1914	2873	671	81.1	18.9	524
 <i>Valg av arbeiderutsendinger til trygdestyrer</i>					
3. Antall utsendinger til det all-russiske trygdestyret	47	10	82.4	17.6	? 1—2 ?
4. Antallet valgt til hovedstadens trygdestyre	37	7	84.1	15.9	4

	Pravdatilhengere	Likvidatorer	Prosent		Venstrenarodnikere
			Pravdatilhengere	Likvidatorer	
<i>Underskrifter på resolusjoner til støtte for hver av dumagruppene:</i>					
5. Tallet på underskrifter trykt i begge aviser til støtte for de seks (Pravdatilhengerne) og de sju (likvidatorene)	6722	2985	69.2	30.8	—
<i>Forbindelse med arbeidergrupper</i>					
6. Antall brev med bidrag fra arbeidergrupper til hver av dumagruppene (oktober 1913 til 6. juni 1914)	1295	215	85.7	14.3	—
<i>Utbredelse av St. Petersburg-avisene</i>					
7. Antall trykte eksemplarer (tall samla og offentliggjort av E. Vandervelde)	40 000	16 000	71.4	28.6	12 000 (3 ganger i uka)
<i>Utenlandsk presse</i>					
8. Antall nummer av den ledende avisa gitt ut etter august (1912)-konferansen til likvidatorene fram til juni 1914	5	0	—	—	9

	Pravdatilhengere	Likvidatorer	Prosent		Venstrenarodnikere
			Pravdatilhengere	Likvidatorer	
9. Tallet på henvisninger i disse numra til <i>ikke</i> -legale organisasjoner (et sted telles som ei henvisning)	44	0	—	—	21
<i>Avhengighet av borgerskapet</i>					
10. Innsamla midler til St. Petersburg-aviser (fra 1. januar til 13. mai 1914). Bidrag fra <i>ikke</i> -arbeidere i prosent	—	—	13	56	50
11. Antall økonomiske rapporter i avisene i løpet av hele perioden	3	1	—	—	?(0)?
12. Prosentdel av slike rapporter som viser underskudd dekket av uspesifiserte dvs. borgerlige kilder	—	—	0	100	?
13. Fonds brukt av hver av dumagruppene (fra oktober 1913 til 6. juni 1914). Fonds fått fra <i>ikke</i> -arbeidere i prosent	—	—	6	46	—
14. Antall brev utgitt som å komme fra arbeidere, men i virkeligheten tatt fra borgerlige aviser uten å angi kilde	—	5 (i to nummer av <i>Nasja Rabotsjaja Gazeta</i> , nr. 17 og 19.			0

	Pravdatilhengere	Likvidatorer	Prosent		Venstrenarodnikere
			Pravdatilhengere	Likvidatorer	
<i>Fagforeninger</i>					
15. Antall fagforeninger i St. Petersburg der flertallet av medlemmene (regna ut fra flertall av styremedlemmer) sympatiserer med den ene eller den andre strømninga	14½*	3½*	—	—	2

Først av alt skal vi gi ei kort forklaring på talla ovafor, og så trekke slutningene som følger av dem.

Det er best å gi forklaringene punkt for punkt.

Punkt 1. Talla som viser tallet på valgmenn og utsendinger som blei valgt, *foreligger ikke*. Å klage over at vi bruker «kurie»-tall er rett og slett latterlig, for ingen andre foreligger. De tyske sosialdemokratene målte framgangene sine etter valglova til Bismarck, som utelukker kvinner og dermed skaper en «mannlig» kurie!

Punkt 2. Tallet på arbeidergrupper som betaler og ikke bare «underskriver resolusjoner», er det mest pålitelige og sanne kjennemerket, ikke bare på styrken i strømninga, men også på organisasjonstilstanden for den og partiånda i den.

Det er derfor likvidatorene og «gruppene» avslører slik subjektiv motvilje mot dette kjennemerket.

Likvidatorene argumenterte: Vi har ei jiddisk og ei

* I et av fagforbunda hadde pravdistene og likvidatorene like mange tilhengere.

grusisk* avis også, men *Pravda* står aleine. Dette er ikke sant. For det første er avisene i Estland og Litauen pravdister**. For det andre, om vi tar med provinsene, er det da tillatelig å gløkke Moskva? I løpet av 1913 samla, forente avisa til Moskva-arbeiderne⁹⁵ 390 arbeidergrupper (*Rabotsji* nr. 1 s. 19)⁹⁶ mens den jiddiske avisa *Zeit*⁹⁷ fra og med nr. 2 (29. desember 1912) til 1. juni 1914 forente 296 arbeidergrupper (av disse blei 190 forente fram til 20. mars 1914 og 106 fra 20. mars til 1. juni 1914). Dermed «dekka» Moskva aleine rikelig den subjektive henvisninga til *Zeit*!

Vi inviterer de grusiske og armenske kameratene til å samle opplysninger om likvidatoravisene i Kaukasus. Hvor mange arbeidergrupper er det? Objektive opplysninger som dekker alle sider trengs.

Det kan ha blitt gjort feil i opptellinga av disse gruppene, men bare i enkelttilfeller. Vi innbyr alle til å stadfeste talla og rette dem.

Punkt 3 og 4 trenger ingen forklaring. Det ville være ønskelig å sette i gang ei gransking med den hensikta å samle nye opplysninger fra provinsene.

Punkt 5. De 2 985 likvidatorunderskriftene omfatter 1 086 bundister og 729 kaukasiske underskrifter. Det er ønskelig at de lokale kameratene stadfester disse talla.

Punkt 6. Kassererne i de to gruppene offentliggjør meldinger om alle summer som hver gruppe mottar til ulike formål. Disse talla tjener som et nøyaktig og objektivt register over kontaktene med arbeiderne.

Punkt 7. Opplag på aviser. Talla blei samla og offentliggjort av E. Vandervelde, men fortidd av likvidatorene og liberalerne (*Kievskaja Mysl*). «Subjektivisme». Det er ønskelig at det blir samla mer fullstendige tall, om bare for en måned.

* *Grusija* — tidligere 'Georgia', den sørligste republikken i USSR. — *Red.*

** Lenin viser til Töö Hääl (Arbeidets stemme), ei estlandsk avis som kom ut tre ganger i uka fra januar til mai 1914, og det litauiske uketidsskriftet *Vilnis* (Bølga), gitt ut i Riga i 1913—14. — *Red.*

Punkt 8 og 9. Her har vi en objektiv illustrasjon på at likvidatorene gir avkall på «undergrunnen», dvs. på partiet. Men fra 1. januar til 13. mai 1914 ga gaver fra utlandet Pravda-tilhengerne R 49.79 (en fjerdedels prosent) og likvidatorene R. 1.709.17 (fjorten prosent). Ikke si «jeg kan ikke», si «jeg har ikke lyst»!

Punkt 10 til 14. Dette er objektivt bevis på at likvidatorene og narodnikene er avhengige av borgerskapet, bevis på den borgerlige karakteren deres. *Subjektivt* er narodnikene og likvidatorene sosialister og «sosialdemokrater». *Objektivt*, både når det gjelder innholdet i *ideene* deres og *erfaringene* til masserørsla, er de grupper av borgerlige intellektuelle som splitter mindretallet av arbeiderne vekk fra arbeiderpartiet.

Vi trekker særskilt oppmerksomheten til leserne våre til den måten som likvidatorene forfalsker arbeiderkorrespondanse på. Dette er rett og slett falskneri uten sidestykke! La alle marxister i lokalsamfunna avsløre dette falskneriet og samle objektive opplysninger (se *Trudovaja Pravda*⁹⁸ nr. 12, 11. juni 1914).

Punkt 15. Disse talla er særskilt viktige og bør utfylles og stadfestes ved ei særskilt gransking. Vi har tatt talla fra *Sputnik Rabotsjego*, Priboi Forlag, St. Petersburg 1914⁹⁹. Blant fagforeningene som står på likvidatorlista, var kontoristforbundet, forbundet for tekniske tegnere og forbundet til apotekermedhjelperne (ved siste valg på styre i typografforbundet den 27. april 1914 var halvparten av styremedlemmene og mer enn halvparten av varamennene som blei valgt Pravda-tilhengere). Fagforeningslista til narodnikene omfatter bakerforbundet og veskemakerforbundet. Samla medlemstall er omtrent 22 000.

Av de tretten forbunda i Moskva er ti Pravda-tilhengere og tre ubestemmelige, sjøl om de er nærmere Pravda-tilhengerne. Det fins ikke et eneste likvidasjonistisk forbund eller narodnik-forbund i Moskva.

De slutningene en kan trekke fra disse objektive opplysningene, er at pravdismen er den eneste marxistiske

proletariske retninga som virkelig er uavhengig av borgerskapet, og som har organisert og forent *mer enn* fire femtedeler av arbeiderne (i 1914, 81,1% av arbeidergruppene sammenlikna med likvidatorene). Likvidasjonismen og narodnismen er uten tvil borgerlig-demokratiske og ikke arbeiderstrømninger.

At de programmatisk, taktiske og organisatoriske tankene til Pravda-tilhengerne, og vedtaka og linja deres, er riktige, blir helt ut og strålende stadfesta av erfaringene fra masserørsla i 1912, 1913 og halve 1914. Fra overbevisninga om at vi er på rett veg, må vi hente styrke til enda større anstrengelser.

Trudovaja Pravda nr. 25
26. juni 1914

Trykt etter teksten
i *Trudovaja Pravda*.

Noter Personregister

1. *De svarte hundre* eller *Svartehundre* — monarkistiske bander som blei danna av det tsaristiske politiet for å bekjempe den revolusjonære bevegelsen. Reaksjonære godseiere, prester og halvkriminelle spilte ei viktig rolle i organisasjonen, som myrda revolusjonære, angrep progressive intellektuelle og organiserte anti-jødiske pogromer.

2. *Kadettene* — medlemmer av Det konstitusjonelt-demokratiske partiet. Det var det viktigste borgerlige partiet i Russland og var talefører for det liberale monarkistiske borgerskapet. Det blei stifta i oktober 1905. De framstilte seg som demokrater og kalte seg «partiet for folkets frihet». Slik prøvde de å vinne oppslutning fra bøndene. Målet deres var å bevare tsarismen i form av et konstitusjonelt demokrati. Seinere blei *k.* det imperialistiske borgerskapets parti. Under den første verdenskrigen var *k.* aktive støttespillere for utenrikspolitikken til tsarregjeringa, som gikk ut på å annektere områder. Da den borgerlig-demokratiske revolusjonen kom i februar 1917, prøvde de å redde monarkiet. *K.* hadde ei ledende stilling i den borgerlige provisoriske regjeringa og førte en anti-folkelig, kontrarevolusjonær politikk som blei godtatt av de britiske, franske og amerikanske imperialistene. Etter at den sosialistiske Oktoberrevolusjonen hadde seira, organiserte *k.* kontrarevolusjonære sammensvergelses og oppstander mot Sovjetrepublikken.

3. *Oktobristene* — medlemmer av Forbundet av De sytten oktobermennene, et kontrarevolusjonært parti som blei danna etter kunngjøringa av oppropet fra tsaren den 17. oktober 1905. Det representerte og opprettholdt interessene til storborgerskapet og de godseierne som dreiv eiendommene sine etter kapitalistiske prinsipp. Lederne var industriherren Gusjkov og godseieren Rodzjanko. *O.* Støtta fullt og helt innenriks- og utenrikspolitikken til tsaren. Under den første verdenskrigen slutta de seg til «Framskrittsblokk», en skinnopposisjon som krevde ei ansvarlig regjering, med andre ord ei regjering som ville få tillit fra borgerskapet og godseierne. *O.* blei det regjerende partiet etter februarrevolusjonen, og gjorde alt de kunne for å hindre den sosialistiske revolusjonen. Etter Oktoberrevolusjonen var partiet ei av drivkreftene i kampen mot sovjetmakta.

4. *Russkije Vedomosti* (Den russiske registratoren) — ei dagsavis gitt ut av liberale professorer ved universitetet i Moskva og av framstående Zemstvo-medlemmer fra 1863. Den uttrykte syna til de liberale godseierne og borgerskapet. I 1905 blei den organ for høyre-kadettene. Etter Oktoberrevolusjonen i 1917 blei den nedlagt.

5. *Narodnismen* — ei småborgerlig strømning innafor den russiske revolusjonære bevegelsen som oppsto på 1860—70-tallet. *N.* gikk inn for at godseierjorda skulle gis til bøndene, og var mot autokratiet

(sjølherskerdømmet). Narodnikene mente at de var sosialister, men sosialismen deres var utopisk. Den benekta den lovmessige utviklinga av kapitalismen i Russland, og hevda at den revolusjonære hovedkrafta var bøndene og ikke proletariatet. Videre benekta den massenes rolle i den historiske utviklinga, og påsto at historia blei skapt av store personligheter, helter. Narodnikene gikk ut til folket på landsbygda for å få støtte mot sjølherskerdømmet (derav navnet: narod = folket), men noen særlig støtte fikk de ikke.

Etterfølgerne av *n.*, de liberale narodnikene i 1880- og 1890-åra, ga opp den revolusjonære kampen mot tsarismen og begynte å kjempe for forsoning og enighet med det tsaristiske sjølherskerdømmet. De uttrykte i virkeligheten kulakkenes interesser.

6. *Rossija* (Russland) — ei dagsavis av den reaksjonære Svarte hundre-typen gitt ut i St. Petersburg fra november 1905 til april 1914. Fra 1906 var den organ for innenriksministeriet. Avisa blei subsidiert av regjeringsmidler som innenriksministeriet stilte til rådighet. Lenin kalte *R.* ei «korrupt politiavis».

Fra 1899 til 1902 blei den gitt ut som ei moderat avis i St. Petersburg.

7. *Retsj* (Tale) — ei dagsavis utgitt i St. Petersburg fra februar 1906. Kadettpartiets sentralorgan. Den blei redigert av P. N. Miljukov (se personregisteret) og I. V. Hessen. Den revolusjonære militærkomiteen i Petrograd-sovjetet forbød avisa den 26. oktober (8. november) 1917. Den blei utgitt igjen fram til august 1918 under forskjellige navn: *Nasja Retsj* (Vår Tale), *Svobodnaja Retsj* (Fri Tale), *Vek* (Århundre), *Novaja Retsj* (Ny Tale), og *Nasj Vek* (Vårt århundre).

8. *Stolitsjnaja Potsjta* (Hovedstadsposten) — ei dagsavis som blei gitt ut i St. Petersburg fra oktober 1906 til februar 1908. Til å begynne med organ for venstre-kadettene, men fra februar 1907 talerør for trudovikene. Den blei forbudt av tsar-regjeringa.

9. Det er mulig Lenin viser til artikkelen «Politiske skisser», som blei trykt i samleverket *Nasja Tribuna* (Vår plattform), bok I, Vilna 1907. Forfatteren av artikkelen, M-d-m, en framstående bundist, hevda at etter nederlaget for 1905-revolusjonen, burde det russiske sosialdemokratiet gi avkall på slike revolusjonære paroler som å kreve ei konstituerende forsamling.

10. *Zvezda* (Stjerna) trykte denne artikkelen. Det var ei legal bolsjevikisk avis, forløperen for *Pravda*. *Z.* kom ut mellom desember 1910 og april 1912, da *Nevskaja Zvezda* begynte å komme ut.

Under Lenins ledelse blei denne avisa et militant organ til forsvar

for programmet til det illegale partiet. Z. oppretta arbeiderkorrespondanse i stor målestokk og hadde sterk og regelmessig kontakt med arbeiderne. Opplaget kom noen ganger opp i 50 000—60 000.

Z. var hele tida utsatt for tsaristisk undertrykking. 39 av 96 nummer av Z. og *Nevskaja Zvezda* blei beslaglagt, og 10 nummer blei ilagt bøter. Z. bana vegen for dagsavisa *Pravda*, som begynte å komme ut samme dag som regjeringa stengte Z.

11. *Vekhi* (Landemerker) — et samleverk gitt ut av kadettene Berdjaev, Struve og andre i Moskva 1909. I artikler om de russiske intellektuelle prøvde *Vekhi*-gruppa å bringe de revolusjonære demokratiske tradisjonene til de beste representantene for det russiske folket i vanny, slike som Belinski og Tsjernisjevski. De rakka ned på den revolusjonære bevegelsen fra 1905 og takka tsar-regjeringa for å ha redda borgerskapet fra «folkets raseri» med «bajonetter og fengsel». De oppfordra de intellektuelle til å tjene autokratiet. Lenin sammenlikna *Vekhis* politikk og filosofi med det Svarte hundre-avisa *Moskovskije Vedomosti* sto for, og kalte samleverket et «leksikon over liberalt overløperi», «ikke noe annet enn en strøm av reaksjonær gjørme tømt ut over demokratiet».

12. *Machismen* — en reaksjonær idealistisk filosofi med navn etter den østerrikske filosofen og fysikeren Ernst Mach, en av grunnleggerne av empiriokriticismen. Empiriokriticismen var en form for subjektiv idealisme som benekta at vi kan si noe om den ytre verdens eksistens. Machismen fikk en del tilhengere blant de russiske revolusjonære etter nederlaget for 1905—07-revolusjonen, bl.a. Bogdanov, Basarov og Lunatsjarski. De ville gi marxismen en filosofi som var «moderne», «i samsvar med den nyeste vitenskapen». I *Materialisme og empiriokritisme* (1909) hudfletta Lenin denne filosofien som sto i uforsonlig motsetning til den dialektiske materialismen, marxismens filosofi.

13. *Otzovismen* — av *otzyvatj*, kalle tilbake. «I 1908 krevde en del av bolsjevikene at de sosialdemokratiske deputerte skulle kalles tilbake fra riksdumaen. Av dette kommer benevnelsen «otzovister». Otzovistene dannet sin egen særgruppe (Bogdanov, Lunatsjarski, Aleksinski, Pokrovski, Bubnov og andre), som begynte en kamp mot Lenin og Lenins linje. Otzovistene nektet bestemt å arbeide i arbeidernes fagforeninger og andre legale organisasjoner. Med dette tilføyde de arbeidernes sak stor skade. Otzovistene forsøkte å sprengre en kile inn mellom partiet og arbeiderklassen og ta fra det forbindelsene det hadde med de partiløse masser. De ville lukke seg inne i den illegale organisasjonen, mens de samtidig brakte den i en farlig stilling, idet de tok fra den muligheten til å utnytte legale dekningsmidler. Otzovistene forsto ikke at bolsjevikene i riksdumaen og gjennom den kun-

ne øve innflytelse på bøndene, kunne avsløre tsarregjeringas politikk og den politikken som ble ført av kadettene, som ved hjelp av bedrageri forsøkte å få ledelsen over bøndene. Otzovistene sto i veien for en samling av kreftene til det nye revolusjonære oppsvinget. Otvovistene var derfor «likvidatorer med vrangsida ut» — de søkte å likvidere muligheten av å utnytte de legale organisasjonene og ga i virkeligheten avkall på den proletariske ledelsen av de brede partiløse masser, ga avkall på det revolusjonære arbeid.

En konferanse av den utvidede redaksjonen for den bolsjevikiske avis «Proletarii» som ble innkalt i 1909 for å ta stilling til otzovistenes opptreden, fordømte otzovistene. Bolsjevikene erklærte at de ikke hadde noe til felles med otzovistene, og ekskluderte dem av den bolsjevikiske organisasjon.» (Fra *SUKP(b)s historie*, Forlaget Oktober 1974, s. 142.)

14. *Djelo Zhizni* (Livets sak) — et legalt tidsskrift utgitt av de mensjevikiske likvidatorene i St. Petersburg fra januar til oktober 1911.

15. *Partiet for fredelig fornying* — et parti av storkapitalister og storgodseiere. Det blei danna i 1906 og samla venstre-oktobristene og høyre-kadettene. Lederne for dette partiet var folk som P. A. Heyden, N. P. Lvov, P. P. Rjabusjinski, M. A. Stakhovitsj, Y. N. og G. N. Trubetskoi og D. N. Sjipov.

Programmet til Partiet for fredelig fornying sto programmet til oktobristene nært. Det forsvarte interessene til storborgerskapet og godseierne som dreiv etter kapitalistiske prinsipp. Lenin kalte Partiet for fredelig fornying for «Partiet for fredelig plyndring». I den tredje dumaen slutta dette partiet seg sammen med Det demokratiske reformpartiet i Framskrittstilhenger-gruppa.

16. *Rådet for den forente adelen* — en kontrarevolusjonær organisasjon av jordeiere som blei oppretta i mai 1906. Rådet hadde en betydelig innflytelse på politikken i den tsaristiske regjeringa. Lenin kalte det «Rådet for de forente føydalistene».

17. *Duma* — ei dagsavis som blei gitt ut av høyrefløyen i kadett-partiet i St. Petersburg fra april til juni 1906. Avisa blei redigert av P. B. Struve. Bidragsyterne var stort sett kadett-medlemmer av den første dumaen.

18. *Nasja Zarja* (Vårt daggry) — ei legal månedsavis som de mensjevikiske likvidatorene ga ut i St. Petersburg fra januar 1910 til september 1914. Da den første verdenskrigen brøt ut, inntok avisa et sosialsjåvinistisk standpunkt.

19. *Pravda* (Sannheten) — ei bolsjevikisk legal dagsavis i Petrograd, grunnlagt etter initiativ fra arbeiderne i St. Petersburg i 1912.

P. var ei arbeideravis som arbeiderne sjøl finansierte. Den hadde et svært forgreina og godt utbygd nett av arbeiderkorrespondenter. I løpet av ett år blei det trykt over 11 000 notiser og artikler fra arbeiderkorrespondenter. Gjennomsnittsooplaget var på 40 000 om dagen, i perioder helt oppe i 60 000.

Da Lenin bodde i utlandet, leda han arbeidet til *P.*, skreiv nesten daglig for den og mønstra partiets beste litterære krefter til avisa.

P. blei hele tida forfulgt av politiet. Det første året blei den beslaglagt 41 ganger, og redaktøren blei stilt for retten 36 ganger. Til sammen tilbrakte de førtisju og en halv måned i fengsel. I løpet av to år og tre måneder blei *P.* stoppa 8 ganger av den tsaristiske regjeringa. Og hver gang kom den ut på nytt igjen, under et annet navn: *Rabot-sjaja Pravda*, *Severnaja Pravda*, *Pravda Truda*, *Za Pravdu*, *Proletar-skaja Pravda*, *Put Pravdi*, *Rabotsji*, *Trudovaja Pravda* (Arbeidersannhet, Nordens sannhet, Arbeidets sannhet, For sannheten, Proletarisk sannhet, Sannhetens veg, Arbeideren, Arbeidersannheten). Den 8. (21.) juli 1914, rett før den første verdenskrigen brøt ut, blei avisa stoppa for en lang periode.

P. blei ikke utgitt igjen før etter februarrevolusjonen. Fra 5. (18.) mars 1917 begynte den å komme ut som sentralorgan for RSDAP. Den 5. (18.) april vendte Lenin tilbake til Russland. Han slutta seg straks til redaksjonen og tok ledelsen i arbeidet. Den 5. (18.) juli blei kontorene til *P.* angrepet av kadettoffiserer og kosakker. Mellom juli og oktober blei *P.* forfulgt av den provisoriske regjeringa, og måtte derfor ofte skifte navn. Den kom da ut som *Listok Pravdi*, *Proletari*, *Rabotsji*, *Rabotsji Put* (Pravda nyheter, Proletaren, Arbeideren, Arbeiderens veg). Fra 27. oktober har avisa kommet ut under navnet *Pravda*.

20. *Lutsj* (Stråle) — ei legal dagsavis gitt ut av de mensjevikiske likvidatorene i St. Petersburg mellom september 1912 og juli 1913. Det kom ut 237 nummer til sammen. Avisa blei i hovedsak holdt oppe ved bidrag fra de liberale.

21. Henvisninga er til det mensjevikiske programmet for å gjøre all jord kommunal. Det blei vedtatt på RSDAPs fjerde (enhets-kongress. Lenin kritiserte dette programmet i sin «Rapport om RSDAPs enhets-kongress» (se Samla verk, bind 10) og «Jordbruksprogrammet til sosialdemokratiet i den første russiske revolusjonen 1905—07» (se Samla verk, bind 13).

22. *Dnevnik* (Sotsial-Demokrata) (En sosialdemokrats dagbok) — Et tidsskrift gitt ut av Plekhanov med ujamne mellomrom i Geneve fra mars 1905 til april 1912. I alt kom det ut seksten nummer.

23. *Vperjod* (Framover) — ei anti-parti gruppe av otzovister (se note

13), ultimatiser, gudsbyggere (folk som ville forene marxisme og religion) og empiriomonister (tilhengere av Machs reaksjonære idealistiske filosofi — se note 12). Gruppen blei dannet i desember 1909 etter initiativ av Bogdanov og Alexinski. Den hadde sitt eget organ, kalt *Vperjod*. I 1912 samlet V.-gruppen og de mensjevikiske likvidatorene seg i ei allmen anti-parti gruppe (Augustblokken), som var organisert av Trotski mot bolsjevikene.

Fordi den ikke hadde noen støtte blant arbeiderne, begynte gruppen å gå i oppløsning så tidlig som i 1913. Den formelle oppløsningen skjedde i 1917, etter februarrevolusjonen.

24. *Vozrosjdenije* (Gjenfødelse) — et legalt tidsskrift gitt ut av mensjevikiske likvidatorer i Moskva fra desember 1908 til juli 1910.

25. *Nevski Golos* (Stemmen fra Neva) — ei legal avis gitt ut av mensjevikiske likvidatorer i St. Petersburg fra mai til august 1912.

26. *Sjivaja Sjizn* (Det levende livet) - et tidsskrift som de mensjevikiske likvidatorene ga ut i St. Petersburg fram til august 1913. Det blei erstattet av *Novaja Rabotsjaja Gazeta*.

27. *Prosvesjtsjenije* (Opplysning) — et bolsjevikisk teoretisk månedstidsskrift som blei gitt ut legalt i St. Petersburg fra desember 1911 til juni 1914. Opplaget kom opp i 5 000. Lenin ledet arbeidet med tidsskriftet fra utlandet, først fra Paris og så fra Krakow og Poronin. Han redigerte artikler og brevveksla regelmessig med redaktørene.

Like før den første verdenskrigen blei tidsskriftet stoppet av tsarregjeringen. Det blei gitt ut på nytt igjen høsten 1917, men det kom bare ut ett nummer.

28. *Novaja Rabotsjaja Gazeta* (Den nye arbeideravis) — ei legal dagsavis gitt ut av mensjevikiske likvidatorer i St. Petersburg fra august 1913. Den skiftet seinere navn til *Severnaja Rabotsjaja Gazeta* og *Nasja Rabotsjaja Gazeta*. Lenin kalte *Novaja Rabotsjaja Gazeta* for *Novaja Likvidatorskaja Gazeta* (Den nye likvidatoravis).

29. Den 3. juni 1907 blei det gjennomført et statskupp. Den andre dumaen blei oppløst, og valgloven endret. Den nye lov økte gods- eiernes og storborgerskapets representasjon i dumaen, og minska den allerede tynne representasjonen av arbeidere og bønder. Lov tok stemmeretten fra mesteparten av den asiatiske befolkningen og halverte tallet på representanter fra Polen og Kaukasus. Den tredje dumaen, som blei valgt på grunnlag av denne lov i november 1907, var en duma av kadetter og Svarte hundre. Statskuppet den 3. juni innvarslet Stolypinreaksjonen, som blei kjent som «Tredje juni-styret».

30. *Framskrittstilhengerne* — ei politisk gruppe av russiske liberale monarkister, som forsøkte å samle de ulike borgerlige og godseiergruppene under «upartiskhetens» banner ved valga til думаen og i думаen.

I november 1912 danna *f.* et sjølstendig politisk parti.

Under den første verdenskrigen blei *f.* mer aktive og krevde at den militære ledelsen skulle endres, at industrien skulle innrettes etter behova ved fronten og at det skulle opprettes et «representativt ministerium» med deltakelse fra borgerskapet. Etter den borgerlig-demokratiske revolusjonen i februar 1917 blei noen av lederne for partiet medlemmer av den provisoriske regjeringa. Etter at Oktober-revolusjonen hadde seira, førte *f.* en aktiv kamp mot Sovjet-regjeringa.

31. *Osvobosjdenije* (Frigjøring) — et tidsskrift som blei gitt ut hver fjortende dag fra juni 1902 til oktober 1905 under ledelse av P. Struve. Det var talerør for det russiske liberal-monarkistiske borgerskapet. I 1903 blei *O.*-forbundet danna med utgangspunkt i tidsskriftet. Medlemmene av dette forbundet blei seinere kjerna i kadett-partiet, som blei danna i oktober 1905.

32. *Russkoje Bogatsvo* (Russisk rikdom) — et månedstidsskrift som blei gitt ut i St. Petersburg mellom 1876 og 1918. I de tidlige 1890-åra blei det et organ for narodnikene, og fra 1893 kjempa det aktivt mot sosialdemokratene (se Lenin, «Hva er folkevennene?») i *Utvalgte verker i 12 bind*, Forlaget Oktober 1977, bind 1. I 1906 blei tidsskriftet organ for Folkesosialistene, et parti som sto svært nært kadettene.

33. *Bund* — det allmenne jødiske arbeiderforbundet i Litauen, Polen og Russland. Det blei danna i 1897 og omfatta hovedsakelig jødiske handverkere i de vestlige områdene av Russland. *B.* slutta seg til RSDAP på den første kongressen i mars 1898. På den andre kongressen til RSDAP insisterte delegatene fra *B.* på at organisasjonen deres skulle bli anerkjent som den eneste representanten for det jødiske proletariatet i Russland. Kongressen avviste denne organisasjons-nasjonalismen, og *B.* trakk seg ut av partiet.

I 1906, etter den fjerde («enhets»-)kongressen, knytta *B.* seg igjen til RSDAP. Bundistene støtta hele tida mensjevikene og førte en uopphørlig kamp mot bolsjevikene. Trass i sin formelle tilknytning til RSDAP var *B.* en organisasjon med en borgerlig-nasjonalistisk karakter. *B.* gikk mot det bolsjevikiske programkravet om nasjonenes rett til sjølbestemmelse, og satte fram krav om nasjonal-kulturelt autonomi. Under den første verdenskrigen inntok bundistene et sosialsjåvinistisk standpunkt. I 1917 støtta *B.* den kontrarevolusjonære provisoriske regjeringa og kjempa sammen med fiendene av den sosialistiske Oktoberrevolusjonen. Under borgerkrigen slutta fram-

stående bundister seg sammen med de kontrarevolusjonære. Samtidig starta en bevegelse blant de vanlige medlemmene i *B.* for å samarbeide med sovjetregjeringa. Først da det blei klart at det proletariske diktaturet ville seire over den indre kontrarevolusjonen og de utenlandske inntrengerne, erklærte *B.* at det oppga kampen mot sovjet-systemet. I mars 1921 oppløste *B.* seg frivillig, og deler av medlemmene slutta seg til RKP(b) på vanlig måte.

34. *Stolypinsk arbeiderparti* — det navnet som de russiske arbeiderne ga de mensjevikiske likvidatorene, som tilpassa seg Stolypin-regimet og forsøkte å bli godtatt som et åpent, legalt «arbeider»-parti ved å oppgi RSDAPs taktikk og program.

35. *Borba* (Kamp) — tidsskriftet til Trotski som blei gitt ut i St. Petersburg fra februar til juli 1914. Trotski kjempa mot Lenin og bolsjevikpartiet under dekke av «fraksjonsløshet».

36. *Severnaja Rabotsjaja Gazeta* (Den nordlige arbeideravisa) — ei dagsavis gitt ut av mensjevikiske likvidatorer i St. Petersburg fra januar til mai 1914. Fra mai blei den gitt ut under navnet *Nasja Rabotsjaja Gazeta* (Våre arbeideres avis).

37. *RSDAPs femte kongress* blei holdt i London mellom 30. april og 19. mai 1907. Det var 336 delegater med stemmerett, av dem var 105 bolsjeviker og 97 mensjeviker. Bolsjevikene fikk støtte av de polske sosialdemokrater (44) og de latviske sosialdemokratene (29), og hadde flertall på kongressen.

Kongressen var en stor seier for bolsjevismen over den opportunistiske fløyen av partiet, mensjevikene.

38. *Vorwärts* (Framover) — dagsavis, hovedorgan for Det tyske sosialdemokratiske partiet. Den begynte å komme ut i 1876, med W. Liebknecht som redaktør. Engels førte kamp mot all slags opportunisme gjennom denne avisa. Etter at Engels var død, begynte V. systematisk å trykke artikler av opportunistene som dominerte Det tyske sosialdemokratiske partiet og Den andre internasjonale. Under den første imperialistiske verdenskrigen sto V. på et sosialsjåvinistisk standpunkt. Etter Oktoberrevolusjonen dreiv V. anti-sovjetisk propaganda. Avisa kom ut i Berlin fram til 1933.

39. *Put Pravdi* (Sannhetens veg) — et av de mange navna som Pravda kom ut under for å omgå beslagleggelse og sensur. Se note 19.

40. *Trudovikene* var medlemmer av Trudovikgruppa i statsdumaene. Den blei danna i april 1906 av småborgerlige demokrater — bønder og intellektuelle med narodnik-legning. Gruppa vingla mellom kadettene og de revolusjonære sosialdemokratene.

Under den første verdenskrigen inntok de fleste medlemmene ei sosialsjåvinistisk holdning. T. var talsmenn for de rike bøndene — kulakkene, og etter februarrevolusjonen støtta de aktivt den provisoriske regjeringa. En av representantene deres, Zarudni, blei justisminister etter julihendingene og leda politiaksjoner mot bolsjevikene. Etter Oktoberrevolusjonen slutta t. seg til de kontrarevolusjonære kreftene.

41. På desembermøtet til Det internasjonale sosialistiske byrået (i London den 13.—14. desember 1913) blei det vedtatt en resolusjon som ga byråets ledelse i oppdrag å kalle sammen et møte av representanter for «alle fraksjonene i arbeiderbevegelsen i Russland, også det russiske Polen, som anerkjenner partiprogrammet eller som har et program som er i samsvar med sosialdemokratenes program, for å utveksle oppfatninger om meningsforskjeller». Kautsky støtta denne resolusjonen, og påsto samtidig at det gamle sosialdemokratiske partiet i Russland var dødt. Det måtte bli gjenreist på grunnlag av de russiske arbeidernes behov for samling. I artikkelen sin, «En god resolusjon og en dårlig tale», undersøkte Lenin denne resolusjonen og kalte Kautskys tale for uhyrlig. (Se Samla verk, eng.utg., bind 19, s. 538—30.)

42. *Iskra* (Gnisten) — den første allrussiske illegale marxistiske avisa, grunnlagt av Lenin i 1900. Den spilte ei avgjørende rolle i danninga av det marxistiske partiet, i overvinninga av «økonomismen», i samlinga av de splitta sosialdemokratiske gruppene og i forberedelsene til den andre kongressen til RSDAP (i 1903).

Det var umulig å gi ut ei revolusjonær avis i Russland på grunn av politifølgelse. Mens Lenin ennå var i forvisning i Sibir, utarbeidde han i detalj en plan for å gi ut avisa utenlands, og han begynte å sette denne planen ut i livet da forvisningstida hans var slutt i januar 1900.

Det første nummeret av Lenins *Iskra* kom 11. (24.) desember 1900 i Leipzig. Etter det kom den ut i München, i London (fra april 1902) og i Geneve (fra våren 1903).

Redaksjonen i Iskra besto av V.I.Lenin, G.V.Plekhanov, J.O.Martov, P.B.Axelrod, A.N.Potresov og V.I.Sasulitsj. N.K.Krupskaja blei sekretær for redaksjonen våren 1901. Lenin var *Iskras* virkelige hovedredaktør og leder for virksomheten. Artiklene hans i *Iskra* tok opp alle de grunnleggende spørsmåla i bygginga av partiet og i proletariatets klassekamp i Russland, og også viktige hendinger på den internasjonale arenaen.

Grupper og avdelinger av RSDAP som støtta Lenins *Iskra*-linje blei organisert i mange byer i Russland, bl.a. i St. Petersburg og Moskva.

Iskra-organisasjonene blei oppretta av og arbeidde under direkte ledelse av yrkesrevolusjonære som Lenin hadde lært opp

(N.E.Bauman, I.V.Babusjkin, S.I.E.Gusev, M.I.Kalinin og andre).

På initiativ fra Lenin og med direkte deltakelse fra ham, strekte *Iskra*-redaksjonen opp et utkast til partiprogram (offentliggjort i nr. 21) og forberedte den andre kongressen til RSDAP som blei holdt i juli-august 1903.

På den tida hadde de fleste sosialdemokratiske organisasjonene slutta seg til *Iskra*, godtatt dens taktikk, program og organisasjonsplan og anerkjent den som sitt ledende organ. I en særskilt resolusjon slo den andre kongressen fast at avisa hadde spilt ei særlig viktig rolle i kampen for å skape partiet, og det blei vedtatt at *Iskra* var hovedorganet til RSDAP.

Den andre kongressen nedsatte en redaksjon som besto av Lenin, Plekhanov og Martov. Stikk i mot vedtaket på kongressen, nekta Martov å sitte i redaksjonen, og numrene 46—51 av *Iskra* blei redigert av Plekhanov og Lenin. Seinere tok Plekhanov standpunkt for mensjevikene, og krevde at alle de tidligere mensjevikiske redaksjonsmedlemmene som kongressen hadde avvist, skulle bli tatt inn i redaksjonen. Lenin kunne ikke være enig i dette, og 19. oktober (1. november) 1903 trakk han seg ut av redaksjonen for å konsentrere seg om sentralkomiteen i partiet og slå mot de mensjevikiske opportunistene fra denne stillinga. *Iskra* nr. 52 var redigert av Plekhanov alene. 13. (16.) november 1903 tok Plekhanov på ega hand og på tvers av kongressens vilje de tidligere mensjevik-redaksjonsmedlemmene inn i redaksjonen igjen. Fra og med nr. 52 forvandla mensjevikene *Iskra* til sitt organ. Fra da av var Lenins bolsjevikiske *Iskra*, kjent i partiet som den gamle *Iskra*, erstatta av den mensjevikiske opportunistiske *Iskra*, den nye *Iskra*.

43. *Bulygin-dumaen* — den første dumaen, oppkalt etter den tsaristiske innenriksministeren A.G.Bulygin, som hadde fått i oppdrag å streke opp duma-konstitusjonen. Ifølge dette hadde dumaen ingen lovgivende funksjoner, men kunne bare diskutere bestemte spørsmål i egenskap av et rådgivende organ under tsaren. Bolsjevikene mobiliserte arbeiderne og bøndene til en aktiv boikott av *B.*, og til å konsentrere all agitasjon om en væpna oppstand, en revolusjonær hær og ei provisorisk revolusjonær regjering. Bolsjevikene brukte boikottkampanjen mot *B.* til å mobilisere alle revolusjonære krefter, organisere politiske streiker i masseomfang og forberede et væpna opprør. Valga til *B.* blei ikke holdt, og regjeringa var ikke i stand til å sammenkalle den. Dumaen blei feid vekk av den store revolusjonsflodbølga og den allrussiske politiske oktoberstreiken i 1905.

44. *Zemstvo* — såkalt lokalt sjølstyre under ledelse av adelen, som blei oppretta i de sentrale guvernementene i Tsar-Russland i 1864. Makta deres var innskrenka til reint lokale økonomiske problem (å bygge sjukehus, veger, drive statistikk, forsikring, osv.). Virksom-

heten deres blei kontrollert av de lokale guvernørene og innenriksministeren, som kunne oppheve vedtak som ikke passa regjeringa.

45. *De vanskelige tidene* — et uttrykk brukt i før-revolusjonær historieskriving på perioden med bondekrig og det russiske folkets kamp mot polske og svenske intervensjoner tidlig på sekstenhundretallet.

I 1608 invaderte polske tropper under Pseudo-Dmitri II, en bøddel for den polske landadelen som utga seg som den yngste sønnen til den russiske tsaren Ivan den grusomme, Russland, og nådde utkanten av Moskva. De slo leir i Tusjino, der de danna ei regjering i opposisjon til Moskva-regjeringa. En del russiske adelsmenn og bojarer deserterte den ene leiren etter den andre for å holde seg på den sida som seira. Disse desertørene blei kalt «tusjinske værhaner».

46. *Kongressen i 1903 — RSDAPs andre kongress* — fant sted mellom 17. juli og 10. august 1903. Første delen av kongressen blei holdt i Brüssel, men på grunn av politifølgelser blei resten av kongressen flytta til London.

De viktigste sakene på dagsordenen var: Godkjenning av programmet og vedtektene til RSDAP og valg til partiets sentrale organer. Lenin og tilhengerne hans førte en målbevisst kamp mot opportunistene på denne kongressen.

Kongressen vedtok enstemmig (én avholdende) partiprogrammet som strekte opp proletariatets øyeblikkelige oppgaver i den kommende borgerlig-demokratiske revolusjonen (minimumsprogrammet) og de oppgavene som sikta på den sosialistiske revolusjonen og opprettinga av proletariatets diktatur (maksimumsprogrammet).

Under diskusjonen av partivedtektene utvikla det seg en skarp diskusjon om prinsippa for partiorganisering.

Lenin og tilhengerne hans tok sikte på å bygge et militant, revolusjonært arbeiderparti og hevda at vedtektene måtte stenge ustabile og vaklende element ute. Martovs formulering av dette gjorde det mulig for enhver, så og si, å kalle seg partimedlem, om han så bare støtta en streik. Martovs forslag blei støtta av anti-iskraitene, «sumpen» (sentrum) og en del av iskraitene og blei vedtatt med knapt flertall. De andre reglene blei stort sett vedtatt slik Lenin foreslo dem.

På kongressen splitta iskraitene seg — noen fulgte Lenin, andre fulgte Martov. Ved valga til sentrale organer vant de revolusjonære sosialdemokratene leda av Lenin flertallet (bolsjinstvo). Opportunistene havna i mindretall (mensjinstvo). Herav navna bolsjevikar og mensjevikar.

Kongressen var av stor betydning for utviklinga av arbeiderbevegelsen i Russland. Den gjorde slutt på «sirkelvesenet» og la grunnlaget for et marxistisk, revolusjonært parti i Russland, Bolsjevikpartiet.

Om RSDAPs andre kongress, Se Lenin, Utvalgte verker bind 3, «Ett skritt fram, to tilbake», Forlaget Oktober, 1977.

47. *1848-revolusjonen*: Fellesnavn på de revolusjonære begivenhetene i ulike europeiske land i 1848. Frankrike og Østerrike/Tyskland var sentrum for 1848-revolusjonen. Den felles hovedårsaka var den kapitalistiske krisa i åra 1846—47, og det motsetningsforholdet som var oppstått mellom ulike deler av borgerskapet, mellom finansaristokratiet og industriborgerskapet. Det opposisjonelle borgerskapet seira over finansaristokratiet med hjelp fra arbeiderklassen, som sto fram som ei sjølstendig kraft i kamp for egne krav for første gang i 1848-revolusjonen. Dette skilte 1848-revolusjonen fra alle tidligere revolusjoner. Arbeiderklassens sjølstendige kamp dreiv borgerskapet over i kontrarevolusjonen og allianse med representanter for føydalismen (monarkiene) dels før borgerskapets egne krav var innfridd (Tyskland). Fra da hadde borgerskapet ei bevisst fiendtlig innstilling til proletariatet, og arbeideroppstanden i 1848 blei slått ned med stor brutalitet.

I Frankrike førte 1848-revolusjonen til at kongen, Louis Philippe, måtte abdisere, og Frankrike blei republikk med Louis Napoleon (seinere Napoleon III) som leder for presidentskapet, under parolen «vern av eiendommen».

I Tyskland var hovedkravet til de revolusjonære klassene samling av Tyskland i en nasjonalstat for å lette utviklinga av kapitalismen i Tyskland, og gjøre slutt på føydale forhold. Føydalismen var først og fremst representert ved at bøndene var livegne, og ved laugsvesen og restriksjoner på industrien. I Østerrike var det derimot kravet fra de ulike folkeslaga i keiserriket om løsriving som sto i brennpunktet. 1848-revolusjonen førte til at fyrst Metternich måtte flykte fra Østerrike, mens arbeiderkampene og kampene for nasjonal løsriving dreiv borgerskapet over i allianse med keiserdømmet og inn under keiserdømmets ledelse, og gjorde det mulig å sette de ulike nasjonalitetene opp mot hverandre. Oppstanden i Wien blei slått ned vinteren 1848—49, og i Tyskland seira reaksjonen ved statskupp seinhøstes 1848.

1848-revolusjonen fikk følger for arbeiderrørsla i de fleste europeiske land, i Norge kom det først og fremst til uttrykk gjennom Thranerørsla og den skjebnen den fikk.

48. *Den første internasjonale*: (Den internasjonale arbeiderforeninga) — Den første internasjonale organisasjonen for proletariatet, grunnlagt av Karl Marx i 1864 på et internasjonalt arbeidermøte i London som var sammenkalt av britiske og franske arbeidere. Den første internasjonale var resultatet av flere års hardt arbeid fra Marx og Engels si side for å opprette et revolusjonært arbeiderparti. Som Lenin påpekte «la Den første internasjonale grunnlaget for en internasjonal organisasjon for arbeiderne for å forberede det revolusjonære overfallet deres på kapitalen», «la grunnlaget for den proletariske internasjonale kampen for sosialismen».

Det sentrale styrende organet i Den første internasjonale var generalrådet for den internasjonale arbeiderforeninga, som Marx var livsvarig medlem av. Marx arbeidde for å overvinne de småborgerlige innvirkningene og de sekteriske tendensene som rådde på den tida i arbeiderbevegelsen (handverksforbund i England og anarkisme og proudhonisme i de romanske landa). Han samla om seg de mest klassebevisste medlemmene i generalrådet (Lessner, Dupont og Jung). Den første internasjonale rettleidde den økonomiske og politiske kampen til arbeiderne i ulike land og styrka solidaritetsbånd mellom dem. Den spilte en umåtelig stor rolle i å utbre marxismen og innføre sosialismen i arbeiderrørsla.

Etter at Pariskommunen var slått sto arbeiderklassen overfor oppgava å organisere nasjonale massepartier som bygde på prinsippene som blei fremma av Den første internasjonale: «...Slik jeg oppfatter vilkåra i Europa nå er det ganske tjenlig å la den formelle organisasjonen til Internasjonen tre i bakgrunnen inntil videre.» (Marx og Engels, utvalgte brev, s. 348). I 1876, på møtet i Philadelphia, blei Den første internasjonen formelt oppløst.

49. *Landsbyfelleskapet* i Russland besto i at bøndene hadde felles bruksrett til jorda, tvungent vekselbruk og uoppdelte skoger og beiter. Hovedtrekka ved det var kollektivt ansvar (tvungent kollektivt ansvar for at betalinger blei innfridd i tide og at alle slags ytelser til staten og godseierne blei oppfylt), periodisk omfordeling av jorda uten rett til å nekte å ta den tildelte jordlapen og forbud mot kjøp og salg av jord.

Godseierne og tsar-regjeringa brukte landsbyfelleskapet til å øke den føydale undertrykkinga og til å presse ut utløsningsbetaling og tvungne ytelser fra folket.

50. *Sosialrevolusjonære* — medlemmer av et småborgerlig parti som oppsto i 1901 — 02, da enkelte narodnik-grupper og -sirkler slo seg sammen (Den sosialrevolusjonære union, De sosialrevolusjonæres parti og andre).

De sosialrevolusjonære skilte ikke mellom proletariatet og småeierne, de glatta over klasseforskjellene blant bøndene og benekta den ledende rolla proletariatet spiller i revolusjonen. Synspunkta deres var ei blanding av narodnik-ideer og revisjonisme. For å bruke et uttrykk fra Lenin, så forsøkte de «å flikke på revnene i narodnik-ideene med biter fra moderne opportunistisk 'kritikk' av marxismen» («Sosialismen og bøndene», Samla Verk, eng utg., bind 9, s. 310).

Bolsjevikpartiet avslørte forsøka fra de sosialrevolusjonære på å gjemme seg bak ei sosialistisk maske og førte en standhaftig kamp mot dem for å få innflytelse blant bøndene. Bolsjevikene viste at den terroristiske taktikken til S. var skadelig for arbeiderbevegelsen. Likevel inngikk bolsjevikene, under visse forhold, forbigående av-

taler med dem i kampen mot tsarismen. Da den første russiske revolusjonen kom i 1905—07, brøt høyrefløyen med de sosialrevolusjonære og danna det legale Folkesosialistpartiet som sto nær kadettene. Venstrefløyen danna det halv-anarkistiske maksimalistforbundet. I perioden med Stolypin-reaksjonen, forfalt det sosialrevolusjonære partiet ideologisk og organisatorisk, og under den første verdenskrigen blei de fleste av medlemmene sosialsjåvinister.

Etter februarrevolusjonen i 1917 var de sosialrevolusjonære sammen med mensjevikene og kadettene hovedstammen i den kontrarevolusjonære borger- og godseierregjeringa, der lederne var sosialrevolusjonære (Kerenski, Avksentjev, Tsjernov). Seint i november 1917 danna venstrefløyen i partiet Det uavhengige venstresosialrevolusjonære partiet. I et forsøk på å beholde innflytelsen blant bøndene anerkjente de venstre-sosialrevolusjonære sovjetmakta formelt, og inngikk en overenskomst med bolsjevikene, men gikk snart over til å kjempe mot dem.

Under den utenlandske intervensjonen og borgerkrigen deltok de sosialrevolusjonære i kontrarevolusjonær undergravingsvirksomhet, de ga aktiv støtte til intervensjonistene og hvitegardistgeneralene, de deltok i kontrarevolusjonære sammensvergelses mot lederne i sovjetregjeringa og det kommunistiske partiet. Etter borgerkrigen fortsatte de sosialrevolusjonære de fiendtlige handlingene sine mot Sovjetstaten, både innenlands og blant hviteemigrantene.

51. *Bondereformen av 1861* avskaffa livegenskapen i Russland. Som en følge av denne reformen kunne godseierne ta 1/5, ja opp til 2/5 av bøndenes jord. De beholdt de beste delene av bøndenes jord, som bøndene ikke kunne greie seg uten om de skulle drive sjølstendig jordbruk. Bøndene måtte betale svære beløp for å utløse jord som de kunne dyrke. De måtte ta opp lån som de nedbetalte på i 49 år til 6 prosent rente. Dette var regelrett utplyndring av bøndene. De måtte betale hundrevis av millioner rubler for si ega jord, noe som førte til at bondejordbruket blei fullstendig ruinert.

Lenin skildra «bondereformen» fra 1861 som den første massevoldshandling mot bøndene til fordel for kapitalisme i jordbruket.

52. *Det allrussiske bondeforbundet* var en demokratisk-revolusjonær organisasjon som blei grunnlagt i 1905. Forbundet krevde politisk frihet og øyeblikkelig sammenkalling av ei konstituerende forsamling. Det gikk inn for taktikken med å boikotte den første dumaen. Jordbruksprogrammet til forbundet inneholdt kravet om å avskaffe privat eiendomsrett og å overføre kloster-, kirke-, krone- og statsjord til bøndene uten erstatning. Forbundets politikk var halvhjerta og vaklende. Samtidig som det insisterte på å avskaffe godseiendommen, gikk det likevel med på delvis erstatning til godseierne.

Forbundet blei hele tida forfulgt av politiet. Det falt fra hverandre tidlig i 1907.

52. *Kolokol* (Klokka) — et politisk tidsskrift gitt ut av A.I. Herzen og N.P. Ogarjov ved Det frie russiske trykkeriet som blei starta av Herzen. Tidsskriftet blei gitt ut i London fra juli 1857 til april 1865 og i Geneve fra mai 1865 til juli 1867. I alt kom det ut 245 nummer.

I 1868 kom *K.* ut på fransk (15 nummer), med et tillegg på russisk i ny og ne. Det hadde et opplag på 2 500 og blei spredt over hele Russland. Det avslørte autokratiets tyranni, embetsmennenes plyndring og underslag, og godseiernes brutale utbytting av bøndene. Det trykte revolusjonære appeller og bidro til å reise folket til kamp mot den tsaristiske regjeringa og de herskende klassene.

K. var det ledende organet i den revolusjonære usensurerte pressa, og forløperen for arbeiderpressa i Russland. Det spilte ei viktig rolle i utviklinga av den allment demokratiske og revolusjonære bevegelsen, i kampen mot autokratiet og mot livegenskapen.

54. *Poljarnaja Zvezda* (Polarstjerna) — et litterært og politisk tidsskrift. I alt kom det ut åtte nummer. De sju første (1855—62) blei trykt i London ved Det frie russiske trykkeriet grunnlagt av Herzen, og nummer åtte i Geneve (1868). *P.Z.* spilte ei viktig rolle i utviklinga av progressiv russisk litteratur og samfunnsmessig tenking.

55. *Rasnotsjjintsi* — betyr «den jamne middelstand». Intellektuelle i Russland i det 19. hundreåret fra småborgerskapet i byene, det lavere presteskapet, handelsfolk og bønder, til forskjell fra de som kom fra adelen. *R.* hørte heime i det liberale og demokratiske borgerskapet, men tilhørte ikke lenger noen stand, verken geistligheten, embetsstanden, borgerstanden eller bondestanden.

56. *Narodnaja Volja* (Folkets Frihet) — et hemmelig forbund som blei danna i 1879 for å drive revolusjonær kamp mot det tsaristiske autokratiet.

N.V. blei knust av tsar-regjeringa like etter at medlemmer av det hadde myrda Alexander III i mars 1881. Etter dette ga flertallet av narodnikene opp den revolusjonære kampen mot tsarismen og begynte å kjempe for forsoning og enighet med det tsaristiske autokratiet. Disse etterfølgerne av *N.V.*, de liberale narodnikene i 1880- og 1890-åra, uttrykte i virkeligheten kulakkenes interesser.

57. *Russkoje Znamja* (Det russiske banner) — ei Svarte hundre-avis, organ for Det russiske folkets forbund, som kom ut i St. Petersburg fra november 1905 til 1917.

58. *Novoje Vremja* (Nye tider) — ei dagsavis som blei gitt ut i St. Petersburg fra 1868 til 1917. Den var moderat liberal i begynnelsen, men etter 1876 — under ledelse av A.S. Suvorin — blei den organ for reaksjonære kretser av adelen og byråkratiet. Etter 1905 blei avisa talerør for De svarte hundre.

59. *Svet (Lys)* — ei borgerlig nasjonalistisk dagsavis som kom ut i St. Petersburg fra 1882 til 1917.
60. *Golos Moskvi* (Moskvas stemme) — ei dagsavis som blei gitt ut av oktofristene, et kontrarevolusjonært parti av store industrikapitalister og godseiere. Det kom ut i Moskva mellom 1906 og 1915.
61. Dette viser til tsarens manifest av 3. juni 1907, som oppløste den andre думаen og endra valglova. Se note 29.
62. *Statsrådet* var et av de øverste organene i staten i det førrevolusjonære Russland. Det blei oppretta i 1910 som et rådgivende lovgivingsorgan. Medlemmene blei utpekt av tsaren. Etter loven av 20. februar 1906 blei det omorganisert og gitt myndighet til å godta eller forkaste lovforslag som var diskutert i думаen. Men tsaren beholdt retten til å endre lovgivinga og utstede visse særlig viktige lover.
- Fra 1906 blei halvparten av medlemmene av Statsrådet valgt fra adelen, presteskaper og storborgerskapet. Den andre halvdel blei utnekt av tsaren. Det var følgelig ei svært reaksjonær forsamling som forkasta sjøl moderate lovforslag som gikk igjennom i думаen.
63. Lenin sikter til dekretet av 9. november 1906, «Tillegg til visse reguleringer av loven om bondejordeiendom», som var utarbeidd av Stolypin og gitt navnet loven av 14. juni 1910 etter den dagen den blei satt i kraft av думаen og statsrådet. Den 15. november 1906 blei det utstedt et anna dekret «Jordbruksbankens innvilgning av lån for å sikre tildeling av jord». De to dekretene sikra bøndene rett til å ta ut jordlappene sine som personlig eiendom og rett til å trekke seg ut av landsbyfellesskapet (se note 49) og slå seg ned som sjøleieende bønder. Dette fikk de lån til gjennom Bondebanken. Den stolypinske jordbrukslovgivinga tok sikte på å gjøre kulakkene til autokratiets hovedstøtte på landsbygda, mens den bevarte godseiendommene og ødela landsbyfellesskapet.
- Den stolypinske jordbrukspolitikken aksellererte den kapitalistiske utviklinga i jordbruket på den smertefulle «prøyssiske» måten og sikra at de føydale godseierne beholdt makta, eiendommen og privilegiene sine. Den eksproprierte hovedmassen av bøndene og skapte et borgerskap på landsbygda, som kjøpte opp jorda til fattigbøndene til spottpris. Lenin skildra den stolypinske jordbrukslovgivinga som det andre steget, etter reformen i 1861, mot omdanninga av det føydale autokratiet til et borgerlig monarki.
- Sjøl om regjeringa propaganderte denne politikken voldsomt, trakk bare 2 500 000 bønder seg ut av landsbyfellesskapa i løpet av 9 år (1907—15) (i europeisk Russland). Denne retten til å trekke seg ut av landsbyfellesskapet var det særlig borgerskapet på landsbygda som

benytta seg av. En del av fattigbøndene reiste inn til byene. Storparten av småbøndene blei igjen, fullstendig utarma og ruinerte.

Den stolypinske jordbrukspolitikken fjerna ikke hovedmotsigelsen mellom bøndene som en helhet og godseierklassen. Den førte dessuten til at bøndene blei ruinert, og skjerpa på dette viset klasse-motsetningene mellom kulakkene og fattigbøndene.

64. *Sjivoje Djelo* (Livsviktig sak) — ei legal ukeavis gitt ut av de men-sjevikiske likvidatorene i St. Petersburg fra januar til april 1912. Det kom ut seksten nummer.

65. Det polske *Kolo* (Sirkel) var et forbund av polske utsendinger til думаen. I den første og andre думаen var den ledende kjerna sammensatt av nasjonal-demokrater, medlemmer av det reaksjonære nasjonalistpartiet av polske godseiere og borgere. K. støtta oktoberistene i alle viktige taktiske spørsmål.

66. Artikkelen «Det revolusjonære oppsvinget» blei trykt tidlig i juni 1912, etter at Lenin hadde gitt en rapport om utviklinga i Russland på et møte i Paris-avdelinga av RSDAPs utenlandsorganisasjon.

67. *Lena-skytinga* — Dette viser til nedskytinga av uvæpna arbeidere i gullfeltene i Lena i Sibir den 4. (17.) april 1912.

Gullfeltene var eid av engelske kapitalister, sammen med russiske kapitalister, medlemmer av tsar-familien og tsaristiske standspersoner. Eierne tok inn en profitt på omlag 7 millioner rubler i året. Gullfeltene lå nesten 2 000 kilometer fra den sibirske jernbanen. Kapitalistene og leiesvennene deres skydde ingenting overfor arbeiderne: De betalte dem sultelønner for arbeid som sleit dem ut, de ga dem råttent mat og voldtok konene og barna deres. I mars var arbeidernes tålmod slutt, de gikk til streik. Streiken blei leda av ei gruppe bolsjevikere som var danna høsten 1911. Bolsjevikene fikk ei ledende stilling i streikekomiteen. Krava de streikende stilte var blant annet: Åtte timers arbeidsdag, 10—30 prosent lønnsøkning, avskaffing av bøter, organisert helsetjeneste og bedre mat og boforhold. Kapitalistene forkasta krava blankt, og vedtok å sparke arbeiderne, nekte dem matkreditt og utvise dem fra brakkene på feltet. Det var det samme som å dømme arbeiderne og familiene deres til døden. Men arbeiderne lot ikke politiet utføre disse dommene. De sto i mot alle forsøk på provokasjoner, streiken var fredlig og organisert.

Eierne av selskapet krevde så at regjeringa skulle bruke våpen mot de streikende. Natta mellom 3. og 4. april blei noen medlemmer av streikekomiteen arrestert. Den fjerde april svarte 3 000 arbeidere på dette med å marsjere til Nadetsjda-gruva for å protestere mot disse ulovlige handlingene fra myndighetenes side. De krevde at de

arresterte skulle løslates. Kapteinen for gendarmeriet ga ordre om å åpne ild mot demonstrantene. Resultatet var at 270 arbeidere ble drept og 250 såra.

Nyhetene om det blodige dramaet i Lena vakte rasende harme blant arbeiderne over hele Russland. Det fant sted protestdemonstrasjoner, møter og streiker over hele landet. Den sosialdemokratiske gruppa i dumaen interpellerte regjeringa om nedskytingene i Lena. Den tsaristiske ministeren Makarov svarte uforskjemma: «Slik har det vært og slik vil det bli.» Dette bare økte arbeidernes harme. Streikene mot nedskytingene i Lena omfatta omlag 300 000 arbeidere. Lenin pekte på at «nedskytingene i Lena førte til at massenes revolusjonære lynne utvikla seg til massenes revolusjonære oppsving.»

68. *Pravda i Wien* — ei fraksjonsavis gitt ut av trotskistene mellom 1908 og 1912. De første tre numra kom ut i Lvov, resten i Wien. I alt kom det ut tjuefem nummer.

Med unntak av de første to numra, som kom ut som organet til Det ukrainske forbundet, representerte ikke avisa noen parti-organisasjon i Russland, og Lenin beskrev den som «et privat foretak». Trotski var redaktør. Under dekke av «fraksjonsløshet» gikk avisa helt fra starten av ut mot bolsjevismen, og forfekta likvidasjonisme og otzovisme. Den forsvarte den sentristiske teorien om «samarbeid» mellom revolusjonære og opportunistar innafor ett og samme parti. Etter plenumsrådet i sentralkomiteen i januar 1910, tok avisa et åpent likvidasjonistisk standpunkt. Den støtta også anti-parti gruppa av vperjodister (otzovister og ultimatiser).

I 1912 var Trotski og avisa hans opphavsmennene og hovedorganisatorene av Augustblokk, som samla de fleste anti-partikreftene.

69. *Sotsial-Demokrat* (Sosialdemokraten) — sentralorganet til RSDAP, gitt ut illegalt fra februar 1908 til januar 1917. I alt kom det ut 58 nummer. Det første nummeret kom ut i Russland. Etter det blei utgivelsen overført først til Paris og så til Geneve. Etter vedtak i RSDAPs sentralkomite, besto redaksjonen av representantar for bolsjevikene, mensjevikene og de polske sosialdemokratane.

S. trykte mer enn åtti artiklar av Lenin. Han forsvarte den prinsippfaste bolsjevikiske linja i redaksjonen. To av medlemmene i redaksjonen, Kamenev og Sinovjev, sto for forsoning med likvidatorene, og prøvde å kjempe ned Lenins linje. To andre, mensjevikene Martov og Dan hindra arbeidet i redaksjonen og forsvarte samtidig likvidasjonismen i *Golos Sotsial-demokrata*.

Lenins kompromissløse kamp mot likvidatorene førte til at Martov og Dan gikk ut av redaksjonen i juni 1911. Fra desember 1911 blei avisa redigert av Lenin.

70. Det flygebladet som Lenin nevner, blei trykt i St. Petersburg og spredt på fabrikkene før 1. mai 1912. Det oppfordra arbeiderne til å holde møter og demonstrasjoner på mai-dagen under parolene som den sjette allrussiske konferansen til RSDAP hadde satt fram: «Ei konstituerende forsamling, åtte timers dag og beslaglegging av gods-eiendommene.» Flygebladet slutta med de militante oppfordringene: «Ned med tsarens regjering! Ned med den autokratiske 3. juni-forfatningen! Lenge leve en demokratisk republikk! Lenge leve sosialismen!»

71. *Desember-opstanden* — den væpna oppstanden til arbeiderne i Moskva mot autokratiet i desember 1905. I ni dager kjempa arbeiderne, leda av de bolsjevikiske sosialdemokratene, på barrikadene mot tsarens tropper. Regjeringa greidde ikke å knuse oppstanden før det kom friske tropper fra St. Petersburg. De tok seg av opprørerne med uhyrlig grusomhet. Arbeiderdistriktene fløt av blod, og tusenvis av arbeidere blei drept i Moskva og omegnen.

72. *Okhranaen* var ei avdeling av det hemmelige politiet i det tsaristiske Russland, avdelinga for politisk etterforskning. Den sto under ledelse av politidepartementet.

73. *Den internasjonale London-kongressen i 1896* — Den andre internasjonals fjerde kongress. De viktigste vedtaka gjaldt deltakerreglene, som blei vedtatt slik at de utelukka anarkistene.

74. *Die Neue Zeit* (Ny tid) — det teoretiske tidsskriftet til det tyske sosialdemokratiske partiet. Det kom ut i Stuttgart mellom 1883 og 1923. K. Kautsky var redaktør fram til 1917, da H. Cunow overtok. Enkelte av skriftene til marxismens grunnleggere blei først trykt i dette tidsskriftet, blant dem K. Marx' *Kritikk av Gotha-programmet* og Engels' «Kritikk av utkastet til sosialdemokratisk program fra 1891». Engels ga ofte vink til redaktørene, og kritiserte avvika deres fra marxismen. Andre framtreddende ledere av den tyske og internasjonale arbeiderbevegelsen som bidro til tidsskriftet på slutten av attenhundretallet var A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, Klara Zetkin, G. V. Plekhanov og P. Lafargue. Etter Engels' død trykte tidsskriftet regelmessig artikler av revisjonister, blant dem en serie av E. Bernstein, «Sosialistiske problem», starten på en revisjonistisk kampanje mot marxismen. Under den første verdenskrigen tok tidsskriftet et sentristisk standpunkt og støtta sosialsjåvinistene.

75. *Nautsijnaja Mysl* (Vitenskapelig tenking) — et tidsskrift med mensjevikisk tendens. Blei gitt ut i Riga i 1908.

76. *Przegląd Socjaldemokratyczny* (Sosialdemokratisk utsyn) — et tidsskrift gitt ut av de polske sosialdemokratene i nært samarbeid med Rosa Luxemburg i Krakow fra 1902 til 1904 og fra 1908 til 1910.

77. *Russkaja Mysl* (Russisk tanke) — ei liberal-borgerlig månedsavis som blei gitt ut i Moskva mellom 1880 og 1918. Før 1905 var den liberal-narodnikisk. I 1890-åra skreiv marxister i den av og til. Etter 1905-revolusjonen blei den et organ for høyre-fløyen i kadettpartiet, og blei redigert av P. Struve. Den forkynte nasjonalisme og religion, og forsvarte godseiendommen.

78. *Brünn-kongressen* — Kongressen til det østerrikske sosialdemokratiske partiet i Brünn blei holdt mellom 24. og 29. september 1889. Det nasjonale spørsmålet bar hovedtemaet på dagsordenen. Det blei lagt fram to resolusjoner med ulike syn for kongressen: (1) Resolusjonen fra partiets sentralkomite, som støtta tanken om nasjonenes territoriale sjølstyre, og (2) resolusjonen fra den sør-slaviske sosialdemokratiske komiteen som støtta tanken om kulturelt-nasjonalt sjølstyre.

Kongressen forkasta enstemmig programmet om kulturelt-nasjonalt sjølstyre, og vedtok en kompromissresolusjon som anerkjente nasjonalt sjølstyre innafor den østerrikske statens grenser. (Se Lenins artikkel «Et bidrag til historia om det nasjonale programmet i Østerrike og Russland, Samla verk, eng. utg., bind 20.)

79. Dette viser til den *andre all-ukrainske studentkongressen* som blei holdt i Lvov mellom 19. og 22. juni 1913. Den falt sammen med den årlige feiringa av Ivan Franko, den store ukrainske skribenten og vitenskapsmannen. Han var revolusjonær demokrat. Den ukrainske sosialdemokraten Dontsov la fram en rapport om «Den ukrainske ungdommen og nasjonenes nåværende stilling», som støtta parola om et «sjølstendig» Ukraina.

80. *Rabotsjaja Pravda* (Arbeidernes sannhet) — et av de mange navna som *Pravda* kom ut under for å omgå beslaglegging, forbud og sensur. Se note 19.

81. *Siljakhi* (Veger) — organ for det ukrainske studentforbundet (nasjonalistisk strømning). Kom ut i Lvov fra april 1913 til mars 1914.

82. *Proletarskaja Pravda* (Proletarisk sannhet) — et av de mange navna som *Pravda* kom ut under for å omgå beslaglegging, forbud og sensur. Se note 19.

83. *Zemsjtsjina* — ei Svarte hundre-dagsavis som kom ut i St. Peters-

burg fra juni 1909 til februar 1917. Organ for ytterste høyre fløy av deputerte i dumaen.

84. *Kievskaja Mysl* (Kiev-tanken) — ei borgerlig-demokratisk dagsavis som kom ut i Kiev fra 1906 til 1918.

85. *Mazeppistene* — landssvikerne, ukrainsk uttrykk som viser til kosakkkføreren Ivan Mazepa (1644—1709) som først som leder for kosakkene holdt seg i forbund med Peter den store av Russland, og så gikk over til Karl den 12. av Sverige under Den store nordiske krigen.

86. *Naprzod* (Framover) — sentralorganet til det sosialdemokratiske partiet i Galicja og Silesia. Det kom ut i Krakow fra og med 1892. Det propaganderte småborgerlige nasjonalistiske ideer.

87. Lenin viser til den polske nasjonale frigjøringsoppstanden i 1863—64 mot det tsaristiske autokratiets åk. Den opprinnelige årsaka til oppstanden var den tsaristiske regjeringa sitt vedtak om å tvangsrekruttere folk til hæren for å fjerne den revolusjonært innstilte ungdommen fra byene. Til og begynne med blei oppstanden leda av en sentral Nasjonalkomite, danna av «De røde» fra lavadelspartiet i 1862. Programmet deres krevde nasjonal sjølstendighet for Polen, like rettigheter for alle mennesker i landet uansett religion eller fødested, videre at bøndene skulle få tildelt den jorda de dyrka som sin eiendom uten erstatning, avskaffing av hoveriet, osv. Dette programmet tiltrakk seg ulike lag av den polske befolkninga — handverkere, arbeidere, studenter, intellektuelle fra adelen, deler av presteskapet og bøndene.

I løpet av oppstanden slutta element rundt «De hvites» parti (storgodsaristokratiet og storborgerskapet) seg til for å utnytte den for sine egne formål, og sikre seg en lønnsom handel med tsarregjeringa ved hjelp av England og Frankrike.

De russiske revolusjonære demokratene hadde djup sympati med opprørerne. Medlemmene av *Zemlja i Volja* (den første narodnik-organisasjonen) prøvde å gi dem all mulig hjelp. Sentralkomiteen i *Zemlja i Volja* sendte ut ei oppfordring «Til de russiske offiserene og soldatene», som blei spredt blant troppene som var sendt for å undertrykke opprøret. A.I. Herzen og N.P. Ogarjov skreiv ei rekke artikler i *Kolokol* om kampen til det polske folket, og gav materiell hjelp til opprørerne.

Men fordi «De rødes» parti ikke var prinsippfast og ikke makta å beholde det revolusjonære initiativet, gikk ledelsen av oppstanden over i hendene på «De hvite», som forrådte den. Sommeren 1864 blei oppstanden brutalt knust av de tsaristiske troppene.

Marx og Engels, som så på den polske oppstanden i 1863—64 som en progressiv bevegelse, hadde varm sympati for den og ønska at det

polske folket skulle seire i kampen sin for nasjonal frigjøring. På vegne av den tyske emigrantkolonien i London skreiv Marx ei oppfordring om støtte til polakkene.

88. *Chartisme* — den første revolusjonære massebevegelsen av britiske arbeidere i 1830- og 1840-åra. Chartistene trykte bønnebreva sine til parlamentet, Folkets *Charter* (derav navnet), og kjempa for krava om allmenn stemmerett, avskaffing av vilkåret om at en måtte ha eiendom for å stille som kandidat til parlamentet, osv. Det blei holdt massemøter som omfatta millioner av handverkere og arbeidere over hele landet i mange år.

Parlamentet godtok ikke Folkets Charter og forkasta alle petisjonene.

Chartistene blei utsatt for brutale represalier fra regjeringa si side, og lederne deres blei arrestert. Bevegelsen blei knust, men den hadde ei veldig betydning for den seinere utviklinga av den internasjonale arbeiderbevegelsen.

89. *Proudhonisme* — en uvitenskaplig retning i småborgerlig sosialisme som har navn etter ideologen sin, den franske anarkisten Pierre Joseph Proudhon. Proudhon kritiserte storkapitalistisk eiendom fra småborgerens stilling og drømte om evigvarende eiendomsrett for småeiendom. Han foreslo å opprette «folke»- og «bytte»-banker, der arbeiderne skulle få hjelp til å skaffe seg produksjonsmiddel, bli handverkere og sikre ei «rettferdig» markedsføring av varene sine. Proudhon forsto ikke proletariatets rolle og betydning, og inntok ei negativ holdning til klassekampen, den proletariske revolusjonen og proletariatets diktatur. Marx og Engels kjempa iherdig mot forsøka fra *P.* på å trumfe igjennom standpunktene sine i Den første internasjonale. *P.* fikk en knusende kritikk av Marx i *Filosofiens elendighet*. Den faste kampen som Marx, Engels og tilhengerne deres førte, endte med at marxismen vant full seier over *p.* i Den første internasjonale.

Lenin kalte *p.* «uklar tenking av en småborger og besteborger» som er ute av stand til å forstå arbeiderklassens synspunkt. Ideene i *P.* blir i stor grad brukt av borgerlige «teoretikere» i propagandaen deres for klassesamarbeid.

90. *The Times* — dagsavis grunnlagt i London i 1785. Ei av de viktigste konservative avisene som det britiske borgerskapet gir ut.

91. *New York Daily Tribune* — ei amerikansk avis som kom ut mellom 1841 og 1924. Fram til midten av femti-åra var den organet til venstrefløyen av de amerikanske whiggene, deretter organet til det republikanske partiet. Karl Marx var bidragsyter i avisa fra august 1851 til mars 1862, og også Engels skreiv artikler i den. Under den

reaksjonsperioden som satte inn i Europa, brukte Marx og Engels denne vidt spredte og på den tida progressive avisa til å trykke konkret stoff som avslørte redslene i det kapitalistiske samfunnet. Marx' bidrag til avisa stoppa under den amerikanske borgerkrigen. Bruddet hans med *The New York Daily Tribune* skyldtes i hovedsak at forkjemperne for et kompromiss med slaveeierne fikk større og større innflytelse i redaksjonen, og at avisa forlot de progressive standpunktene sine. Etterhvert gikk avisa enda mer til høyre.

92. *Zarja* (Morgengryet) — et marxistisk vitenskaplig og politisk tidskrift utgitt i 1901—02 i Stuttgart av *Iskra*-redaksjonen. Alt i alt kom det ut fire nummer. *Z.* sto fram med kritikk av den internasjonale og russiske revisjonismen og forsvarte den marxistiske teorien.

Følgende artikler av Lenin sto i *Z.*: «Flyktige notater», «Følgerne av Zemstvo og liberalismens hannibal'ere», de fire første kapitlene av «Jordbruksspørsmålet og 'kritikken av Marx'» (publisert under tittelen «'Kritikken' av jordbruksspørsmålet»), «Overblikk over hjemlige forhold», «Det russiske sosialdemokratiets jordbruksprogram».

93. *Dzvin* (Klokka) — et legalt mensjevikisk nasjonalistisk måneds-tidsskrift som kom ut på ukrainsk i Kiev fra januar 1913 til midten av 1914. I alt kom det ut atten nummer.

94. *Nasja Rabotsjaja Gazeta* (Våre arbeideres avis) — ei legal dagsavis gitt ut av mensjevikiske likvidatorer i St. Petersburg. Etterfølgeren til *Novaja Rabotsjaja Gazeta* og *Severnaja Rabotsjaja Gazeta*.

95. Dette viser til den legale arbeideravisa *Nasj Put* (Vår veg) i Moskva. Det første nummeret kom den 25. august 1913. Lenin var med i avisa, han sendte bidrag samtidig til *Pravda* og *Nasj Put*. I den sist nevnte avisa sto blant annet disse artiklene av Lenin: «Det russiske borgerskapet og russisk reformisme», «Samfunnstendenes og klassenes rolle i frigjøringsbevegelsen», «Klassekrig i Dublin», «Ei uke etter Dublin-massakren», «Prinsipielle spørsmål i politikken», og andre.

Andre bidragsytere til avisa var Maxim Gorki, D. Bedni, M.S. Olminski, I.I. Skvortsov-Stepanov og de bolsjevikiske (fjerde) duma-representantene Badajev, Samoilov og Sjagov.

Nasj Put var populær blant arbeiderne, 395 arbeidergrupper ga økonomisk bidrag til avisa. Avisa blei hele tida forfulgt av politiet. Etter å ha kommet ut med seksten nummer, stengte politiet den den 12. september 1913. Arbeiderne i Moskva protesterte mot dette, men avisa greide ikke å komme ut igjen.

96. *Rabotsji* (Arbeideren) — et av de mange navna som *Pravda* kom ut under for å omgå beslaglegging, forbud og sensur. Se note 19.

97. *Zeit* — (Tida) Ei dagsavis som det jødiske *Bund* ga ut på jiddisk i St. Petersburg fra 20. desember 1912 til 5. mai 1918. På den tida det er snakk om støtta *Bund* mensjevikene.

98. Avisa *Trudovaja Pravda* (se note 19) nr. 12 for 11. juni 1914 trykte en notis kalt «Hvordan skjer det?», der den gjenga ei rekke eksempler på at *Nasja Rabotsjaja Gazeta*, likvidatororganet, trykte ei mengde opplysninger som de utga som arbeiderkorrespondanse, men som i virkeligheten stamma fra borgerlige aviser som forvrengte kjensgjerningene om arbeiderklassens liv.

99. *Sputnik Rabotsjego for 1914* (Arbeiderens handbok for 1914) — en lommekalender som blei gitt ut av Priboi partiforlag i desember 1913. Den blei solgt ut i løpet av én dag. Det blei sendt ut ei ny revidert utgave i februar 1914. Kalenderen inneholdt artikkelen «Streiker i Russland» av Lenin.

PERSONREGISTER

ALEKSANDER III (1845—94): Russisk tsar fra 1881 til 1894. s. 33

ALEXINSKI, Grigori Alexejevitsj (født 1879): Russisk sosialdemokrat. Otvovist etter nederlaget til 1905—07 revolusjonen, og krevde at de sosialdemokratiske deputerte skulle tilbakekalles fra dumaen. Gikk seinere over til den kontrarevolusjonære leiren. Etter Oktober-revolusjonen hvite-emigrant. s. 49

AN: Pseudonym for *N.N.Jordania*, (1870—1953) leder for mensjevikene i Kaukasus, og for den kontrarevolusjonære grusiske regjeringa 1918—21. Rømte til utlandet i 1921. s. 52 ff, 61, 82

ANTONI AV VOLHYNJA: Russisk kirkefyrste, ytterliggående reaksjonær, medlem av synoden. s. 34, 118

ARAKTSJEJEV, A.A (1769—1834): En av de mest reaksjonære representantene for det tsaristiske autokratiet. Krigsminister under Aleksander I. A. var svært brutal og grusom, og øvde stor innflytelse både på innen- og utenrikspolitikken. Navnet hans er knytta til en lang reaksjonsperiode med politityranni, brutal militarisme, spioneri, bestikkelser og korrupsjon — «Araktsjejev-regimet». s. 99

AXELROD, Pavel Borisovitsj (1850—1928): Russisk sosialdemokrat. Tok del i grunnlegginga av Gruppa for frigjøring av arbeidet, den første marxistiske gruppa i Russland. Slutta seg til *Iskra*-mindretallet på den andre kongressen til RSDAP i 1903. Etterpå blei han en av lederne for mensjevikene. Han var leder for likvidatorene i reaksjonsåra 1907—10, dvs. de mensjevikene som sto for linja med å likvidere, tilintetgjøre proletariatets revolusjonære illegale parti. Under den første verdenskrigen var han sentrist, dvs. han skjulte det sosialsjåvinistiske standpunktet sitt under «venstre»-fraser om kamp mot krigen, fraser som tok sikte på å bedra arbeiderklassen. I virkeligheten støtta sentristene krigen. s. 52

BAKUNIN, Mikhail (1814—1876): Russisk anarkist. Tok aktivt del i revolusjonen i 1848—49 i Tyskland. B. forkasta all deltakelse i den politiske dagskampen som opportunisme. B. forsto ikke arbeiderklassens ledende rolle i revolusjonen. Han mente Marx over-

drev proletariatets betydning. Han forsto ikke statens rolle og forkasta enhver stat, også proletariatets diktatur.

B. kjempa mot Marx i Den første internasjonale, og brukte uten skrupler alle middel for å få kontroll over ledelsen i den. På Haag-kongressen i 1872 blei *B.* og Guillaume, lederne for anarkismen, ekskludert fra Den første internasjonale på grunn av nedbrytningsvirksomheten sin. Marx og Engels kritiserte skarpt teorien og eventyrtaktikken til bakuninistene. s. 101 ff

BAUER, Otto (1882—1938): Ledende østerriksk sosialdemokrat og en av lederne for Den andre internasjonale. En av ideologene bak opportunismen og opphavsmannen til teorien om «kulturell og nasjonal sjølstendighet». Utenriksminister i Den østerrikske republikken (1918). Motstander av den revolusjonære bevegelsen. s. 146-7

BEBEL, August (1840—1913): En av grunnleggerne av og en fram-tredende leder for Det tyske sosialdemokratiske partiet og Den andre internasjonale. Aktiv motstander av revisjonismen og reformismen i den tyske arbeiderbevegelsen.

BENNIGSEN, E.P. (født 1875): Greve, godseier. Medlem av Oktobrist-partiet i den tredje og den fjerde dumaen. s. 92

BERNHARD, Ludwig (1875—1935): Tysk økonom og skribent. s. 213

BIRON, E.I. (1690—1772): En av favorittene til keiserinne Anna Ivanova. Kom fra småadelen i Kurland, var ikke russisk borger. Hadde ingen offisiell stilling, men øvde en veldig innflytelse, særlig på innenrikspolitikken. Han oppretta et terrorregime og «prøyssifiserte» statsapparatet. Han nytta stillinga si til å rane statskassa. Regent ei tid etter keiserinna sin død. Blei styrta ved et statskupp i 1740. s. 99

BISMARCK, Otto (1815—1898): Fyrste, monarkist, prøyssisk statsmann. Leder for Prøyssen under samlinga av Tyskland. Tysk rikskansler fra 1871 til 1890. *B.* innførte anti-sosialistloven i 1878. Den bestemte at det var forbud mot alle sosialdemokratiske organisasjoner, masseorganisasjoner for arbeidere og arbeiderpressa, at sosialistisk litteratur skulle inndras og at sosialdemokratene skulle forfølges. Loven blei oppheva i 1890 etter press fra arbeiderklassens massebevegelse. s. 12, 79, 193, 217

BULKIN, (Semjonov), Fjodor Afanasjevitsj (født 1888): Sosialdemokrat, mensjevik. Likvidator under reaksjonsåra (1907—10) og det revolusjonære oppsvinget. s. 79

BULYGIN, Aleksander Grigorjevitsj (1851—1919): Storgodseier, innenriksminister fra 1905. Etter ordre fra tsaren ledet han fra februar 1905 arbeidet med å lage loven om den rådgivende думаen for å svekke den revolusjonære bevegelsen i Russland. Bulygin-dумаen blei aldri sammenkalt, den blei feid vekk av revolusjonen. s. 98

BURJANOV, Andrej Faddejevitsj (født 1880): Mensjevik, likvidator under reaksjonsåra (1907—10) og det revolusjonære oppsvinget. s. 81

CROMWELL, Oliver (1599—1658): Lederen for borgerskapet og den delen av adelen som slutta seg til det under den engelske borgerlige revolusjonen. Riksforstander for den borgerlige republikken England, Skottland og Irland fra 1653 til han døde. s. 195

DAN (Gurvitsj), Fjodor Iljitsj (1871—1947): Russisk sosialdemokrat, mensjevikleder. Leder for ei utenlandsk likvidatorgruppe under reaksjonsåra (1907—10). s. 50, 51, 59, 63, 75, 82 ff

DOBROLJUBOV, Nikolai Aleksandrovitsj (1836—1861): Russisk revolusjonær demokrat. Framstående litteraturkritiker og materialistisk filosof. s. 103

DONTSOV, Dmitro: Ukrainsk nasjonalist. s. 168 ff

DRAGOMANOV, Mikhail Petrovitsj (1841—1895): Ukrainsk historiker, etnograf og skribent. Borgerlig liberaler. s. 189

FALLOUX — Fransk politiker, aktiv i 1860—70-åra. En av lederne for monarkistene i nasjonalforsamlinga (mot *Thiers*, som var konservativ republikaner) og forsøkte å hindre at Napoleon III blei avsatt etter den fransk-tyske krigen 1870—71. s. 16

FEUERBACH, Ludwig (1804—1872): Framstående tysk filosof, materialist og ateist. I arbeidet sitt «Tanker om døden og udødeligheten» (1830) vendte han seg mot det kristne dogmet om sjelens udødelighet. Boka ble beslaglagt, og *F.* sparka fra det universitetet der han var dosent.

I den første perioden av den filosofiske virksomheten sin tilhørte *F.* venstrehegelianerne, men i slutten av 1830-åra vendte han seg mot idealismen og i arbeida «Til kritikk av den hegelske filosofien» (1839) og «Kristendommens vesen» (1841) brøt han med hegelianismen og

inntok et materialistisk standpunkt. Han var likevel idealist når det gjaldt samfunnet.

F. var ideolog for den mest radikale, demokratiske delen av det tyske borgerskapet. Under 1848-revolusjonen erkjente han hvor viktig politikken var, men holdt seg sjøl unna all politisk virksomhet. De siste åra han levde, begynte han å interessere seg for sosialismen, og gikk i 1870 inn i det sosialdemokratiske arbeiderpartiet.

I «Tesar over Feuerbach», «Den tyske ideologi» og «Ludwig Feuerbach og slutten på den klassiske tyske filosofien» undersøker Marx og Engels filosofien til *F.* grundig. De satte *F.* høyt, men kritiserte ham samtidig som udialektisk og for ikke å ha skjønt rolla til praksis.

GARIBALDI, Giuseppe (1807—1882): Italiensk nasjonalhelt, leder for de italienske revolusjonære demokratene, general. Fra 1848 til 1867 leda han det italienske folkets kamp mot utenlandsk undertrykking og for å samle Italia. s. 193

GLADSTONE, William Ewart (1809—1898): Framtredende britisk politiker og statsmann. Leder for det liberale partiet i den siste halvdel av attenhundretallet. Ivrig tilhenger av Englands koloniekspanisjon. I 1868—74 blei han gjentatte ganger valgt til statsminister og var medlem av flere liberale regjeringer. s. 196

GOLDBLATT — se Medem.

GOGOL, Nikolai Vasiljevitsj (1809—52): Russisk forfatter. Debuterte med ei rekke eiendommelige fantasi historier fra Lille-Russland. Skreiv også humoresker og historiske fortellinger. «Kappen» var den av fortellingene hans som fikk størst betydning. Der gjør han seg til talsmann for de små i samfunnet, og boka blei retningsgivende for den seinere russiske realismen med overvegende samfunnsmessige motiv. «Døde sjeler» er hovedverket hans. Det var en litterær triumf, men en «åndelig tragedie» — der han advarer menneskeheten mot forflatning og forsjofting, men sjøl gir opp å skrive mer. s. 99

GOLOVLJOV — en svært sjølopptatt, skinnhellig, hyklersk og grusom godseier som er skildra i *Golovljov-familien* av Saltykov-Sjtjedrin. s. 78

GUTSJKOV, Aleksander Ivanovitsj (1862—1936): Talsmann for handels- og industriborgerskapet i Russland, leder for Oktobristpartiet og monarkist. Formann i den sentrale krigsindustrikomiteen under den første verdenskrigen. s. 30 ff, 37

HAECKER, Emil (1875—1934): Nasjonalistisk leder for høyrefløyen i det polske sosialistpartiet. s. 201

HANECKI (Fürstenberg), Jakub (1879—1937): Framstående leder for den polske og den russiske revolusjonære bevegelsen. s. 201 ff

HANKIEWICZ, Nikolai (født 1869): Grunnlegger og leder for Det ukrainske sosialdemokratiske parti. En nasjonalist som forfekta forening av Ukraina og det borgerlige Polen. s. 159

HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich (1770—1831): Tysk klassisk filosof, objektiv idealist. Det var han som utvikla den idealistiske dialektikken på den mest allsidige måten.

I forordet til 2. utg. av «Kapitalen», første bok, sier Marx i 1873: «For Hegel er det tenkinga — som han til og med forvandler til et sjølstendig subjekt — som skaper virkeligheten, og virkeligheten er bare et gjenskinn av tenkinga. Hos meg er det omvendt, tenkinga er ikke noe annet enn det materielle omsatt og oversatt i den menneskelige hjernen ... Den mystifikasjonen som dialektikken lider under hos Hegel, hindrer på ingen måte at han før noen andre framstilte de allmenne bevegelsesformene i den omfattende og bevisst. Den står på hodet hos ham. En må snu den om for å oppdage den fornuftige kjernen i det mystiske skallet.»

Hegel blei til slutt professor i Berlin, og døde som yndlingsfilosofen til den prøyssiske herskerklassen. s. 100

HENRIK VII (1457—1509): Engelsk konge fra 1485, den første av Tudor-slekta. Særlig kjent for å ha gjort slutt på «rosekrigene», borgerkrigen mellom Lancaster- og York-slekta fra 1452 til 1485. s. 12

HERZEN, Aleksandr Ivanovitsj (1812—1870): Framstående russisk revolusjonær demokrat. Forfatter og skribent. Som filosof var han materialist. s. 98 ff

HERZENSTEIN, Mikhail Jakovlevitsj (1859—1906): Økonom, medlem av den første думаen. Leder for kadettpartiet, teoretiker for dette partiet i jordbruksspørsmålet. Blei drept av Svarte hundre-reaksjonære i Finland etter oppløsningen av den første думаen. s. 114

IZGOJEV — kadett, partiskribent og medarbeider i *Vekhi* og *Retsj*.

JURKEVITSJ, L. (1885—1918): Ukrainsk borgerlig nasjonalist. s. 143-215

KAUTSKY, Karl (1854—1938): En av lederne og teoretikerne i det tyske sosialdemokratiet og Den andre internasjonale. K. var først marxist og arbeidet med å gi ut de etterlatte verka til Marx og Engels. Kritiserte Bernsteins revisjonisme i 90-åra (se Bernstein). Seinere reneget og teoretiker for en avart av opportunismen, nemlig sentrismen.

(kautskyanismen). *K.* vendte seg mot de revolusjonære under den første verdenskrigen og støtta borgerskapet i krigen. Han kjempa mot bolsjevikene under Oktoberrevolusjonen og blei en ledende fiende av den sosialistiske Sovjetstaten. Se Lenin: «Den proletariske revolusjonen og renegaten Kautsky» (1918) norsk utg. Oktober 1975, og «Imperialismen», (1916) Norsk utg. *Utvalgte verker*, b. 6, Oktober 1976. s. 86, 146 ff, 188

KAVELIN, Konstantin Dmitrijevitsj (1818—1885): Historiker og jurist, professor ved universitetene i Moskva og St. Petersburg. Støtta synet til det liberale borgerskapet og adelen. Gikk mot den revolusjonære demokratiske bevegelsen i perioden før 1861, da livegenskapen blei oppheva i Russland. s. 103 ff

KERENSKI, Aleksander Fjodorovitsj (1881—1970): Sosialrevolusjonær. Leda den borgerlige provisoriske regjeringa i Russland fra juli 1917. Førte en anti-folkelig politikk ved å fortsette den imperialistiske krigen, la storborgerskapet og godseierne ha makta og undertrykke revolusjonen. Etter den sosialistiske Oktoberrevolusjonen levde han i utlandet. s. 239

KOKOSJIN, Fjodor Fjodorovitsj (1871—1918): Borgerlig politiker og skribent, en av grunnleggerne av kadettpartiet og medlem av sentralkomiteen i dette partiet. s. 172 ff

KOLJUBAKIN, Aleksander Mikhailovitsj (1868—1915): Zemstvo-funksjonær, borgerlig liberaler, medlem av kadettpartiet. Medlem av den tredje dumaen, der han var gruppesekretær for kadettene. Medlem av sentralkomiteen i kadettpartiet. s. 173

KOSOVSKI, V. (Levinson, M.J.) (1870—1941): En av lederne for Bund. På RSDAPs andre kongress (1903) representerte *K.* Bunds utenlandskomite. Gikk i mot *Iskra*-linja. Etter kongressen blei han mensjevik og i reaksjonsåra (1907—10) likvidator. Sosialsjåvinist under den første verdenskrigen. s. 63, 214-5

KOSTROV (Jordania, Noi) (1870—1953): Sosialdemokrat, mensjevik. Slutta seg til *Iskra*-mindretallet på RSDAPs andre kongress (1903). Leder for de kaukasiske mensjevikene etter kongressen ... Støtta likvidatorene i reaksjonsåra (1907—10). Se og *An.* s. 203 ff

KUGELMANN: Ludwig (1830—1903): Tysk sosialdemokrat, lege. Deltok i 1848—49-revolusjonen i Tyskland. Medlem av Den første internasjonale. Brevveksla med Marx mellom 1862 og 1874, og ga Marx opplysninger om situasjonen i Tyskland. s. 134

KUSKOVA, Jekaterina Dmitrievna (1869—1958): Framtredende representant for borgerskapet, publisist. Talsmann for økonomismen i det russiske sosialdemokratiet. Skreiv *Credo*, som uttrykte det opportunistiske innholdet i økonomismen skarpt. Seinere tilhenger av kadettene. s. 65

LAFARGUE, Paul (1842—1911): Forgrunnsskikkelse i den internasjonale arbeiderbevegelsen, framstående propagandist for marxismen. Var medlem av generalrådet i Den første internasjonale og en av grunnleggerne av Det franske arbeiderpartiet (Parti Ouvrier de France). Elev og medarbeider av Marx og Engels. s. 193

LARIN, J. (Lourie, Mikhail Aleksandrovitsj) (1882—1932): Deltaker i den sosialdemokratiske bevegelsen fra 1901, mensjevik. Blei medlem av bolsjevikpartiet i august 1917. Hadde stillinger i regjeringa og administrasjonen etter Oktoberrevolusjonen. s. 63

LASSALLE, Ferdinand (1835—1864): Tysk småborgerlig sosialist, grunnleggeren av Det tyske sentralarbeiderforbundet. *L.* og etterfølgerne hans tok et opportunistisk standpunkt i viktige politiske spørsmål, noe de blei skarpt kritisert for av Marx og Engels. s. 152

LIEBER (Goldman, Mikhail Isaakovitsj) (1880—1937): En av lederne for Bund. Leder for Bund-delegasjonen til RSDAPs andre kongress (1903), der han inntok et ytterliggående høyre, anti-iskraittisk standpunkt. Blei mensjevik etter kongressen. s. 203 ff

LIEBMAN, F. (Hersch, Peisach) (født 1882): En av lederne for Bund. Sentrist under den første verdenskrigen. s. 143-215

LONGUET, Charles (1839—1903): Forgrunnsskikkelse i den franske arbeiderbevegelsen, journalist. Deltok i Pariskommunen (1871). Seinere tilhenger av possibilismen, en opportunistisk strømning innfor Det franske arbeiderpartiet. s. 193

LOPATIN, Hermann Aleksandrovitsj (1845—1918): Russisk revolusjonær, medlem av Narodnaja Volja og generalrådet i Den første internasjonale. Oversatte bind 1 av «Kapitalen» til russisk. s. 191

LUXEBURG, Rosa (1871—1919): Forgrunnsskikkelse i den polske og tyske arbeiderbevegelsen. Omkring 1910 begynte det å oppstå motsetninger innfor venstrefløyen i det tyske sosialdemokratiske partiet. *L.* angrep bl.a. Kautsky, som tidligere hadde stått som den teoretiske lederen for denne fløyen. *L.* propaganderte for at massene skulle mobiliseres mot imperialismen og krigsfaren. Den gamle venstreretninga i partiet delte seg i sentrister med bl.a. Kautsky og Hilferding på

den ene sida, og i en revolusjonær fløy på den andre, leda av bl.a. *L.*, Liebknecht og Klara Zetkin. Den første verdenskrigen utdjupa disse motsetningene. *L.* tok straks et klart standpunkt både mot de åpne sjåvinistene og mot sentristene med Kautsky i spissen. *L.* var en av de ledende tyske internasjonalistene og en av lederne i Spartakusforbundet. Det krevde avvæpning av de kontrarevolusjonære troppene, væpning av proletariatet, statsmakta til arbeiderne og soldatråda og samarbeid med Sovjet-Russland. I januar 1919 brøt Spartakusforbundet med det sosialdemokratiske partiet og oppretta Tysklands kommunistiske parti. 15. januar 1919 blei *L.* myrda av kontrarevolusjonære.

L. var en stor revolusjonær, men hun avvek fra marxismen bl.a. i det nasjonale spørsmålet og i spørsmålet om partiorganisasjonen, og blei kritisert av Lenin. s. 93, s. 143-215

LVOV, Georgi Jevgenjevitsj (1861—1925): Russisk storgodseier, monarkist. Medlem av den første думаen. Minister i den borgerlige provisoriske regjeringa i februar—mars 1917. s. 38

MACH, Ernst (1838—1916): Østerriksk fysiker og filosof. Subjektiv idealist, en av grunnleggerne av empiriokriticismen, en fornyelse av anskuelsene til de engelske empiristene Berkeley og Hume. I «Materialisme og empiriokriticisme» (1909) har Lenin gitt en allsidig kritikk av Machs reaksjonære filosofi. s. 24

MANILOV — figur fra romanen *Døde sjeler* av Gogol. 'Manilovisme' blei navnet på en slags lettvin, sentimental drømmer og pratmaker. s.99

MARKOV, Nikolai Jevgenjevitsj (født 1876): Storgodseier, medlem av Det russiske folkets forbund, en Svarte hundre-organisasjon. Leder for den ytterliggående høyregruppa i den tredje og den fjerde думаen. Emigrerte etter februarrevolusjonen i 1917. s. 38

MARTOV, L. (Tsederbaum, Juli Osipovitsj) (1873—1923): Mensjveikleider. Leda det opportunistiske mindretallet på den andre kongressen til RSDAP (1903). Inntok et sentristisk standpunkt under den første verdenskrigen. Etter Oktoberrevolusjonen en fiende av sovjet-regjeringa. I 1920 emigrerte han til Tyskland. s. 51, 74, 210

MARTYNOV, A. (Pieker, Aleksander Samojlovitsj) (1865—1935): Økonomistisk teoretiker og leder. Kjempa aktivt mot Lenins *Iskra*. Blei seinere en av teoretikerne for mensjevismen. Han var likvidator under reaksjonsåra 1907—10. s. 51, 93, 203 ff

MAZZINI, Guiseppe (1805—1872): Italiensk revolusjonær, borgerlig demokrat. En av lederne for den nasjonale frigjøringsbevegelsen i Italia. s. 192

MEDEM, Vladimir Davidovitsj (1879—1923): En av Bund-lederne. Kjempa mot *Iskra* på RSDAPs andre kongress (1903). Blei valgt til sentralkomiteen i Bund i 1906 og tok del i arbeidet til RSDAPs femte kongress. Støtta mensjevikene. s.203 ff

MIKHAIL — psevdonym for *J.A.Isuv*, (1878—1920). En fram-tredende mensjevik og forfatter. s. 40

MILJUKOV, Pavel Nikolajevitsj (1859—1943): En av lederne for kadettpartiet. Etter februarrevolusjonen i 1917 blei han utenriks-minister i den borgerlige provisoriske regjeringa. Var tilhenger av å fortsette den imperialistiske krigen. Tok aktivt del i det kontrarevolu-sjonære Kornilov-opprøret i august 1917. Etter Oktoberrevolusjonen deltok han i flere av intervensjonene mot sovjetstaten. s. 33 ff, 64

MOGILJANSKI, M.M. (1873—1942): Advokat og journalist, medlem av kadettpartiet. Bidragsyter til kadettorganet *Retsj* og andre russiske og ukrainske tidsskrift. s. 168 ff

MURANOV, M.K. — bolsjevik, tingmann i den fjerde statsdumaen fra Kharkovdistriktet. s. 64, 66 ff

NAPOLEON III (Louis Bonaparte) (1808—1873): Fransk keiser fra 1852 til 1870. s. 101

NEKRASOV, Nikolai Vissarionovitsj (født 1879): Deputert til den tredje og den fjerde думаen, kadett. Medlem av den borgerlige provi-soriske regjeringa etter februarrevolusjonen i 1917. s. 173

PESJEKHONOV, Aleksei Vasiljevitsj (1867—1933): Borgerlig jour-nalist. Fra 1906 leder for det småborgerlige Folkesosialistpartiet. s. 18, 58, 61, 213

PLEHVE, Vjatsjeslav Konstantinovitsj (1846—1904): Fra 1881 direktør for politidepartementet. Innenriksminister fra 1902. Var motstander av alle liberale tendenser, som han slo ned brutalt. Myrda i St. Petersburg i 1904 av en revolusjonær student. s. 28

PLEKHANOV, Georgi Valentinovitsj (1856—1918): Framtredende leder for den russiske og den internasjonale arbeiderbevegelsen. Den første propagandisten for marxismen i Russland, og grunnleggeren av Gruppen for frigjøring av arbeidet, den første russiske marxistiske

organisasjonen (1883). Etter den andre kongressen til RSDAP (1903) inntok *P.* ei forsonende holdning til opportunisten og slutta seg til mensjevikene. Under den første russiske revolusjonen i 1905—07 hadde han alvorlige uoverensstemmelser med bolsjevikene i de grunnleggende spørsmåla om taktikken. Verga marxismen mot den machistiske revisjonen av den 1907—10 (Se Lenin: «Materialisme og empiriokritisisme», 1909.) *P.* leda den mensjevikiske gruppa som var for partiet. Under den første verdenskrigen inntok han et sosialsjåvinistisk standpunkt. Etter den borgerlig-demokratiske revolusjonen i februar 1917 vendte *P.* tilbake til Russland, der han støtta den borgerlige provisoriske regjeringa. Han var fiendtlig innstilt til den sosialistiske Oktoberrevolusjonen. s. 46, 64, 81 ff, 143-215

POMJALOVSKI, Nikolai Gerasimovitsj (1835—1863): Russisk demokrat, skribent. s. 207

POTRESOV (Starover), Aleksander Nikolajevitsj (1869—1934): Mensjevikleder. Sto i spissen for likvidatorene under reaksjonsåra 1907—10 og var sosialsjåvinist under den første verdenskrigen. s. 50, 51

PROKOPOVITSJ, Sergej Nikolajevitsj (1871—1955): Russisk borgerlig økonom og publisist. Kjent representant for økonomismen, en av de første forkynnere for bernsteinianismen i Russland. Blei seinere kadett. s. 65

PSEUDO-DMITRI II — redskap for den polske høgadelen, påsto han var yngste sønnen til Ivan den grusomme. Invaderte Russland i spissen for en polsk hær i 1608. Myrda i 1610. s. 236

PURISJKEVITSJ, Vladimir Mitrofanovitsj (1870—1920): Russisk storgodseier, monarkist og reaksjonær. *P.* grunnla de såkalte Svarte hundre, pogromgrupper for kamp mot den revolusjonære bevegelsen 1905—07. s. 38, 50, 114 ff, 133-5, 171-2

REGER, Tadeus (1872—1938): Medlem av det polske sosialistpartiet, journalist. Deputert til det østerrikske parlamentet (1911—17). s. 159

REITERN (død 1861): Tsaristisk oberst som begikk sjølmord i Warszawa framfor å ta del i nedskytinga av demonstranter. s. 105

RJAZANOV, David Borisovitsj (1870—1938): Slutta seg til den sosialdemokratiske bevegelsen i 1890-åra. Dro i 1900 til utlandet, og var en av organisatorene av Borbagruppa, som gikk mot partiprogrammet og organisasjonsprinsippa til *Iskra*. RSDAPs andre kongress (1903) gikk mot at Borbagruppa skulle få delta på kongressen.

I 1909 foreleste *R.* på Capri-skolen til Vperjod-fraksjonen. s. 93

ROMAN — Pseudonym for *K.M.Jermolajev*, mensjevik og likvidator, kandidatmedlem til sentralkomiteen i RSDAP som blei valgt på den 5. kongressen (Londonkongressen) i 1903. s. 40

SASULITSJ, Vera Ivanova (Ivanov, V.) (1849—1919): Forgrunnsskikkelse i den narodnikiske og seinere i den sosialdemokratiske bevegelsen i Russland. Utførte et attentat mot stattholderen i St. Petersburg, Trepov, i 1878. Tok del i grunnlegginga av Gruppa for frigjøring av arbeidet i 1883, den første marxistiske gruppa i Russland. Slutta seg til mensjevikene på den andre kongressen til RSDAP (1903). s. 53

SAVENKO, Anatoli Ivanovitsj (født 1874): Ytterliggående nasjonalist, skreiv for Svarte hundre-aviser. s. 175

SEDOV, L. — Se Ginsburg, B.A. s. 52, 53, 59, 63, 82

SEMKOVSKI (Bronstein, Semjon Juljevitsj) (født 1882): Russisk sosialdemokrat og mensjevik. Skreiv for flere mensjevikaviser, særlig om det nasjonale spørsmålet. s. 54, 143-215

SERNO-SOLOVJEVITSJ, Aleksander Aleksandrovič (1838—1869): Forgrunnsskikkelse i den revolusjonære demokratiske bevegelsen i 1860-åra, en av organisatorene av det hemmelige forbundet Zemlja i Volja. Emigrerte i 1862. Skreiv et smedeskift retta mot Herzens liberale vakling. s. 103

SINOVJEV, Grigori Jevsejevič (Radomski) (1883—1936): Slutta seg til den russiske sosialdemokratiske bevegelsen i 1901, til bolsjevikene etter den andre kongressen til RSDAP i 1903. Under Stolypinreaksjonen inntok S. ei forsonlig holdning til likvidatorene, otzovistene og trotskistene. Internasjonalist under den første verdenskrigen. I oktober 1917 forrådte S. sammen med Kamenev sentralkomiteens vedtak om å starte et væpna opprør. I 1925 var han en av organisatorene av «Den nye opposisjonen», i 1926 en av lederne for Trotski-Sinovjev anti-parti blokka. Blei ekskludert fra partiet i 1934 for anti-parti virksomheten sin. s. 243

SJIPOV: Dmitri Nikolajevitsj (1851—1920): Godseier, framstående Zemstvo-medlem, moderat liberal. I november 1905 en av organisatorene av Oktobristpartiet, formann i sentralkomiteen til det. s. 31

SJTSJEDRIN (Saltykov, Mikhail Jevgrafovič) (1826—1889): Russisk satiriker og revolusjonær demokrat. s. 90, 183

STOLYPIN, Pjotr Arkadjevitsj (1862—1911): Tsaristisk statsmann, storgodseier. Regjeringsjef og innenriksminister 1906—11. Navnet hans er knytta til reaksjonsåra 1907—10, kalt «Stolypinreaksjonen». Han gjennomførte en jordreform som favoriserte storgodseierne og ruinerte fattigbøndene. s. 13 ff, 27 ff, 79, 119

STRUVE, Pjotr Bergardovitsj (1870—1944): Russisk borgerlig økonom og skribent, den fremste talsmannen for den «legale marxismen» på 1890-tallet. Blei seinere en av lederne for kadettpartiet. s. 57, 61, 118 ff, 189

THIERS, Adolphe (1797—1877): Reaksjonær fransk politiker og historiker. En av organisatorene av den brutale undertrykkinga av Paris-kommunen (1871). s.16

TOLMATSJOV I.N.: Guvernør i Odessa, en ekstrem reaksjonær. s. 38

TROTSKI (Bronstein), Lev Davidovitsj (1879—1940): Bitter fiende av leninismen. På RSDAPs andre kongress (1903) var *T.* delegat fra Det sibirske forbund, og slutta seg til Iskra-mindretallet. Etter kongressen kjempa han mot bolsjevikene i alle spørsmål som gikk på den sosialistiske revolusjonens teori og praksis. Likvidator under reaksjonsåra (1907—10). I 1912 organiserte han Augustblokka, som samla mange av anti-parti fraksjonene. Sentrist under den første verdenskrigen, gikk mot Lenin på alle punkt i spørsmåla om krig, fred og revolusjon.

Han slutta seg til bolsjevikpartiet etter Oktoberrevolusjonen i 1917, men fortsatte splittelsesvirksomheten sin. Hadde ulike viktige stillinger, sjøl om han gikk mot partiets generallinje i oppbygginga av sosialismen. Blei ekskludert fra partiet i 1927 og sendt ut av landet i 1929 for anti-sovjetisk virksomhet. Mista statsborgerskapet sitt i 1932. s. 49, 69-94, 125

TRUBETSKOI, Jevgeni Nikolajevitsj (1863—1920): Russisk prins, talsmann for russisk borgerlig liberalisme, medlem av Kadettpartiet. Idealistisk filosof. Under den første verdenskrigen tilhenger av russisk imperialismen. s. 31, 155

TSJERNISJEVSKI, Nikolai Gavrilovitsj (1828—1889): Framstående russisk revolusjonær demokrat, utopisk sosialist. Forfatter og litteraturkritiker, leder for den revolusjonære demokratiske bevegelsen i Russland på 1860-tallet. Som filosof var han materialist. Han blei arrestert i 1862 og dømt til straffearbeid i sju år og forvisning til Sibir på livstid. Han vendte tilbake fra forvisningen i 1883. s. 103 ff, 189

TSJERNOV, Viktor Mikhailovitsj (1876—1952): En av lederne for og teoretikerne i det sosialrevolusjonære partiet. Etter februarrevolusjonen i 1917 blei *T.* landbruksminister i den borgerlige provisoriske regjeringa. Han organiserte harde straffeekspedisjoner mot bønder som tok godseiendom. Etter den sosialistiske Oktoberrevolusjonen en av hovedmennene i anti-sovjetiske opprør. I 1920 dro han til utlandet og fortsatte de anti-sovjetiske handlingene sine derfra. s. 239

TSJKHEIDZE, Nikolai Semjonovitsj (1864—1926): Mensjevikleder. Sentrist under den første verdenskrigen. Etter februarrevolusjonen i 1917 støtta *T.* aktivt den borgerlige provisoriske regjeringa. Etter den sosialistiske Oktoberrevolusjonen blei han formann i den grunnlov-givende forsamlinga i Georgia. Da sovjetmakta blei oppretta i Georgia (1921), blei *T.* hvite-emigrant. s. 82

TURGENJEV, Ivan Sergejevitsj (1818—1883): Russisk liberal forfatter. s. 104 ff

VANDERVELDE, Emilie (1866—1938) En av de opportunistiske lederne for Det belgiske arbeiderpartiet og Den andre internasjonalen. Gikk i begynnelsen av den første verdenskrigen inn i ei borgerlig regjering. s. 223

WARSZAWSKI, A.S. (Warski, Adolf) (1868—1937): Den mest framstående veteranlederen av den polske revolusjonære bevegelsen. Var delegat til RSDAPs fjerde (enhets-)kongress, der han blei valgt til sentralkomiteen. Var en av grunnleggerne av Polens kommunistiske arbeiderparti og medlem av sentralkomiteen. Internasjonalist under den første verdenskrigen. s. 201 ff

WITTE, Sergej Juljevitsj (1849—1915): Russisk statsmann, regjeringssjef fra 1905 til 1906. Ville bevare monarkiet gjennom ubetydelige innrømmelser og løfter til det liberale borgerskapet og gjennom skånselsløse forholdsregler overfor folket. s. 30 ff

YUAN SHI-KAI (1859—1916): Kinas første president. Var ledende i undertrykkelsen av frigjøringsbevegelser rundt hundreårsskiftet. Da revolusjonen brøt ut i 1911, blei *Y.* øverstkommanderende for den keiserlige hæren og regjeringssjef. Gjennom intriger klarte han å bli Sun Yat-sens etterfølger som president i den nyopprettede republikken. Med utenlandske lån befesta han makta si i landet. I januar 1915 oppløste han nasjonalforsamlinga og innførte et personlig diktatur. Han hadde planer om å la seg utrope som keiser, men i 1916 blei han styrta gjennom et opprør. s. 141

LENIN

UTVALGTE VERKER I 12 BIND

**Tegn abonnement
på Lenin-serien
fra Forlaget Oktober!**

Lenin skreiv for arbeidsfolk

Forlaget Oktober holder nå på å gi ut serien **UTVALGTE VERKER I 12 BIND av Lenin**. Den første av bøkene kom sommeren 1976. To bøker til kom rett før jul samme år. I løpet av 1977 kommer det minst 5 bind til. De siste binda kommer våren og sommeren 1978.

Du trenger hele serien

En grei måte å skaffe seg dem på er å tegne abonnement på hele serien nå. Da får du bøkene hjem til deg etterhvert som de kommer ut. Du er helt sikker på å få med deg alle sammen, og kan

gjøre deg kjent med ett og ett bind av gangen. Når serien er komplett, har du et helt lite Leninbibliotek til rådighet for mange år framover. Når du støter på politiske spørsmål du må ha klarhet i, kan du ta fram binda og lese det du trenger, enten det er ting du har lest før eller ting du sprang over første gangen.

Vegen for arbeidere i alle land

Til sammen inneholder de 12 binda om lag 200 av de viktigste arbeidene til Lenin, fra 1890-åra til 1923.

Bøkene gir deg en samla framstilling av de erfaringene som gjorde den sosialistiske Oktoberrevolusjonen mulig, ja, som har klargjort den vegen arbeidere i alle land må følge for å styrte kapitalismen og skape et sosialistisk samfunn der arbeiderklassen sjøl har makta. Det kan ikke bli noen revolusjon i Norge heller, hvis ikke virkelig mange arbeidere og andre progressive mennesker kjenner verka til Lenin og de andre marxistiske klassikerne.

Det er hjelp i å studere Lenin

I dag er det mange som er klar over dette. Det er et resultat av at det er blitt skapt en ny kommunistisk bevegelse i Norge i løpet av de ti siste åra. Den nye revolusjonære bevegelsen, som er leda av

AKP(m-l), har brukt den marxist-leninistiske teorien på klassekampen i Norge. De praktiske erfaringene har vist at Lenins teorier om partibygging, om statens klassekarakter, om imperialismen, om revisjonismen og de borgerlige «arbeiderledernes» karakter er gyldig. Tusenvis av folk har fått erfaring for at det er hjelp i å lese marxistiske bøker — og at det er nødvendig.

Det er grunnlaget for at Forlaget Oktober nå kan oversette og utgi en 12-bindsserie av Lenin og trykke den i 5000 eksemplarer av hvert bind.

Det er viktig at *du* studerer

Samtidig er tiltaket et middel til å styrke den bevegelsen som alt har utvikla seg. Det er bra at mange folk studerer i dag. Men det er viktig at det er mange som leser mer enn ei og anna bok eller noen artikler. Klassekampen stiller oss overfor en rekke vanskelige spørsmål. Oppgavene vokser for hver dag. Det er nok av falske «arbeiderledere» i SV og «NKP» som kan dekke seg bak forfalskninger både av Marx og Lenin for å få folk til å velge feil kurs når det oppstår uklarhet. Det er heller ikke alltid andre folk enn deg sjøl som har erfaring og politisk innsikt til å kunne fortelle hva som er rett og hva som er gæernt.

**Derfor er det viktig at du skaffer deg
oversikt over åssen Lenin og de andre**

*Lenin taler ved avdukinga av minnesmerket
over Marx og Engels 7. november 1918.*

klassikerne svarte på spørsmåla og åssen de avslørte falskneriene til dem som spredde borgerskapets teorier i arbeiderbevegelsen i deres tid.

Tegn deg som abonnent på Lenin-serien fra Oktober i dag!

Hva vil det si å abonnere?

Ved å abonnere på *Lenin-serien Utvalgte verker i 12 bind* får du bøkene tilsendt fra forlaget etter hvert som de kommer ut. Du betaler ikke noe på forhånd, men forplikter deg til å betale hver bok seinest 14 dager etter at du har fått den.

Som abonnent er du sikker på å få alle bøkene i serien. Du får et visst avslag i prisen i forhold til det bøkene koster i bokhandelen — 15%. Ei bok som koster 34,50 i handelen, vil du få for 29 kr.

Du kan gjerne gå sammen med noen andre og tegne *gruppeabonnement*. Det vil si at dere får tilsendt flere eksemplarer av hvert bind til samme adresse. Vær oppmerksom på at ei slik ordning stiller krav til den som er adressat. Hun eller han må sørge for at bøkene kommer raskt videre til de som skal ha dem, og at betaling fra alle sammen blir ordna på en grei måte.

Dersom du ikke oppgir noe annet, vil abonnementet løpe fra den første nye boka som kommer ut. Hvis du også vil ha de binda i serien som alt er kommet ut, må du markere det særskilt.

Den første boka som kommer i vår, er bind 8 — «Staten og revolusjonen».

Oversikt over alle binda med stikkord om innholdet og tid for utgivelse finner du på baksida av denne brosjyra.

Bestillingsseddel

- Jeg ønsker abonnement på serien Lenin: *Utvalgte verker i 12 bind* fra Forlaget Oktober. Abonnementet gjelder fra den første boka som kommer ut.
- Av de binda som alt er kommet ut, vil jeg ha de jeg har satt kryss ved (oppgi antall hvis det er gruppeabonnement): b. 2: «*Hva må gjøres*» b. 6: «*Imperialismen*» b. 11: «*Venstre-kommunismen*»

(Bestiller du etter 15. juni, må du også føre opp b. 8: «*Staten og revolusjonen*» for å få den med.)

- Jeg forplikter meg til å betale for bøkene innen 14 dager etter mottakelsen.
- Jeg ønsker gruppeabonnement, eks. av hvert bind.

Navn:

Adresse:

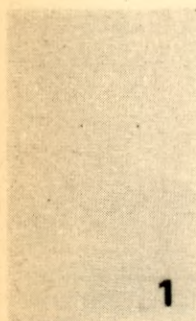
Postnr./sted

Send slippen inn til Forlaget Oktober, Postboks 6875 St. Olavs plass, Oslo 1 — eller lever den til Oktober-bokhandelen eller Oktober-kommisjonæren på ditt sted.

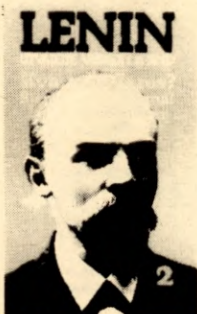
Når kommer bøkene ut?

Her ser du en oversikt over de binda som kommer ut i Oktobers Lenin-serie. Utvalget svarer til ei standardutgave av Lenin som ble gitt ut i Moskva i 1946. Inndelinga av binda følger den periodedelinga som de sovjetiske kommunistene brukte i parti-historia si. Merk deg at binda ikke kommer ut i nummerrekkefølge, men i den rekkefølgen som du kan lese ut av utgivelsestidspunktet som står under hver bok.

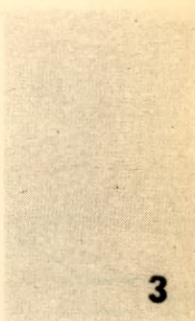
Prisen er ikke ferdig beregna for alle bøkene ennå. Men den vil holde seg på eller under kr. 34,50, som de tre første som kom ut koster.

1. Lenin om Marx.
Hva er «folkevennskap».
Kommer høsten 77.

2. Hva må gjøres?
Er kommet ut.

3. Ett skritt fram og to tilbake.
Kommer høsten 77.

4

4. To slags taktikk, 1905.
Kommer våren 78.

5

5. Bolsjevikpartiet. Det nasjonale
spørsmålet.
Kommer sommeren 77.

6. Imperialismen. 1. verdenskrig.
Er kommet ut.

LENIN

UTVALGTE VERKER I 2 BIND

Staten og revolusjonen

7

7. Forberedelsene til Oktober-
revolusjonen.
Kommer høsten 77.

8

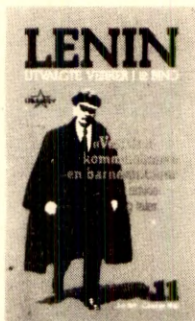
8. Staten og revolusjonen.
Kommer rundt 1. mai 77.

9

9. Oktober-revolusjonen, overgang
til sosialismen.
Kommer vinteren 78.

10

10. Intervensjonskrigen. Renegaten
Kautsky.
Kommer våren 78.

11. Seieren mot intervensjons-
krigen. -Venstre-kommunismen.
Er kommet.

12

12. Overgangen til freden, opp-
bygginga av sosialismen.
Kommer sommeren 78.

ILLUSTRASJONEN: Her ser
du eit oversyn over dei banda
som kjem i Lenin-serien frå
Oktober. Merk deg at bøkene

ikkje kjem i nummerorden,
men i den rekkjefølgja du kan
lesa ut av det som står under
kvar bok.

LENIN-SERIE I 12 BIND

Boka du holder i handa er bind 5 i en serie «Utvalgte verker i 12 bind» av Lenin. Serien omfatter til sammen omlag 200 viktige arbeider av Lenin, helt fra slutten av 1890-åra og fram til de første åra etter at sosialismen hadde seira i Russland i 1917.

I dette bindet finner du for det første artikler fra 1908 til 1912, om reaksjonsåra etter 1905-revolusjonen og den skarpe kampen mellom bolsjevikene og de opportunistiske mensjevikene, som representerte borgerskapet i arbeiderbevegelsen i Russland.

For det andre finner du artikler fra åra 1912 til 1914, foran utbruddet av den 1. verdenskrigen. Da fant det sted et veldig oppsving i den russiske bevegelsen, som forberedte Oktoberrevolusjonen tre år seinere.

OM DET NASJONALE SPØRSMÅLET

En av de sentrale artiklene fra den andre perioden er en polemikk mot Rosa Luxemburg, «Om nasjonenes rett til sjølbestemmelse». Der gjør Lenin greie for hvordan marxistene i undertrykte nasjoner og i undertrykkernasjonene ser på det nasjonale spørsmålet. Lenin slår fast at å gå mot nasjonenes rett til sjølbestemmelse er å gå ærend for de herskende klassene i undertrykkernasjonene. Han bruker Norges løsrivelse fra Sverige i 1905 som eksempel.

ISBN 82-7094-165-4

Pris kr 32,50